

**DOKUZ EYLÜL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

**1950'DEN GÜNÜMÜZE KARŞIYAKA'DA
APARTMAN TİPİ KONUT YAPILARINDAKİ
MEKANSAL DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜMLER**

Tuğba SORMAYKAN

**Mart, 2008
İZMİR**

**1950'DEN GÜNÜMÜZE KARŞIYAKA'DA
APARTMAN TİPİ KONUT YAPILARINDAKİ
MEKANSAL DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜMLER**

**Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
Yüksek Lisans Tezi
Mimarlık Bölümü, Bina Bilgisi Anabilim Dalı**

Tuğba SORMAYKAN

Mart, 2008

İZMİR

YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU

TUĞBA SORMAYKAN tarafından YAR. DOÇ. DR. YASEMİN SAYAR yönetiminde hazırlanan “1950’DEN GÜNÜMÜZE KADAR KARŞIYAKA’DA APARTMAN TİPİ KONUT YAPILARINDAKİ MEKANSAL DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜMLER” başlıklı tez tarafımızdan okunmuş, kapsamı ve niteliği açısından bir Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Yar. Doç. Dr. Yasemin SAYAR

Danışman

Prof. Dr. Orcan GÜNDÜZ

Jüri Üyesi

Prof. Dr. Hülya KOÇ

Jüri Üyesi

Prof.Dr. Cahit HELVACI

Müdür

Fen Bilimleri Enstitüsü

TEŞEKKÜR

Tezimi gerçekleştirmemi sağlayan ve teşekkürlerimi iletmek istediğim birçok kişi bulunmaktadır. En başta tez çalışmam süresince, büyük bir sabır ve hoşgörüyüyle bilgi birikimini benimle paylaşan, hiçbir konuda desteğini esirgemeyen tez danışmanım Yar. Doç. Dr. Yasemin Sayar'a içtenlikle teşekkür ederim.

Araştırmaların sırasında bana sağladıkları kolaylıklarla tezin ilerlemesi için katkıda bulunan Karşıyaka Belediyesi İmar Müdürlüğü yönetici ve arşiv çalışanlarına, Yapı Kullanma İzni Şubesi çalışanlarına, Harita Müdürlüğü yönetici ve çalışanlarına, İmar Durumu Şubesi çalışanlarına, Ahmet Piriştina İzmir Kent Arşivi ve Müzesi çalışanlarına teşekkürlerimi belirtmek isterim.

Öğrenim hayatım boyunca olduğu gibi tez süresince de ihtiyaç duyduğum her an yanımda olan annem Aynur Sormaykan, babam İsmail Sormaykan ve ablam Betül Tatlıdil ile bu süreçte bana destek olan arkadaşım Mimar Esra Acar ve tüm yakınlarıma teşekkürü bir borç bilirim. Tezim süresince sıkıntıya düştüğüm ve umutsuzluğa kapıldığım her an bana destek olan ve bilgisini benimle paylaşan Deniz Akdur'a ve ailesine en içten teşekkürlerimi sunarım.

1950'DEN GÜNÜMÜZE KARŞIYAKA'DA APARTMAN TİPİ KONUT YAPILARINDAKİ MEKANSAL DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜMLER

ÖZ

Konut, yapıldığı dönemin ve konumlandığı bölgenin sosyo-ekonomik ve politik özellikleri ile kültürel değerlerini en iyi yansıtan mimari ürünlerden biridir. Türkiye'de ve İzmir'de konut üzerine yapılan çok sayıda araştırma ile mimari alanda yaşanan değişim ve dönüşümlerin geleceğe aktarılması sağlanmıştır. Bu çalışmada amaçlanan, konut araştırmaları için yeterli envanteri içerisinde barındıran, İzmir'in en eski ve en büyük yerleşim yerlerinden biri olan Karşıyaka'da, 1950 yılından günümüze kadar yaşanan değişimlerin apartman tipi konut yapıları üzerinden irdelenmesidir.

Karşıyaka'da bu çalışma kapsamında tüm konut alanlarında inceleme yapmak zaman ve işgücü açısından hemen hemen olanaksız olduğundan konut mimarisinde yaşanan değişimlerin net olarak okunduğu bir bölge seçilmiş ve burada detaylı bir araştırma yapılmıştır. Çalışma alanı, farklı konum özellikleri ile sosyo-ekonomik ve kültürel şartları barındıran iki ayrı bölgeye ayrılmıştır.

Çalışma bölgelerinde yapılan inceleme iki aşamada yürütülmüştür. Bunlardan ilki incelenen konutların konumlandığı ada ve parsellerin özellik olarak irdelendiği kentsel ölçek, diğeri ise konut mekanındaki örgütlenmenin irdelendiği mimari ölçektir. Kentsel ölçeğin mimari ölçeği ne derece etkilediği de çalışma içerisinde incelenmiştir.

Araştırma sonucunda elde edilen veriler üzerinden çıkarılan grafik, şema ve değerlendirmeler ile yaklaşık 50 yıllık bir süreçte çalışma alanlarında yaşanan mimari değişim ve dönüşümler belgelenerek ortaya konmuştur.

Anahtar sözcükler: Karşıyaka, Değişim ve Dönüşüm, Parsel, Konut, Apartman, Mekan, Sirkülasyon Mekanı, Genel / Özel Mekan.

THE SPATIAL CHANGES AND TRANSFORMATIONS OF APARTMENT HOUSES FROM 1950s TO NOWADAYS IN KARŞIYAKA

ABSTRACT

House is one of the architectural building type, which reflects social, economic and political properties besides cultural values of the period and the place that was built in. The change and transformation in achitecture were transferred to the future by lots of thesis and researches done about “house” concept in Turkey and İzmir. This thesis aims to analyze this change and transformation by focusing on apartment houses in Karşıyaka, which is one of the biggest and most ancient place in İzmir, during the period from 1950s to nowadays.

It is almost impossible to analyze and investigate all houses in Karşıyaka due to limited man power and the time. Therefore, a place where the changes in housing architecture can be clearly seen in Karşıyaka was chosen and the detailed research was done on that place. The work area consists of two regions, which have different social, economic and culturel conditions with variant landing properties.

The research done on these two work areas was executed on two phases. The first one concentrates on “urban scale”, which analyzes the plot and building block of houses. The second one is “architectural scale”, which analyzes the organization of interior space . Furthermore, it is also analyzed the relation between urban scale and architectural scale and how they affect each other significantly.

As a conclusion, after having the results and data on the architectural change and transformation in Karşıyaka, during approximately 50 years of period is clearly documented and shown with the help related charts, schemas and evaluations.

Keywords: Karşıyaka, Change and Transformation, Plot, House, Apartment House, Space, Circulation Space, Public Space / Private Space.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
YÜKSEK LİSANS TEZİ SINAV SONUÇ FORMU.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT.....	v
BÖLÜM BİR-GİRİŞ.....	1
1.1 Problemin Tanımı.....	1
1.2 Araştırmanın Amaçları ve Genel Yaklaşımı.....	3
1.3 Araştırmanın Kapsamı.....	4
1.4 Araştırmanın Yöntemi.....	5
BÖLÜM İKİ-KARŞIYAKA'NIN KENTSEL VE MİMARİ GELİŞİMİ.....	8
2.1 Karşıyaka'nın İzmir İçindeki Yeri ve Önemi.....	8
2.2 Karşıyaka Yerleşiminin Tarihçesi.....	10
2.3 Karşıyaka'nın Nüfusu ve Sosyal Yapısı.....	16
2.4 Karşıyaka Belediyesi'nin Kurulması ve Kentin Gelişimi.....	23
2.4.1 Cumhuriyetin ilanından Önce Karşıyaka ve Karşıyaka Belediyesi.....	23
2.4.2 Cumhuriyetin ilanından Sonra Karşıyaka ve Karşıyaka Belediyesi.....	31
2.4.2.1 1923-1950 Dönemi.....	31
2.4.2.2 1950-1965 Dönemi.....	42
2.4.2.3 1965-1980 Dönemi.....	46
2.4.2.4 1980'den Günümüze Kadar Geçen Dönem.....	52
2.5 1923'ten Günümüze Hazırlanan İmar Planları.....	69
2.5.1 İzmir Kenti İçin Hazırlanan İmar Planları.....	69
2.5.2 Karşıyaka İçin Hazırlanan İmar Planları ve Halihazır Haritalar.....	71
2.5.2.1 1955 İmar Planı.....	72

2.5.2.2 1984 İmar Planı.....	74
2.5.2.3 2000 tarihli Uygulama İmar Planı.....	76
2.5.2.4 1962 tarihli Halihazır Harita.....	77
2.5.2.4 1972 tarihli Halihazır Harita.....	78
2.6 İzmir ve Karşıyaka'da Konut Mimarisinin Gelişimi ve Apartmanların Konut Tipi Olarak Ortaya Çıkması.....	79
BÖLÜM ÜÇ-1950 YILI SONRASI KARŞIYAKA'DA BELİRLENEN BÖLGELERDE APARTMAN TİPİ KONUTLARDAKİ MEKANSAL DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜMLER.....	85
3.1 Çalışma Alanına İlişkin Genel Özellikler.....	85
3.1.1 Çalışma Alanının Seçilme Nedenleri.....	85
3.1.2 Çalışma Alanının Sınırları.....	86
3.1.3 Çalışmanın İncelediği Dönemin Belirlenmesi.....	88
3.2 Araştırma Yöntemine İlişkin Genel Özellikler.....	89
3.2.1 Araştırmada Kullanılan Yöntem.....	89
3.2.2 Yapı Seçiminde Göz Önüne Alınan Faktörler.....	89
3.2.3 Veri Kaynakları.....	90
3.2.4 Verilerin Sınıflandırılması ile Şemaların Elde Edilmesi ve Analizi.....	90
3.3 İç Bölgede 1950 ve Sonrası Örnekler.....	92
3.3.1 Bölgenin Sınırlarının Tanımlanması.....	92
3.3.2 Bölgenin Parsel Özellikleri Açısından İrdelenmesi.....	93
3.3.3 Örneklerin İncelenmesi.....	106
3.3.3.1 1950-1965 Arası Örnekler.....	106
3.3.3.2 1950-1965 Arası Örneklerin Değerlendirilmesi.....	122
3.3.3.3 1965-1980 Arası Örnekler.....	128
3.3.3.4 1965-1980 Arası Örneklerin Değerlendirilmesi.....	146
3.3.3.5 1980 Sonrası Örnekler.....	150
3.3.3.6 1980 Sonrası Örneklerin Değerlendirilmesi.....	161

3.4 Yalı Bölgesinde 1950 ve Sonrası Örnekler.....	167
3.4.1 Bölgenin Sınırlarının Tanımlanması.....	167
3.4.2 Bölgenin Parsel Özellikleri Açısından İrdelenmesi.....	168
3.4.3 Örneklerin İncelenmesi.....	176
3.4.3.1 1950-1965 Arası Örnekler.....	176
3.4.3.2 1950-1965 Arası Örneklerin Değerlendirilmesi.....	181
3.4.3.3 1965-1980 Arası Örnekler.....	184
3.4.3.4 1965-1980 Arası Örneklerin Değerlendirilmesi.....	197
3.4.3.5 1980 Sonrası Örnekler.....	200
3.4.3.6 1980 Sonrası Örneklerin Değerlendirilmesi.....	209
BÖLÜM DÖRT-DEĞERLENDİRME VE SONUÇLAR.....	215
4.1. 1950-1965 Dönemine İlişkin Değerlendirmeler.....	224
4.2 1965-1980 Dönemine İlişkin Değerlendirmeler.....	227
4.3 1980-Günümüz Arası Değerlendirmeler.....	229
KAYNAKLAR.....	233

BÖLÜM BİR-GİRİŞ

1.1 Problemin Tanımı

Coğrafi ve stratejik konumu nedeniyle İzmir, tarih boyunca gelişmelere açık bir kent olmuş ve bu gelişmelerin etkisi sadece merkezde değil, kentin sınırları içindeki tüm yerleşimlerde hissedilmiştir. 19. yüzyılın ortalarında bir sayfiye yeri olarak kurulan Karşıyaka'da da, İzmir'de yaşanan tüm bu olumlu ve olumsuz olayların etkisi görülmüştür. İzmir-Kasaba demiryolunun açılması (1865) ve Karşıyaka'ya düzenli vapur seferlerinin başlamasıyla (1884), İzmir ile olan ulaşımı kolaylaşan Karşıyaka, kısa zamanda İzmir içinde önemli bir yerleşim yeri haline gelmiştir.

Karşıyaka, cumhuriyetin ilanından önce olduğu gibi sonrasında da İzmir'de çalışan kesimin konaklama merkezi olmuştur. 1950'li yıllardan itibaren Türkiye'de, köylerden büyük kentlere bir göç hareketi başlamış, Karşıyaka da İzmir'deki nüfus artışından payını büyük ölçüde almıştır. Ancak İzmir'de olduğu gibi Karşıyaka'da da barınma sorunu ortaya çıkmıştır. 1955 yılı imar planında konut bölgesi olarak gösterilen Karşıyaka'da, iki katlı bahçeli ev ve köşkların yıkılıp yerlerine 3-4 katlı apartmanlar yapılması ile konut sorunu giderilmeye çalışılmıştır. Ancak tek bir kişiye ait bu binaların yapımı ekonomik şartların ağır olması nedeniyle sınırlı sayıda kalmıştır. 1965 yılında çıkarılan Kat Mülkiyeti Kanunu, apartman yapımında bir dönüm noktası olmuş, konut yapımında ekonomik maliyetlerin paylaşılması ile yapılaşma artış göstermiştir. Bu dönemden sonra kentte konut sunumu tamamen değişime uğramış, yoğun bir apartman dokusu kent kimliğine damgasını vurmuştur. Değişen sosyal ve ekonomik yapı, konut yapımındaki bu farklılaşma ile birlikte mekansal düzenlemeye yansımıştır.

Cumhuriyet sonrası gelişen apartman yapıları bulunduğu bölgede yaşanan sosyal, ekonomik ve mimari değişimleri yansıtmaktadır. Özellikle farklı dönemlere ait konut yapılarının incelenmesi ile yaşanan bu değişimler açıkça görülmektedir.

Bu konulara yönelik çalışmalar aracılığıyla sosyal, kültürel ve mimari değişim ve dönüşümler geleceğe aktarılmaktadır. Türkiye'nin önde gelen kentlerinde bu özelliklere sahip pek çok araştırmanın yapıldığı görülmektedir. İzmir'in belli başlı bölgelerinde de cumhuriyetin ilanı sonrası kentsel ve mimari alandaki değişim ve dönüşümün incelendiği bir çok çalışma bulunmaktadır. Bu çalışmalar şöyle sıralanabilir:

Ballice, G. (2006)'nin "*İzmir'de 20. yy Konut Mimarisindeki Değişim ve Dönüşümlerin Genelde ve İzmir Kordon Alanı Örneğinde Değerlendirilmesi*" başlıklı genelde İzmir'deki konut mimarisini ve Alsancak semtinde belirlenen iki yapı adasındaki tüm konut yapılarını incelediği doktora tezi İzmir ve Alsancak için önemli bir kaynak oluşturmuş, bu bölgelerdeki dönüşümü gözler önüne sermiştir. Çetin, S. İ. (2004)'nin "*İzmir'in Yangın Bölgesinde 1922-1965 Yılları Arasında Yaşanan Mekansal Değişim ve Dönüşümlerin Konut Bağlamında Değerlendirilmesi*" adlı doktora tezinde ise İzmir'in Alsancak ve Kahramanlar bölgesindeki belli bir döneme ait konut yapıları incelenmekte ve farklı kültürel, sosyal ve ekonomik özelliklere sahip iki bölge karşılaştırılmaktadır. Koç, H. (2001) ise *Cumhuriyet Döneminde İzmir'de Sosyal Konut ve Toplu Konut Uygulamaları* başlıklı araştırması ile toplu konut yapılarını inceleyerek İzmir'de yaşanan gelişmeleri ortaya koymuştur.

Karşıyaka'da kentsel ve mimari gelişmeleri inceleyen çalışmalar ise şu şekildedir:

Özkan, Z. (2006). *Karşıyaka Tarihsel Dokusunun İncelenmesi* adlı tezinde Karşıyaka'daki tarihî binaların envanterini çıkarmış, gelecek için bir kaynak oluşturmuştur. Ünverdi, H. (2002). *Sosyo-ekonomik ilişkiler bağlamında İzmir gecekondularında kimlik yapılanmaları: Karşıyaka-Onur Mahallesi ve Yamanlar Mahallesi örnekleri* adlı tezi ile imarsız yapılaşmanın ürünü olan gecekonduları inceleyerek bölgedeki sosyal, kültürel ve ekonomik durumu açığa çıkarmak istemiştir. Karşıyaka Belediyesi tarafından yayıma hazırlanan Karşıyaka Kültür ve

Çevre Sempozyumu (22-23 Aralık 2005) ile Karşıyaka tarihsel, coğrafi, sosyal ve mimari yapısı detaylı olarak incelenmiştir. Ege Mimarlık dergisi ise Karşıyaka özel sayısı ile değerli birçok araştırmacının Karşıyaka hakkındaki yazılarına yer (2006/3) vermiştir. Ayrıca Yaşar Aksoy (1999) *Karşıyaka, Bir Aşkın Hikayesi* adlı kitabında Karşıyaka ile ilgili anılarına, tarihsel bilgi ve resimlere yer vermiştir. Ergir, E. E. ise (1999) *Unutamadığım Karşıyaka'm ve İzmir'im* adlı kitabında doğduğu ve büyüdüğü yer olan Karşıyaka ile ilgili anılarından bahsetmiş, bu sayede Karşıyaka'nın belli bir dönemine ışık tutmuştur.

Karşıyaka ve İzmir için yapılan araştırmalara bakıldığında Karşıyaka'da cumhuriyetin ilanı sonrası konut gelişimini inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Oysa Karşıyaka, konut işlevli bir yerleşim olduğundan bu türden bir çalışmanın yapılması için yeterli veriye sahiptir. Bu sebeple Karşıyaka'da 1950'den günümüze kadar apartman yapılarındaki mekansal değişim ve dönüşümler araştırma konusu olarak seçilmiş ve literatürdeki bu boşluk kapatılmaya çalışılmıştır.

1.2 Araştırmanın Amaçları ve Genel Yaklaşımı

Kentlerin oluşumundaki kültürel, ekonomik ve politik koşullar mekansal kurguyu da şekillendirmektedir. Ait olduğu dönemin özelliklerini en belirgin olarak yansıtan yapı tiplerinden birinin konut olduğu gözönüne alındığında, belli bir bölgede farklı dönemlerde inşa edilen konut yapılarının incelenmesi ile o bölgede yaşanan gelişmeleri açığa çıkarmak mümkün olmaktadır. **Bu çalışma çerçevesinde, Karşıyaka'nın tarihi boyunca konut bölgesi olarak gelişen bir bölgesinde, Türkiye'de sosyal, ekonomik ve politik açılardan bir kırılma noktası olarak kabul edilen 1950'den günümüze kadar geçen süreçte, apartman tipi konutların geçirdiği mekansal değişim ve dönüşümlerin belirlenen örnek yapılar üzerinden belirlenmesi amaçlanmıştır.**

Yukarıda belirtilen ana amacın dışındaki alt amaçlar ise şöyle sayılabilir:

- Karşıyaka'da 1950'den günümüze kadar uygulanan imar planları ve bu planların oluşturduğu kentsel yapıyı, bina gabarilerini ve yapı adalarındaki yoğunluğu incelemek, tüm bunların konut mekanına olan etkilerini ortaya çıkarmak
- Yapıların üzerinde bulunduğu parsellerin biçim, büyüklük ve özelliklerini belirlemek ve bunların konut planlarına olan etkisini araştırmak
- 1950'den günümüze kadar görülen sosyal, ekonomik ve kültürel yapıdaki değişimlerin konut mekan düzenlemesine olan etkilerini araştırmak
- Konum özelliklerinin ve ekonomik koşulların konut planlarına olan etkilerinin ortaya çıkarılması amacıyla çalışmayı, farklı özelliklere sahip olan İç Bölge ve Yalı Bölgelerinde yürüterek, bu bölgelerde incelenen konutların mekansal organizasyonundaki farklılıklarını analiz etmek
- Karşıyaka'nın gelişimine yön veren kararların alındığı kurum olan belediyenin gerçekleştirdiği faaliyetleri araştırmak.

1.3 Araştırmanın Kapsamı

Çalışma yaklaşık 50 yıllık bir dönemde alınmış, Karşıyaka'da yaşanan gelişmeler araştırılmıştır. Bu süre içinde Türkiye'de yaşanan ve Karşıyaka'da da etkileri hissedilen önemli toplumsal, politik ve ekonomik olaylar kırılma noktaları olarak belirlenmiş ve çalışma değişik dönemlere ayrılmıştır. Araştırmanın başlangıcı çok katlı apartman yapımının ve hızlı bir kentleşmenin görüldüğü 1950 yılı olarak belirlense de, Karşıyaka yerleşiminin kurulması ve 1923'ten 1950'ye kadar Karşıyaka'da yaşanan sosyal, kültürel ve ekonomik gelişmelere kısaca yer verilmiştir. 1950 yılını izleyen dönemde ikinci kırılma noktası, Kat Mülkiyeti Kanunu'nun çıkarılması ile Türkiye'de apartman yapımının hızla arttığı ve şehirlerde yoğun bir yapılaşmanın başladığı 1965 yılı olarak belirlenmiştir. Üçüncü kırılma noktası ise tüm Türkiye'de değişimlerin yaşanmaya başladığı, dışa açılımın gerçekleştiği bir tarih olan 1980 yılıdır.

Araştırma dört ana bölümden oluşmaktadır. **Birinci Bölümde** problemin tanımı, araştırmanın amaçları, araştırmanın kapsamı ve araştırmada kullanılan yöntem ele alınmaktadır. Tezin **İkinci Bölümünde** tarihsel perspektifte Karşıyaka'nın kentsel ve mimari olarak yaşadığı değişim ve dönüşümler incelenmiştir. Bu kapsamda Karşıyaka tarihine, Karşıyaka'nın İzmir içindeki yeri ve önemine, Karşıyaka Belediyesi'nin cumhuriyet öncesi ve sonrasında gösterdiği faaliyetlere değinilmiştir. Bu bölümde ayrıca 1923'ten günümüze İzmir'de ve Karşıyaka'da uygulanan imar ve nazım imar planlarına ve bunların konuta ilişkin öngörülerine yer verilmiştir. Bölüm sonunda, yaşanan bu gelişmeler ile Karşıyaka'nın kentsel dokusunun geçirdiği değişim ve konut mimarisindeki dönüşümler irdelenmiştir. Tezin **Üçüncü Bölümünde** çalışma alanı ve araştırma yöntemine ilişkin detaylı bilgi verilmektedir. Çalışma alanında seçilen örnek konutların yer aldığı yapı adalarındaki konut yoğunlukları ile her konutun parsel boyut, biçimleri ve özellikleri irdelenmektedir. Bunun amacı, konuttaki mekansal organizasyonun, parsel özelliklerinden ne derecede etkilendiğini ortaya çıkarmaktır. Ayrıca bu bölümde örnek konut yapıları birer föy haline getirilerek, tezin kırılma noktalarına göre kronolojik olarak sıralanmaktadır. Bu föylerde yapıların inşa edildiği tarihlere, ada-parcel numaralarına, adres bilgilerine, mimarlarına, kat planlarına ve mekansal düzenlemeye ilişkin şemalarına yer verilmektedir. Bu şemalar ile konuttaki mekansal alt birimlerin birbirleri ile ve sirkülasyon mekanları ile olan ilişkileri ortaya konmaktadır. Her dönemin sonunda, konutlara ait genel özellikler ve dönemin genel mimari özellikleri anlatılmaktadır. **Dördüncü Bölümde** ise elde edilen sonuçların yorumlanması ve tartışılması yer almaktadır.

1.4 Araştırmanın Yöntemi

Çalışma alanından örnek olarak seçilen konutların analizi, mekansal alt birimler ile sirkülasyon mekanları arasındaki ilişkiler değerlendirilerek yapılmıştır. Bu ilişkiler, konutların işleyiş şemalarını oluşturduğu için önemlidir. Yapılan analizde konutların işleyiş şemasında sirkülasyon mekanlarının, mekansal alt grupların oluşumuna olan etkisi ve özel/genel mekan ayrımını sağlamadaki rolü sorgulanmış,

örnek konutlar bu özelliklerine göre gruplandırılmıştır. Süreç içerisinde konutların işleyiş şemasında görülen değişimler, ait oldukları dönemin sosyal, kültürel ve ekonomik özelliklerini ortaya koyduğu için de önemlidir.

Yapılan çalışmalarda konut içindeki dağılımı ve mekansal alt birimlere ulaşımı sağlayan sirkülasyon mekanları genel ve özel mekanların birbirleriyle olan ilişkilerini üç farklı şekilde etkilediği gözlenmiştir. Bunlar; genel ve özel mekan ayrımının sağlandığı, kısmen sağlandığı ya da sağlanamadığı örneklerdir. Tezde kronolojik olarak sıralanan konutlarda sirkülasyon mekanlarının değişimi, dönemin özelliklerini ve gelişimini de açığa çıkarmaktadır.

Tezde kullanılan veriler, dökümanlar, imar planları, konut planları ve belgeler farklı yöntemler ile elde edilmiştir. Araştırma sırasında izlenen yöntemler şöyle sıralanmaktadır:

- Teorik veriler için literatür tarama: Karşıyaka'nın tarihsel gelişiminin incelenmesi ve belediye faaliyetlerinin elde edilmesi için literatür taraması yapılmıştır. Bu amaçla İzmir ve Karşıyaka üzerinde yazılan tezler, araştırma ve anı kitapları, belediye arşivi, eski fotoğraflar ve haritalar taranmış, elde edilen veriler gruplanarak tezde kullanılmıştır.
- Örnek konutların belirlenmesi için alan araştırması: Karşıyaka'da çalışma alanı olarak seçilen bölgede yapılan alan araştırması ile mevcut konut stoğundan çekilen fotoğraflar ile araştırmaya veri olabilecek çok sayıda konut belirlenmiştir. Bu konutlar arasından yapılan bir değerlendirme sonucu detaylı olarak incelenmek üzere 66 adet konut seçilmiştir. Örnek konut yapıları seçilirken araştırmaya yön verebilecek özellikte olan konutlar ön planda tutulmuştur.
- Örnek konutların projelerinin belediye arşivinde araştırılması: Alan araştırması ile adresleri belirlenen örnek konut yapılarının ada, pafta, parsel

numaraları Karşıyaka Belediyesi Numarataj Müdürlüğü'nden elde edilmiştir. Bu bilgiler ile Karşıyaka Belediyesi İmar Müdürlüğü arşivinde araştırma yapılmış ve örnek konutların projelerine ulaşılmıştır.

- Karşıyaka'da uygulanan imar planlarının elde edilmesi: Karşıyaka'da 1955 yılından itibaren uygulanmış olan imar planları ile değişik dönemlere ait nazım imar planları Karşıyaka Belediyesi Harita Müdürlüğü arşivinden bulunmuştur. Ayrıca örnek konutların parsel özelliklerine göre araştırılması için yapı adalarının detay çizimleri Karşıyaka Belediyesi İmar Durumu arşivinden elde edilmiştir.
- Elde edilen verilerin sınıflandırılması: Çalışma alanında incelenen örnek konut yapıları konumlarına göre İç Bölge ve Yalı Bölgesi olarak ve kırılma noktalarına göre 1950-1965, 1965-1980 ve 1980-günümüz arası olarak sınıflandırılmıştır.
- Verilerin analizi: Örnek konutların yer aldığı bölge, parsel özellikleri açısından incelenerek, parsel özelliklerinin konut plan çözümlerine etkileri araştırılmıştır. Aynı zamanda konut planları, bilgisayar ortamında çizilerek konutlara ait bilgiler ile mekansal şemalarını içeren birer föy haline getirilmiştir.
- Verilerin değerlendirilmesi: İncelenen konut planlarının analizi ile elde edilen veriler tezin kırılma noktalarına ve bölgelere göre değerlendirilmiştir. Değerlendirilme sonucunda ortaya çıkan bulgular ile yaşanan değişim ve dönüşümler ortaya konmuştur.

BÖLÜM İKİ

KARŞIYAKA'NIN KENTSEL VE MİMARİ GELİŞİMİ

2.1 Karşıyaka'nın İzmir İçindeki Yeri ve Önemi

Karşıyaka tarihi boyunca, özellikle 19 ile 20. yüzyıllarda yerleşimin büyümesine yönelik kentsel ve mimari değişimler yaşamıştır. Bu değişim ve dönüşümleri yaşayan yerleşim, İzmir gibi Türkiye'nin en önemli kentlerinden birinin sınırları içinde yer alıyor olmasından hem doğrudan hem dolaylı bir şekilde etkilenmiştir. Aynı şekilde İzmir de, diğer tüm ilçeleri gibi, Karşıyaka'nın geçirdiği değişim ve dönüşümlerin şehre kattığı ve katacağı gelişmeler ile ilerlemiş ve ilerlemeye devam edecektir. Bu nedenle Karşıyaka'nın kentsel ve mimari değişim-dönüşümünden bahsetmeden önce, İzmir ile olan bağından söz etmekte yarar vardır.

Karşıyaka, İzmir il sınırları içerisinde, il merkezinin kuzeyinde yer almaktadır. Karşıyaka yerleşimi, 5216 sayılı yasa kapsamında 50 km. yarıçap içinde İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı 57 ilçeden birisi olup, doğusunda Bornova ilçesi, batısında Çiğli ilçesi, güneyinde İzmir Körfezi, kuzeyinde ise Yamanlar Dağı ile çevrelenmektedir. Karşıyaka ilçesinin, bu sınırlar içerisinde, 43 adet mahallesi ve 2 adet köyü bulunmaktadır (Kıldış, 2006, s.16). Bunlar: Adalet, Aksoy, Alaybey, Alparslan, Atakent, Bahçelievler, Bahriye Üçok, Bahariye, Bayraklı, Bostanlı, Cengizhan, Cumhuriyet, Çay, Çiçek, Dedebaşı, Demirköprü, Doğançay, Donanmacı, Emek, F. Edip Baksi, Fikri Altay, Goncalar, Gümüşpala, İmbatlı, Mavişehir, M. Erener, Nergiz, Nafiz Gürman, Onur, Örnekköy, Postacılar, R. Şevket İnce, Sancaklı Köyü, Soğukkuyu, Şemikler, Tersane, Tuna, Tepekule, Turan, Yamanlar, Yamanlar Köyü, Yalı, 75. Yıl, Yamaç, Zübeyde Hanım mahalleleridir (www.karsiyaka.bel.tr). Denizden yüksekliği 1-700 metre arasında değişen yerleşimin, Bostanlı, Alaybey, Nergiz gibi semtleri ovada, Bayraklı, Gümüşpala ve Yamanlar gibi semtleri ise yamaç arazilerde kurulmuştur (www.wikipedia.org).

Şekil 2.1 Karşıyaka'nın İzmir İçindeki Konumu (Grosser Weltatlas)

İzmir nüfusunun 2000 yılı genel nüfus sayımı kesin sonuçlarına göre 2.232.265 kişi olduğunu ve bu nüfusun %66'sının il merkezinde yaşadığı bilinmektedir (www.die.gov.tr). İzmir içinde Karşıyaka'ya baktığımızda ise, 438.764 kişi olan nüfusunun % 99.9'unu şehir merkezinde, % 0.1'ini köylerde barındırdığını görülmektedir. Buna göre köy ve mahallelerde yaşayan nüfusu ile Karşıyaka, İzmir'in Konak'tan sonra gelen 2. büyük ilçesi durumundadır (www.izmir.gen.tr).

Karşıyaka'nın İzmir içindeki öneminden bahsederken atlayamayacağımız bir konu da, İzmir'de kurulan ilk yerleşim alanının bu ilçe sınırları içinde yer almasıdır. Eski İzmir'in (Smyrna) kalıntılarının Bayraklı kentinde bulunması hem İzmir hem de Karşıyaka tarihini yakından ilgilendirmektedir. Bayraklı'da bulunan 5000 yıl önceki bu İzmir kenti kalıntılarında kazılara devam edilmektedir (Aksoy, 1999, s.109).

Şekil 2.2 Eski İzmir (Smryna), (Aksoy, 1999, s.56-57)

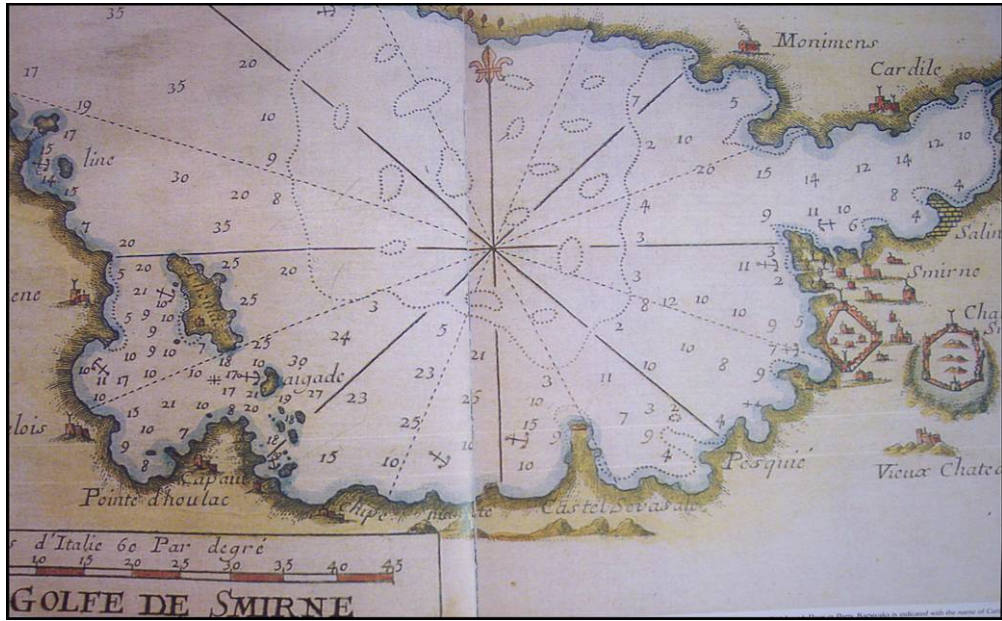
17. yüzyılın sonlarında Cordelieu (Cordelio) olarak anılmakta olan Karşıyaka'nın, kentsel açıdan da İzmir için her dönemde özel bir yeri olmuştur. 1865 yılında İzmir-Kasaba Demiryolu'nun tamamlanması, 1884'te de vapur seferlerinin başlamasıyla İzmir ile olan bağlantısını güçlendirmiş olan Karşıyaka, hızlı bir büyüme sürecine girmiş ve 1954'te ilçe ilan edilmiştir. Karşıyaka'nın 1970'lere kadar sahilinden denize girilebilen, balık avlanılan, deniz kenarındaki kır kahvelerinde oturulan bir eğlence ve dinlenme yeri, İzmir'de çalışan nüfusun da konaklama mekanı olduğu bilinmektedir. Karşıyaka, günümüzde de yoğun konut alanları ile "yatakhane ilçe" olma özelliğini sürdürmekte olan bir yerleşimdir (Kıldış, 2006, s.16).

2.2 Karşıyaka Yerleşiminin Tarihçesi

Karşıyaka'nın tarihçesi ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde, Karşıyaka'nın geçmişini değişik tarihlere dayandıran çalışmalarla karşılaşmaktayız.

Umar (1992, s.34), Karşıyaka tarihini, bölgenin bir yerleşim yeri olarak ortaya çıkmasından itibaren incelemiştir ve bu doğrultuda Karşıyaka tarihinin 19. yüzyılın öncesine uzanmadığını savunmuştur. Bunun sebebi olarak da günümüzde Karşıyaka'nın kapladığı alanın batı yanının Gediz'in ağzında bulunması dolayısıyla, sivrisinek, sıtma ve ölüm yuvası bir bataklık olmasını göstermiştir. Bu dönemde

denizin günümüzdeki Karşıyaka alanını ve batısındaki Çiğli ve Menemen bölgesini kapsayacak şekilde dağ eteklerine kadar yayıldığı ve adı geçen bölgelerin deniz kıyısında olduğu iki-üç yüzyıl önce yapılmış haritalarda da görülebilmektedir.

Şekil 2.3 1764 Yılında Yapılan 'İzmir Körfezi Haritası' Gravürü, (Aksoy, 1999, s.58-59).

Aksoy (1999, s.109) ise araştırmalarında, Karşıyaka'nın tarihsel geçmişini çok daha gerilere götürerek, ilk çağ ile ilgili bazı yaklaşımlar geliştirmeye çalışmış ve Karşıyaka ile Bayraklı mahallesi arasında ilişki kurmuştur. Karşıyaka tarihinin, M.Ö. 3000 yıllarında Tunç Çağı'nı yaşamış ve şimdiki Bayraklı semtinin bulunduğu alanda konumlanmış olan Eski İzmir (Smryna) yerleşiminin tarihine kadar uzandığını belirtmiştir. Bayraklı'daki bu antik kentin hem İzmir hem de Karşıyaka tarihini yakından ilgilendirdiğini aktarmıştır. Aksoy ayrıca, çok daha eski dönemlere, örneğin Yontma Taş Devri'ne uzanan bazı ilkel yerleşmelerin belirtilerinin de bu bölgede görüldüğünü bildirmiştir.

Karşıyaka'nın yerleşim yeri olarak kurulması, İzmir'in kuruluşundan çok daha sonraki dönemlere dayanmaktadır. Ancak 19. yüzyıl ortalarına kadar, İzmir kentinin bölgesel ve ekonomik gelişmesine karşın Karşıyaka'da önemli bir kentsel gelişme görülmemiştir. 19. yüzyıldan önce şehri ziyaret etmiş olan gezginler de, Bornova, Buca ve Seydiköy'deki Levanten köşklerinden ve de bu yörelerdeki gösterişli

yaşantılardan bahsetmiş, ancak Karşıyaka ile ilgili herhangi bir yorumda bulunmamışlardır. 20. yüzyıla kadar, Bornova, Buca ve Seydiköy'ün doğal yeşil örtü bakımından zengin, yaz dönemlerinde daha serin olmaları ve kentle olan bağlantıları gibi nedenlerle, bu yerleşim yerleri zengin Levanten aileler tarafından öncelikli olarak tercih edilmiştir. Ayrıca, güneye yönelik olan Karşıyaka'nın ise yaz dönemlerinde çok sıcak olması, iç körfez ağzında Gediz deltasının sığlaştırdığı alanın neden olduğu bataklık, sivrisinek sorunu ve yaz dönemlerinde ailelerin denize girme geleneğinin henüz yaygınlaşmamış olması nedenleriyle, Karşıyaka'ya olan talep ancak 19. yüzyıl sonlarında artış göstermiştir (Gündüz ve Kiray, 2005, s.82). Bu nedenle bugünkü Karşıyaka alanında kurulan ilk yerleşim, 19. yüzyılın ikinci yarısında, küçük bir köy niteliğiyle ve Soğukkuyu adıyla Türkler tarafından kurulmuştur. Bölgede yerleşimin gelişmesini olumsuz yönde etkileyen bataklık ise, Gediz ağzının değiştirilmesiyle, yani Menemen dolaylarında yapılan çalışmalarla ırmağın yeniden ilkçağdaki akışına döndürülmesi üzerine dolgu ile yok edilmiştir (Umar, 1992, s.33).

Karşıyaka bu yıllardan itibaren yaşadığı gelişmelerle hızlı bir şekilde büyümeye başlamıştır. 1860'lı yıllarda denizin şimdiki demiryoluna kadar yayıldığı ve bu tarihten sonra 20 Temmuz 1865'te o zamanki deniz kıyısı boyunca İzmir-Kasaba Demiryolu Şirketi tarafından demiryolu döşendiği bilinmektedir. Denizin şimdiki Cemal Gürsel Caddesi'ne kadar doldurulması ve bu dolgu alanının da yerleşim bölgesine eklenmesiyle Karşıyaka, 1880-1910 yılları arasında, İzmir karşısında bir yazlık evler, bahçeler sitesi niteliğiyle ortaya çıkmıştır (Umar, 1992, s.33).

Şekil 2.4 Karşıyaka Treninden Çekilmiş Bir Görüntü, (Berber, 2005, s.16).

1884'te Hamidiye Vapur Şirketi'nin Karşıyaka'ya düzenli vapur seferleri başlatması da bu bölgedeki gelişimi hızlandırmıştır. 1884 yılında, adı anılan şirketin Karşıyaka'daki tahta iskeleye ilk seferlerini başlattığı bilinmektedir (Ürük, 2003). Karşıyaka'da bu dönemde, yerleşim iki yönde gelişmiştir. Bu bölgeler: yalı bölgesi ve köşkerin yer aldığı sahil bandı ile iç bölgelerdir (Akkurt, 2005, s.108). 1889'da İzmir-Kasaba Demiryolu Şirketi'nin, Hamidiye Vapur Şirketi'nin Karşıyaka'ya yaptığı işleme imrenerek, Karşıyaka'ya günde 5-10 posta sefer düzenlediği bilinmektedir. Bu durum, Punta (Alsancak) ile Karşıyaka arasındaki küçük yerleşim yerlerinin büyüüp zaman içerisinde Naldöken, Turan, Bayraklı, Salhane gibi köylere dönüşmesini sağlamıştır (Berber, 2005, s.15). 1907 yılında, İskele'den Çarşı Caddesi-Soğukkuyu ile beraber Alaybey ve Bostanlı doğrultularında olmak üzere üç yönde atlı tramvay hatları işletmeye açılmıştır. Bu gelişme ile çarşı aksına, sahil boyunca iki ana yerleşim aksı daha eklenmiştir (Gündüz ve Kiray, 2005, s.83).

Şekil 2.5 1900'lü Yıllarda Karşıyaka Çarşı Girişi, (Uçar , 2005, s.15).

Şekil 2.6 1928 Yılında Karşıyaka Ahşap Vapur İskelesi, (Aksoy, 1999, s.76-77).

Şekil 2.7 1930'lu Yıllarda Karşıyaka Vapur İskelesi Bekleme Salonu, (karsiyaka.fotolari.googlepages.com).

Karşıyaka’da yerleşim yeri olarak gelişen bölgelerdeki nüfusa baktığımızda, Soğukkuyu bölgesinin kuruluşundan beri Türklerin bölgesi olmayı sürdürdüğü görülmektedir. Türklerin buraya yabancılar gelmeden 150 yıl kadar önce gelip yerleştiği, bu bölgede az sayıda Rum ve Ermeni’nin yaşadığı bilinmektedir. Karşıyaka sahilinde ise, Bornova ve Buca yerleşimlerinde olduğu gibi Hıristiyan kökenli Levanten tüccar ailelerin yaşadığı, 19. yüzyılın başında da İtalyan, Fransız, Hollandalı, Yunan ve Adalı Rumlar’ın buradan büyük arsalar satın alarak bu yemyeşil bostanlık ve bahçelik yöreyi iskan ettikleri anlaşılmaktadır (Kiray, 2006, s.58).

“Doruklu (ülke)” anlamına ve “Kazık, kazıklı çitle çevrili yer, bahçe” anlamına gelen Karşıyaka’nın tarihteki adı olan Kordelio, Karşıyaka yöresinin yerleşme alanı olan bölümlerinin bağlık bahçelik olan bir yöre olduğunu kanıtlamaktadır. Kordelio adının da Kord(a) bölümünün, özellikle kazıklı çit’e ve kazıklı çitle çevrili yer’e, bahçeye işaret ettiğini düşündüğümüzde, bu düşünce daha da pekişmektedir (Umar, 1992, s.41).

Karşıyaka, tarihi boyunca bulunduğu konum itibarıyla göç olarak sürekli büyümüş ve birçok gelişmeye sahne olmuştur. Ancak İzmir işgal edildiğinde Karşıyaka’da da, İzmir’de olduğu gibi, nüfus, ekonomik ve sosyal yapı bakımından büyük olumsuzluklar yaşanmıştır. Uzun süren işgal döneminin ardından ise, her iki yerleşim de bu izleri silmeye çalışmıştır. Cumhuriyet’in ilanının ardından yaşadığı değişim ve dönüşümlerle bir sayfiye yeri olmaktan çıkan Karşıyaka, bir nahiye olma yönünde gelişmeye başlamıştır. 1954 yılında ilçe olan Karşıyaka özellikle 1970’lerde yoğun bir nüfus artışı yaşamıştır. Bu nüfus artışı sırasında yerleşim merkeze sığmamış, Karşıyaka’nın çevrelerine yayılmış ve gecekondu bölgeleri oluşmaya başlamıştır.

2.3 Karşıyaka'nın Nüfusu ve Sosyal Yapısı

Karşıyaka, 19. yüzyılın ikinci yarısında bir yerleşim yeri olarak kurulmasından sonra yaşadığı değişim ve dönüşümler ile büyüme göstermiş, bununla birlikte bölgeye olan talep de artmıştır. Karşıyaka'nın gelişmesi yolunda ilk adım, İzmir-Kasaba demiryolu hattının 1865'te bu bölgeye ulaşmasıyla atılmıştır. Sonrasında da 1884'te kurulan Hamidiye Vapur Şirketi'nin Karşıyaka'ya düzenli vapur seferlerini başlatmasıyla bu gelişme hızlanmıştır. Bu gelişmeleri izleyen dönemde birkaç ev bulunan yerleşimin büyüdüğü ve nüfusunun arttığı gözlenmiştir. 22 Ocak 1892 tarihli sayım sonuçlarına göre Karşıyaka'ya bağlı mahalle ve köylerde 966 hanede, 1.778 İslam, 1.002 Rum ve 219 Ermeni olmak üzere toplam 3.965 kişi yaşamaktaydı. Ancak, bir sayfiye mekanı olma özelliği taşıyan Karşıyaka, nüfusunu bahar ve yaz aylarında bu sayının çok daha üstüne çıkarmaktaydı (Serçe, 2005, s.116).

20. yüzyılın başında Karşıyaka'da yaşanan gelişmelerin devam ettiği görülmektedir. 1906 tarihinde tramvay hattının açılması ve yerleşimin karayolu ile kente bağlanması bu gelişmelerden birkaçıdır. Karşıyaka, yaşadığı bu değişim ve dönüşümlerle, büyük bir hızla İzmir'in başlıca konut alanlarından biri haline gelmiş, ayrıca Müslüman-Türk nüfusu büyük ölçüde artmıştır. 1906'da yapılan bir sayımda, bu bölgede ve civarındaki nüfusun 10.500 kişiye ulaştığı, bunlardan 9.000'inin Müslüman, 1.500'ünün de Hıristiyan olduğu görülmüştür. Bina sayısı ise 2.706'sı Müslümanlara ve 600'ü Hıristiyanlara ait olmak üzere toplam 3.306 olarak belirlenmiştir. (Serçe, 2005, s.118).

Bu dönemde Karşıyaka'da yaşayan nüfusun, yaşam tarzları bakımından oldukça farklı kesimlerden insanları barındırdığını görmekteyiz. Bunlardan biri beldenin prestij bölgesini oluşturan sahil bandında, İskele-Bostanlı aksındaki muhteşem köşklere yılın belirli dönemlerinde yaşayan, sıcak yaz dönemlerinde de serinlemek için evlerinin önündeki özel deniz banyolarından yararlandıkları bilinen varlıklı Levanten ailelerdir. Daha çok varlıklı kesime hitap eden deniz banyoları, ilk

olarak 1890 yılında İzmir'in Alsancak semtinde açılmıştır. Bu banyolar daha sonra, deniz kültürünün gelişmeye başladığı yıllarda yerleşim alanı olarak rağbet gören Karşıyaka'da kıyı evlerinde de yapılmaya başlanmıştır (Atilla, 2002, s.27).

Şekil 2.8 Karşıyaka Sahili Boyunca Sıralanan Deniz Banyoları

Muşkara (1998, s.3), o yıllarda çok rağbet gören bu banyoların ahşap olarak inşa edildiğini, deniz ile olan bağlantılarının ise putrel kazıklar vasıtası ile sağlandığını belirtmiştir. Ayrıca banyoların denize doğru uzanan iskele kısımlarının rendelenmiş ahşaplarla kaplandığı, çatılarının ve çatı saçaklarının süslü, oymalı ahşaplar kullanılarak yapıldığı görülmüştür. 1929 yılında ise deniz banyolarına olan yoğun ilgi nedeniyle, umumi deniz banyolarının yaptırıldığı bilinmektedir.

Karşıyaka'ya yerleşip yaşamını burada sürdüren bir diğer kesim ise, Karşıyaka Çarşısı bitişik alanları ile istasyonun yakın çevresinde yaşayan yerli gayrimüslim ve Türk aileler ile Soğukkuyu Caddesi'nde yaşayan Türklerdir (Gündüz ve Kiray, 2005, s.83).

20. yüzyılın başında Karşıyaka'da, farklı etnik gruplara ait çeşitli eğitim, kültür ve ibadet yapılarının yer almasına karşın, beldenin mevcut olanaklarından yararlanan, özellikle sosyal, kültürel ve eğlence yaşamında ön plana çıkan kesimler, genellikle İzmir'de büyük işyeri sahipleri olan varlıklı gayrimüslimler, özellikle de batılı aileler olmuşlardır. Diğer yandan, çoğunluğu oluşturan, el becerisine dayalı basit işlerde çalışan ya da küçük esnaf olarak yaşamlarını sürdüren Müslüman ve de

gayrimüslim kesimler, bu görkemli yaşamın kenarında mütevazî yaşamlarını sürdürmüşlerdir. Buna örnek olarak yüzyıl başında Yamanlar eteklerindeki Sıraköy’de oturup yaşamı boyunca Karşıyaka sahiline inmemiş kişilerin varlığı verilebilir. Ancak, zengin Avrupalı ailelerin ve az sayıdaki Türk ailelerin bu beldede gününün çağdaş yaşantısını sürdürdükleri bilinmektedir. Karşıyaka’daki kozmopolit yaşam hiç bir zaman için farklı kesimlerin İzmir’deki gibi, etnik grupların kendilerini diğer gruplardan yalıtılmaları şeklinde olmamıştır. Örneğin bu dönemde, Karşıyaka’da 5 Ortodoks, 2 Ermeni, 1 Katolik Kilisesi, Alaybey’de bir Havra bulunmaktaydı. Ayrıca Soğukkuyu’da 2 adet cami ve çarşı içerisindeki bir mescit bu doku içerisinde yer almaktaydı (Gündüz ve Kiray, 2005, s.83-90).

İzmir Yunan Ordusu’nca işgal edildiğinde Karşıyaka, oldukça büyük ve gelişmiş bir köy durumundaydı. Berber’e (2005, s.194) göre bu dönemde Karşıyaka’nın nüfusuna ilişkin 2 temel kaynak bulunmaktadır. Bunlardan birincisi Yunan Ordusu İzmir’e çıktığında, Karşıyaka Belediyesi sınırları içinde, 4.000’i Avrupalı ve Ermeni, 1.000 kadarı Türk ve yaklaşık 10.000’i Yunan olmak üzere toplam 15.000 kişinin yaşadığını belirten “Eleftherudaki ve İliu Ansiklopedik Sözlük”tür. İkincisi ise işgal yıllarında Karşıyaka’da 12.500 Rum, 3.650 Türk, 1.200 Ermeni, 550 Musevi ve 1.210 diğer yabancılar olmak üzere toplam 19.110 kişinin yaşadığını belirten Nikos Kararas’ın “Karşıyaka, İzmir’in Gururu, Tarih-Folklor” adlı kitabıdır.

Tablo 2.1 İzmir Yunan İdare’sinin Resmi Kayıtlarına Göre, 1921 Yılı Ortalarında Karşıyaka Belediyesi Sınırları İçinde Nüfus Dağılımı, (Karara, 1971, s.51-52 naklen Berber, 2005, s.41).

Semt/Mahalle	Rum	Türk	Ermeni	Musevi	Yabancı	Toplam
Karşıyaka Merkez	7.500	300	200	150	1.010	9.160
Kallithea(Bellavista)	2.000	1.000	300		50	3.350
Alaybey	2.500	600	500	400	100	4.100
Petrota	200	50	50			300
Bahriye	300	1.400	150	50		1.900
Yörük Mahallesi	300					300
Toplam	12.800	3.350	1.200	550	1.210	19.110

Yukarıda verilen bilgilere göre, 1921 yılı ortalarında Karşıyaka sınırları içinde yaşayanların sayısı, iki yıl öncesine oranla %21,5 artmıştır. İzmir'in işgalinden sonra Rum göçmen ağırlamayan Karşıyaka'nın nüfusunu, belediye sınırları içine alındığı anlaşılan Petrota, Bahriye ve Yörük mahallelerinin, sayıları 2.500'ü bulan yaşayanları arttırmıştır (Berber, 2005, s.194).

Kurtuluş Savaşı'nın noktalandığı mekanı oluşturan İzmir, 20. yüzyıl başında gelişmiş bir kentsel kimliğe sahip iken kurtuluşunun hemen ardından çıkan yangın sonucunda büyük ölçüde harap olmuştur. Azınlık grupların kenti zorunlu olarak terk etmeleri, bu gruplar ile doğrudan işbirliği içerisindeki Avrupalı tüccar ailelerin büyük bölümünün de bozulan iş düzenleri nedeniyle kentten ayrılmaları sonucunda kentin nüfusu büyük ölçüde azalmış, kentteki mevcut zengin ticari, kültürel ve sosyal yaşam sona ermiştir. Diğer kentler gibi, İzmir'in de her açıdan kendisini yeniden toparlayabilmesi için uzun yıllar gerekmiştir (Gündüz ve Kiray, 2005, s.84). Kurtuluş Savaşı sonrası İzmir'in durumunu belirleyen iki temel etken olan yangın ve nüfus hareketliliğinin etkileri yıllarca sürmüştür. Bu dönemde nüfus hareketliliğinin iki yönde de gerçekleştiği görülmüştür. Bunlardan ilki büyük yangın ve ardından gelen mübadele ile birlikte Rum ve Ermeni nüfusun İzmir'den ayrılmasıdır. Kentte oluşan bu boşluğun Batı Anadolu'nun harap olmuş bölgelerinden gelenler ve mübadele sonrası Rumeli'den getirilen otuz binden fazla kişiyle doldurulması da ikinci hareketi oluşturmaktadır (Serçe, Yılmaz ve Yetkin, 2003, s.7).

Karşıyaka, İzmir gibi büyük bir tahribata uğramamış olmasına karşın, her türlü ticari ve sosyal yaşantı açısından İzmir'e doğrudan bağımlı olması nedeniyle mevcut zorluklardan olumsuz olarak etkilenmiştir. Diğer yandan sahip olduğu zengin doğal ortamı ve fiziksel dokusu ile Karşıyaka, cumhuriyet sonrasında İzmir'de ve çevre illerde yaşayan aileler ile mübadele yoluyla gelen varlıklı ailelerin yerleşmek için öncelikle tercih ettikleri yerlerden birisi olmuştur (Gündüz ve Kiray, 2005, s.84).

Baykara ise (1974, s.44), Karşıyaka'nın 19. yüzyılın ikinci yarısında yerli Türk nüfusunun birkaç katı gayritürk nüfusun akımına uğradığını, fakat 1922'den sonra bu yabancıların geldikleri yere dönerek Karşıyaka'yı Türklere bıraktıklarını belirtmiştir.

1923'te çıkarılan bir istatistikten, Alaybey Tersanesinden Bostanlı İskelesi'ne kadar uzanan, Sıralı, Yamanlar, Şemikler, Çiğli, Sancaklı, Alurca Tahtacı, Boşnak ve Eski Dedebaşı köylerini de içine alan Karşıyaka Belediyesi sınırları içinde 1.444 hanede, 6.707 kişi yaşadığı anlaşılmaktadır. Ayrıca 1924'te bir gazeteye mülakat veren dönemin Karşıyaka Belediye Başkanı Fikri Bey, belediyenin hizmet verdiği bölgede yaklaşık 20.000 kişinin yaşadığını belirtmiştir ki bu, o günkü İzmir nüfusunun altıda biri demektir (Serçe, 2005, s.121). Ancak, 1927 yılında Aydın Vilayet Salnamesi'nde 2.870 hanede yaşayan 15.694 kişi olduğu belirtilmiştir. 1929 yılında 21 Temmuz sayılı Hizmet Gazetesi ise, Karşıyaka'nın nüfusunun bu dönemde yaklaşık 17.000 kişi olduğunu yazmıştır (Özkan, 2006, s.70,). Bu veriler daha kesin olmakla birlikte Belediye Başkanı Fikri Bey'in gazeteye verdiği bilgi ile çelişmektedir.

Tablo 2.2 1923 Yılı İzmir Vilayet İstatistiğinde Karşıyaka Köylerinin Nüfusu, (Serçe, 2000, s.7).

KARŞIYAKA'NIN 1923 YILI NÜFUSU		
Köy ve nahiye ismi	Toplam nüfus	Hane Adedi
Karşıyaka Sıralı	4528	717
Karşıyaka Yamanlar	245	65
Karşıyaka Şemikler	413	119
Karşıyaka Çiğli	530	197
Karşıyaka Sancaklı	95	15
Karşıyaka Alurca Tahtacı	262	74
Karşıyaka Boşnak	169	56
Eski Dedebaşı	485	201
Naldöken	426	101

Cumhuriyet öncesinde Karşıyaka'da sürmekte olan görkemli yaşam, Cumhuriyet'in ilanı sonrası ilçe yaşayanlarının büyük ölçüde bu mekanı terk etmeleri ile duraklamıştır. 1930'lu yıllardan itibaren Karşıyaka sahili ve sahil ile İstasyon arasındaki bölgedeki mevcut konutlarda ve köşklere ya da kendilerinin yaptırdıkları yeni evlerde yaşamaya başlamış olan Türk ailelerin çoğunluğu, iyi

eğitimli, kültürlü ve de batılı yaşam tarzını benimsemiş olan ailelerdir. Cumhuriyet sonrasında Karşıyaka'da kalmış az sayıdaki Avrupalı ailelerle birlikte bazı Türk ailelerin de bu dönemde, lüks arabalara ve teknelere sahip oldukları, çeşitli kültürel ve sportif etkinliklerde, eğlencelerde yer aldıkları görülmektedir (Gündüz ve Kiray, 2005, s.84).

Belirtildiği gibi Karşıyaka, Cumhuriyet dönemi sonrası etnik çeşitliliğini kaybetmiştir. Ancak 1950'li yıllarda, Türkiye içinden ve evre ülkelerden gelen glerle kültürel çeşitlilik yeniden kendini göstermeye başlamıştır. 1950 yılı sonrası özellikle Girit, Arnavutluk, Makedonya gibi ülkelerden gelen göçmenlerin bir kısmının Karşıyaka'ya yerleştikleri görülmektedir. 1950-1952 arası ise Bulgaristan'dan gelen göçmenler, 1955 yılından sonra ise Yugoslav göçmenleri bu kültürel çeşitliliğe katılmışlardır (aba ve Altınışık, 2003, s.78-82 naklen zkan, 2006, s.91).

Bu g hareketleri, nüfusun artmasına ve kentin genişleyerek çevreye doğru yayılmasına neden olmuştur. 1950'li yıllarda Karşıyaka'nın nüfusu 15.453 kişi olup, bu nüfusun 7.636'sı kent nüfusu, geri kalan 7.817'si kırsal nüfustur. 1960'larda ise Karşıyaka nüfusu; kent merkezi 64.194 kişi, köy nüfusu 13.683 kişi olmak üzere toplam 77.877 kişiden oluşmaktadır. Belirtilen nüfus artışı ile birlikte 1955'li yıllardan itibaren Donanmacı, Bahariye, Aksoy ve Alaybey Mahallelerinde yapılaşmalar başlamıştır. Anadolu Caddesinin güneyinde üst ve orta gelir gruplarının, kuzeyindeki gecekondular yerleşmelerinin yoğunlaştığı kesimlerde ise, büyük ölçüde alt gelir gruplarının yer aldığı görülmektedir (Kıldış, 2006, s.16).

1970'lerde de bu yoğun göç hareketleri devam etmiş ve bunun getirdiği nüfus artışı Karşıyaka'da mevzuata aykırı yapılaşmanın başladığı bir döneme denk gelmiştir. Anadolu Caddesi'nin güneyinde, şemikler, Nergiz ile Dedebaşı Mahallelerinde ve Anadolu Caddesi'nin kuzeyinde Gümüşpala, Orgeneral Nafiz Gürman, Postacılar, vb. mahallelerdeki gecekondular bu dönemde oluşmuştur. Aynı dönemde, orta gelir grubu hedef alınarak Bostanlı'da, Emlak Bankası

tarafından başlatılan konut inşaatları, Atakent ve Mavişehir uygulamaları ile devam etmiştir. Ancak, orta gelir grupları için başlatılan bu konut uygulamaları, izleyen yıllarda üst gelir gruplarına yönelik olarak sürdürülmüştür. Sahil bölgesinin doldurulması ile elde edilen dolgu alanları üzerinde başlatılmış olan yapılaşmalar günümüzde de devam etmektedir (Kıldış, 2006, s. 18).

Şekil 2.9 Karşıyaka Mavişehir Toplu Konutları

1980’li yıllara gelindiğinde ise Karşıyaka’nın nüfusu 1950’li yıllara göre yaklaşık dört kat artarak 272.623 kişiye ulaşmıştır. Karşıyaka’nın artan nüfusu içerisinde gözlenen en önemli özelliği, kırsal nüfusta olan değişimdir. 1960’larda 13.683 olan köy nüfusu 1980’lerde 44.833’e ulaşmıştır. İzleyen dönemlerde -1985’te 5.569, 1990’da 5.472, günümüzde ise 334 olmak üzere- sürekli düşüş göstermiştir (Kıldış, 2006, s.58).

2000 yılı nüfus sayımına göre ise Karşıyaka’nın ilçe merkez nüfusu 438.430 iken, bu rakam köylerle birlikte 438.764’e ulaşmaktadır. Buna göre nüfusun %99,9’u şehir merkezinde, %0.1’i ise köylerde yaşamaktadır (D.İ.E., 2002).

Günümüzde Karşıyaka, yerleşim alanı bakımından incelendiğinde %70’inin yerleşim yeri ve gelişen konut alanı olarak ayrılmış olduğu görülmektedir. Anadolu Caddesi’nin güneyi yüksek yoğunluklu konut alanlarını, kuzeyi ise orta yoğunluktaki konut alanlarını kapsamaktadır. Sağlık Müdürlüğü’nün son kayıtlarına göre yüksek yoğunluklu merkez nüfusunun 240.187 kişi, orta yoğunluktaki

bölgenin 153.531 kişi ve Bayraklı bölgesinin ise 116.780 kişi olduğu anlaşılmaktadır (Kıldış, 2006, s.19).

2.4 Karşıyaka Belediyesi'nin Kurulması ve Kentin Gelişimi

19. yüzyılın ikinci yarısında, küçük bir köy olarak karşımıza çıkan Karşıyaka, kuruluşundan itibaren uğradığı değişim ve dönüşümlerle hem kentsel hem sosyal hem de nüfus bakımından oldukça büyük bir gelişme göstermiştir. Bu gelişmelerin sonucunda nüfusu artan köyde halk, çok daha büyük hizmetler beklemiştir. İzmir Belediyesi'nin bölgeye uzak olması ve hizmetlerinin yetersiz kalması nedeniyle Karşıyaka'da bir belediye biriminin kurulmasına karar verilmiştir. Karşıyaka Belediyesi ilk kurulduğu bu tarihten itibaren bir varolma savaşı vermiştir. Bu bölümde Karşıyaka Belediyesi'nin kuruluşu, İzmir Belediyesi ile olan bağı, bağımsız bir belediye olma yolunda verdiği mücadele ve faaliyetleri anlatılacaktır. Bu bölüm, farklı koşulları barındırdığı düşünülerek, cumhuriyetin ilanı öncesi ve sonrası olmak üzere iki bölümde ele alınmıştır.

2.4.1 Cumhuriyetin İlanından Önce Karşıyaka ve Karşıyaka Belediyesi

Karşıyaka Belediyesi'nin tarihine değinmeden önce bu kurumun 1984'te artık tamamen bağımsız bir belediye olmasına kadar sürekli olarak bağlanıp ayrıldığı İzmir Belediyesi'nden kısaca söz etmekte yarar görülmüştür. 17.yüzyılın başlarında nüfusu 5.000'i geçmeyen küçük bir yerleşim birimi olan İzmir'de, belediyenin kuruluş tarihi konusunda araştırmacılar farklı tarihler vermektedirler. İlber Ortaylı (2000, s.178-179), yurt dışında yapılmış bir doktora tezine dayanarak 1860 yılında şehrin tüccar ve ileri gelenlerinin belediye kurulması için Babıali'ye başvurduklarını ve 1864 tarihli Vilayet Nizamnamesi'nin hükümlerine dayanarak aynı yıl İzmir'de belediyenin resmen kurulduğunu belirtmiştir. Bu konuda bir doktora tezi yapmış olan Erkan Serçe (1998, s.54) ise, şehrin büyüklüğü, sokak ve pazaryerlerinin bakımsızlığı gibi sıkıntıların giderilmesi için Babıali'nin 1867 Kasımı'nda İzmir'de belediye örgütünün kurulmasına karar verdiğini yazmıştır. 18

Eylül 1868 tarihli bir gazete haberinde de İzmir’de belediyenin aynı yıl kurulmuş olduğu açıkça bildirilmiştir (Serçe, 1998, s.54-57). Bu tarihten sonra, 5 Ekim 1877’de yürürlüğe giren Vilayetler Belediye Kanunu, her şehir ve kasabada bir belediye meclisi kurulmasını ve büyük şehirlerin gereğine göre birden fazla belediye dairesine ayrılabilmesini öngörmüştür. İzleyen dönemde İzmir Belediyesi’nin iki daireye ayrıldığı görülmektedir. Ancak İzmir Belediyesi’nin iki daireye ayrıldığı dönem aralığı ile ilgili farklı görüşler vardır. Serçe (2005, s.116), 1887 yılında ikiye ayrılmış olan İzmir Belediye dairelerinin, kazanılan gelirlerin ihtiyaç duyulan hizmetlerin karşılanmasında yetersiz kaldığında, 1889’da tekrar birleştirildiğini bildirmektedir. Berber (2005, s.11) ise, İzmir Belediyesi’nin 1879 yılı sonunda iki daireye ayrıldığını, 1891 yılında da yeniden birleştirildiğini aktarmıştır.

Vilayet Belediyeler Kanunu’na ek olarak çıkarılan 11 Kasım 1886 tarihli bir padişah buyruğunda, vilayet idare meclisince uygun görüldüğü takdirde, nahiye merkezlerinde ve imar edilebilir olan büyük köylerde belediye kurulabileceği belirtilmiştir (Berber, 2005, s.5-11). Bu olay aynı zamanda Karşıyaka’da bir belediye biriminin kurulmasının yolunu açan ilk girişim olarak görülebilmektedir.

Karşıyaka’nın bu dönemdeki durumuna bakıldığında ise, 1906 yılında Karşıyaka’daki gelişmeleri konu alan bir gazete yazısının, 1870’lerde Karşıyaka sahil yolunun baştan aşağı bataklık, havasının kötü, sakinlerinin ise hastalıklı olduğunu kaydettiği ve daha sonra yolları yapılan, bahçeleri kurulan, yakında tramvayın işleyeceği, mekteplerin açılacağı Karşıyaka’nın tek eksiğinin telgrafhane olduğunu öne sürdüğü görülmüştür. Bu yazıya göre telgrafhane de açılınca Karşıyaka, artık bir sayfiye mekanı olmaktan çıkacak ve neredeyse kendi başına yetebilen, insanların İzmir’e gitmeye ihtiyaç duymadan işlerini halledebileceği bir iş mekanı olabilecektir. İzmir’de yayınlanan Rumca gazetelerden Armonia ise, yine aynı yıla ait bir sayısında, Karşıyaka’nın uygarlık göstergesi olan her türlü araca sahip düzenli bir şehir haline geldiğini yazmıştır (Serçe, 2005, s.116). Farklı

gazetelerde aynı tarihte yazılan bu iki yazıya bakıldığında Karşıyaka'da yaşanan gelişmeler açıkça görülebilmektedir.

Aynı dönemde, 1865 demiryolu hattının açılması ve sonrasında 1884'te düzenli vapur seferlerinin başlamasıyla gerçekleşen nüfus artışı ve yerleşim alanının büyümesi, Karşıyaka'da beledi ihtiyaçların daha fazla hissedilmesine neden olmuştur. 1880'lerin ikinci yarısında kendisi de henüz genç bir belediye olan İzmir Belediye dairelerinin, Karşıyaka'ya doğrudan hizmet götürmesi ise oldukça zor görünmekteydi. Bu nedenle İzmir Valiliği, Karşıyaka'da bir belediye kurulması ve bölgeden elde edilecek gelirle yine bölgenin kendi beledi ihtiyaçlarının karşılanabilmesi düşüncesiyle harekete geçerek Aralık 1887'de Karşıyaka Belediyesi'ni kurmuştur (Serçe, 2005, s.116). İzmir'in Türkçe gazetelerinden "Hizmet"te de, birkaç yıldır kurulması için çalışılan Karşıyaka Belediyesi'nin, bu defa Aralık 1887'de valilikçe kesin olarak kurulduğu, halk tarafından seçilen üyelerin, memuriyetlerine asaleten devam etmeleri için valilikten tezkerelerinin gönderildiği yazılmıştır. Bu haber bize, belediyenin kurulması için birkaç yıldır çalışıldığını ve Karşıyaka'nın belediyece verilen hizmetlere bir süredir gereksinim duymakta olduğunu göstermektedir (Berber, 2005, s.11-2). Karşıyaka Belediyesi'nin ilk kurulduğunda hangi kuruma bağlı olduğu ile ilgili farklı görüşler bulunmaktadır. Berber (2005, s. 13), Karşıyaka Belediye Şubesi'nin, o dönemlerde iki ayrı idareye bölünmüş olan İzmir Belediyesi'nin hangi dairesine bağlı olarak kurulmuş olduğuna dair herhangi bir veri olmadığını, ancak bir gazete haberinden yola çıkarak Karşıyaka Belediyesi'nin, Birinci Belediye Dairesi'ne bağlı olabileceğini belirtmiştir. Serçe (2005, s.116) ise, yine kesin veriler olmaksızın, ilk aşamada Karşıyaka Belediyesi'nin, İzmir Belediyesi'nin birimlerinden birine değil, İzmir Valiliği'ne bağlı bağımsız bir belediye olarak örgütlendiğini düşünmektedir.

1887 yılında kurulan Karşıyaka Belediyesi'nin ilk başkanı olan Çömezzade Mehmet Efendi'nin zengin ve hayırsever bir kişi olduğu, başkan olarak atanmadan önce Soğukkuyu'da Karşıyaka'nın ilk camisini yaptırdığı bilinmektedir. Ancak

Çömezzade Mehmet Efendi'nin, belediye başkanlığı görevini hangi tarihe kadar sürdürdüğünü gösteren bir veri bulunmamaktadır (Berber, 2005, s.15).

19. yüzyılın ikinci yarısında, günümüzde Fevzi Paşa Caddesi'ne denk düşen bir hatla ikiye ayrılmış olan İzmir Belediye daireleri, daha önceden de belirtildiği gibi, ihtiyaç duyulan hizmetlerin karşılanmasında yetersiz kalınca birleştirilmiştir. Aynı dönemde benzer sorunları yaşayan Karşıyaka Belediyesi'nin de, bağımsızlığını kaybederek İzmir Belediyesi'ne katıldığı, ancak Karşıyaka'ya ilişkin belediye hizmetleri İzmir'den yürütmek zor olduğu için Karşıyaka'nın, İzmir'e bağlı bir belediye şubesi olarak kabul edildiği görülmektedir. Bu dönemde, Osmanlı Belediye Hukukunda, yeterli geliri olmayan, bu nedenle de önemli hizmetlerin sağlanması için daha güçlü bir mercinin yardımına muhtaç olan yerler için düşünülmüş bir çözümün var olduğu yapılan bu uygulamadan görülmektedir. Belediyeler bu dönemde, kanunla saptanmış belediye vergilerini kendi kadrosundaki görevliler aracılığıyla toplamakta ve yerine getirmekle yükümlü olduğu hizmetleri gerçekleştirmeye çalışmaktaydı. Karşıyaka Belediyesi de üst merciye bağılı olduğundan, kendi bütçesini hazırlasa da, hazırlanan bütçenin onaylanması ve üzerinde düzeltmeler yapılması merkez belediyenin yetkisi dahilindeydi (Serçe, 2005, s.117).

1887-1908 yılları arası Karşıyaka Belediyesi'nin ilk dönemi olarak düşünüldüğünde, bu dönemde doğrudan Karşıyaka Belediyesi'nin eliyle gerçekleştirilmiş önemli girişimler: 1900 yılında Karşıyaka tren istasyonundan Soğukkuyu'ya uzanan yolun açılması, 1904'te yeni bir belediye binasının inşa edilmesi ve en önemlisi de 1907'de Karşıyaka tramvay hatlarının, Karşıyaka İskelesinden, Osmanzade (Aksoy) yönünden Papas İskelesi'ne, Naldöken'e ve Soğukkuyu'ya doğru üç koldan ilerlemesiydi. Karşıyaka'nın büyüyen gelişmesinin doğal bir sonucu olarak, belediye sınırları içinde yaşanan ulaşım sıkıntısını gidermek üzere kurulan tramvay hatları, aynı zamanda Karşıyaka Belediyesi'nin en önemli gelir kaynaklarından biri olmuştu. Tramvay hattının döşenmesiyle paralel

yürütülen bir diğer çalışma ise, aydınlatmada kullanılacak olan havagazının Karşıyaka'ya getirilmesi idi (Berber, 2005 ve Serçe, 2005).

Şekil 2.10 1906 Karşıyaka Tramvay Yolu, (Atay, 1997, s.78).

Karşıyaka'da gerçekleşen bu gelişmelerle birlikte tramvayların vapur seferleriyle bağlantılı ve yoğun bir şekilde işlemeye başlaması, havagazının gelmesi, yeni yolların açılması, mevcut yolların iyileştirilmesi, İzmir'e telgraf hattının çekilmesi Karşıyaka'ya olan rağbeti büyük ölçüde arttırmıştır. Dönemin önemli gazeteleri de bu gelişmelere yer vermiş, bunları olumlu bulmuştur. Ancak bu gelişmelerin yanında pek çok sorunun varlığı da gözden kaçmamış; su sorunu, bataklıkların yarattığı tehlikeler, düzensiz yapılaşma, yolların yetersizliği, esnaf üzerindeki denetimsizlik, ulaşımda meydana gelen aksaklıklar vb. sorunlar hakkındaki şikayetler ve belediyenin bu sorunları çözmekte gösterdiği yetersizlik, II. Meşrutiyet'in ilanı haberleri ile birlikte gazete sayfalarında yer almıştır. Belirtilen tüm bu sorunlar, II. Meşrutiyet'in ilanını izleyen yıllarda ilk olarak belediye yönetimini etkilemiş, sonrasında bir dizi değişim gözlenmiş ve izleyen dönemde belediye meclisinde istifalar yaşanmıştır. Aynı zamanda, 1909 yılında toplanan Aydın Vilayeti Umumi Meclisi, İzmir Belediyesi'nin üç daireye bölünmesini, Karşıyaka ve Buca şubelerinin de ayrı ayrı idare edilmesini kararlaştırmıştır. Alınan bu karar gerçekleştirilemediyse de bu uygulama sayesinde Karşıyaka Belediyesi, Umumi Meclisin kararını izleyen birkaç ay içinde bağımsız bir statüye sahip olmuştur (Serçe, 2005, s.119). Karşıyaka Belediyesi böylece bağımsızlığını elde

etmiştir. Ancak, mevcut gelirleri beledi hizmetlerini yerine getirebilmesi için yeterli değildir.

1910 yılında mali sıkıntıları çözemeyen belediye meclisinin istifa etmesiyle, İzmir'in önde gelen tüccarlarından Bezzazzade Hacı Mustafa Efendi'nin belediye başkanı seçildiği bilinmektedir (Berber, 2005, s.33). 1912'de görev süreleri dolan belediye meclisi üyeleri için yapılan seçimlerde, yine aynı kişilerin seçilmesi, Karşıyaka Belediyesi'nin kısmen istikrar kazandığını göstermektedir. Ancak Mütareke döneminde çıkan haberlerden, I. Dünya Savaşı yıllarında Karşıyaka Belediye Başkanının değiştiğini ve 1918 yılı başlarında Karşıyaka Belediyesi'nin feshedilerek tekrar İzmir Belediyesi'ne bağlı bir şube haline getirildiğini öğrenmekteyiz. Sonrasında 29 Ocak 1919 tarihine ait olan gazete haberi, Vilayet İdare Meclisi'nin, Karşıyaka Belediyesi'nin yeniden bağımsız bir yapıya kavuşturulması kararını verdiğini bildirmektedir. Şube müdürlüğü seçimlerinin yapılmasına kadar, Karşıyaka Belediyesi'nin feshedilmesi sırasındaki başkan, yeniden göreve getirilmiştir. Daha sonra, 23 Mart'ta görevine yeni başlayan yeni vali, başlangıçta yeniden seçim yapılmasına sıcak bakmayarak başkan ve meclis üyelerinin memuriyetlerine devamlarını uygun görmüşse de, Mayıs ayı başında seçimlerin yenilenmesi gerektiğine karar vermiştir. Mütareke döneminde ise İzmir'in geleceği konusundaki endişelerin arttığı bir ortamda, Karşıyaka Belediyesi'nin yeni yönetimini belirleyecek olan seçimlerin sürekli ertelendiği görülmektedir. Daha sonra İzmir'in işgali ile birlikte, yapılacak olan seçimlerin unutulmuş olduğu anlaşılmaktadır (Berber, 2005 ve Serçe, 2005).

İşgal döneminde ise belediye başkanları Yunan Yüksek Komiserlik'i tarafından atanmışlar, özellikle Sevr Antlaşması'nın imzalanmasından sonra, işgal altında kalan bölgedeki tüm belediyeler gibi, İzmir Belediyesi ve Karşıyaka Belediyesi'nin de, Yunan İdaresi'nce kontrol edilmişlerdir. Yunan işgalinin, İzmir ile art bölgesinde mevcut merkezi ve yerel yönetim birimlerini tasfiye edemeyişi nedeniyle, aynı topraklar üzerinde biri Osmanlı, diğeri Yunan olan, iki başlı bir yönetim modeli ortaya çıkmış gibi görünüyordu. Gerçekte ise İzmir'in işgalinden

beri, hem yerel hem merkezi yönetim, Yunan yetkililerin mutlak denetimi altındaydı. Bu dönemde, vergilerini toplayamayan, kararlarını uygulatabmayan, hizmet götürebilmek için İzmir Yunan İdaresi'nin yardımına muhtaç bir belediye örgütü ile karşılaşmaktadır. Yunanca yazılı plakalar taktırma ve tramvaylarda haremlikle selamlığı ayıran perdeleri kaldırma, Yunan yönetiminin dahil olduğu konular arasındaydı. İşgal döneminin son başkanının, Yunanistan'ın İyonya'nın bağımsızlığı için 31 Temmuz'da vilayet konağı önünde yaptığı toplantıya, İzmir Belediye Başkanı Hacı Hasan Paşa ile birlikte gittiği ve aynı gün İyonya'nın bağımsızlığını isteyen bir bildiriye imza atan birkaç Türk'ten biri olduğu bilinmektedir (Berber, 2005, s.196).

İzmir Yunan İdaresi'nce gerçekleştirilen ya da gerçekleştirilmek istenen Rıhtım Yolu ve Soğukkuyu Caddesi'nin tamiri gibi hizmetlere baktığımızda Rıhtım Yolu'nda Levantenler ve zengin Rumların ikamet ettiğini görmekteyiz. Soğukkuyu Caddesi, bu insanların süt, yoğurt, peynir ve sebze almak için her cuma tramvay ile Soğukkuyu Köyü pazarına gitmek üzere gelip geçtikleri bir güzergahtır (Berber, 2005, s.213). Bu hizmetlerin gerçekleşmesi için, Karşıyaka Belediye Başkanı'nın imzasıyla 14 Nisan 1922'de İzmir Yunan İdaresi'ne gönderilmiş olan yazıda 17 metre genişliğinde, büyük paralar harcanarak inşa edilmiş olan sahil boyundaki şose ile (Rıhtım Yolu), Soğukkuyu Caddesi'nin uzun süredir tamir edilmemesinden dolayı çok harap bir durumda olduğu ve günden güne daha kötüleştiği, bu caddelerin keşfi için Karşıyaka Belediyesi'nde yol mühendisi bulunmadığından, bir yol mühendisi ve bu yollar için yapılacak masrafın karşılanması istenmiştir. Kamu İşleri Müdürlüğüne İçişleri Müdürlüğü'ne gönderilmiş 30 Mayıs tarihli yazıda, Karşıyaka Sahil Şosesi'nin ve Karşıyaka Tren İstasyonu'ndan Soğukkuyu Köyü'ne kadar olan yolun tamiri için ayrılan bütçe, Karşıyaka Belediyesi'ne bildirilmiştir (Berber, 2005, s.65). İşgal döneminin koşullarını gözler önüne seren bu bilgiler, belediyenin artık Karşıyaka için hizmet vermenin aksine Karşıyaka'da yaşayan yabancı gruplar için çalıştırıldığını göstermektedir.

Şekil 2.11 Rıhtım Yolunda Yunan Jandarmaları, (Berber, 2005, s.44).

Yunanistan Hükümeti'ne devredilen bölgede mevcut belediye dairelerinin de bütçelerini İzmir Yunan İdaresi'ne sunarak onay aldıkları görülmektedir. Karşıyaka Belediyesi'nin Yunan makamlarca onaylanmış ilk bütçesi 1921-1922 yıllarına ait olup, gelir ve gider yaklaşık 20.000 lira civarındaydı. Sonraki mali yılda ise (1922-1923), gelirlerin ikiye katlanarak 35-40.000 lira olması beklenmekteydi (Berber, 2005, s.212 ve Berber, 2005, s.61-73).

Tablo 2.3 Karşıyaka Belediyesi Bütçeleri, (Serçe, 2006, s.116-123 naklen Berber, 2005, s.73).

	Yıl (mali)	Gelir-gider (lira)	Değişim oranı (%)
1	1905-1906	1.240	
2	1907-1908	1.168	-5,8
3	1912-1916	4.000	+ 342,4
4	1921-1922	20.000	+ 500
5	1922-1923	40.000	+ 100

İşgalin başladığı tarihten, 15 Mayıs 1919'dan, tam 39 ay 24 gün sonra, 9 Eylül 1922'de, İzmir, T.B.M.M. Orduları birliklerince yeniden Türk yurdunun parçası haline getirilmişti. İşgal yılları boyunca İzmir Belediye Başkanlığı görevini yürütmüş olan Hacı Hasan Paşa, Yunan Ordusu Anadolu'yu boşaltmadan önce İzmir'i terketmiş, Birinci Kolordu Komutanı General İzzettin (Çalışlar), 10 Eylül'de, İzmir Askeri Valiliği'ne atanmıştı. Daha önce belirtildiği gibi, işgal döneminde, İzmir Belediye Başkanı Hacı Hasan Paşa ile birlikte, İyonya'nın

bağımsızlığına imza atan, Karşıyaka Belediye Başkanı Ahmet Şükrü Bey'in İzmir'in kurtuluşundan sonraki durumu konusunda kesin bir veri bulunmamakta, ancak görevine devam etmiş olabileceği düşünülmemektedir (Berber, 2005, s.74).

2.4.2 Cumhuriyetin İlanından Sonra Karşıyaka ve Karşıyaka Belediyesi

2.4.2.1 1923-1950 Dönemi

İzmir'in kurtuluşu ile yeniden yapılanan Karşıyaka Belediyesi'nin başına, daha sonra Altay soyadını alacak olan Fikri Bey (Fahrettin Altay'ın kardeşi) getirilmiştir. Fikri Bey, Karşıyaka Belediyesi'nin tekrar feshedilerek İzmir Belediyesi sınırlarına dahil edildiği Temmuz 1930'a kadar bu görevi sürdürmüştür. Ancak cumhuriyetin ilk yıllarında, İzmir ve diğer tüm belediyelerde olduğu gibi Karşıyaka Belediyesi de gelirlerinin yetersizliği nedeniyle hizmet verememekten yakınmıştır. Aynı yıllarda İzmir'de gerçekleşen büyük yangından Karşıyaka'nın etkilenmemesi ve yangın bölgesinden kaçanlar tarafından büyük rağbet görmesi sonucunda nüfusu kısa sürede artmış ve İzmir'deki gibi konut krizi kendini göstermiş, ev fiyatları kısa sürede yükselmiştir (Serçe, 2005, s.121).

Tablo 2.4 1925-1928 Yıllarında İnşaat Faaliyetleri (Serçe, 1998, s.261).

Sene	Yanmayan Kısım		Yanan Kısım	
	Şahısların	Belediyenin	Şahısların	Belediyenin
1925	372	3	5	1
1926	1055	3	26	0
1927	324	4	219	0
1928	448	5	402	0
Toplam	2199	15	652	1

Konut sıkıntısının yoğun bir şekilde yaşandığı İzmir'de Alsancak'ın hala Levanten temsil biçimini sürdürmesi, eşrafı, Karataş-Karantina-Göztepe güzergahını oluşturan kentin batı aksına ya da Karşıyaka'ya yönlendirmiş; böylece Karşıyaka köy-nahiye olma kimliğinden uzaklaşmıştır. Bu sebeple kendini İzmir'in bir parçası olarak görmeye başlamış olan Karşıyaka, belediyeden aynı hizmetleri

beklemiştir. Ancak bu dönemde Karşıyaka, tüm coğrafi albenisine karşın, ciddi bir kentsel servis eksikliği yaşamıştır (Göksu, 2005, s.25).

Önceden de bahsedildiği gibi, cumhuriyetin ilk kurulduğu yıllarda İzmir ve Karşıyaka Belediyesi'nin gelirlerinin yeterli olmadığı açıkça bilinmektedir. Bu durumu yaşanmış örneklerden de anlayabilmekteyiz. 1 Nisan 1923'te, İzmir Belediye Başkanı'nın bir araya topladığı İzmir mühendisleri, Şevki Paşa tarafından başlatılmış olan şehrin inşa haritalarının, yine kendisinin başkanlığı altında tamamlanmasına karar vermiş, İzmir Belediyesi, bu haritalar için, masrafa Karşıyaka Belediyesi'nin de katılmasını istemiştir. Ancak Ali Fikri Bey, Karşıyaka'nın en önemli gelir kaynağı olan tramvay hatlarının büyük ölçüde tamire ihtiyacı olduğunu, hayvanların sayısının az ve arpa fiyatlarının yüksek olmasının belediyeyi zarara uğrattığını, bunun yanında hatların yenilenmesi için yeni ray, travers siparişi verildiğini, bu sayılanlar için 10.000 liraya ihtiyacı olduklarını iletmiştir (Berber, 2005, s.75). 1924 yılında İzmir Belediyesi'nin bütçesinin 800.000 liraya yakın olduğu tahmin edilirken, aynı yıl Vilayet İdare Meclisi'nin onayladığı Karşıyaka Belediyesi'nin bütçesi ise yalnızca 61.650 liradır. Bu miktar, gelirsizlikten yakınan ve bu nedenle hiçbir şey yapamadığını ileri süren İzmir Belediyesi'nin gelirlerinin neredeyse 1/13'ü kadardır (Serçe, 2005, s.121).

İzmir Belediyesi ve diğer tüm belediyelerin en büyük sorunu olan parasızlık sorununa çare olarak hükümet, yeni belediye kanunu hazırlanıncaya kadar geçici önlemler arama yoluna girmiştir. Ancak yapılan uygulamalar sonuç vermemiş, bunun üzerine belediye üzerinde yeni tartışmalar başlaması kaçınılmaz olmuş ve çözüm olarak da Karşıyaka Belediyesi'nin ya İzmir Belediyesi ile anlaşması ya da yeniden feshedilerek İzmir Belediyesi'ne katılması önerilmiştir. Bir yandan bu tartışmalar sürerken bir yandan da Karşıyaka'daki sorunlar gittikçe büyümüştür. Bu sorunlar: alt yapı eksiklikleri, Halkapınar'dan sonra bölgenin en büyük bataklıkına sahip Bostanlı'da sıtma hastalığı başta olmak üzere çeşitli hastalıkların baş göstermesi, düzenli bir kanalizasyon tesisatının bulunmaması, bakımsız kalan yollar, aydınlatma şebekesinin yetersizliği, halkın eğlence mekanları ile park

taleplerinin sağlanamaması ve susuzluk sorunudur. Karşıyaka halkı su ihtiyacını, taşıma sularla ya da kuyu suyuyla karşılamaya çalışmıştır. Bu dönemde, Bostanlı, Turan ve Bayraklı tarafına ise belediye neredeyse hiç uğramamıştır (Serçe, 2005, s.122).

Serçe'ye (2005, s.122) göre bu sorunların, Karşıyaka Belediyesi'nin mevcut yapısı ve gelirleriyle çözülmesini beklemek tamamen bir hayaldi. Ayrıca aynı dönemde, Amerika ve Avrupa malî piyasalarındaki krizin, Türkiye'yi de etkileyeceği tahmin edilmiştir. Çözüm olarak sunulan seçenekler arasında sorunların doğrudan hükümet eliyle çözülmesi ve İzmir Belediyesi'nin devreye girmesi yer almıştır. Sonuç olarak Karşıyaka Belediyesi feshedilerek Karşıyaka'nın İzmir Belediyesi sınırları içine alınması tercih edilmiştir. Bu kararın alınmasında, o dönemde İzmir Belediyesi'nin İş Bankası'ndan borç olarak aldığı 2.000.000 liranın bir bölümünü Karşıyaka'nın sorunlarını çözmek amacıyla kullanabileceği düşüncesinin de etkili olduğu düşünülmektedir.

Dahiliye Vekaleti'nden emir gelmesi üzerine, gerekli işlemler tamamlanarak, Karşıyaka 10 Ağustos 1930'dan itibaren İzmir Belediyesi sınırlarına dahil edilmiştir. 12 Ağustos'ta Dahiliye Vekaleti'nden gelen başka bir emirle Karşıyaka-İzmir arasındaki Bayraklı, Turan ve Naldöken köyleri de İzmir Belediyesi sınırlarına katılınca İzmir Belediyesi'nin bütünlüğü sağlanmıştır (Serçe, 2005, s.123) İzmir Belediye Başkanlarından Aziz Bey'in döneminde alınan bu 2.000.000 lira kredinin 300.000 lirasının Karşıyaka'nın su, elektrik ve kanalizasyon sorunlarının halledilmesi için ayrılmasına karşın bu yatırımlar uzun süre gerçekleşmemiştir. Bu paranın ne şekilde harcanacağına ilişkin Hizmet Gazetesinin 7 Eylül 1930 tarihli sayısında, belediye Karşıyaka'da yapacağı değişiklikleri şöyle sıraya koymuştur:

1. Osmandade rıhtım ve yolları baştan aşağı kamilen yeniden yapılacaktır.
2. Ahırkuyu Deresi temizlenerek etraftaki yıkık duvarlar tamir edilecek ve bu suretle Bostanlı su istilasından kurtarılmış olacaktır.
3. Alaybey cihetindeki harap yollar imla olunacaktır (düzenlenecek).

4. Kumpanya tarafından elektrik tesisatı yapılıncaya kadar, şehrin umumî elektrik tesisatı ikmal edilmiş bulunacaktır.
5. Bostanlı bataklıkları ile Soğukkuyu'daki sahipsiz arazinin bataktan kurtarılması için okaliptüs ağaçları dikilecektir. Belediye ağaçların tedariki için teşebbüsat-a başlamıştır.
6. Yamanlar suyunun Karşıyaka isalesi muhakkak suretle temin olunacaktır. Suyun Karşıyaka isalesi ve Karşıyaka'nın ihtiyacını temin edeceği hakkındaki heyeti fenniye raporu vilayete, vilayetten de Dahiliye Vekaleti'ne gönderilmiştir (Hizmet Gazetesi, 7 Eylül 1930 naklen Özkan, 2006, s.58).

Sayılan bu icraatların gerçekleştirilmemesi, İzmir Belediyesi'ne bağlanmayı zaten içlerine sindirememiş olan Karşıyakalıların, bu paranın yağmalanmadan kendi altyapı hizmetlerine harcanmasını talep eden beş-on bin imzalı dilekçeyle Mayıs 1931'de Vilayete başvurmalarına neden olmuştur. Karşıyakalıların bu talepleri reddedilmiş, ancak dönemin İzmir Belediye Başkanı Sezai Bey, meclisten görüş almadığı ve özellikle Karşıyakalı üyelere tavır koyarak gerilimi arttırdığı için görevinden alınmış, yerine Kasım 1931'de Dr. Behçet Uz atanmıştır (Göksu, 2006, s.25).

Seymen'e (1992, s.297) göre İzmir Belediye Başkanlığını on yıl süre ile sürdürmüş olan Behçet Uz, izleyen dönemde gerçekleştirdiği faaliyetleriyle, İzmir'e olumlu gelişmeler yaşatan en dinamik belediye başkanı olarak anılmaktadır. Behçet Uz Belediye Başkanlığı'na seçildiğinde, yanmış-yıkılmış bir kent, borç içinde, çalışma olanaklarından yoksun, kamuoyunda saygınlığını ve otoritesini kaybetmiş bir belediye devralmıştır. Dr. Behçet Uz, 1931 yılında Belediye Başkanı olduğu günlerde genelde İzmir kentinin özelde de İzmir Belediyesi'nin durumunu şöyle özetlemektedir:

“Şehrin büyük bir kısmı yangınla tahrip olmuş, nüfusu yarı yarıya azalmıştı. İktisadi durumu kötü idi, bunun neticesi olarak belediye bütçesi 2.500.000 liradan

800.000 liraya düşmüştü. Devlet tarafından belediyeye cüzi bir ikraz yapılmıştı, fakat, bu ancak belediye memurlarının maaşlarını ödemeye kafi gelmiş ve borç yükünü arttırmıştı. İflas halinde bulunan İzmir ancak en basit ve en esaslı amme hizmetlerini idame ettirebilmekteydi. 1922 ile 1930 arasında bir tek yeni yol, Gazi Bulvarı yapılabiliyordu.” (A.H.Hanson, 1955 naklen Seymen, 1992, s.301)

Behçet Uz, belediyede işleyiş biçimi olarak kırtasiyeciliği azaltmış, halka yönelik hizmetleri en kısa zamanda görme ilkesinden hareket ederek uzun formalitelere yol açmayacak biçimde bir çalışma düzeni kurmuş, kentliye halka açık bir tavır izleyerek herkesin kendisine rahatlıkla ulaşabilmesini sağlamış, kentliye yaşamın kolaylaştırılması, rahatlatılması, ucuzlatılması ilkesini tüm belediye çalışmalarına yansıtmıştır (Seymen, 1992, s.301).

Belediye tarafından kentte çağdaş sağlık ortamının gerçekleşmesi başlığı altında, İzmir’i bölgelere ayırmış, her bölgede belediye doktorlarını kendi bölgesinde sağlık işlerinden sorumlu hale getirerek halka tedavi hizmetleri vermeye çalışmış, ayrıca kentte belediyenin diğer hastanelerine ek olarak bir çocuk hastanesi kurmuştur (Seymen, 1992, s.302).

Bu dönemde kentte görülen en büyük sorunlardan biri olan bataklık sorununu çözmek amacıyla bataklıkların kurutulması ve sıtma ile savaş başlığı altında çalışmalarda bulunulmuştur. Bu doğrultuda, kentte sivrisineği ve sıtmayı doğuran 611.000 m²’lik Mersinli, Halkapınar, Karşıyaka, Bostanlı, Güzelyalı bataklıkları, kente yakın olanlarından başlanılarak kurultumuş ve doldurulmuştur. Kurutulan alanlar ağaçlandırılarak park-pazaryeri vb. kullanımlara açılmıştır. Böylece kurutma işlemi yalnız sağlık koşullarını iyileştirici olmamış aynı zamanda da belediyeye uygulama yapabileceği kentsel arazi sağlanmıştır. Bataklıkların kurutulmasında, kentin yangın yerlerinden veya kirli sokaklarından temizlemek amacı ile toplanan molozlar ve süprüntüler bataklık alanlara taşınarak doldurma yolu izlenmiş, böylece bu işlem çok ucuza maledilmiştir (Seymen, 1992, s.303-304). 19 Haziran 1932 tarihinde Belediye Başkanı Behçet Uz tarafından kontrolü yapılan 16.734 m²’lik

Bostanlı bataklığının kurduğuna kanaat getirilmiştir. Tüm bu çabalar sonucu bir süre sivrisinek ve bataklık sorunu geçici olsa da çözümlenmiş olmalıdır ki, gazetelerde 1932 ile 1940 yılları arasında bu konu ile ilgili habere rastlamak güçleşmiştir (Özkan, 2006, s.65).

İzmir’de bu dönemde görülen bir diğer sorun ise 1930’lu yıllarda şehir haritasının hazırlanmasıydı. İzmir Belediye sınırları içinde kalan alanda şehrin yollarına, istikamet ve yükseklik verecek plan ve uzunluk miktarlarını hazırlamak, yeni yapılacak binaların sokaklarla olan ilişkisini göz önünde bulundurarak düzenleyen çıkmazların açılması ve bataklıkların doldurulması gibi görevlerle yükümlü olan harita şubesi, bu işten de sorumluydu. 1930 Belediyeler Kanunu, belediyelerin en kısa zamanda sınırlarını belirleyen bir harita düzenlemelerini zorunlu kılmıştı. Ancak, İzmir Belediyesi sınırlarının sıkça değişmesi nedeniyle 1930’lu yıllarda harita düzenlemesine öncelik verilmişse de, bu iş uzun süre tamamlanamamıştı. 1930’da İzmir Belediyesi sınırları Karşıyaka, Bayraklı, Naldöken, Turan, Salhane ve Mersinli’yi kapsayacak şekilde genişletilmişti. Ancak Karşıyaka dışında bu yerleşimlerin haritası bulunmamaktaydı. Böylece 1937 yılında yeni harita düzenlenmiş, bu tarihe kadar İzmir Belediyesi tarafından iki harita daha yapılmıştı (Serçe, 1998, s. 221).

Bu dönemde, Karşıyakalıların en önemli sorunlarından biri olan su problemini çözmek üzere, Yamanlar suyu Karşıyaka’ya indirilmiş ve halkın kullanımına açılmıştır. Bu su ile Karşıyaka’nın temizlik ve sulama işleri sürdürülmüş, parklar ve ağaçlar sulanmıştır. Ayrıca Karşıyaka’ya indirilen suya ek olarak Bayraklı, Turan, Mersinli gibi suyu bulunmayan semtlerde, halkın yararlanması için artezyenler açılmıştır (Seymen, 1992, s.304).

Diğer bir alt yapı sorunu ise aydınlatma sorunuydu. Aydınlatma, belediye sınırları içinde yabancı sermayeli elektrik şirketinin sorumluluğunda olmasına rağmen şirket, İzmir Belediyesi sınırları içine alınan Karşıyaka’nın aydınlatılmasına, ekonomik olmaması nedeniyle yanaşmamıştır. Şirket, belediye

sınırlarının sürekli değiştiğini belirtmiş ve bunun nereye kadar devam edeceğinin belli olmamasına itiraz etmiştir. Uzun görüşmelerin ardından anlaşma sağlanmış ve 18 Ağustos 1932 günü Karşıyaka'ya ilk elektrik verilmiştir. 7 km² lik alana döşenen tesisatın Karşıyaka'nın ancak yarısına hizmet vermesi, bunun dışında kalan sokak ve evlerin şirketin imtiyaz alanı içinde kalmasına karşın karanlığa mahkum edilmesini şikayet için Karşıyakalılar belediye başkanını ziyaret etmişlerdir. Başkan, elektriksiz kalan alana döşenecek tesisat bedelinin yarısının şirkete belediyece ödeneceğini belirterek, Karşıyakalıların, İzmir Belediyesi'ne yönelik tepkilerini dengelemeye çalışmıştır. (Göksu, 2006, s. 26).

Karşıyaka'da görülmekte olan bir diğer sorun ise yolların bozukluğuydu. Daha önce bahsedildiği gibi, Karşıyaka'da ana yolların dahi yazın toz duman içinde, kışın ise çamur içinde olması halkın şikayetine neden olmuştur. Ancak, Behçet Uz döneminde, 1932 yılında İzmir'de ilk defa asfalt yol yapımı gerçekleşen Banka Sokağı çok pahalıya mal olmuş ve bu yüzden tepkilere neden olmuştur. 1930 ile 1945 yılları arasında, muhtelif zamanlarda Karşıyaka'da birçok yol, kaldırım yapılmış, bazı sokaklara ise parke döşenmiştir. Örneğin; 7 Temmuz 1932'de Karşıyaka'da Mirat, Milliyet, Yaşaoğlu, Zeytinzade, Osmanzade, Müsavat, şafak, İsmetpaşa, İktisat, Aydoğdu, Bostanlı, Selamet, Salih Paşa Caddelerinden bölünen Dündar, Reşadiye, şehit Muhlis Bey, Bostanlı Yalı ve Taksim, Hürriyet ve Adalet, Meşrutiyet, Meydan, Ordu, Hacı Selim, Mefaret ve Hatem, Sadık Bey Sokakları ile Bostanlı tramvay depolama alanındaki meydanlığın dşemesiz kısmı, bu meydanlığın sonundan dönülen sokağın bir kısmı ve de mektebe giden sokağın döşenmesi işleri topluca yapılan bir ilanla ihale edilmiştir. Ayrıca İzmir-Kasaba yolunun paralı köprüden Mersinli'ye kadar olan kısmı tamir ettirilmıştir (7 Temmuz 1932 Cuma ve 22 Ağustos 1932 Yeni Asır Gazetelerinden naklen Göksu, s. 189).

Karşıyaka'da ve İzmir'de kara ulaşımının önemli bir halkasını oluşturan tramvay hatları, daha önce de belirtildiği gibi, Ali Fikri Bey'in başkanlık döneminde tamir edilmesine rağmen bu dönemden itibaren hiçbir zaman tam anlamıyla dzelememiştir. Halkın çoğunluğunun olduğu gibi, Belediye Başkanı Behçet Uz da

rayları ve araçları eski olan tramvayların kaldırılmasını istemiş, 1935 yılında İzmir kent merkezinde atlı tramvaylar yerlerini elektrikli tramvaylara bırakmıştır. 1940'lı yıllarda ise Karşıyaka'da Alaybey ve Soğukkuyu hatları sökülmüş, ayrıca Bostanlı'da da raylar yol yapımı için sökülerek kaldırılma alınmıştır. Bir süre sonra da Bostanlı deniz kenarındaki tramvay hatları kaldırılmıştır (Muşkara, 1998, s.10). Tramvay hatlarının kaldırıldığı dönemde otobüs sayılarının arttığı bilinmektedir. Ancak hatların kaldırılmasından sonra da bu hattın geçtiği, günümüzde 1675 Sokak olarak anılan bu caddeye Tramvay Caddesi denilmeye devam edilmiştir. Tramvay hatlarının kaldırıldığı 1940'lı yıllarda, Karşıyaka'da tek belediye otobüsü olan 1930'larda Sovyet Mareşali Voroşilof tarafından, İzmir ziyareti sırasında İzmir Belediyesi'ne armağan edilen otobüs işlemiştir. 1944'de ise İzmir'de Alman malı, kırmızı boyalı, önsüz otobüsler çalışmaya başlamıştır. Karşıyaka'da da İskele'den Papaz'a, Soğukkuyu'ya ve bir süre sonra da Alaybey'e birer otobüs çalışmaya başlamıştır. Bu otobüslerin kalkış saatleri vapurun geliş saatlerine göre düzenlenmiş olup, otobüs iskele boşalıp yolcular indikten sonra hareket etmek üzere planlanmıştır (Umar, 1999, s.17).

Karşıyaka'daki nüfusun büyük kısmının işlerinin İzmir'de olması nedeniyle sabah-akşam düzenli vapur seferlerine ihtiyaç duyulmaya başlamıştır. Bunun sonucunda 1934 yılında, hem vapur seferleri arttırılmış hem de eski ahşap iskele yıkılarak yerine betonarme bir iskele yapılmıştır. Yine aynı yılda, iskelenin inşa edilmesinden sonra, seferler aksatılmadan yapılmış, ayrıca radyodan müzik yayını yapılması gibi hizmetler Karşıyaka halkının vapurlara olan ilgisini arttırmıştır (Serçe, Yılmaz ve Yetkin, 2003, s.129).

Şekil 2.12 1934 Yılında İnşa Edilen Karşıyaka Vapur İskelesi ve Otobüsler

Behçet Uz döneminde yukarıda anlatılan kente çağdaş görüntü vermek için yapılan temel uygulamaların başında gelen düzenli yollar-bulvarlar açmak, meydanlar, geniş yeşil alanlar, parklar, çocuk oyun alanları yapmak, kentin aydınlatılmasını sağlamak, düzenli bir ulaşım sistemi geliştirmek ve modern ulaşım araçlarını sağlama işlerinden sonra İzmir’de yapılan gelişmelere devam edilmiştir (Tekeli, a.g.e, s.45-46 naklen Seymen, 1992, s.305). Bu doğrultuda İzmir’de Behçet Uz’un açmış olduğu cadde ve bulvarlardan başlıcaları: Mimar Kemalettin Caddesi, Şükrü Saraçoğlu Bulvarı, Kazım Paşa Bulvarı, İsmet Paşa Bulvarı, Vasıf Çınar Caddesi, Vorosilof Bulvarı, Ali Çetinkaya Caddesi, Şükrü Kaya Bulvarı, Celal Bayar Bulvarı, Tevfik Rüştü Aras Caddesi, Dr. Mustafa Bey Caddesi, Refik Saydam Bulvarı, 9 Eylül Caddesi, Karşıyaka’da Fahrettin Paşa, Salih Paşa Caddeleri’dir (Seymen, 1992, s.307). Umar (1999), Salih Paşa Caddesi isminin bir ara değiştirilip ailesinden bazı kişilerin Karşıyaka yalısında oturmasından dolayı İzmir’i kurtarmış Süvari Kolordusunun Komutanı Fahrettin Paşa’nın isminin verildiğini belirtmiştir. Fahrettin Paşa Caddesi de 1700. Sokak olarak değiştirilmiştir. Son olarak ise Şemikler’e giden yolun üzerinde birkaç katlı bir apartmanda emekliliğine başlayan ancak 1960’da Ankara’ya getirilen Cemal Gürsel’in adı bu caddeye verilmiştir.

Dr. Behçet Uz, belediye başkanlığı döneminde, başta Güzelyalı, Alsancak ve Karşıyaka semtleri olmak üzere İzmir’in hemen hemen tüm semtlerinin prestijini

arttırıcı girişimlerde bulunmuştur. Bu üç semt arasından Karşıyaka uğradığı değişimler ve kazandığı sağlıklı, güzel, rahat yaşanabilir çevre yönünden ön plana çıkmış ve kentin prestijli ve canlı bir semti haline gelmiştir. Karşıyaka'nın İzmir Belediye sınırları içinde olması, diğerlerinin ise ayrı belediyeler olmasının Karşıyaka'nın bu sıçramayı yapmasında etkili olduğu söylenmektedir. Karşıyaka'daki bu gelişmelerin kentsel yaşam bakımında da önemi büyüktür. Çünkü bu gelişmeler ile tramvayın elektrikli hale gelmesi ve otobüslerin işlemleriyle, önemini kaybetme tehlikesi yaşayan körfez içi vapur hatlarının işlevini sürdürmesine olanak sağlanmıştır. Bunun yanında kent, denizden görüntüsüyle kentlinin yaşamındaki varlığını koruyabilmiştir (Seymen, 1992, s.309).

Şekil 2.13 İzmir Şehri Belediye Hududu -1941'de. (Yurdkoru, 1941 naklen Serçe, 1998, s.222).

1941 yılında belediye başkanlığı görevi son bulan Behçet Uz'un yerine, meclis üyelerinden Reşat Leblebicioğlu gelmiştir. 2. Dünya Savaşı'nın en şiddetli günlerinde, şehirde inşaat çalışmaları durmuştur. Belediye bu gibi sorunların yanında, asker ailelerine yardım, hayat pahalılığı ve sefalet sorunlarıyla da boğuşmuştur. Reşat Leblebicioğlu, savaş yıllarında Halkapınar bataklığını kurutarak belediyeye 12 milyon lira değerinde bir arazi kazandırmıştır. Şehre katkısı oldukça büyük olan ve sıtmayı da yeniden ortadan kaldıran bu gelişmeden başka; Hatay, Halil Rıfat Paşa Caddesi, yukarı mahalleler, asfalt yollar ve kanalizasyonlar

yapılmıştır. Yarım kalan Dr. Behçet Uz Hastanesi ile Fevzi Paşa Bulvarı tamamlanmıştır. Ayrıca İzmir'in su tesislerini yenilenmiş, Karşıyaka'ya Halkapınar suyu verilmiştir. İzmir'in öncelerde yetersiz kalan elektrik gücü, üç katına çıkartılmış, tramvay ve otobüs sayıları da arttırılmıştır (www.geocities.com). Savaş sonrasında yeniden yapılanan uluslararası politikada Türkiye'nin konumunda meydana gelen farklılaşma ve 1950'de yaşanan iktidar değişikliği, kentsel hayata da yansımıştır (Serçe, Yetkin ve Yılmaz, 2003, s.10).

Şekil 2.14 1940'lı Yıllarda Karşıyaka Yalı Caddesi (Uçar, H, 2005, s.22)

Tablo 2.5 1927-1940 Yılları Arasında Karşıyaka'da İnşa Faaliyetleri (Özkan, 2006, s.68)

1927-1940 Yılları Arasında Karşıyaka'da İnşa Edilen Yapı Sayısı	
1927 (Kaynak; 1927 yılı İzmir Vilayeti Salnamesi, 1929, s.45)	143 Yarım kargir hane, 1 Depo, 1 Dükkan
1931 (Kaynak; İzmir Belediye Riyasetinin 1931 yılı Çalışma Raporu, s.29)	51 inşaat, 68 ek inşaat, 373 onarım ayrıca 32 ev tamir ettirilmiş veya tehlikeleri giderilmiş
1937 (Kaynak; İzmir Belediye Riyasetinin 1937 yılı Çalışma Raporu, s.13)	41 inşaat, 48 ek inşaat, 147 esaslı onarım, 149 basit onarım, 9 evin tehlikeli durumu giderilmiş, 40 eve eksikleri giderilerek ruhsat verilmiş.
1938 (Kaynak; İzmir Belediye Riyasetinin 1939 yılı Çalışma Raporu, s.16)	42 özel inşaat
1939 (Kaynak; İzmir Belediye Riyasetinin 1939 yılı Çalışma Raporu, s.16)	Belediye şubesi binasına esaslı onarım, temizlik işçileri için bir yatakhane inşa edilmiş, 99 özel inşaat, 63 inşaat, 145 esaslı onarım, 138 basit onarım
1940 (Kaynak; İzmir Belediye Riyasetinin 1940 yılı Çalışma Raporu, s.21)	41 inşaat, 46 ek inşaat, 147 esaslı onarım, 149 basit onarım

2.4.2.2 1950-1965 Dönemi

1950'li yıllarda Türkiye'deki tüm büyük kentlerde olduğu gibi İzmir'de de hızlı bir nüfus artışı yaşanmıştır. Karşıyaka nüfusu da bu dönemde büyüme göstermiş, 50'li yıllarda başlayan artış ilerleyen yıllarda hız kazanmıştır. Yeni gelen nüfus özellikle Karşıyaka çevresindeki küçük yerleşim alanlarını tercih etmiş veya yeni yerleşim birimleri oluşturmuştur. Zamanla bu alanlar birleşerek Karşıyaka'nın çevreye doğru yayılmasına sebep olmuştur. Büyüme altyapı çalışmaları ile desteklenemediğinden, bu alanlarda gecekondu bölgeleri oluşmaya başlamış ve bu durum günümüze kadar devam etmiştir.

Kentlerin bu dönemde yeni tanıştığı bir olgu olan gecekondulaşma, "büyük şehirlerin imarı" hedefiyle birleşince, şehirler büyük bir farklılaşma sürecine girmişlerdir. 1953 yılına ait bir gazete haberi, İzmir'in çeşitli semtlerinde kooperatif ya da şahıslar tarafından 1.500'den fazla inşaat yürütüldüğünü, Alsancak'ta ise ev yapılacak arsa kalmadığını duyurmuştur. Yine bu dönemde yapılan bir araştırmada 5.100 gecekonduya 25.000 insanın yaşadığı tespit edilmiştir. Bu sebeplerle 1955 yılı İzmir için bir kırılma noktası olarak görülmüştür (Serçe, Yetkin ve Yılmaz, 2003, s. 10).

Belirtildiği gibi Karşıyaka yaşadığı değişim ve dönüşümlerle birlikte gelişmiş, nüfusu artmış ve kentte hızlı bir kentleşme süreci başlamıştır. Kentleşmenin kontrol altına alınabilmesi için İzmir Belediyesi 1 Mayıs-1 Aralık 1951 tarihlerinde kent planının hazırlanması için yarışma düzenlemiştir (Karadağ, 2000, s.57). Yarışmada Kemal Aru ve ekibi tarafından hazırlanan proje uygun görülmüş, uygulanmak üzere seçilmiştir. Karşıyaka, bu imar planında konut bölgeleri arasında yer almıştır.

Bu dönemde nüfusun artması ile ulaşımda büyük sıkıntılar baş göstermiştir. Bu sorunun çözümü için hem kara hem deniz yolunda iyileştirmeler yapılmıştır. Yolcu sayısının artışı göz önüne alan Denizcilik Bankası seferlerini arttırmış, ek seferler düzenlemiş, Bergama ve Selçuk adında iki yolcu vapuru almıştır (Yeni Asır

Gazetesi, 7 Kasım 1954 naklen Özkan, 2006, s.84). Ayrıca 23 Ekim 1953 tarihli Yeni Asır Gazetesi'nden de Karşıyaka ve Pasaport İskelelerinin ek inşaat yapılarak daha geniş ve korunaklı hale getirilmek istendiği öğrenilmektedir. Bu habere göre, mevcut iskele tamamen yolcuların bekleme ve girişine ayrılacak, mevcut çıkış yerinin yanına 4 metre genişliğinde bir çıkış yeri ilave edilecektir. Ulaşımın iyileştirilmesi adına yapılan bir diğer gelişme ise, 1950'li yıllarda halkın şikayetlerine neden olan İzmir-Karşıyaka yolunun 1959'da tamir edilmesidir (Özkan, 2006, s.86-87).

Karşıyaka tarihinde yerleşimin gelişmesinde önemli bir rol oynayan tren yolu ise bu dönemde, karayollarının hızlı gelişimine ayak uyduramayıp önemini yitirmiştir. 1961 yılında Karşıyaka-Naldöken arası demiryolu güzergahının değiştirilmesi için imar planı tadilatı yapıldığı, bu planın onaylanmasının ardından bölgede ev ve arsa istimlaklarının yapılarak tren yolu güzergahının değiştirileceği dönemin gazetelerinden Yeni Asır Gazetesi'nde yazılmıştır. 1969 yılında yine aynı gazetede, İzmir-Karşıyaka arasında hizmet veren ahşap vagonlu, buharlı lokomotiflerin 1970 yılından itibaren değiştirilip yerine elektrikli trenlerin seferlere başlayacağı yazılmış ancak bu gelişmelere rağmen tren yolu eski canlılığına kavuşmamıştır (Özkan, 2006, s.86).

Karşıyaka'nın kentsel gelişiminde etkili olan önemli bir diğer uygulama ise, Karşıyaka kıyısındaki dolgu çalışmalarıdır. 26 Temmuz 1952 tarihli Yeni Asır Gazetesi'nde, bir dönem Karşıyaka sosyal yaşamında önemli bir yer tutan deniz banyolarının yıkıldığı ve uzun zamandır yıkık halde bulduklarından dolayı bu yıkımın halk tarafından memnuniyetle karşılandığı yazılmıştır. Aynı haberde sahilden Alaybey yönüne doğru yapılacak dolgu çalışmalarının da gündeme geldiğinden bahsedilmiştir (Özkan, 2006, s.88). Karşıyaka iskelesinin doğusunda kalan alanın dolgu çalışmaları, bu alan üzerinde park ve çocuk bahçesi yapılması işi 1955 yılında da devam etmiştir (6 Nisan 1955 Yeni Asır Gazetesi naklen Özkan, 2006, s.88). Ayrıca 1950'li yıllarda Karşıyaka sahilinde, vapur iskelesinin doğu ve batı yanındaki açık alanlarda gazino yapılması isteği halk tarafından dile getirilmiş,

bu iş için ihale düzenlenmiş, ancak bu dönemde inşaat malzemesi bulma güçlüğü nedeniyle ihaleye rağbet olmamıştır. Belediye de bu güçlüğü yenmek amacıyla inşaat demiri sağlayıp yeniden ihaleye çıkarma yoluna gitmiştir (28 Şubat 1956 Yeni Asır Gazetesi naklen Özkan, 2006, s.89).

Şekil 2.15 1950'lerde Karşıyaka İskele'de Yapılan Dolgu Çalışmaları (Beyaz Kitap, 1954, s.14).

1950 ile 1954 yılları arasında İzmir Belediye Başkanı olan Rauf Onursal döneminde, Karşıyaka İskele meydanında denizin doldurulma ve park haline getirilme çalışmaları yapılırken bir yandan da Yamanlar Köyü ile yaylasının İzmir halkına bir sayfiye alanı olarak kazandırılması belediye meclisinden istenmiştir. Yine bu dönemde yapılan inşaat masrafları içinde daha önce ihaleye çıkarıldığı belirtilen Karşıyaka plaj ve gazinosu ile pazaryeri işlerinin de yer aldığı görülmektedir (Beyaz Kitap, 1954, s.14).

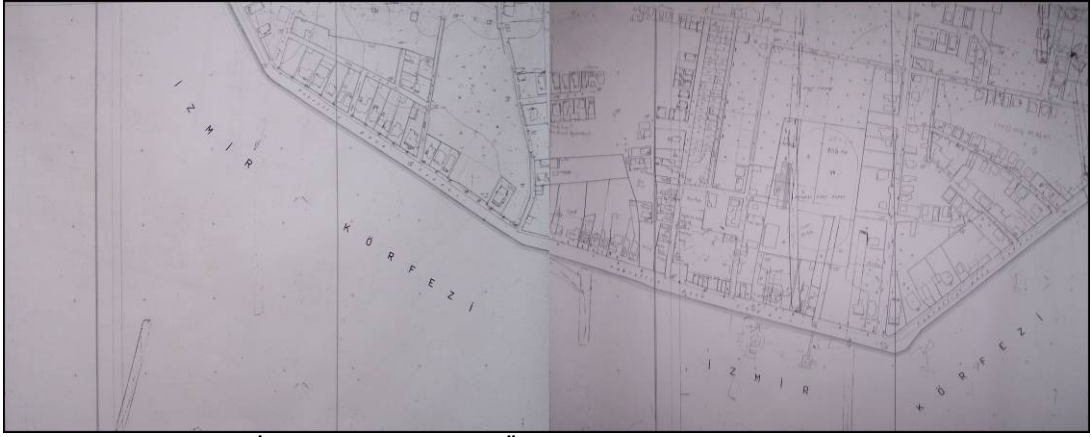
1950'li yıllarda Karşıyaka sahilinin doldurulma çalışmaları, ulaşımda yaşanan gelişmeler ve nüfusun artması ile yaşanan kentsel gelişim Karşıyaka'da beklenen hizmetlerin de artmasına neden olmuştur. Karşıyaka artık bir sayfiye yeri olma özelliğini tamamen yitirmiştir. Nüfus hızla artmış, kentsel ve mimari dönüşümlerin görülmesi kaçınılmaz hale gelmiştir. Bu gelişmelerden sonra 1954'te Karşıyaka, resmen ilçe statüsüne kavuşmuştur.

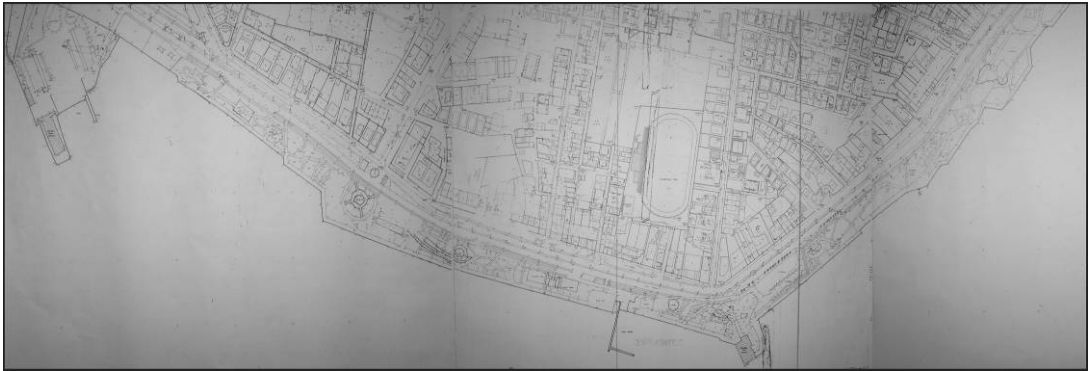
Şekil 2.16 1950'lerde Karşıyaka İskele Meydanı Düzenlemesi (Beyaz Kitap, 1950, s.23)

1958 yılında ise Karşıyaka sahilinin doldurulması için planlar hazırlanmış, bir gazete haberinde 50 metre genişliğinde yapılacağı bildirilen dolgu çalışmaları ilk olarak Bostanlı'dan başlamıştır (Özkan, 2006, s.89). Karşıyaka ile Bostanlı kıyısında başlanan dolgu çalışmalarında doldurulacak alanın toplam uzunluğu 4.300 metre ve kazanılacak alanın da 723.938 m² olacağı planlanmıştır (Ürük, 2003, s.28). 1962 yılında Karşıyaka'daki büyüme sonucu artan belediye otobüslerinin otopark sıkıntısının giderilmesi amacıyla, Karşıyaka Kaymakamlığı tarafından İzmir Belediyesi'nden, İskele batısındaki Tilla Gazinosu ile Çocuk Parkı arasının doldurulması ve doldurulacak alanın bir kısmının da park olarak düzenlenmesi istenmiştir (25 Ağustos 1962 Yeni Asır Gazetesi naklen Özkan, 2006, s.89).

Dolgu çalışmaları bu dönemde sık sık gündeme gelmiş, İzmir Belediye Başkanı Osman Kibar döneminde de (1963-1973) Karşıyaka'dan Bostanlı istikametine doğru sığ denizin doldurularak turistik kahvelerin yapılmasının planlandığı dönemin gazetelerinden birinde açıklanmıştır (6 Mayıs 1964 Yeni Asır Gezetesi naklen Özkan, 2006, s.89).

Şekil 2.17 1962 Nazım İmar Planı'nda Dolgu Öncesi Sahil Şeridi, (Karşıyaka Bel. Harita Mdr. Arş.)

Şekil 2.18 1972 Nazım İmar Planı'nda Dolgu Sonrası Sahil Şeridi, (Karşıyaka Bel. Harita Mdr. Arş.)

1950'li yıllarda, belediyenin ucuz arsa ve Emlak Kredi Bankası'nın kredi desteği ile halkı konut sahibi edindirmeye yönelik olarak arsa ve konut kooperatifleri kurmuş olduğu görülmektedir. Karşıyaka'da gerçekleştirilmiş olan bu kooperatiflerden bazılarının Çağlar Yapı Koop., Bostanlı Subay Evleri Koop., Öğretmen Arsa Koop. ve Merkez Bankası Arsa Kooperatifleri olduğu bilinmektedir (Gündüz ve Kiray, 2006, s.87).

2.4.2.3 1965-1980 Dönemi

60'lı yılların ikinci yarısından itibaren tüm Türkiye'de yerleşimlerin gelişmesini etkileyen en önemli faktör 1965'te çıkarılan Kat Mülkiyeti Kanunu olmuştur. Kat Mülkiyeti Kanunu, tek evden apartmana geçiş, az katlıdan çok katlıya ya da tek daireli yapıdan çok daireli yapıya geçişin ötesinde, tek mal sahipli yapıdan çok mal sahipli yapıya geçiş anlamına da geliyordu. Bu kanun ile bir bina içinde bir daire sahibi olma olanağı doğmuş, bu daire "bağımsız bölüm" olarak tanımlanmıştır. Kat

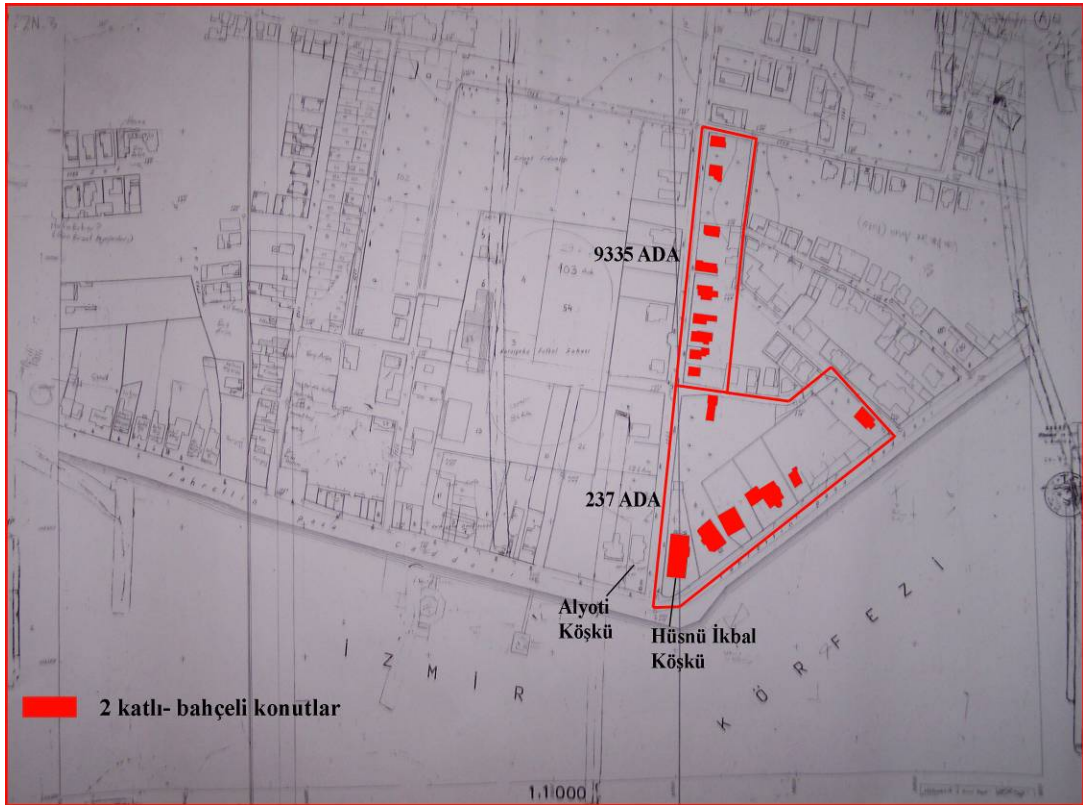
sahiplerinin ayrı ayrı tapu almalarını sağlayan bu kanunla verilen yasal güvence, apartman yapımını özendirmiştir. Böylece kentlerde imarlı alanlar apartmanlarla dolmuş, aynı zamanda imar hakları arttırılan arsalardaki eski yapılar da yıkılarak yerlerine daha yüksek ve çok daireli apartmanlar yapılmıştır. Apartmanlaşmanın doğal sonucu olarak kentlerin yapılaşmış alanlarında yaşanan yoğunluk, bu bölgelerdeki alt yapıların tümüyle çökmesine neden olmuştur (Eyüce, 2005 naklen Ballice, 2006, s.146).

Kat Mülkiyeti Kanunu'nun çıkarılması, bu dönemde İzmir ve Karşıyaka'nın da hızla yapılaşmasında büyük bir rol oynamıştır. Yasa ile Karşıyaka'nın mevcut dokusunu oluşturan yapılar yıkılarak, yap-satçı üretim mekanizması ile yeni yüksek yapılar inşa edilmeye başlanmıştır. Konut sorununa çözüm olarak iyi niyetli ve toplumun her kesimini tatmin eden bu seçeneğin uygulamaya geçilmesi ile mevcut kent parselleri üzerindeki iki katlı bahçeli evlerin yerine bağımsız birimlerden oluşan apartman bloklarının yapılmasına ortam hazırlanmıştır. Karşıyaka'nın sakin, ölçekli kent dokusu; yapıları, sokakları ve kültürel dokusu ile kabuk değiştirmiştir (Sayar, 2006, s.36 ve Gündüz, 2006, s.33).

1960'lı yıllarda yaşanan bir diğer sorun ise, 1950'lerde başlayan köyden kente göçün devam etmesi ve Karşıyaka çevresinde oluşmaya başlayan gecekondu yerleşimlerinin çevreye doğru yayılması olmuştur. İzmir'den Karşıyaka'ya doğru Alaybey kıyısından başlayan sanayi tesisleri, tersaneden sonra yoğun bir konut alanına dönüşmüştür. Bölgeyi kuzeyde Çanakkale'ye, güneyde Aydın'a bağlayan kent geçişi niteliğindeki Anadolu Caddesi Karşıyaka'yı, güneyde Körfez'e kadar uzanan kesim ve de sonradan yapılaşmış olan kuzeydeki yamaç alanları olmak üzere ikiye bölmüştür. Bu caddenin kuzey yönünde yoğun gecekondulaşma görülürken, güneyinde ise imarlı yapılaşma görülmüştür (Karadağ, 2000, s.75).

1955 yılında uygulanan Aru Planı, 1960'lı yıllara doğru çeşitli sebeplerle geçersiz hale gelmiş, bu dönemden sonra 1/1.000 ölçekli nazım imar planları çizilmiştir. 1962 ve 1972 tarihli bu planlarda, imara açılan ve yapılaşan parseller

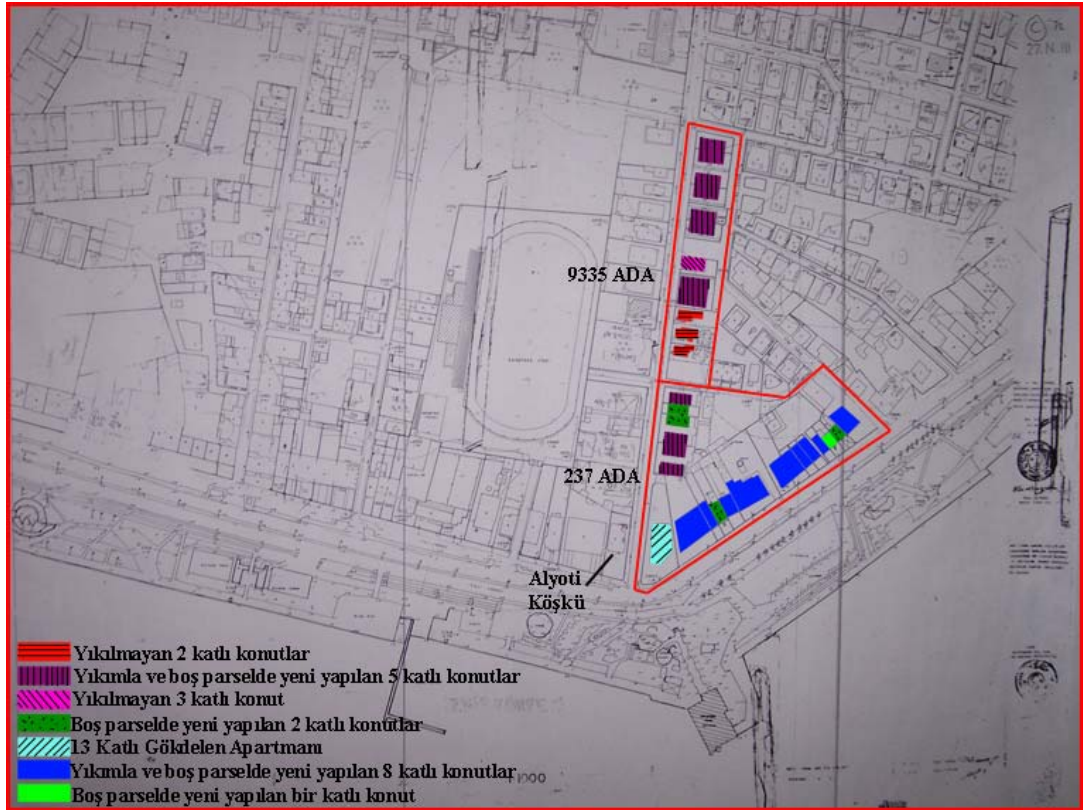
üzerinden bölgenin kentsel değişim ve dönüşümü okunabilmektedir. Şekil 2.19 ve 2.20’de bu dönemde 2 katlı bahçeli konutların yıkılarak yerlerine 3 katlı apartmanların yapıldığı ve parselasyonları yapılmayan yapı adalarının da düzenlendiği görülmektedir. Ayrıca Karşıyaka’da yapılaşmanın arttığı bu dönemde, İzmir Belediye meclisinde parsellerin imara açılması ve yapı gabarilerinin arttırılması taleplerinin meclis gündemini uzun süre meşgul ettiği izlenmektedir (İzmir Belediye Meclisi Tutanakları-1970’li yıllar).

Şekil 2.19 1962 Nazım Planında 9335 ve 237 No.lu Yapı Adalarındaki Yapılaşma Durumu

Şekil 2.20 1950'li ve 1960'lı Yıllarda Karşıyaka Yalıda Konut Sunumu (Solda Alyoti Köşkü ve Sağda Hüsni İkbal Köşkü).

Şekil 2.21 1972 Nazım Planında 9335 ve 237 Yapı Adalarında Yapılaşma Durumu, (Karşıyaka Belediyesi Harita Müdürlüğü Arşivi).

Şekil 2.22 1970'de Yapılacak Olan Gökdelen Apartmanının Yalı Caddesi'nde Nasıl Görüneceğine İlişkin Fotoğraf Çalışması,(22 Ekim 1970 Yeni Asır Gazetesi naklen Özkan, 2006, s.130).

1960'lı yılların planlı kalkınma politikaları kapsamında Metropoliten Alan Nazım İmar Planı Büroları kurulmuştur. İzmir'de de 1965'te kurulmuş olan büro bu tarihten itibaren çalışmalarına başlamıştır. Bu büronun geniş araştırmalar sonucunda ürettiği 1\25.000 ölçekli İzmir metropoliten alan nazım planı çalışmaları ile ilgili acil ihtiyaçlara cevap verebilmek için Üçkuyular-Konak-Hatay ve Bayramyeri bölgelerini kaplayan analiz üniteleri ile Karşıyaka'da belirtilen bölgelerde aynı ünitelere göre hazırlanan rapor ve planlar hakkında başkanlık önergesi verilmiştir (www.izmimod.org.tr, 06.02.1970 tarihli İzmir Belediyesi Meclis Tutanağı). Ayrıca bu nazım imar bürosu tarafından Türkiye Emlak Kredi Bankası'nın Bostanlı'da inşa edeceği tesisler için gerekli planları hazırladığı ve daha sonra bu planları Bayındırlık Komisyonu tarafından kabul edildiği 23.02.1970 tarihli İzmir Belediyesi Meclis tutanaklarından anlaşılmaktadır.

Bu dönemde Karşıyaka'da yapılan işlerin sahil dolgusu, otoparklar, Karşıyaka-İzmir yolunun inşası ve Karşıyaka'da görülen su sıkıntısının çözümü işleri olduğu meclis tutanaklarında aktarılmaktadır. İzmir Belediye Başkanı Osman Kibar döneminde şehirdeki nüfus artışı, bununla beraber Karşıyaka'da görülen su sorunu ve Karşıyaka Belediyesi'nin hizmetlerinin yetersiz olduğu belediye meclisinde sıkça görüşülmüştür (1970-1974 Yılları İzmir Belediyesi Meclis Tutanakları).

İzmir Belediyesi bu dönemde gecekonduların oluşumunu önlemek amacıyla birçok tedbir almıştır. Buna örnek olarak Cumhuriyet Mahallesi'nde yaptırılan sosyal konut uygulamaları gösterilebilmektedir. Bu çalışmalar sonucu 1980 yılında, dar gelirli vatandaşlar için 530 adet konut yaptırılmıştır (21 Şubat 1980 Yeni Asır Gazetesi naklen Özkan, 2006, s.98).

Şekil 2.23 1960'lı Yıllarda Karşıyaka İskele ve Yalı Caddesi, (Uçar, 2005, s.44).

Şekil 2.24 1970'li Yıllarda Karşıyaka Yalı (İskelenin Yan Tarafı), (Aksoy, 1999, s.103).

Şekil 2.25 1970’li yıllarda Karşıyaka İskelesi ve Yalı Caddesi, (www.wowturkey.com).

2.4.2.4 1980’den Günümüze Kadar Geçen Dönem

Karşıyaka yerleşiminin bu dönemde hızlı bir şekilde gelişimi, kent dokusunda var olan yolların dar gelmesi ve yeni yolların açılması ihtiyacını doğurmuştur. Bu ihtiyacı gidermek amacı ile 1980’li yıllarda Girne Bulvarı açılmış, Girne Kavşağı düzenlenmiştir. Ayrıca Karşıyaka’da trafik sıkışıklığına neden olan Zübeyde Hanım Caddesi, 30 metre genişliğinde bir yol açılarak Girne Bulvarı’na bağlanmıştır (17 Ağustos 1984 Yeni Asır Gazetesi naklen Özkan, 2006, s.99). Ancak açılan Girne Bulvarı etrafında hızlı bir apartmanlaşma süreci de kaçınılmaz olarak başlamıştır.

Nüfusun hızla artmasıyla ortaya çıkan konut sorununu önlemek için çalışmalarına devam eden Emlak Kredi Bankası, 1983 yılında Bostanlı’da 372 konutluk bir toplu konut alanı inşa etmiştir. Bu çalışmalara ek olarak Karşıyaka Belediyesi, Cumhuriyet Mahallesi ile Çiğli arasındaki 110 dönümlük Belediye arsasının 7 bin konut yapılması için parsellenerek dar gelirli vatandaşlara dağıtımını yapacağını bildirmiştir (26 Temmuz 1983 ve 5 Aralık 1984 Yeni Asır Gazeteleri naklen Özkan, 2006, s.98).

1930'larda İzmir Belediyesi'ne bağlanan Karşıyaka Belediyesi 1984 yılında yeniden bağımsız bir yapıya dönüştürülmüştür. Bu dönemde Karşıyaka Belediye Başkanı, Nevzat Çobanoğlu'dur. Karşıyaka Belediyesi'nin 1986-1987 yılları faaliyet raporlarında, bu dönemde Karşıyaka'nın yüzölçümü 214 km² ve nüfusu - 1985 sayımına göre- 349.547 kişi olarak belirtilmiştir. Belediye sınırları içerisindeki 9.500 hektarlık alanın 3.825 hektarı imar sınırı dahilindedir. Belediye, bu dönemde Bostanlı'daki Açık hava ve Güzel Sanatlar Parkı, Nikah Dairesinin yapımı, 75. Yıl Anıtı ile Alaybey Tersanesi arasındaki sahil bandının düzenlenmesi görevlerinde bulunmuştur. 1950-1980 yılları arasında başlamış olan sahil dolgusu çalışmaları bu dönemde yeniden gündeme gelmiş, Bostanlı'ya kadar uzanacak olan sahil yolunun 70 metre genişliğinde olacağı bir gazete haberinde belirtilmiştir. Ayrıca doldurulacak olan alanın gezinti ve bisiklet yolu olarak düzenleneceği açıklanmıştır (Gündüz ve Kiray, 2006, s. 91, Özkan, 2006, s. 100).

1986-1987 yıllarında belediyenin yürüttüğü inşaat faaliyetleri 1975 yılından 1984 yılına kadar artan nüfusun ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla sürekli artış göstermiştir. Belirtilen dönemdeki 11 yıllık yatırım tablosunun, 1984'ten 1987'ye kadar geçen süredeki yatırımın 1\10'nuna denk geldiği açıklanmıştır. Tablo 2.6'da 1984 ile 1987 arasında yapılan yatırımların dökümü yapılmış, inşaat işlerindeki artış gözler önüne serilmiştir. Ayrıca bu inşaat faaliyetlerine alt yapı sağlamak amacı ile, 360 km yol ve Büyükşehir Belediyesi tarafından 150 km kanalizasyon yapılmış, 68 km su borusu döşenmiştir (Karşıyaka Belediyesi 1986-1987 Yılları Çalışma Raporu, s.11).

Tablo 2.6 Karşıyaka Belediyesi İnşaat İşleri Tutarları,
(Karşıyaka Belediyesi, 1986-1987 Çalışma Raporu,s.11).

YIL	YAPILAN İNŞAAT İŞLERİ TUTARI
1984	1.778.720.533 TL
1985	4.777.276.659 TL
1986	5.052.159.954 TL
1987	1986'NİN İKİ KATI OLACAĞI ÖNGÖRÜLMÜŞTÜR

Karşıyaka’da bu dönemde yaşanan inşaat faaliyetlerine paralel olarak yürütülen bir diğer uygulama ise Karşıyaka sahilinde 1950’li yıllarda başlayan dolgu çalışmalarına devam edilmesi olmuştur. Karşıyaka Belediye Başkanı Nevzat Çobanoğlu’nun İzmir Büyükşehir Belediye Başkanı’na yazdığı bir mektuptan, Karşıyaka Bostanlı Vapur İskelesi ile Bostanlı Balıkçı barınağının yapılması ve belediye tarafından düzenlenen imar planına göre kıyı bandının oluşturulması için gerekli deniz dolgusunun yapımını içeren üç takım projenin 6 Nisan 1985 günü teslim edildiği anlaşılmaktadır. Başkan, projenin uygulanabilmesi için “Belediyeler ve İmar Uygulamaları Yardım Yönetmeliği’nden yararlanmak ve gerekli finansal desteği almak isteğini de mektubunda belirtmiştir (Karşıyaka Belediyesi 1986-1987 Yılları Çalışma Raporu, s.11).

Şekil 2.26 Karşıyaka Kıyı Şeridi Dolgu Çalışmaları, (Karşıyaka Belediyesi, 1986-1987 Yılları Çalışma Raporu).

Şekil 2.27 Karşıyaka Kıyı Şeridi Dolgu Çalışmaları, (Karşıyaka Belediyesi, 1986-1987 Yılları Çalışma Raporu).

1986-1987 Çalışma Raporu'na göre belediye tarafından gerçekleştirilen diğer uygulamalar; Karşıyaka Açık hava Tiyatrosu çevre düzenlemesi, Bostanlı Açık hava Tiyatrosu inşaatı, 2 adet yüzme havuzu ve tesisleri inşaatı, Eski Yat Kulübünün Belediye Evlendirme Salonu ve Sosyal Tesis olarak düzenlenmesi, çeşitli bölgelerde betonyol ve kanalizasyon yapılması, Karşıyaka'da belli bölgelere yeşil alan ve çocuk bahçesi düzenleme ve Karşıyaka Altınyol sahil dolgusu işleridir.

Şekil 2.28 Karşıyaka Açık hava Tiyatrosu Çevre Düzenlemesi, (Karşıyaka Belediyesi, 1986-1987 Yılları Çalışma Raporu).

1986-1987 yılları arasında Karşıyaka'da eğitim kurumu olarak 55 ilkokul, 6 ortaokul, 6 lise (ortaokul dahil), 1 imam hatip lisesi, 1 kız meslek lisesi bulunmaktadır. Ayrıca kültürel tesis olarak da 19 adet kitapevi, 21 sinema (kapalı-çarşı), 2 tiyatro, 24 spor kulübü, 4 kapalı spor salonu ve 4 kütüphane bulunmaktadır. Sağlık kuruluşları ise, 1 devlet hastanesi, 12 sağlık ocağı, 3 ana çocuk sağlığı ve 3 dispanser olarak belirtilmiştir (Karşıyaka Belediyesi 1986-1987 Yılları Faaliyet Raporu, s.4).

Belediye başkanlığı görevini 1984-1988 yılları arasında sürdürmüş olan Nevzat Çobanoğlu, görev yaptığı süre içinde Karşıyaka'da, 1950'li yıllardan itibaren artarak devam etmiş olan göçün getirdiği gecekondulaşma sorunu ile ilgili Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'na ve Başbakanlık'a çeşitli mektuplar göndermiş, problemin çözümü için yardım talep etmiş ve yeni fikirler geliştirmiştir. Kırsal kesimlerden kentlere doğru yaşanan göçlerin sonucu olarak İstanbul, Ankara ve

İzmir gibi büyük yerleşim merkezlerinin hızlı ancak plansız bir şekilde büyüdüğü, yerel yönetimler ve belediyelerin de bu durum karşısında etkisiz kaldığı bu mektuplarda belirtilmiştir. Karşıyaka'nın da bu durumdan etkilendiği, nüfusunun yarısına yakın bir kısmının gecekondu da yaşadığı ve bu sebeple beldede sağlıklı ve çarpık bir kentleşmenin görüldüğü bu mektuplarda açıklanmıştır. Hükümetin bu durum karşısında çeşitli önlemler aldığı, ancak gerek bu önlemlerin uygulanması aşamasında yargı organlarının yetersiz kalması gerekse gecekondu yaşayanları tarafından cezaların ciddiye alınmaması nedenleriyle, bu önlemlerin etkili olmadığı da aynı belgelerde açıkça ifade edilmiştir. Başkan, çözüm olarak ise belediyelerin bu uygulamalardan soyutlanması gerektiğini söylemiş, yetki ve sorumluluğun bölgedeki en büyük mülki idare amirine verilebileceğini önermiştir. Başkan yine başbakana hitaben yazdığı bir mektupta, arsa sahipleri ile gecekondu yaşayanları arasında bir gerilimin söz konusu olduğunu, arsa sahiplerinin gecekondu sahiplerinden normal fiyatların çok üstünde bir ücret istemesinin de bu gerginliği arttırdığını belirtilmiştir. Ayrıca sayıları 20.000 civarında olan gecekondu sahiplerinin maddi durumları yetersiz kişiler olduğu ve bu bedelleri ödeyemeyecekleri açıklanmıştır. Başkan aynı mektupta, gecekondu sahiplerinin 4 yılda 12 taksit ile ödemelerini yaparak kamulaştırmanın sağlanabileceğini ancak belediyenin bu sorunu aşabilecek güce sahip olmadığını, bu sebeple toplu konut fonundan mali destek talep ettiğini belirtmiştir (Karşıyaka Belediyesi 1986-1987 Yılları Çalışma Raporu, s.41-44).

Karşıyaka Belediyesi bu dönemde halkın konut sahibi olma zorluğu üzerinde durmuş, kooperatiflerin bu zorluğun aşılmasında çok fazla gayret göstermediklerini açıklamış ve bu nedenle belediye kendi bünyesinde bir takım çözümler üretme yoluna girmiştir. Belediyenin bu planlamaya verdiği isim "Etkin Plan" dır. Bu plana göre, düzenlenen parsellere uygun en az üç tip konut planı belediye personeli tarafından geliştirilecek, konutlar 100'er adetlik dilimler halinde yerleşime açılacaktır. Ayrıca her dilimin 1\500 ölçeğinde yönlendirici planı hazırlanacak, dilim inşaatı tamamlanıp düzeltme ve incelemeler yapılmadan ikinci yönlendirici plan uygulamaya konulmayacaktır. Belediye kendi açacağı bir atölyede de konutların

doğrama vb. gereksinimlerini karşılayarak ücretleri düşürecektir (Karşıyaka Belediyesi 1986-1987 Yılları Çalışma Raporu, s.52,53). “Etkin Plan” adı altında anlatılan bu planlar uygulanıp, Karşıyaka halkının birer ev sahibi olması yolunda bir adım atılıp atılmadığı bilinmemekle beraber bu dönemde Karşıyaka Belediyesi’nin konut ve yerleşim konularında gösterdiği duyarlılık açıkça görülmektedir.

1989 yılında Karşıyaka’da konut uygulamaları devam etmiş, Emlak Bankası’na 17.000 konutluk Atakent Projesi’nin Karşıyaka’ya getireceği yarar ve zarar incelenmiş, proje onay aşamasına getirilmiştir. Bu dönemde belediye başkanlığı görevini yürüten Cihan Türsen, Karşıyaka’nın 2/3’ünün gecekondu olduğunu, toplu konut uygulamaları ile bu problemin önüne geçilmek istendiğini belirtmiştir. Bu amaçla da kaçak yapılaşmanın önlenmesi, planlı ve sağlıklı kentleşme sağlanabilmesi amacı ile kendi konutunu yapacaklar için 2.500 konutun yapılabileceği “Çiğli Gecekondu Önleme Bölgesi” imar planı hazırlanmıştır. Mimarlar Odası, Üniversite ve Şehircilik dalında uzmanlardan oluşan bir danışma kurulu kontrolünde Büyükşehir Belediye Başkanlığı’na sunulan projenin uygulanması halinde, Karşıyaka’ya en az 5 yıl önce gelmiş olan konutu ve arsası bulunmayan 2.500 kişiye projelendirilmiş bu arsalar dağıtılacaktır (Karşıyaka Belediyesi 1989-1990 Çalışma Raporu).

Şekil 2.29 Emlak Bankası Deniz Bostanlığı Atakent Toplu Konutları

Hızla gelişmekte olan, Egekent ve Evka arasında yer alan Göztepe-Şirintepe Mahalleleri pilot bölge seçilerek ıslah çalışmalarına başlanmış, bu proje ile çarpık kentleşme ve sağlıksız yaşam koşulları engellenmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda bu dönemde, şahıs arazileri üzerine inşa edilmiş gecekonduların işgal ettiği arsaların yine gecekonduların sahibine kazandırılmasına ilişkin çalışmalar da yapılmıştır. Bu amaçla konut sahibinin mağduriyetini önlemek amacıyla imar planı revizyon kararı alınarak zaman kazanılmış, bir taraftan da konut arsalarının satış ve yıkım kararı alınmasıyla kamulaştırma işlemlerine başlanmıştır. Yine bu dönemde kaçak yapılaşmaya önlem olarak geliştirilen ucuz proje uygulaması kapsamında belediye personeli tarafından maliyeti çok düşük projeler geliştirilmiştir. Ayrıca 6635 adet yapıya elektrik ve su bağlama izni verilerek alt yapı çalışmaları tamamlanmış, halkın ihtiyacı giderilmiştir (Karşıyaka Belediyesi 1989-2000 Yılları Faaliyet Raporu, s.1-4).

Bu dönemde yapılan uygulamalardan biri olan İnsan Hakları Parkı, 1990 yılında İnsan Hakları Ödülü ile ödüllendirilmiştir. Yaklaşık 8.000 m² bir alanda projelendirilmiş olan İnsan Hakları Parkı içerisinde İnsan Hakları Anıtı, Çocuk Hakları Duvarı, İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin yazılacağı bir duvar, İnsan Hakları Müzesi, çocuk parkı, kreş, kafeterya, havuz gibi işlevleri içerecek şekilde planlanmıştır. Bu park düzenlemesi 1990 yılı sonunda bitirilmek üzere planlanmıştır (Karşıyaka Belediyesi 1989-2000 Yılları Faaliyet Raporu, s15).

Şekil 2.30 Karşıyaka İnsan Hakları Anıtı

Karşıyaka Belediyesi bu dönemde, iş yerleri için tip projeler geliştirmiştir. Odun, kömür, kum ve çakıl vb. satış yapan yerlerin, bir bütünlük sağlamak amacı ile bu tip

satış yerlerine taşınması ve böylece kent estetiğinin sağlanması amaçlanmıştır. Cihan Türsen'in başkanlık yaptığı bu dönemde belediye tarafından eğitim için de çeşitli uygulamalar yapılmıştır. Küçük Yamanlar Mahallesi'nde bulunan hazine mülkiyetindeki 27 dönümlük arazi eğitim kompleksi olarak planlanmış; içerisinde ilkokul, ortaokul, lise, park, spor ve kültür alanları barındırması düşünülmüştür. 1989-1990 yıllarını kapsayan bu dönemde yapılan diğer uygulamalar şunlardır: Büyük Çiğli Parkı ve Kafeterya Projesi, Karşıyaka Belediyesi Foça Dinlenme Tesisleri Projesi, Gümüşpala-Demirköprü-Bayraklı-Egekent Mahallelerinde 5 adet semt kültür evi, Alaybey Parkı Revizyonu bu çalışmalar arasındadır. 1989-1990 Yılları Faaliyet Raporuna göre; Güzel Sanatlar Parkı Kültür Merkezi ve Belediye Hizmet Binası çalışmalarına devam edilmektedir (Karşıyaka Belediyesi 1989-1990 Yılları Faaliyet Raporu, s.2,3,8).

Karşıyaka'daki gelişmeler, izleyen dönemlerde devam etmiş, ilçe geçirdiği değişim ve dönüşümlerle sınırlarını büyütüştür. Bu büyümenin getirdiği sorunlardan en büyüğü olan gecekondulaşmanın çözümü için 1992 yılında "arsa dağıtım" projesi adı altında bazı uygulamalar yapılmıştır. Bu proje ile, hazine mülkiyetinde olan, gecekondu önleme bölgesi ve sağlıklı bir yapılaşma için ayrılan 94 hektarlık bir alanda 2.500 parselin imar çalışmaları tamamlanmış, İzmir Büyükşehir Belediyesi'ne onay için gönderilmiştir. Ayrıca Yalı Mahallesinde Emlak Bankası toplu alanında yapılmış olan gecekonduların ve burada olumsuz şartlarda yaşayanların durumunu düzeltmek amacıyla arazi çalışmaları yapılmış, dökümanlar toplanmış ve planlama ile sağlanan 60 dönümlük arazi üzerinde değerlendirme çalışmaları yapılmaya başlanmıştır. Karşıyaka'daki konut sorununun çözümlenmesi için yapılan bir diğer çalışma ise, Güzeltepe yeniden geliştirme ve uygulama projesidir. Güzeltepe'de 110 hektarlık bir alanda 3.500 mevcut konutun bulunduğu alanda sağlıklı yaşam koşullarına uygun 8.500 yeni konutun yapılabileceği proje için planlama çalışmaları tamamlanmıştır (Karşıyaka Belediyesi 1992 Yılı Faaliyet Raporu, s.33,34).

Cihan Türsen'in (1989-1993) Karşıyaka Belediye Başkanı olduğu 1992 yılında çıkarılan faaliyet raporunda park ve bahçelere önem verildiği, birçok park uygulaması yapıldığı belirtilmiştir. Bu uygulamalar arasında Demiryolu Parkı, Demirköprü Parkı, Güzeltepe Parkı işleri ve İnsan Hakları Parkı'nda onarım yapılması işleri vardır. Ayrıca belediye sosyal uygulamalarına da devam etmek amacıyla anfiteatro, pazaryeri, kütüphane, kreş, sağlık tesisi, kültürevi gibi projeler için yer araştırmaları ve planlama çalışmaları yapmıştır. Sağlık alanında ise, SSK hastane alanı için 50 dönüm alan üzerinde yer çalışmaları ve planlaması yapılmış, plan görüşülmek üzere Büyükşehir Belediyesi'ne gönderilmiştir (Karşıyaka Belediyesi 1992 Yılı Faaliyet Rapor, s.34).

Kemal Baysak'ın başkanlık yaptığı 1994-1998 döneminde de Karşıyaka'nın kentsel ve mimari gelişimi için çeşitli uygulamalarda bulunulmuştur. Bu uygulamalardan bazıları, Ziya Gökalp Sanat ve Kültür Merkezi, Postacılar Kültür Merkezi-Nikah Salonu, Yamanlar Açık hava Tiyatrosu, Bostanlı Demokrasi Parkı ve Atatürk Heykeli, Katlı Pazaryeri ile Bostanlı Balıkçı Barınağı alanının düzenlenmesi ve Mavişehir girişinde Zübeyde Hanım Kültür Merkezi projelerinin yarışma sonucunun belirlenmesidir (Gündüz ve Kiray, 2006, s.91).

1990'lı yıllarda hızla gelişen Karşıyaka, 1999-2000 döneminde de kentsel ve mimari dönüşümünü sürdürmüş, bu amaçla kent halkı tarafından ihtiyacı duyulan ulaşım, konut ve çevre sorunlarının çözümü amacıyla çeşitli uygulamalar yapılmıştır. Karşıyaka tarihinde ulaşımında önemli bir yer tutan, ancak daha sonra diğer ulaşım araçlarının hızla gelişmesiyle arka planda kalan demiryolunun bu dönemde yer altına alınma çalışmaları İzmir Büyükşehir Belediyesi tarafından başlatılmıştır. Bu proje ile boşalacak olan mevcut demiryolu alanında kentsel tasarım ölçeğinde planlama çalışmalarına 1999-2000 yılında başlanacağı faaliyet raporunda belirtilmiştir. Ayrıca bu dönemde, Çarşı (Kemalpaşa) Caddesi'nde de kentsel tasarım ölçeğinde planlama çalışmalarına başlanmıştır. Belediye Planlama ve Koordinasyon Müdürlüğü tarafından yapılan bu projeden ayrı olarak, Bayraklı

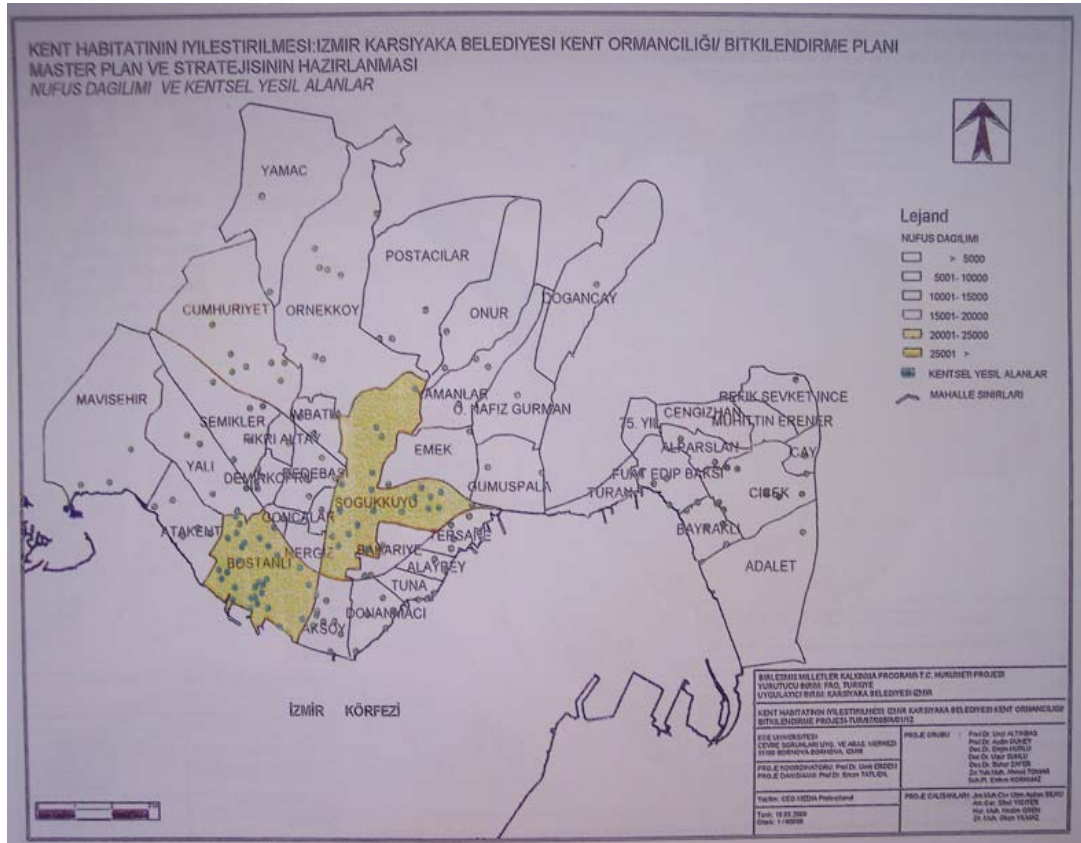
Kentsel Sit Alanının koruma amaçlı plan çalışmaları da bu dönemde yapılmıştır (Karşıyaka Belediyesi 1999-2000 Yılları Faaliyet Raporu, s. 68).

Karşıyaka'da yaşanan yoğun yapılaşma, otopark sorunu ve 1999 yılında ülkemizde yaşanan deprem felaketi nedeniyle belediye bir takım kararlar almak durumunda kalmıştır. Kaçak yapıların tespiti ile ilgili çalışmalar arttırılmış, yapılacak binaların depreme karşı duyarlılığı ile ilgili uygulama ve yasal mevzuat çalışmaları yapılmıştır. Ayrıca otopark yapımını özendirmek ve kullanımını arttırmak amacıyla subasman kotu ile ilgili plan notu çalışması yapılmıştır (Karşıyaka Belediyesi 1999-2000 Yılları Faaliyet Raporu, s.73).

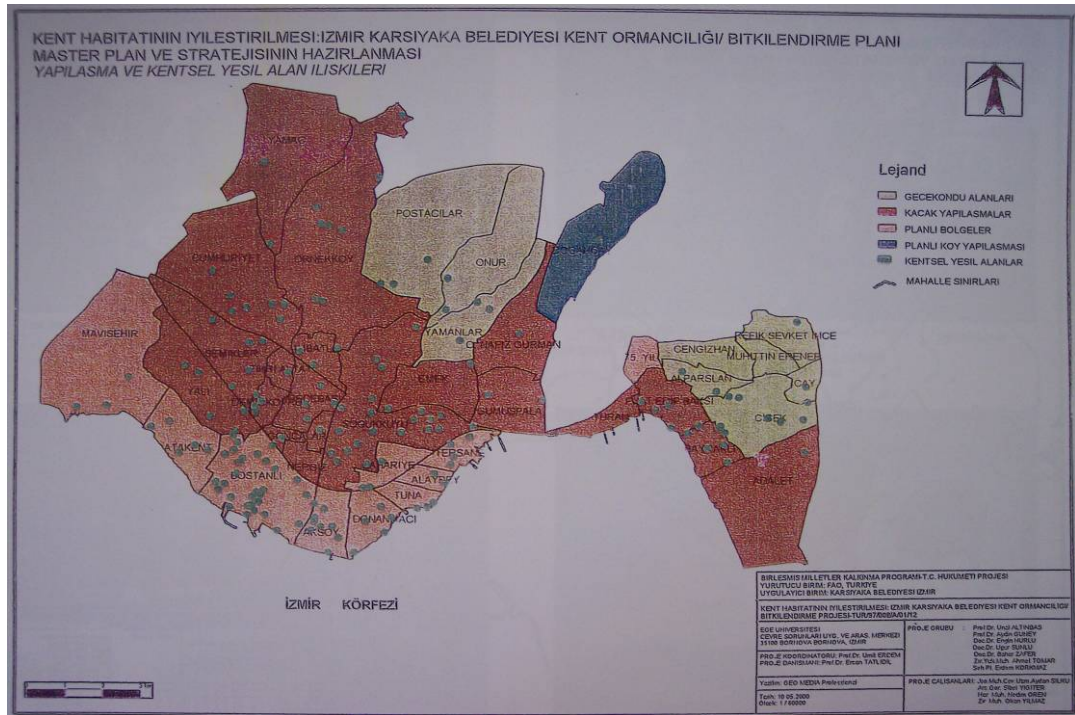
1999-2003 yılları arasındaki belediye faaliyet raporlarında Yeşil Kuşak Projesi'nden de bahsedilmiştir. Bu proje ile Karşıyaka'da 1950'li yıllarda başlayan ve 2000'li yıllara kadar devam eden göçlerin getirdiği çarpık kentleşme ve gecekondulu alanlarının oluşması nedenleriyle kentte azalan yeşil alanların arttırılması, hava kirliliğinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır. Belediye tarafından düzenlenen şekil 2.31 ve şekil 2.32'de gecekondulu yerleşimleri, planlı ve plansız alanlar ve nüfus yoğunlukları görülebilmektedir (Karşıyaka Belediyesi 2001 Yılı Faaliyet Raporu, s. 67-73).

Yapılan araştırmalar sonucunda, İzmir'in 2. büyük ilçesi konumundaki Karşıyaka'da kişi başına düşen yeşil alan miktarı $1,5 \text{ m}^2$ olup, İmar Kanunu ve yönetmeliklere göre ayrılması gereken 7 m^2 çok altında kaldığı görülmüştür. Ayrıca çarpık kentleşme sonucunda Karşıyaka'yı kuzeyden kuşatan alanlarda bitki örtüsünün yok edildiği, ekolojik dengenin bozulduğu, doğal yapının erozyona uğradığı ve tüm bunların sonucunda 1995'te yaşanan sel felaketi nedeniyle 67 kişinin öldüğü Karşıyaka Belediyesi'nin 2001 yılı Faaliyet Raporunda belirtilmiştir. Yine bu raporda bu sorunların çözümü için geliştirilen "Yeşil Kuşak Projesi" detaylı olarak anlatılmıştır. Projenin halka tanıtımı amacıyla belediye tarafından doğa yürüyüşleri düzenlenmiş, köylerde ve mahallelerde halka seminerler verilmiştir. Yeşil Kuşak Projesi için pilot bölge seçilen Büyük Yamanlar ve Onur

Mahallesi'nde yaklaşık 35 hektar alanda, Mayıs 2001 tarihinde teraslama çalışmaları başlatılmıştır (Karşıyaka Belediyesi 2001 Yılı Faaliyet Raporu, s.67-73). Karşıyaka Belediye Başkanlığı görevini 1999-2003 yılları arasında sürdürmüş olan Şebnem Tabak döneminde başlatılan bu projeye günümüzde de belediye tarafından devam edilmektedir.

Şekil 2.31 Karşıyaka Nüfus Dağılımı ve Kentsel Yeşil Alanlar Planı,(Karşıyaka Belediyesi 2000 Yılı Faaliyet Raporu).

Şekil 2.32 Karşıyaka Yapılaşma ve Kentsel Yeşil Alanlar Planı,(Karşıyaka Belediyesi 2000 Yılı Faaliyet Raporu).

Karşıyaka Belediyesi tarafından kentin gelişimi ve kent halkının ihtiyaçlarının karşılanması amacıyla 2000-2001 yıllarında başlatılan diğer çalışmalar; Bahçelievler'de Çok Katlı Pazaryeri inşaatı ve çevre düzenlemesinin tamamlanması, Universiade 2005 Oyunları için Kapalı Spor Salonu ve Tenis Sahaları Kompleksi çalışmaları, Karşıyaka Örnekköy 200 kişilik Huzurevi Projesi, Bostanlı Yaya Yolu Düzenleme Projesi, Bostanlı Çevre Düzenlemesi ve Revizyonu, 1738 (Fazıl Bey Caddesi), 1748, 1743\1 Sokak Düzenlemeleri, Karşıyaka Belediyesi Hizmet Binası Proje Çalışmaları, Güzel Sanatlar Parkı-Sanatçı Lokali, çeşitli yerlerde park ve yeşillendirme çalışmaları olarak sayılabilir. Ayrıca 1999-2003 yıllarını kapsayan 5 yıllık imar planı programı hazırlanmış, bu program kapsamında gerekli kamulaştırmalar uygulanmıştır (Karşıyaka Belediyesi 2000, 2001 Yılları Faaliyet Raporları).

Karşıyaka'da 2000'li yıllarda başlayan uygulamalar 2002-2003 döneminde de devam etmiş, birçok proje tamamlanmıştır. Yeşil Kuşak Projesi kapsamında iki yıl içerisinde Nafiz Gürman, Yamanlar ve Onur Mahallesi sirtlarına ve Ilıca Deresi havzasına yaklaşık 23.500 fidan dikilmiş, böylece kişi başına düşen yeşil alan

miktarı 3,5 m² yükseltilmiş, bunun yanında erozyon ve sel baskınlarına karşı da önlemler alınmıştır. Ayrıca bu dönemde sosyal ve kültürel yaşamı desteklemek amacıyla Karşıyaka'da bir Gençlik Merkezi, Cumhuriyet ve Çiçek Mahalleleri'ne kültür merkezi yapılması planlanmış ve projeler hazırlanmıştır (Karşıyaka Belediyesi 2002-2003 Yılları Faaliyet Raporu, s.2,3,65,66).

Karşıyaka'da kentsel ve mimari gelişmeler ile yaşanan değişim ve dönüşümler 2000'li yılların ortalarında da devam etmiş, bu uygulamalar günümüz Karşıyakası'nın oluşmasında büyük rol oynamıştır. 2000'li yılların başında başlayan Yeşil Kuşak Projesi kapsamında toplam 4 bölgede 345 m² alanda dikilen 26.250 adet ağacın bakım ve sulama işleri bu dönemde yapılmıştır. Ayrıca bu dönemde kent estetiğinin sağlanması amacı ile kent içindeki ev ve apartmanların balkon ve bahçelerinin daha düzenli olmasını teşvik etmek için 09.06.2004 tarihinde en güzel bahçe ve en güzel balkon yarışması düzenlenmiştir (Karşıyaka Belediyesi 2004 Yılı Faaliyet Raporu, s.78).

Karşıyaka Belediyesi Başkanlığı görevini 2004'te alan ve halen bu görevine devam etmekte olan Cevat Durak, 2005 yılı belediye faaliyet raporunda İnsan Hakları Parkı ve Anıtı'nın yenilendiğini belirtmiştir. Mevcut anıt tamamen sökülüp yerine yenisi yapılmış, zeminine de mini bir havuz yapılmıştır. Ayrıca Karşıyaka ulaşımını olumlu yönde etkileyecek olan İzmir-Karşıyaka-Aliğa trenyolu hattının metro standartlarına çıkarılması projesine devam edilmektedir. Proje kapsamında Bayraklı ve Karşıyaka sınırları içinden geçen ve Karşıyaka Çarşı bölgesinde yer altına alınacak 3 metrelik hat ile muhtelif noktalarda belirlenen üst geçitlerin imar planlarına işlenmesi tamamlanarak Meclis Kararı alınmıştır. 2000'li yıllarda başlanan Karşıyaka Kemalpaşa Çarşı bölgesinde yapılacak düzenleme ve alanın kullanımına ilişkin yönetmelik çalışmaları da tamamlanmıştır (Karşıyaka Belediyesi 2004 Yılı Faaliyet Raporu, s.60,83).

Karşıyaka Belediyesi'nin Kent A.Ş.'ye yaptırmış olduğu sosyal tesisler de kentin kültürel ve sosyal yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Kent A.Ş.'nin 2000'li

yıllarda yaptığı sosyal tesisler; Kent Restoran, Dante Cafe Bar, Park Cafe, Tersane Cafe, Deniz Kent Restoran, Köprü Kent Cafe, Anıt Çay Bahçesi, Bayraklı Çay Bahçesi, Ümit Boz Tesisleri, Bayraklı, Postacılar ve Havuz Düğün Salonlarıdır (Karşıyaka Belediyesi 2004 Yılı Faaliyet Raporu, s.148).

1970’li yıllardan itibaren oluşmuş olan gecekondu yerleşimlerinin ıslahı amacıyla başlatılmış olan “Kentsel Dönüşüm Projeleri” çalışmaları günümüzde belediyelerin gündemlerinde önemli yer tutmaktadır. Karşıyaka Belediyesi de, Mavişehir Yalı Mahallesi ve Onur Mahallesi Ilıca Vadisi Kentsel Dönüşüm Projeleri ile bu çalışmalar içinde yer almaktadır. Bostanlı Mavişehir’de, Dudayev Bulvarı’nın her iki yanında yer alan gecekondu yaşayan nüfus, Başbakanlık Toplu Konut İdaresi (TOKİ) tarafından Örnekköy Mahallesi’nde yapımı devam eden 808 konut inşaatının tamamlanmasıyla bu konutlara taşınacaktır. Daha sonra mevcut gecekondu dokusu belediye tarafından yıkılıp temizlenerek, yerine 1\1.000 ölçekli Mavişehir imar planları doğrultusunda TOKİ tarafından yeni konut inşaatları yapılmaya başlanacaktır (Kıldış, 2006, s.17).

Şekil 2.33 Karşıyaka Kentsel Dönüşüm Projesi Kapsamındaki Ilıca Vadisi, (Karşıyaka Belediyesi, 2006 Yılı Faaliyet Raporu).

Kentsel dönüşüm çalışması kapsamında Yalı Mahallesi’nde yer alan gecekonduya çözüm bulmak amacıyla Örnekköy Mahallesi’nde hazırlanan revizyon imar planında, bölgenin ihtiyacı olan lise, mahalle merkezi ve konut üretimine uygun alanlar ayrılmıştır. Onur Mahallesi’nde de bölge ihtiyacını

karşılmak amacıyla rekreasyon alanı ayrılmış olup, Büyükşehir Belediyesi'nce onaylanmıştır (Karşıyaka Belediyesi 2005 Yılı Faaliyet Raporu, s.60).

Karşıyaka'da 1980'li yıllardan günümüze kadar görülen yapılaşma ve konut yapımı büyük bir artış göstermiş olup tablo 2.7'de görülmektedir. Belirtildiği gibi konut yapımı her sene değişmiş ve bazı dönemlerde büyük artışlar göstermiştir. Değişik yıllarda faaliyet raporlarında Karşıyaka'da yapı kullanma izni verilen yapı sayıları tabloda düzenlenmiş, değişim daha net olarak görülmüştür.

Tablo 2.7 1986-2005 Yılları Arasında Karşıyaka'da İnşaat Faaliyetleri

1986-2005 YILLARI ARASI KARŞIYAKA'DA YAPI KULLANMA İZİNİ VERİLEN YAPI SAYISI	
1984 (Kaynak 1986-1987 Yılları Çalışma Raporu, s.40)	625 Adet Konut
1985 (Kaynak 1986-1987 Yılları Çalışma Raporu, s.40)	1366 Adet Konut
06.1986 Tarihine Kadar (Kaynak 1986-1987 Yılları Çalışma Raporu, s.40)	721 Adet Konut
06.1986-06.1987 Arası (Kaynak 1986-1987 Yılları Çalışma Raporu, s.41)	2002 Adet Konut
1989-1900 (Kaynak 1989-2000 Yılları Faaliyet Raporu, s.5)	11369 Konut, 841 İşyeri
1993 (Kaynak 1993 Yılı Faaliyet Raporu, s.11)	2857 Konut, 660 İşyeri
1999-2000 (Kaynak 1999-2000 Yılları Faaliyet Raporu, s.73)	2364 Konut, 110 İşyeri
2001 (Kaynak 2001 Yılı Faaliyet Raporu, s.76)	1732 Konut, 92 İşyeri
2002-2003 (Kaynak 2002-2003 Yılları Faaliyet Raporu, s.103)	944 Konut, 98 İşyeri
2004 (Kaynak 2004 Yılı Faaliyet Raporu, s.87)	960 Konut, 166 İşyeri
2005 (Kaynak 2005 Yılı Faaliyet Raporu, s.63)	2983 Konut, 256 İşyeri

Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü tarafından her yıl belediye sınırlarına göre inşa edilen ruhsatlı konutların sayılarına ilişkin istatistiklerden, zaman içindeki konut sunumunun değişimini de izlenebilmektedir. Ruhsatlı konut sunumundaki değişim, ev ve apartman daire sayılarının oranları, ortalama konut büyüklükleri değişim, ruhsat ve yapı kullanma izin kağıdı alan konutlar arasındaki farklılık gibi özellikler de bu verilerden izlenebilmektedir. İzmir Belediyesi'ne bağlı bir şube olan Karşıyaka ile ilgili veriler 1990 yılı öncesinde İzmir ile beraber, sonrasında ise İzmir'den ayrı olarak yayınlanmıştır (Koç, 2001, s.157).

Tablo 2.8 İzmir Belediyesi'nce Karşıyaka İçin Verilen Yapı Kullanma İzin Kağıtlarına Göre Yaptırılan Konutların Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	EV (Karşıyaka)				APARTMAN(Karşıyaka)				Toplam daire sayısı
	Sayı	Yüzölçümü (m2)	Değer	Ev Daire Sayısı	Sayı	Yüzölçümü (m2)	Değer	Apt.Daire Sayısı	
			(Milyon TL)				(Milyon TL)		
1990	984	112.740	35.854	991	1659	795.175	353.091	7.359	8.350
1991	399	52.790	50.823	407	1.219	595.220	477.606	5.929	6.336
1992	69	8.734	11.727	82	1.088	458.177	618.456	4.186	4.268
1993	293	63.591	179.729	570	961	331.329	847.177	2.950	3.520
1994	28	2.938	13.065	30	1154	458.297	2.082.210	4.090	4.120
1995	102	14.407	184.002	106	1.201	875.052	8.450.003	6.638	6.744
1996	14	2.259	34.413	19	1.159	510.587	7.418.409	4.516	4.535
1997	16	2.225	71.469	22	1.016	461.000	14.156.774	4.059	4.081
1998	17	1.945	89.960	19	1.231	808.253	39.296.619	6.082	6.101
toplam					10.688				48.055

Tablo 2.9 İzmir Belediyesi'nce Karşıyaka İçin Verilen İnşaat Ruhsatnamelerine Göre Yaptırılan Konutların Yıllara Göre Dağılımı

Yıllar	EV (Karşıyaka)				APARTMAN (Karşıyaka)				Toplam daire sayısı
	Sayı	Yüzölçümü (m2)	Değer	Ev Daire Sayısı	Sayı	Yüzölçümü (m2)	Değer	Apt.Daire Sayısı	
			(Milyon TL)				(Milyon TL)		
1990	73	14.685	6.580	128	393	340.368	147.370	3.172	3.300
1991	118	25.956	21.021	217	607	654.225	509.485	5.769	5.986
1992	113	27.666	40.213	204	345	464.559	676.392	4.035	4.239
1993	628	106.362	275.097	730	452	912.864	2.336.535	7.185	7.915
1994	64	15.502	74.180	119	423	841.353	4.543.580	5.859	5.978
1995	61	15.153	117.210	109	402	583.181	4.882.510	4.867	4.976
1996	37	10.791	150.401	69	316	461.445	6.573.186	3.483	3.552
1997	39	11.318	308.328	68	349	638.689	18.570.314	4.886	4.954
1998	33	9.281	433.908	61	236	348.185	15.956.375	2.617	2.678
toplam					3.523				43.578

Tablo 2.8 ve tablo 2.9'dan anlaşılacağı üzere Karşıyaka'da 1990-1998 yılları arasında belediyeden ruhsat alınarak başlanan inşaat sayıları, yapı kullanma izin sayılarına oranla çok daha azdır. Bunun nedeni inşaat ruhsatı almayan binalara daha sonra imar affı ile yapı kullanma izni verilmesidir. Tablolardan yapı kullanma belgesi almış yapı sayısı olan 10.688 sayısının, 3.523 olan inşaat ruhsatı almış yapı sayısının 3 katı olduğunu görmekteyiz. Bu tablolarda ayrıca yıllara göre inşa edilen

apartman sayılarındaki değişim net bir şekilde izlenmektedir. Bu veriler aynı zamanda Karşıyaka'nın bugünkü yapı stoğunun da ipuçlarını vermektedir. Ayrıca inşa edilmiş ev sayılarının apartman sayılarına göre oldukça az olduğu görölmektedir.

Şekil 2.34 Karşıyaka'nın 2000'li Yıllardaki Yapı Stoğu ve Sahil Şeridi

Şekil 2.35 2000'li Yıllarda Karşıyaka İskelesi ve Yalı Caddesi

Şekil 2.36 Günümüzde Karşıyaka Yalısı, (Uçar, 2005, s.23).

Şekil 2.37 Günümüzde Karşıyaka Çarşı Girişi, (Uçar, 2005, s.14).

2.5 1923'ten Günümüze Hazırlanan İmar Planları

2.5.1 İzmir Kenti İçin Hazırlanan İmar Planları

Cumhuriyet döneminde, İzmir için her biri farklı tarihlerde 6 adet şehir planı hazırlanmıştır. Bu planların hepsi farklı teknik yaklaşımlar ve teoriler içermektedir. Bu planların bazıları onaylanıp uygulanmış, bazıları da birer çalışma olarak kalmışlardır. Bu planlar sırasıyla şöyledir:

- 1) Danger-Prost Planı (1925'te onaylanmış ve 1933'te revize edilmiştir)
- 2) Le Corbusier Planı (1949 yılında teslim edilmiş, ancak uygulanmamıştır)

- 3) Aru Planı (1951’de bir yarışma sonucu elde edilmiş ve 1955’te onaylanmıştır)
- 4) Albert Bodmer Planı (1960’ta tamamlanmış, İmar ve İskan Bakanlığı’nca değerlendirilmiş fakat onaylanmamıştır)
- 5) İzmir Metropol Alanlar Nazım Plan bürosunun hazırladığı plan (1972’de tamamlanmış, 1973’te onaylanmış, 1978’de revize edilmiştir)
- 6) Büyükşehir Belediyesi’nin Revizyon Planı (1989’da onaylanmıştır)

1925’te hazırlanan Danger-Prost planını, İstanbul’un imar planını yapan Fransız mimar ve kent tasarımcısı Henri Prost’un denetiminde çalışan Rene ve Raymond Danger kardeşler hazırlamış, planı Eylül 1924’te tamamlayarak İzmir Belediyesi’ne teslim etmişlerdir. İzmir’in altı bölgede tasarlandığı planda en önemli nokta, cadde ve sokak genişlikleri olmuştur. İmar planında, caddeler en fazla 35, en az 15 metre genişliğinde düzenlenmiş, Gazi Bulvarı olarak adlandırılacak şehrin ana caddesi ise 50 metre genişliğinde düşünülmüştür. Planın onaylanmasından sonra uygulamaya konulan Gazi Bulvarı’nın ve yanlarından yolların açılması ile Cumhuriyet Meydanı düzenlemesi dışında, ekonomik buhranın yarattığı para darlığını nedeniyle, plan uygulanma şansı bulamamıştır (Serçe, Yılmaz ve Yetkin, 2003, s.63).

Uygulama safhasında çıkmaza giren Danger-Prost Planı’ndan sonra 1932’de İzmir’e getirilen Mimar Henri Jansen, İzmir için apartman türünün en sakıncalı inşaat türü olduğunu söylemiştir. Ayrıca yol genişliklerini fazla bulmuş, caddelerin normal bir düzeyde inşası ile tasarruf sağlanacağını belirtmiştir (Serçe, Yılmaz ve Yetkin, 2003, s.64).

İzmir Belediye Başkanı Behçet Uz döneminde İzmir’in imarı konusunda Le Corbusier ile görüşülmüş, ancak Fransa’nın işgali gibi çeşitli olumsuzluklardan dolayı 1949 yılında kendisinden İzmir ile ilgili bir çalışma alınabilmiştir. Le Corbusier’in “yeşil kent” teması etrafında geliştirilmiş olan İzmir Nazım Planı önerisi, kentin tüm tarihsel dokusunun dönüşümünü önerdiği gibi toprak mülkiyetini de tamamen yadsırmaktaydı. Le Corbusier’in İzmir nüfusunun 2000

yılına kadar 400.000 kişi olacağı öngörüsü üzerine oluşturduğu Nazım Plan önerisinde dikkati çeken en önemli noktalardan biri, “Yeşil İzmir” yaratma düşüncesi ile Karafatma, Poligon, İnciraltı, Karşıyaka, Bayraklı ve Gaziler bölgelerinde yaklaşık 1.000 hektarlık yeşil alan önerisi olmuştur. Plan kapsamında mevcut Kültürpark da kaldırılacak ve yerine hayvanat bahçesi kurulacaktı. Le Corbusier Planı, bu özellikleri ile üzerinde tartışma bile yürütülmeden rafa kaldırılmıştır (Serçe, Yılmaz ve Yetkin, 2003, s.64).

1951’de İzmir Belediyesi, İzmir İmar Planı’nın uluslararası bir proje yarışması ile belirlenmesini kararlaştırmıştır. 1 Aralık 1951’e kadar teslim edilmesi istenen projeler arasından Prof. Dr. Kemal Ahmet Aru’nun projesi yarışmayı kazanmıştır. 1955’te onaylanan ve birçok kez revize edilen proje, bölüm 2.5.2.’de detaylı olarak ele alınacaktır. 1959 yılında ise Birleşmiş Milletler örgütü aracılığı ile getirilen İsviçreli uzman Albert Bodmer, İzmir Şehri Planı’nı büyükşehir ölçeğinde ilk kez ele almış, ancak onaylanmadığı için uygulanamamıştır. 1970’lerin başına kadar kent, 1955 yılında onaylanan ve sık sık revize edilen planla gelişimini sürdürmüştür (www.izmimod.org.tr).

1960’lı yılların Planlı Kalkınma politikaları kapsamında, tüm Türkiye’de Metropolitan Alan Nazım İmar Planı Büroları kurulmuş, İzmir’de de 1965’ten itibaren çalışmalarına başlamıştır. Bu büronun geniş araştırmalar sonucunda ürettiği 1\25.000 ölçekli İzmir Metropolitan Alan Nazım Planı 1973’te bakanlık tarafından onaylanarak yürürlüğe girmiştir. 1973 Nazım Planı güncel kararlar esas alınarak 1989’da revize edilerek onaylanmıştır (www.izmimod.org.tr).

2.5.2 Karşıyaka İçin Hazırlanan İmar Planları ve Halihazır Haritalar

Karşıyaka’da günümüze kadar değişik yıllarda üç adet imar planı yapılmıştır. Bu planlar şu şekildedir:

- 1) 1955 İmar Planı (1/2.000 ölçeklidir).

- 2) 1956 İmar Planı Revizyonu
- 3) 1984 İmar Planı (1/1.000 ölçeklidir).
- 4) 2000 Uygulama İmar Planı

Karşıyaka'da düzenlenen halihazır planlar arasından, çalışmada incelenen iki adet plan mevcuttur:

- 1) 1962 tarihli Halihazır Harita
- 2) 1972 tarihli Halihazır Harita

2.5.2.1 1955 İmar Planı

Kemal Aru ve ekibi tarafından gerçekleştirilen 1955 Planı, Karşıyaka'da ilk uygulanan imar planıdır. Prof. Dr. Kemal Ahmet Aru'nun, uluslararası bir yarışma sonucu elde edilen ve az katlı bir İzmir öneren 1951 İmar Planının kabulü ile özellikle kıyı bandında ilk dönüşümler başlamış, Levanten köşklere yerlerini 2-3 katlı, yüksek bir mimari kalite ve özene sahip, kübik villa ve apartmanlara bırakmıştır (Sayar, 2006, s.36).

Yarışmaya katılan tüm projelerde İzmir şehrinin; spor ve sayfiye bakımından Güzelyalı'dan İnciraltı'na doğru, ticaret ve sanayi bakımından ise Alsancak, Halkapınar ve Bayraklı'ya doğru genişlemesi düşünülmüştür. Karşıyaka ise iskeleyi merkez olarak Turan, Soğukkuyu ve Bostanlı'yı içine alan bir yarım daire şeklinde planlanmıştır. Projelerin tümünde, çok katlı binaların şehrin güzelliğini olumsuz yönde etkileyeceği düşüncesiyle binaların iki katı aşmaması önerilmiş, ancak okul gibi umuma ait binaların üç katlı olabileceği düşünülmüştür (Serçe, Yılmaz ve Yetkin, 2003, s.67).

Yarışma jürisinin raporunda, birinci olan Aru Planı'nda demir yolu güzergahı ile ana yol şebekesinin kurulması, merkezin Karşıyaka'ya bağlanması, Aydın yolunun Alsancak Limanına kadar uzatılması, liman istasyonu ile demir yolu ayırma garının en iyi şekilde yerleştirilmesi, planın genel itibarıyla kolayca uygulanabilir nitelikte

olması, ticaret merkezi ile eski şehir için getirilen yapıcı tekliflerin varlığı, Karşıyaka ve Karantina sınırları ile İnciraltı'nda gösterilen gelişme alanlarının şehrin bünyesine uygun bulunması olumlu özellikler olarak belirtilmiştir (İğci, 2006, s.86).

Birinci seçilen Aru Planı'nda, Karşıyaka'da konut alanları olarak gelişmek üzere Bostanlı ve civarının imara açılacağı, arazi tahsisi bakımından genel ortalamanın nüfus başına 100 m² olacağı, esas yollarda 3-4 katlı apartmanların inşa edileceği ve tren yolunun kuzeye kaydırılarak yolun kuzeyinde seyrek iskana tahsis edilecek gelişme alanlarının oluşturulacağı belirtilmiştir (Bayraktar, 1973, s.118 naklen İğci, 2006, s.89-90). Ayrıca planda, gelişme sahası olarak açılan 270 hektarlık alanda 40.000 nüfusun yerleşeceği tahmin edilmiş ve deniz dolgularının temeli atılarak Naldöken'den Bostanlı'ya uzanan bir sahil ve gezinti yolu yapılması öngörülmüştür (23 Şubat-3 Mart 1955 Yeni asır Gazetesi naklen Özkan, 2006, s.92).

Şekil 2.38 ve 2.39'da gösterilen imar plan paftaları tren yolunun güneyi ile çarşı ve Soğukkuyu ile çevresi yer almaktadır. Paftalarda iç bölgelerde gabarinin 12.80 metre (z+3), yalıda ise 21.80 metre (z+6) olduğu görülmektedir.

Şekil 2.38 1955 Aru İmar Planında Tren Yolunun Güneyi ve Çarşı(Kar.Bel.Harita Mdr.Ar.)

Şekil 2.39 1955 Yılı Aru İmar Planında Soğukkuyu ve Çevresi(Kar.Bel. Harita Mdr.Ar.)

Şekil 2.38 ve şekil 2.39’da detaylı olarak görülen Aru Planı, 2000 yılında nüfusun 400.000 olacağını öngören yarışma şartnamelerine göre düzenlenmiştir. Ancak 1955’te, İzmir Planı’nın onaylanma aşamasında kent nüfusu 300.000’e yaklaşmıştır. Aynı zamanda 1950’lerin yarısında hız kazanan gecekondulaşma süreci bu planda dikkate alınmamıştır. Tüm bunların sonucunda pek çok defa revize edilen plan, 1960’larda uygulanması büyük ölçüde imkansız hale gelerek bir tarihsel belgeye dönüşmüştür (Serçe, Yılmaz ve Yetkin, 2003, s.67,68).

2.5.2.2 1984 İmar Planı

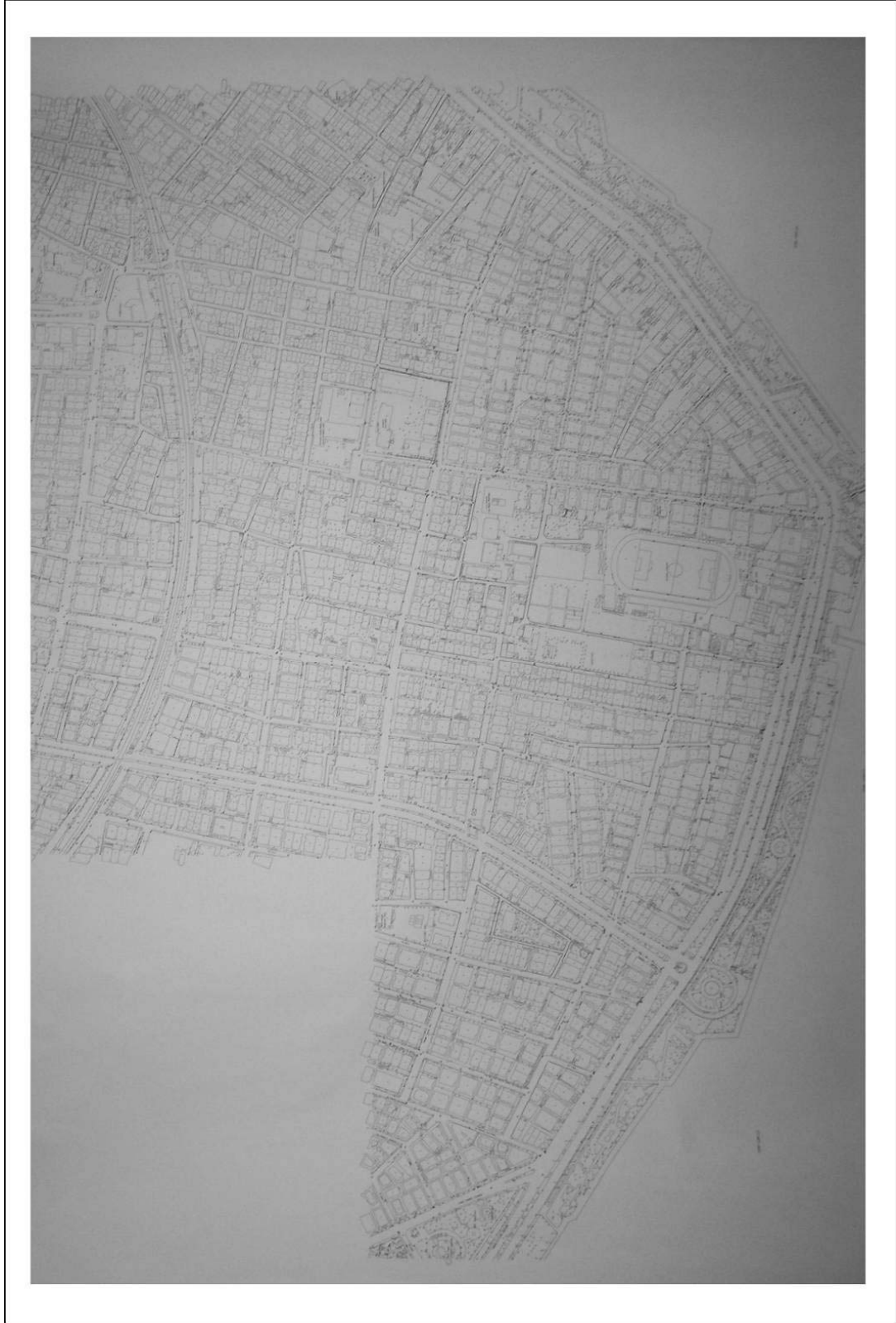
1984 İmar Planı İzmir Belediyesi tarafından hazırlanmış, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı tarafından onaylanmıştır. Bu plan, Anadolu Caddesi’nin güneyinde kalan Alaybey, Aksoy, Donanmacı Mahallesi’nden başlayıp Bostanlı ile biten sınırlar arasındaki bölgenin 1/1.000 ölçekli olarak hazırlanmış planıdır. Bahsedilen bu sınırlar içerisindeki günümüze kadar olan tüm yapılaşmalar, 1984 yılında yapılmış olan bu planlara göre yürütülmüştür. 1955 yılının onaylı 1/2.000 ölçekli planlarındaki yapı gabarileri değişmiş, sahil şeridinde 7 kat (21.80 m.) olan yerler 8

kat, arka kesimlerde ise 4 kat olarak planlanmıştır. Bu dönemde Karşıyaka'daki hızlı nüfus artışı, kentsel ve mimari dönüşümü zorunlu kılmış ve izleyen dönemde yapı gabarileri sürekli artmıştır. 1984 yılından itibaren meclis kararı ile, 4 kat gabariye sahip olan yerlerin gabarileri 5 kata, 6 kattan sonra kat sıkıştırma yöntemi ile 6 katlar 7 kata, 8 katlar ise 9 kata çıkarılmıştır (Kıldış, 2006, s.17).

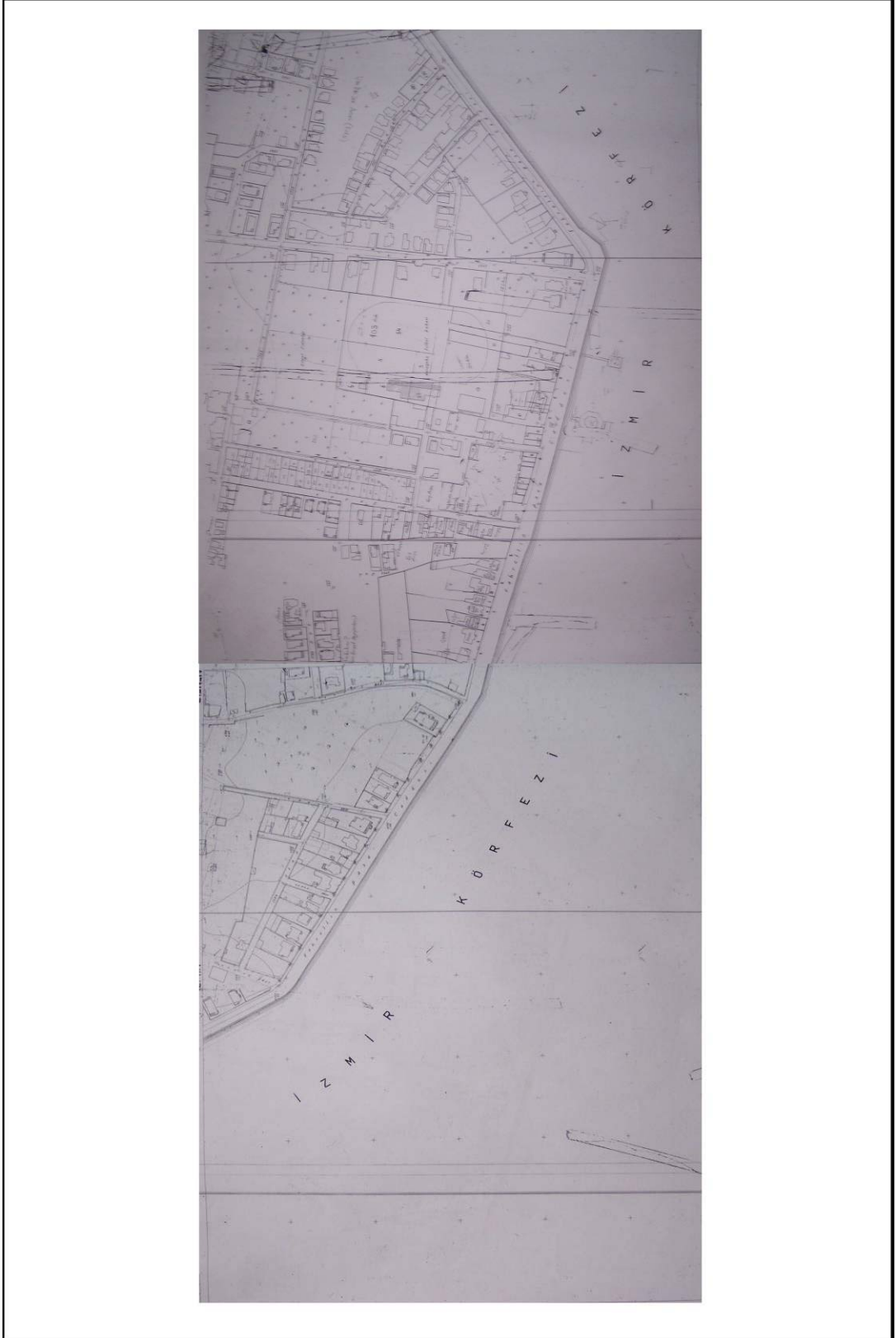
Şekil 2.40 1984 İmar Planı'nda Çarşı (Kemalpaşa) Caddesi, Donanmacı ve Yalı Mahalleleri

2.5.2.3 2000 tarihli Uygulama İmar Planı

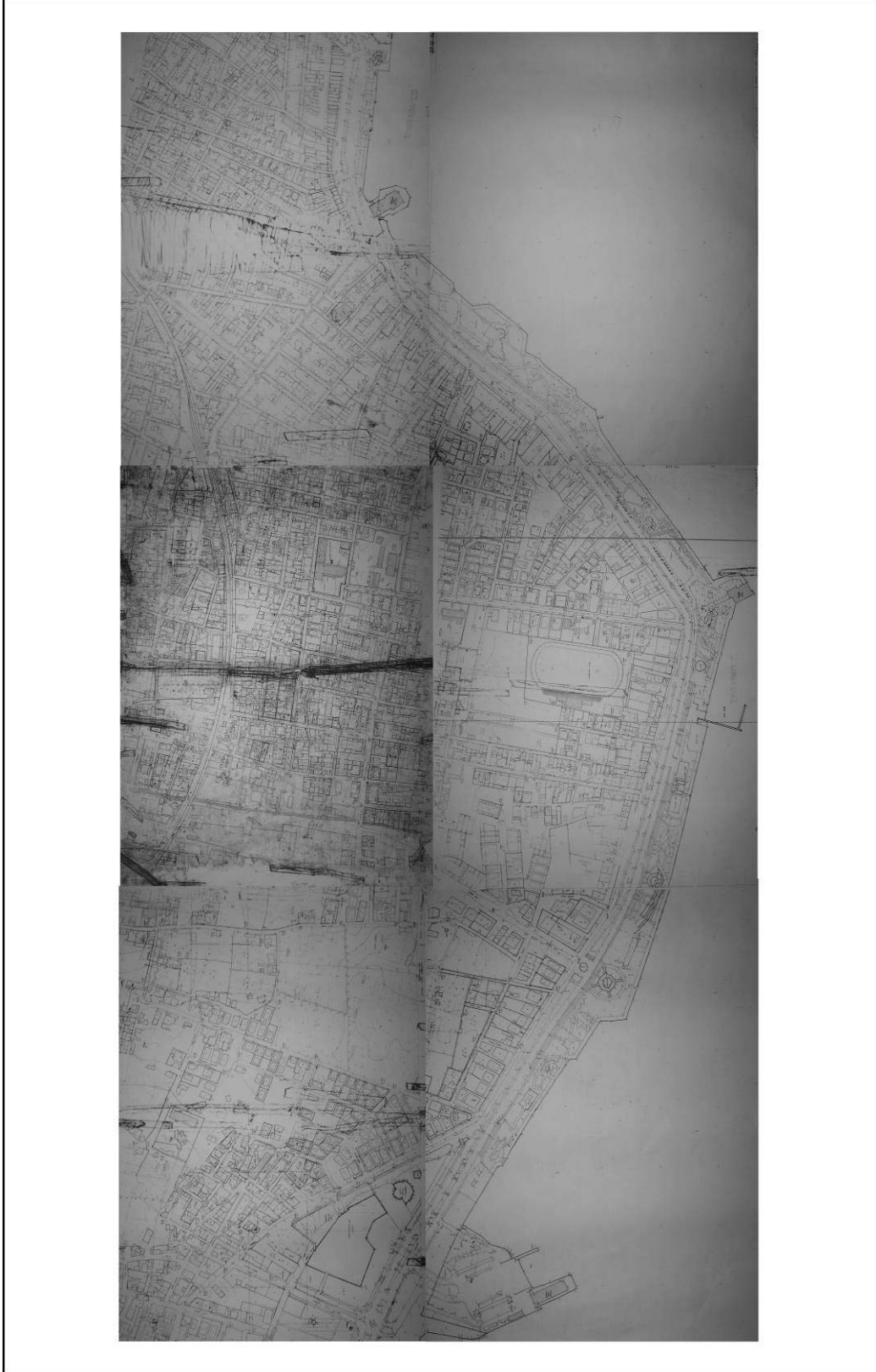
Şekil 2.41 2000 tarihli Uygulama İmar Planında Karşıyaka

2.5.2.4 1962 tarihli Halihazır Harita

Şekil 2.42 1962 tarihli Halihazır Haritada Karşıyaka

2.5.2.5 1972 tarihli Halihazır Harita

Şekil 2.43 1972 tarihli Halihazır Haritada Karşıyaka

2.6 İzmir ve Karşıyaka'da Konut Mimarisinin Gelişimi ve Apartmanların Konut Tipi Olarak Ortaya Çıkması

İzmir'in kurtuluş tarihi olan 9 Eylül 1922 tarihinin az öncesinde ve sonrasında İzmir Ermenilerinin ve Rumlarının büyük çoğunluğunun Yunanistan'a kaçtığı bilinmektedir. 30 Ocak 1923 tarihinde ise Türkiye ile Yunanistan arasında, Batı Trakya Türkleriyle İstanbul Rumlarını kapsamayan, Türklerle Rumların değiş tokuş edildiği mübadele antlaşması yapılmıştır. Bu antlaşma sonucunda Türklerin Yunanistan'da kalan taşınmaz mallarını Yunanistan hükümeti, buradan Yunanistan'a giden Rumların bıraktığı malları da Türk hükümeti sahiplenmiştir. Karşıyaka da bu mübadele antlaşmasından etkilenmiştir. 1922'deki büyük yangında İzmir'deki nitelikli konut stoğunun büyük ölçüde yanmış olması nedeniyle, mübadele yoluyla gelen aileler ile İzmir'in varlıklı aileleri, Karşıyaka'daki evleri takas yoluyla ya da satın alarak sahiplenmişlerdir (Umar, 1999. s.12 ve Gündüz, 2006, s. 29).

Cumhuriyetin ilanını izleyen yıllarda Karşıyaka'nın cazip ve çağdaş yaşam ortamı, beldenin nüfusunun hızla artmasına neden olmuş, aynı zamanda yerleşimin çağdaş ve aydın kimliğinin oluşmasında rol oynamıştır. Artan nüfusun yarattığı konut talebi ile önce bağımsız katlara sahip 2 katlı bahçeli evlerin, 1930'lardan itibaren de varlıklı ailelerce gelir amaçlı olarak 3 katlı apartmanların yapımı yaygınlaşmıştır. Böylece "apartman" terimi, 1930'larda yoğun olarak kullanılmakla beraber, bu konut tipi Erken Cumhuriyet dönemi mimarisinde görülen standart konut tiplerinden biri haline gelmiştir. Bu terim, tek bir sahibi olan ve gelir elde etmek amacı için çeşitli üniteleri kiraya verilen çok üniteli bir binaya karşılık gelen "kira evi" anlamına da gelmekteydi. 1931-1950 yılları arasında Arkitekt dergilerinde kira evi projeleri sıkça yayınlanmıştır. Bugünün ölçüleri ile oldukça mütevazı sayılabilecek bu yapılar, yapıldığı dönemde piyasanın en büyük ölçekli yatırımları ve meslek çevrelerinin birçok açıdan en heyecan verici yapıtları olarak gösterilmişlerdir. Bu kira evleri ya da apartmanları çoğunlukla, dönemin önde gelen mimarlarına sipariş edilmekte ve tasarımla inşaatın kalitesi, binaya adını veren mal

sahibi için önemli bir gurur kaynağı olmaktadır. İzmir’de kira evi olarak yapılan ilk apartman 1931’de inşa edilen “Hasan Nuri Bey Apartmanı” olup, bu yapı da Arkitekt dergisinde yayınlanmıştır. 1930’lu yıllarda Alsancak, Karantina ve Karşıyaka bölgelerinde aile apartmanlarının (kira evlerinin) sayıları hızla artmakta, iki ya da üç katlı olan bu binalar modernizme özgü biçimsel özellikler de barındırmaktaydı (Sayar ve Zengel, 2004, s. 124).

Karşıyaka’da bilinen ilk apartman ise, Yalı Caddesi’ndeki tüccar Suphi Bayazit’e ait olan 1930-1934 yılları arasında tamamlanmış olan yapıdır. Cephesi kavisli olarak dönen beyaz renkli, üç katlı betonarme yapı bu özellikleriyle modernizmden izler taşımaktaydı. 1930’lu yılların konut yapımına Gedik Ailesi için yapılan iki yapı da örnek olarak verilebilmektedir. Bunlar; 1728 Sokak no:14’teki köşe pencereleri ile döneminin özelliklerini taşıyan iki katlı yığma ile betonarme karışımı konut (1934) ve Yalı Caddesi no:390’daki iki katlı pembe renkli, ahşap storlu Gedik Villası’dır (1948) (Gündüz, 2006, s. 29).

Cumhuriyetin ilanının devamında tarihi dokunun çeşitliliği, yeni gelişen ulusal kimliğin yansıtıldığı modern yapılarla arttırılmıştır. 1950’li yıllardan itibaren bu modernist yaklaşım ile Karşıyaka yeni bir silüete sahip olmuştur. Bu dönemde Karşıyaka yerleşiminde, belirgin kübik bir form, tekrar eden dikdörtgen pencereler, beyaz bordürle çevrelenmiş geniş saçaklarla elde edilen yatay çizgi hakimiyeti, parapetle sınırlandırılmış köşe balkonlarında açıkta bırakılan sütunlarla söz konusu bu kübik formun vurgulandığı yapılar ilk modern konutlar olarak bilinmektedir. Bu yapılar yıkılan köşklerin parsellerine veya köşklerin geniş bahçelerine inşa edilmeye başlanmıştır. 1950’li yıllarda görülen tekil konut örnekleri, boş parsellerin yoğun olarak yer aldığı Çamlık ve civarında inşa edilmişlerdir. Cumhuriyetin ilanından sonraki dönemde, o döneme kadar çam ağaçlarıyla donatılmış olan Çamlık; iki katlı modernist yaklaşımlarla üretilmiş bahçeli konutların yapımına sahne olmuştur. Bunlardan en önemlileri Mimar Fahri Nişli ve Abdullah Pekön tarafından 43 ,44 ve 45 parsellerde yapılmış olan yapılardır. 44 parselde yapılan Süller Villası bu yapıların içinde en özellikli olanıdır (Fahri Nişli, 1951). 43 parselde yer alan Abdullah Pekön yapısı ise 1961 tarihli olup apartman

kullanımındadır. 45 parselde konumlanan diğerk yapı ise Fahri Nişli tarafından 1953 yılında yapılan bir yapıdır. Bu yapılar dönemlerinin özelliklerini taşıyarak mimari kimliğini yansıtmaları bakımından önemlidir (Kiray, 2006, s.40-43).

1950’li yıllarda iki katlı evler yıkılarak yerlerine üç, dört katlı apartmanlar ve ender olarak iki, üç katlı villalar yapılmaya başlanmıştır. Bu uygulamalar, yüksek rant sahibi olan Yalı Caddesi ve çevresinde yoğun olarak görülmüştür. Bu dönemde yalıda görülen örneklerden bazıları şunlardır: Çakırer Apartmanı (Y.Mimar İhsan Ariş, 1950), Hüsnü İkbāl Köşkü (Y.Mimar Rüknettin Güney, 1950-51), Çolak Apartmanı (Mimar Umberto Ferrari, 1950), Özsaruhan Evi (Mimar Ziya Nebioğlu, 1950-53), Paya Apartmanı (Mimar Ziya Nebioğlu, 1950), Tabak I Apartmanı (Mimar Ziya Nebioğlu, 1952), Tabak II Apartmanı (Mimar Ziya Nebioğlu, 1956), Selimgil Apartmanı (Mimar Ziya Nebioğlu, 1951), Özışıkçılar Apartmanı, Huzur Apartmanı, Başgut Apartmanı, Anıt Apartmanı, Uzay Apartmanı (Mimar Kemal Gençspor, 1960’lı yıllar) ve Mimar Suavi Özgür tarafından 1960 yılında Alaybey Yalısı no:50’de yapılan beş katlı apartmandır (Gündüz, 2006, s.32)

Şekil 2.44 1950’li Yıllarda Karşıyaka Yalı’da Konut Sunumu

Şekil 2.45 Özsaruhanlı Villası, Rahmi Kocagöz Evi, Münir ve Emin Birsal Evleri, Mübiz Onaran Evi (Süha Tarman Arşivi naklen Gündüz, 2006, s.33).

1950’li yıllarda apartman yapımının yanısıra birçok kooperatif kurulmuş, bu kooperatiflerle konut açığının kapatılmasına çalışılmıştır. Bu yıllarda açılan kooperatiflerden bazıları; Çağlar Yapı Kooperatifi, Bostanlı Subay Evleri Kooperatifi ve Öğretmenler Arsa Koperatifidir. Bu kooperatifler çok sayıda iki katlı bahçeli ev inşa etmişlerdir. Çağlar Yapı Kooperatifi, günümüzde de mevcut olan, Girne Bulvarı ile Aksoy Caddesi köşesindeki altı katlı Çağlar Apartmanı’nın yapımını da gerçekleştirmiştir (Gündüz, 2006, s.33).

1950’li yıllar genelde Türkiye’de, özelde de İzmir ve Karşıyaka’da göç hareketlerinin yaşandığı yıllardır. Bu dönemde gecekondulaşmanın önüne geçebilmek için 1948 yılında 5228 sayılı Bina Yapımını Teşvik Kanunu çıkarılmış, bu yasa ile tüm belediyelere arsa dağıtma yetkisi verilmiştir. Bu durum apartman tipolojisinde bir kırılma noktası oluşturmuş, vergi muafiyeti gibi nedenlerle de çok sayıda lüks konut ve aile apartmanı yaptırılmaya başlanmıştır. Apartman konutlarının mülk konutu olarak tanımlanma süreci, ancak 1954’te 6217 sayılı Tapu Kanunu’nun 26. maddesinde yapılan değişiklik ile çözülmüş ve 1965 yılında da Kat Mülkiyeti Kanunu’nun çıkarılması ile de sonuçlanmıştır (Sayar ve Zengel, 2004, s.122).

Kat Mülkiyeti Kanunu’nun çıkarılması sonucunda Türkiye’deki büyük yerleşimlerde olduğu gibi İzmir’de ve Karşıyaka’da da yoğun bir apartmanlaşma süreci başlamıştır. 1951 İmar Planı’nda Kemal Aru’nun önemle üzerinde durduğu

ve tanınmış mimarların, araştırmacıların da vurguladığı İzmir'in az katlı yapılaşması öngörüsü gerçeğe dönüştürülememiştir. Örneğin; Prof. Herman Jansen, koopertiflerin ne pahasına olursa olsun çok katlı meskenlerden kaçınması gerektiğini vurgulamıştır.

Daha önce de belirtildiği gibi 1951 İmar Planı hazırlanırken öngörülen nüfus artışı gerçekte çok daha fazla olmuş, imar planı geçersiz bir hale gelmiştir. Kat Mülkiyeti Kanunu'nun çıkarılması ile artan nüfusu barındırmak amacı ile yüksek katlı apartmanların yapımına gidilmiştir. Ancak yapı ihtiyacının artmasıyla birlikte arsa sıkıntısı da baş göstermiştir. İhtiyacı karşılamak amacıyla mevcut yapıların yıkımına gidilmiştir. Bunun sonucunda 1970'li yıllara gelindiğinde yoğun bir apartman dokusu Yalı Bölgesi'nde kendini göstermiştir. Bu dönemde Yalıda görülen apartmanların bir kısmı şunlardır: Gülşah, Zihni Kalfa ve şehnaz Apartmanları (Zihni Kalfa, 1970'li yıllar), İkbal Köşkü'nün yerine yapılan Gökdelen Apartmanı (Y.Mimar Semih Aygıt ve Y.Mimar Kemal Türksönmez, 1974), Çağlayan Apartmanı (Y.Müh. Armağan Çağlayan, 1970). Bu yapılar arasından Gökdelen Apartmanı döneminin en ilgi çekici yapıları arasındadır. Hüsnü İkbal Köşkü'nün yerine yapılan bu apartman 36.80 metre yüksekliğindedir. Bu yapıda kat yüksekliğinin arttırılmasının ana amacı yapının dikeyde yükselmesi ile zeminde alanlar kazanılması ve bu yerlerin yeşil alan olarak düzenlenmesidir (Gündüz, 2006, s.33,34 ve 22 Ekim 1970 tarihli Yeni Asır Gazetesi naklen Özkan, 2006, s.130).

Şekil 2.46 1950'li Yıllarda Karşıyaka'da Konut Sunumu ve Hüsnü İkbâl Köşkü

Şekil 2.47 Karşıyaka Yalıda Gökdelen Apartmanı ve Günümüzde Karşıyaka

Karşıyaka'da yaşanan bu apartmanlaşma süreci 80 ve 90'lı yıllarda da devam etmiş, konut ihtiyacını karşılamak amacıyla günümüzdeki sık ve yoğun kentsel dokuyu oluşturmuştur.

BÖLÜM ÜÇ
1950 YILI SONRASI KARŞIYAKA'DA BELİRLENEN BÖLGELERDE
APARTMAN TİPİ KONUTLARDAKİ MEKANSAL
DEĞİŞİM VE DÖNÜŞÜMLER

3.1 Çalışma Alanına İlişkin Genel Özellikler

3.1.1 Çalışma Alanının Seçilme Nedenleri

İzmir, kentsel ve mimari açıdan tarihi boyunca değişim ve dönüşümler geçirmiş ve günümüzde de geçirmeye devam etmektedir. Bu değişim ve dönüşümlerin net olarak okunabildiği bir bölge olan Karşıyaka ilk kurulduğunda İzmir'in sayfiye yeri konumunda olan bir yerleşimdir. 1865'te İzmir-Kasaba demir yolunun tamamlanması ve 1884'te Hamidiye Vapur Şirketi'nin Karşıyaka'ya vapur seferlerini başlatmasıyla, yerleşim sayfiye yeri olma kimliğinden uzaklaşıp büyümeye başlamıştır. Bölgeden İzmir'e ulaşımın rahat bir şekilde sağlanması ile Karşıyaka İzmir'de yaşanan gelişmelerden doğrudan etkilenmiştir. Karşıyaka, konumu ve özellikleri nedeniyle cumhuriyetin ilanı sonrası İzmir'de yaşanan göç hareketlerinden de büyük ölçüde etkilenmiştir. Konut sıkıntısının baş gösterdiği bu yıllarda Karşıyaka yerleşiminde yoğun bir yapılaşma hareketi başlamış, böylece bölge gelişerek ilçe olma durumuna gelmiştir. Büyüyen Karşıyaka'nın beledi ihtiyaçları da bununla beraber artış göstermiş, 1984'te Karşıyaka Belediyesi İzmir Belediyesi'nden ayrılarak bağımsız hale gelmiştir. Kentsel büyümenin sonucu olarak Karşıyaka yerleşimi, çevreye doğru yayılarak sınırlarını genişletmiştir.

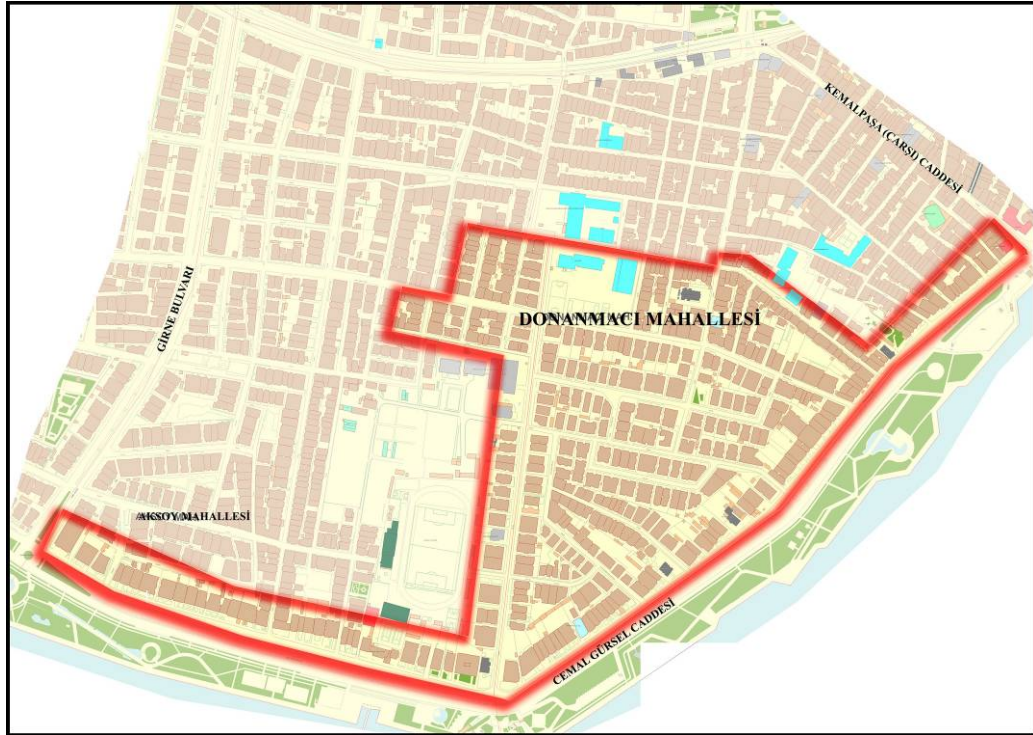
Karşıyaka yoğun bir göç ve yapılaşma hareketinin görüldüğü bir bölge olması nedeniyle tezin çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Ancak bu tezi Karşıyaka'nın bütününde uygulamak zaman, işgücü, kaynak vb. gibi sorunlardan dolayı mümkün değildir. Bu nedenle Karşıyaka'nın geçirdiği kentsel ve mimari dönüşümlerin izlerini taşıyan bir alan seçilmiş, bu bölgede detaylı araştırma ve incelemeler yapılmıştır.

Çalışma alanı seçilirken göz önünde tutulan faktörler şu şekilde sıralanmaktadır:

- Bölgenin Karşıyaka'da 1950'den sonra yapılan imar uygulamalarında konut alanı olarak belirlenen bir bölge olması
- Karşıyaka'da yaşanan mimari ve kentsel dönüşümlerin izlerini taşıması ve yerleşim içinde önemli bir konuma sahip olması
- Bölgenin 1950'den günümüze kadar yapılaşmış olması nedeniyle araştırma için yeterli konut örneğini içinde barındırması
- Araştırma bölgesinin farklı sosyo-ekonomik ve kültürel kesimleri barındırması ve bu nedenle mimari çeşitliliğe olanak sağlamış olmasıdır

3.1.2 Çalışma Alanının Sınırları

Çalışma alanı olarak seçilen bölge, kuzeyde ve doğuda 1737 Sokak ve Çarşı Caddesi ile, batıda 1754 Sokak ve 1743 Sokak ile, güneyde ise Cemal Gürsel Caddesi ile sınırlanmaktadır.

Şekil 3.1 Çalışma Alanının Sınırları

Bölge farklı coğrafi, sosyo-ekonomik, kültürel özelliklere ve imar durumu açısından da farklı niteliklere sahip olan iki alandan oluşmaktadır. Bu farklı özellikteki alanları aynı başlık altında incelemenin araştırmanın sonuç verileri açısından doğru ve güvenilir olmayacağı, bunun sonucunda da bir genelleme yapılamayacağı düşünülmüştür. Bu nedenlerle bölge, **İç Bölge** ve **Yalı Bölgesi** olmak üzere iki alana ayrılmıştır. **İç Bölge** olarak tanımlanan alan içinde incelenen yapı adaları, imar planlarında farklı parsel, yol ve gabari özelliklerine sahiptir. Ayrıca bölgede yaşayan kullanıcıların kültürel ve sosyal yapısının da konutların mekansal düzenlerine etki edeceği düşünülmüştür. **Yalı Bölgesi** ise, konumu dolayısıyla rantın en fazla görüldüğü alan olarak yoğun talep görmüştür. Bu nedenle parsel, yol ve gabari özellikleri ile İç Bölgeden farklılaşan bu alan, kullanıcı kesimi ile de farklılık göstermektedir.

Şekil 3.2 Çalışma Alanında İç Bölge Olarak Ayrılan Alan ve İncelenen Konutlar

Şekil 3.3 Çalışma Alanında Yalı Bölgesi Olarak Ayrılan Alan ve İncelenen Konutlar

3.1.3 Çalışmanın İncelediği Dönemin Belirlenmesi

İzmir ve Karşıyaka’da sosyal ve ekonomik faktörler ile nüfus artışının kentsel ve mimari dokuyu etkileyip biçimlendirdiği kırılma noktası 1950’li yıllara rastlamaktadır. Belirtildiği gibi kentte nüfus artışı bu yıllarda başlamış, bu nüfusun barınma ihtiyacı da bununla beraber baş göstererek yoğun bir yapılaşma sürecine girilmiştir. Araştırmada iki katlı yapıların yıkılarak yerlerini çok katlı yapıların aldığı dönem olan 1950 yılı başlangıç sayılmıştır. Diğer kırılma noktaları ise 1965 ve 1980 yılları olarak belirlenmiştir. 1965 yılında çıkarılan Kat Mülkiyeti Kanunu ile İzmir’de olduğu gibi Karşıyaka’da da kentsel ve mimari dokuda değişim ve dönüşümler yaşanmıştır. Kat Mülkiyeti Kanunu ile çok katlı apartman yapıları kent dokusunda önemli değişikliklere sebep olmuştur. 1980 yılı ise ülke genelinde dönüşümlerin yaşandığı, yeni malzeme ve yapı teknolojilerine daha kolay ulaşılabildiği bir dönem olarak bir diğer kırılma noktasını oluşturmaktadır.

3.2 Araştırma Yöntemine İlişkin Genel Özellikler

3.2.1 Araştırmada Kullanılan Yöntem

Konutlardaki işleyiş şemasını belirleyen en önemli faktörlerden biri mekansal alt birimler ile sirkülasyon mekanları arasındaki ilişki biçimleridir. Bu nedenle, alan araştırması ve arşiv taramaları sonucu elde edilen veriler mekansal alt birimlerin sirkülasyon mekanları arasındaki ilişkiler göz önüne alınarak yapılmıştır. İncelenen konut planları bu biçimsel benzerlikleri dikkate alınarak çeşitli gruplara ayrılmıştır. Böylece süreç içinde değişen toplumsal yapının mekansal kurguya olan etkileri de irdelenmiştir. Konutlar ayrıca parsel özelliklerine göre de incelenerek analiz edilmiştir. Bu sayede konuttaki mekansal kurgunun, uygulandığı kentsel alandaki parsel özelliklerinden ne derece etkilendiği açıklık kazanmıştır.

3.2.2 Yapı Seçiminde Göz Önüne Alınan Faktörler

Araştırma alanı olarak Karşıyaka'nın seçilmesi ve detaylı incelemenin yapılacağı bölgenin belirlenmesinin ardından alanda 2006 Ekim ile Kasım aylarında ön çalışma yapılmış ve amaca uygun olabilecek nitelikteki yapılar belirlenmiştir. İzleyen dönemde -2007 Mart ayında- tezde incelenecek yapılar kesin olarak belirlenmiş, fotoğrafları çekilerek görsel olarak belgelenmiş ve projelerinin bulunması aşamasına gelinmiştir.

Konutların seçiminde göz önüne alınan kriterler şu şekildedir:

- Tezin kırılma noktalarına göre ayrılan dönemlere eşit dağılımı sağlamak amacı ile konutların uygun yapım tarihlerine sahip olması
- Plan tiplerinin bölgede yaşanan değişim ve dönüşümlerin anlatılmasına olanak verecek nitelikte ve özellikte olması
- İki ayrı bölgede de alanların büyüklüğüne ve sunduğu konut çeşitliliğine uygun bir konut sayısına ulaşılması

- Konutların imar uygulamalarının getirdiği parsel biçimlenmelerinin özelliklerini taşıması.

Çalışma alanlarında belirlenen konutlar arasından ait olduğu grubun ve dönemin özelliklerini en iyi yansıttığı düşünülen 66 konut belirlenmiş, normal kat planları benzer anlatım biçimi ile 1\200 ölçekli olarak çizilmiştir. Belirlenen bu örnek yapılardan 42'si İç Bölgede, 24'ü de Yalı Bölgesinde yer almaktadır.

3.2.3 Veri Kaynakları

Araştırma kapsamında ilk etapta seçilen örnek yapıların adresleri sokak ve bina numaraları belirlenmiş, bu bilgiler ile Karşıyaka Belediyesi Harita Müdürlüğü'nden binalara ait ada, pafta, parsel bilgilerine ulaşılmıştır. Bu bilgiler ile Karşıyaka Belediyesi İmar Müdürlüğü arşivinde yapılan çalışmalar sonucunda yapılara ait planlara ulaşılmıştır. Ayrıca örnek yapıların parsel özellikleri ile ilgili bilgiler, Karşıyaka Belediyesi İmar Durumu Şubesi'nden edinilmiştir. Çalışma alanlarında parsel biçimlenmelerinin ana sebebi olan uygulama imar planları ve değişik yıllara ait nazım planları da Karşıyaka Belediyesi Harita Müdürlüğü arşivinden elde edilmiştir.

3.2.4 Verilerin Sınıflandırılması ile Şemaların Elde Edilmesi ve Analizi

Örnek konutlarla ilgili alan araştırmaları ve arşiv taramaları sonucu verilerin elde edilmesi yöntemin birinci kısmını oluştururken, yöntemin ikinci kısmını ise elde edilen verilerin sınıflandırılması işlemi oluşturmaktadır. Çıkarılan sonuçlar bu şekilde düzenli ve sistemli bir hale getirilmiştir. Belirtildiği gibi öncelikle İç Bölge ve Yalı Bölgeleri olarak sınıflandırılan veriler, daha sonra tezin kırılma noktalarına uygun olarak üç bölüme ayrılmıştır. Bu bölümler: 1950 ile 1965 arası, 1965 ile 1980 arası ve 1980 ile günümüz arası olarak belirlenmiştir.

Araştırma yönteminin ilk iki kısmında düzenli bir envanter haline getirilen veriler, üçüncü kısımda konut planları üzerinden şematik analizlere dönüştürülmüştür. Bu şemalar mekanların diziliş biçimlerinden elde edilmiş olup süreç içinde doğan farklılıkları yansıtmaktadır. Hazırlanan bu şemalar aynı zamanda iki bölge arasında çeşitli nedenlerden dolayı oluşan plan farklılıklarını da göstermektedir.

Plan çözümlerinin incelenmesi ile oluşan şemalardan ilki genel zonlama başlığı altında hazırlanmış olup konutu oluşturan bölümlerin konut içerisinde sıralanışını anlatmaktadır. Konutu oluşturan ana bölümler; ıslak mekanlar, yatma ve yaşama mekanlarından oluşmaktadır. Bu bölümler konutun çevre ve parsel özellikleri ile kullanıcı gereksinimleri sonucu örnek konutlar içinde çeşitli şekillerde sıralanmıştır. Ayrıca bu bölümlerin alan olarak büyüklükleri ile zaman içinde uğradığı değişim şemalar üzerinden açıkça okunmuştur. Diğer şema ise tamamen mekanların konut içindeki dizilişine yer vermektedir. Konutta yer alan tüm işlevler, mekansal alt gruplar ile sirkülasyon mekanları arasındaki ilişkiler sonucu sağlanabildiğinden ikinci şema, mekan dizimi ve sirkülasyon ağı ilişkisi göz önünde tutularak oluşturulmuştur.

İkinci şemada mekanlar balonlar ile, sirkülasyon ve geçişler ise düz çizgi ile gösterilmiştir. Ayrıca mekan isimleri kısaltmalar ile gösterilerek, daha rahat bir algı sağlanmaya çalışılmıştır. Bu kısaltmalar şu şekildedir:

G ve A	: Giriş Holü ve Antre
M	: Mutfak
Y ve S	: Yaşama ve Salon
OO	: Oturma Odası
MO	: Misafir Odası
Y	: Yemek Odası
YO	: Yatak Odası
BN	: Banyo

WC	: Tuvalet
LV	: Lavabo
SO	: Sandık Odası
O	: Ofis
BL	: Balkon

3.3 İç Bölgede 1950 ve Sonrası Örnekler

3.3.1 Bölgenin Sınırlarının Tanımlanması

Çalışma alanının İç Bölge olarak ayrılan ilk bölümünde, bölgenin sınırlarını Şekil 3.8'de görüldüğü gibi, kuzeyde 1737 Sokak ve 1756 Sokak, batıda 1743 Sokak ve doğuda 1743 Sokak belirlemektedir. Güneyde ise Cemal Gürsel Caddesi çalışma alanını sınırlamaktadır.

Şekil 3.4 Çalışma Alanı Kapsamında Yer Alan İç Bölgenin Sınırları

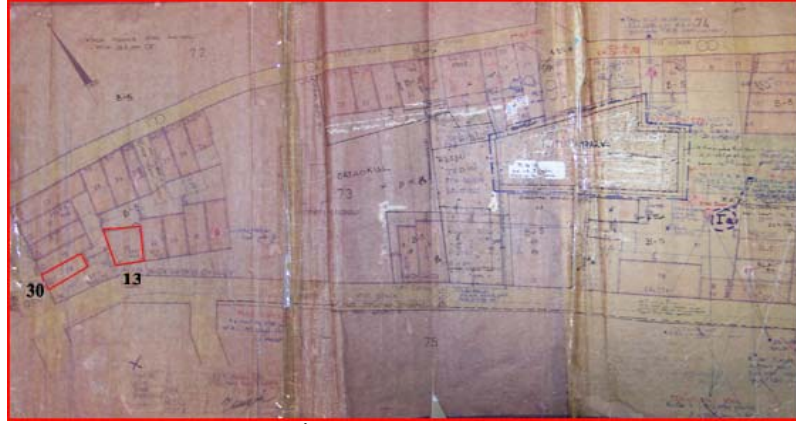
3.3.2 Bölgenin Parsel Özellikleri Açısından İrdelenmesi

İç Bölge sınırları içerisinde: 263, 264, 373, 252, 294, 295, 93, 78, 9325, 73, 75, 229, 230, 217, 216, 327, 326, 9335, 236 (326), 237, 192 nolu adalar incelenmiştir. Adalar üzerinde ayrık nizam, bitişik nizam ve bir cephesi bitişik nizam özelliklerinde parseller yer almaktadır. Ayrıca parsel biçimlerinin kare, dikdörtgen ya da değişik formlarda olmak üzere çeşitlendiği görülmektedir. Parsel biçimleri ve ayrık ya da bitişik nizam özellikleri konut planlarının çözümünde etkili olmuştur. Bu bölümde konut planlarının üzerinde şekillendiği parsellerin nitelik ve özellikleri anlatılmıştır.

Şekil 3.5 İç Bölge Sınırları İçerisinde İncelenen Yapı Adaları

- **73 Numaralı Ada**

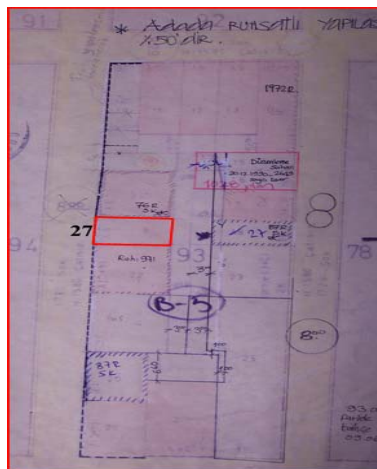

Şekil 3.6 Çalışma Alanının İç Bölge bölümünde 73 No.lu Ada Detayı

Yapı adası üzerinde bir ortaokul, resmi tesis ve kültürpark alanı yer almaktadır. Bu nedenle adadaki konut yoğunluğu azdır. Ancak ada üzerindeki parseller bitişik nizam olarak planlanmıştır.

Bu yapı adası üzerinde 13 ve 30 no.lu örnek konut yapıları yer almaktadır. Örnek 30 bitişik nizam özelliğinde ve dikdörtgen biçiminde bir parsel üzerinde, örnek 13 ise bitişik nizam özelliğindeki kare bir parsel üzerinde planlanmıştır. Şekil 3.10'da örnek 30'un bulunduğu parsel beş kat, örnek 13'un konumlandığı parsel ise dört kat+çatı katı olarak imarlı olarak belirtilmiştir. İncelenen bu yapılar arasından örnek 13, 1965 yılında ve örnek 30, 1975 yılında inşa edilmiştir.

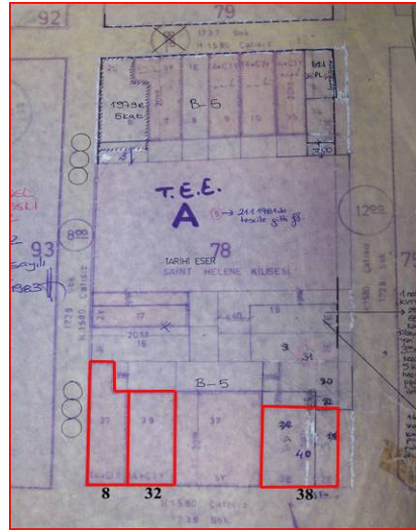
- **93 Numaralı Ada**

Şekil 3.7 93 No.lu Ada Detayı

Bu yapı adası üzerinde 27 no.lu konut örneği yer almaktadır. Adada ruhsatlı yapılaşma oranı %50'dir. Yapı adası üzerindeki parsellerin tümü bitişik nizam özelliğindedir. Şekil 3.11'de görüldüğü gibi örnek konutun bulunduğu parsel de, bitişik nizam özelliğinde ve dikdörtgen biçimindedir. Bu yapı 1974 yılında, beş kat gabarili olarak inşa edilmiştir.

- **78 Numaralı Ada**

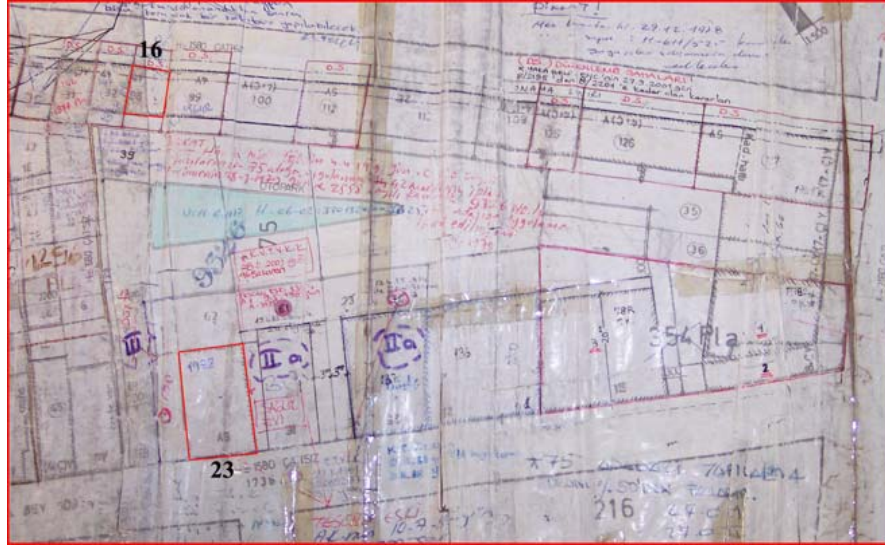

Şekil 3.8 78 No.lu Ada Detayı

Bu yapı adasında, şekil 3.12'de görüldüğü gibi 8, 32 ve 38 numaraları örnek konut yapıları bulunmaktadır. 8 ve 38 numaralı örneklerin, bir cepheleri yan parsel bitişik olan köşe parsel üzerinde konumlandığı görülmektedir. 32 numaralı örneğin bulunduğu parsel ise her iki yandan da bitişik nizam özelliğindedir. 38 numaralı örneğin bulunduğu parsel, iki küçük parselin birleştirilmesi ile büyütülmüştür. Bu yapı adasındaki örnek konutların dört kat+çatı katı olarak imarlı olduğu görülmektedir.

Ada üzerinde incelenen konutlardan örnek 8 1963'te, örnek 32 1975'te, örnek 38 ise 1990 yılında inşa edilmiştir. Bu durum, yapı adasında yıkım ve yeniden yapımın olduğunu göstermektedir.

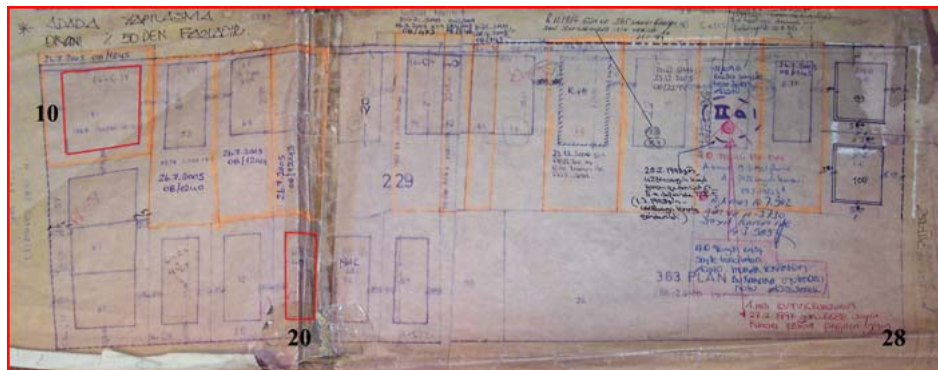
- 75 Numaralı Ada

Şekil 3.9 75 No.lu Ada Detayı

Yapı adasındaki yapılaşma oranı %75 olarak belirlenmiştir. Şekil 3.13’de görülen 75 numaralı yapı adasında incelenen örnek 16, 1967 yılında ve örnek 23, 1972 yılında inşa edilmiştir. Her iki konutun da bulunduğu parseller dikdörtgen biçimindedir. Ancak örnek 23’ün parseli tek cephesi bitişik nizam iken, örnek 16’nın yer aldığı parsel iki yan cephesi de bitişik nizam özelliğindedir. Yapı adasında örnek 23 beş kat, örnek 16 ise dört kat imarlıdır.

- 229 Numaralı Ada

Şekil 3.10 229 No.lu Ada Detayı

Yapı adası üzerindeki yapılaşma oranı %50’den fazladır. 1964 yılında inşa edilen 10 no.lu örnek konut yapısı bu ada üzerinde yer almaktadır. Köşe parsel üzerinde planlanan konut, ayırık nizam ve kare biçimli bir parsel üzerinde bulunmaktadır.

Ayrıca şekil 3.14'deki yapı adası detay resminden, parselin dört kat+çatı katı olarak imarlı olduğu belirlenmiştir.

- **9325 Numaralı Ada**

Şekil 3.11 9325 No.lu Ada Detayı

Bu yapı adasında 1964 yılında inşa edilen 12 no.lu örnek konut yapısı yer almaktadır. Ada üzerindeki tüm parseller bitişik nizam olarak planlanmıştır. Şekil 3.15'te görüldüğü gibi örnek konut yapısı da bitişik nizam özelliğinde ve dikdörtgen bir parsel üzerinde yer almaktadır. Yapı, dört kat+çatı katı olarak inşa edilmiştir.

- **217 Numaralı Ada**

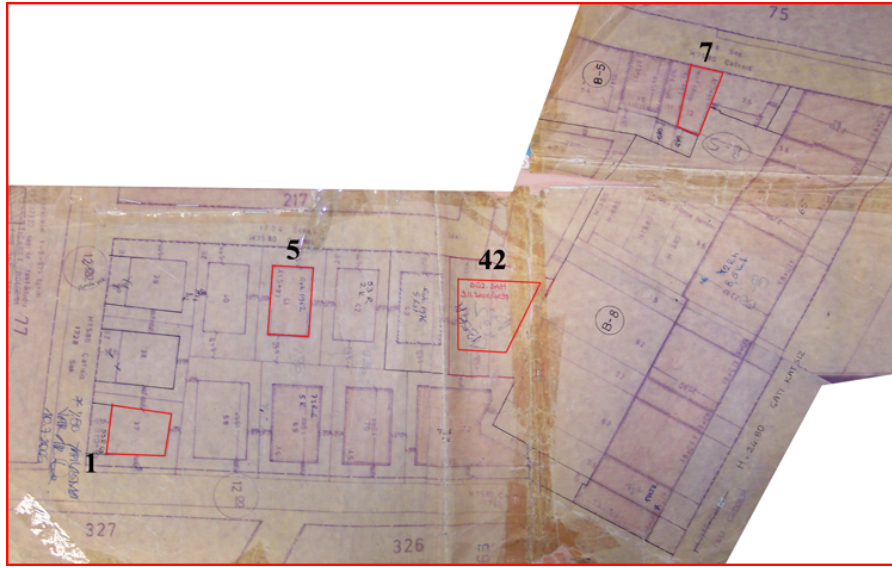
Şekil 3.12 217 No.lu Ada Detayı

217 no.lu ada üzerinde yer alan konut yapıları: 24, 26, 33, 36 ve 40 no.lu yapılardır. Yapı adasında %50 den daha az bir yapılaşma olduğu görülmektedir. Bu

adadaki parsellerden 24 ve 33 no.lu örneklerin bulunduğu parsellerin bir cephesi yan parsele bitişiktir. Örnek 26, 40 ve 36'nın üzerinde bulunduğu parseller ise ayrıık nizam özelliğindedir. 26, 36 ve 40 numaralı örnek konutların yer aldığı parseller dikdörtgen, 24 ve 33 numaralı örneklerin bulunduğu parseller kare olarak imar planında yer almıştır. Yapı adasının 70'li ve 80'li yıllarda yapılaştığı örneklerin yapım tarihlerinden anlaşılmaktadır. Ancak 40 numaralı örneğin 1997 yılında yapılmasıyla adada yeniden yapımın da olduğu görülmektedir.

Ada üzerinde incelenen yapılardan örnek 24 dört kat, örnek 33 üç kat, örnek 26, 36 ve 40 beş kat gabariye sahiptir.

- **216 Numaralı Ada**

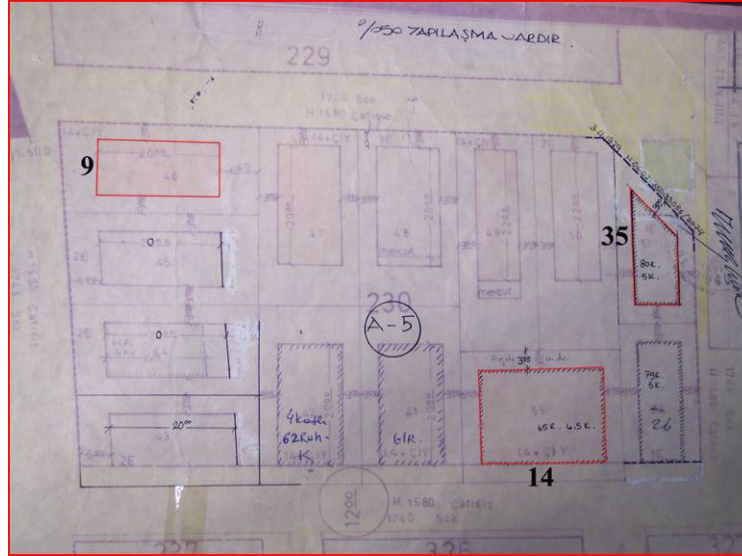

Şekil 3.13 216 No.lu Ada Detayı

Şekil 3.17'de görülen yapı adasında örnek 1, 5, 7 ve 42 no.lu örnekler yer almaktadır. Örnek 7 hariç olmak üzere diğer örnek yapıların inşa edildiği parseller ayrıık nizam özelliğindedir. Ada üzerinde %50 oranında yapılaşma olduğu görülmektedir. Yapı adasında 1950'lerden günümüze kadar yapılaşmanın devam ettiği incelenen konutların yapım tarihlerinden anlaşılmaktadır. Örnek 1, 5 ve 7 sırayla; 1955, 1962 ve 1963 yıllarında, örnek 42 ise 2004 yılında parsel üzerindeki eski bina yıkılarak, boş kalan arazi üzerine inşa edilmiştir.

Yapı adasında incelenen konutlardan örnek 1, 5 ve 7 dört kat+çatı katı gabariye, örnek 42 ise gabari artışından sonra inşa edilmesi nedeniyle beş kat yüksekliğe sahiptir.

- **230 Numaralı Ada**

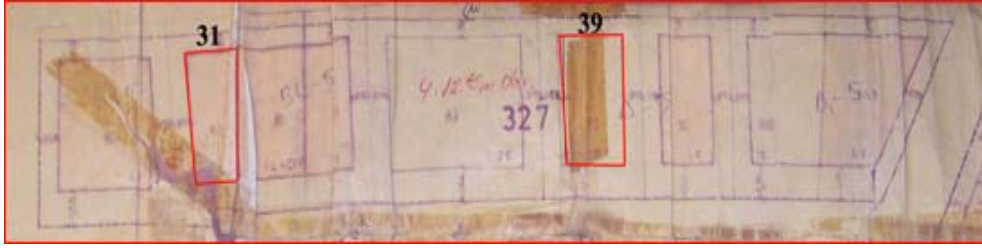

Şekil 3.14 230 No.lu Ada Detayı

Örnek 9, 14 ve 35'in bulunduğu 230 no.lu ada üzerinde de %50 oranında yapılaşma mevcuttur. Ayrıca ada üzerinde bulunan tüm parsellerin ayrıık nizam özelliğinde olduğu görülmektedir. Bu parsellerin çoğu dört kat+çatı katı olarak gabarilendirilirken, 35 numaralı örnek beş kat gabariye sahiptir. Örnek 9 ve 14'ün üzerinde yer aldığı parseller dikdörtgen biçiminde, örnek 35 ise yapı adasının biçiminden dolayı ön kısmı üçgen bir formda planlanmıştır.

Yapı adası üzerinde incelenen konutlardan örnek 9 ve 14, 1963 ve 1965 yıllarında, örnek 35 ise 1983 yılında inşa edilmiştir.

- **327 Numaralı Ada**

Şekil 3.15 327 No.lu Ada Detayı

Yapı adası üzerinde 1975 yılında inşa edilen örnek 31 ve 1995 yılında inşa edilen örnek 39 yer almaktadır. 31 numaralı örnek, bir cephesi yan parselde bitişik olan bir parselde, 39 numaralı örnek ise ayrık nizam özelliğindeki bir parsel üzerinde bulunmaktadır. Her iki parsel de dikdörtgen biçimindedir. Yapıların gabarileri ise dört kat+çatı katı olarak belirlenmiştir.

- **326 Numaralı Ada**

Şekil 3.16 326 No.lu Ada Detayı

326 no.lu ada üzerinde 3 ve 34 numaralı örnek konut yapıları inşa edilmiştir. 3 numaralı konut örneğinin yer aldığı parsel, bitişik nizam ve dikdörtgendir. Örnek 34 ise ayrık nizam ve kare bir parsel üzerinde planlanmıştır. 1958 yılında inşa edilen 3 numaralı örnek üç kat gabariye sahiptir. 1983 yılında yapılan örnek 34 ise gabari artışı nedeniyle beş kat yüksekliğinde inşa edilmiştir.

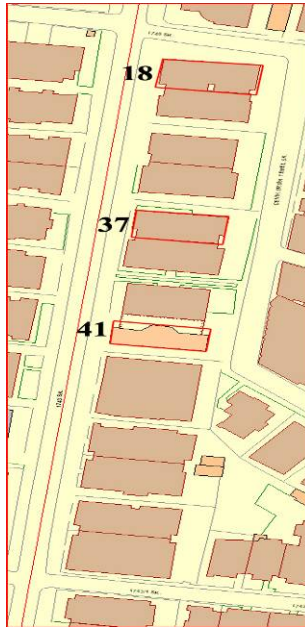
- **236 Numaralı Ada**

Şekil 3.17 236 No.lu Ada Detayı

236 no.lu ada detayında 2 ve 22 numaralı örnek konut yapıları bulunmaktadır. Şekil 3.21’de yapı adası üzerindeki yapılaşmanın %50 oranında olduğu görülmektedir. Örnek 2 bitişik nizam ve kare biçiminde bir parsel üzerinde, örnek 22 ise ayrı nizam ve kare biçiminde bir parsel üzerinde planlanmıştır. Örnek 2, 1957 yılında, örnek 22 ise 1969 yılında, dört kat+çatı katı gabarili olarak inşa edilmişlerdir.

- **9335 Numaralı Ada**

Şekil 3.18 9335 No.lu Ada Detayı

9335 no.lu ada üzerinde 18, 37 ve 41 numaralı örnek konut yapıları bulunmaktadır. Bu ada, Çamlık Sokak olarak anılan 1743 Sokak üzerinde yer almaktadır. Bu caddede az katlı ve yoğun olmayan bir konut dokusu hakimdir. Ada üzerindeki parseller ikişerli olarak yanyana getirilerek düzenlenmiştir. Böylece her parsel, bir cephesi bitişik nizam olarak planlanmıştır.

Yapı adası üzerinde incelenen konutların yapım tarihleri farklı dönemlere rastlamaktadır. Örnek 18, 1968 yılında; örnek 37, 1984 yılında ve örnek 41, 2001 yılında inşa edilmiştir. Bu durum, yapı adasında günümüzde de inşaat faaliyetlerinin devam ettiğini göstermektedir. Ayrıca örnek 18 ve 37'nin dört kat+çatı katı olarak inşa edildiği, ancak örnek 41'in gabari artışı ile beş kat olarak yapıldığı görülmektedir.

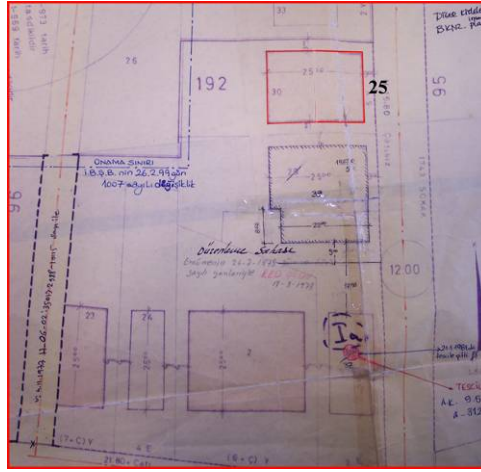
- **237 Numaralı Ada**

Şekil 3.19 237 No.lu Ada Detayı

Çamlık Sokak üzerinde yer alan, 237 no.lu adada yoğun bir yapılaşma görülmektedir. 19 numaralı örnek bu ada üzerinde, 1968 yılında yapılmıştır. Örnek konut yapısı, iki blok halinde, ayırık nizam ve kare biçiminde bir parsel üzerinde inşa edilmiştir. Adanın iç bölgesindeki parsellerin tümünde dört kat+çatı katı gabarisinin geçerli olduğu görülmektedir.

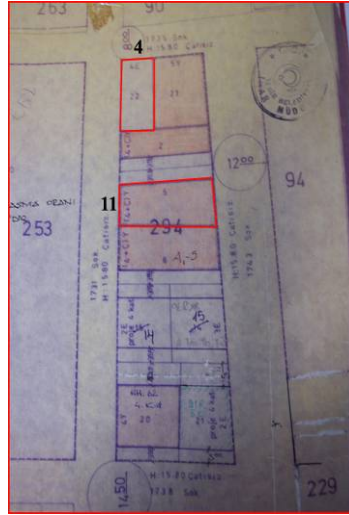
- **192 Numaralı Ada**

Şekil 3.20 192 No.lu Ada Detayı

Bu yapı adasında ise 25 numaralı örnek konut bulunmaktadır. Yapının üzerinde bulunduğu parsel, ayrık nizam özelliğinde ve kare biçimindedir. 1973 yılında inşa edilen konut yapısı, beş kat gabariye sahiptir.

- **294 Numaralı Ada**

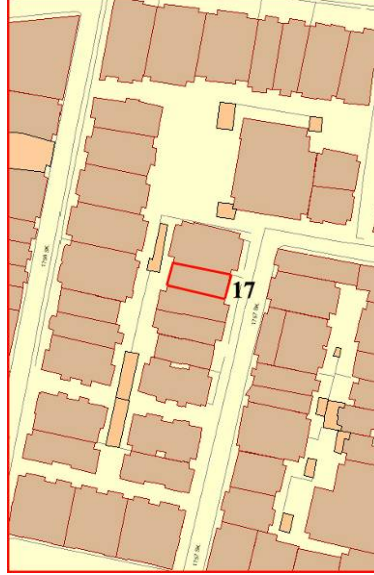

Şekil 3.21 294 No.lu Ada Detayı

1743 ve 1731 Sokaklara cephesi olan 294 no.lu adada 4 ve 11 no.lu örnek konut yapıları yer almaktadır. İki örnekte de parseller dikdörtgen biçimli ve bir cepheleri bitişik nizam özelliğindedir. Ada üzerinde %50 oranında yapılaşma bulunurken, bu konutların inşa tarihleri 1960'lı yıllara aittir. 1960 yılında inşa edilen örnek 4 dört

kat olarak, 1964 yılında inşa edilen örnek 11 ise dört kat+çatı katı olarak gabarilendirilmiştir.

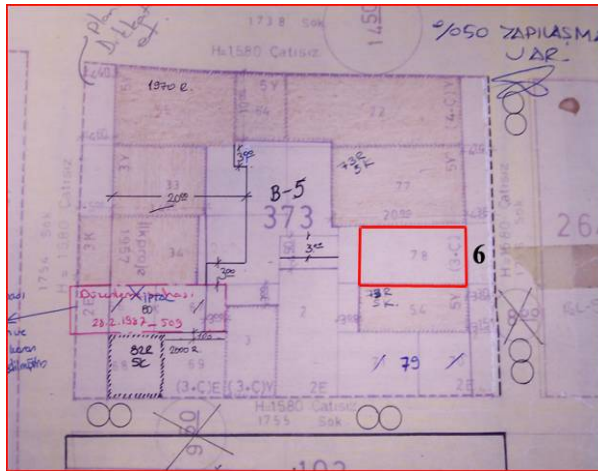
- **263 Numaralı Ada**

Şekil 3.22 263 No.lu Ada Detayı

1757 Sokak üzerinde yer alan 263 no.lu adada %60 oranında bir yapılaşma olduğu görülmektedir. Ada üzerindeki parseller genelde bitişik nizam ve dikdörtgen biçiminde planlanmıştır. 17 numaralı örnek konut yapısı, bu ada üzerinde bulunmaktadır. Yapı, bitişik nizam ve dar-uzun bir parsel üzerinde, 1968 yılında beş kat gabarili olarak inşa edilmiştir.

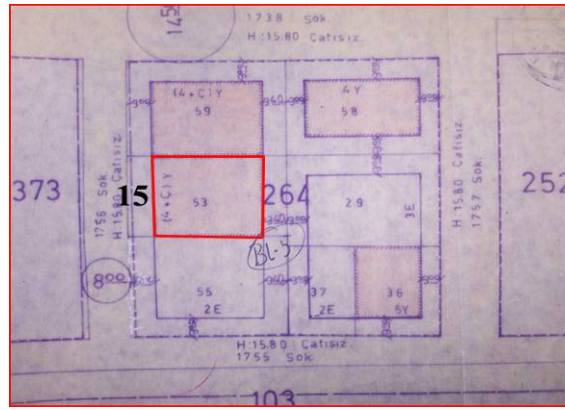
- **373 Numaralı Ada**

Şekil 3.23 373 No.lu Ada Detayı

Şekil 3.27’de görülen 373 no.lu ada üzerinde %50 yapılaşma olduğu ve tüm parsellerin bitişik nizam olarak planlandığı görülmektedir. Bu adada incelenen 6 numaralı örneğin bulunduğu parsel de bitişik nizam özelliğinde ve dikdörtgen biçimindedir. 1962 yılında inşa edilen bu konut yapısı, üç kat+çatı katı olarak gabarilendirilmiştir.

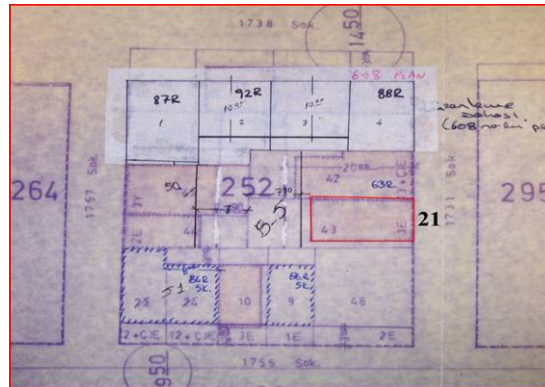
- **264 Numaralı Ada**

Şekil 3.24 264 No.lu Ada Detayı

Şekil 3.28’de görüldüğü gibi 264 no.lu ada üzerinde 15 numaralı örnek konut yapısı yer almaktadır. Ada yoğun bir şekilde yapılaşmış ve bir parsel hariç diğerleri bitişik nizam olarak düzenlenmiştir. Örnek 15’in üzerinde bulunduğu parsel de bitişik nizam özelliğinde ve kare biçimdedir. Yapı 1965 yılında, dört kat+çatı katı gabarili olarak inşa edilmiştir. Ada üzerindeki diğer parseller iki, üç, dört ve beş kat olmak üzere çeşitli gabarilere sahiptir.

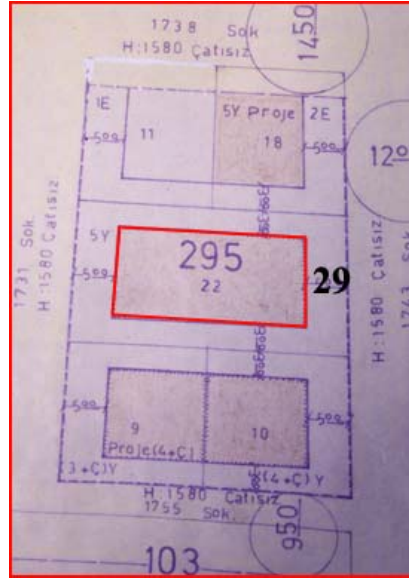
- **252 Numaralı Ada**

Şekil 3.25 252 No.lu Ada Detayı

Örnek 21, 252 no.lu ada üzerinde yer almaktadır. Ada üzerinde yoğun bir yapılaşma görülmekte, ancak yapıların 1950'li ve 1960'lı yıllarda inşa edildiği gabarilerinden anlaşılmaktadır. Yapı adasındaki yapıların çoğu 1, 2 ve 3 katlıdır. Örnek konut yapısı dikdörtgen ve bir cephesi bitişik nizam bir parsel üzerinde planlanmıştır. Ayrıca yapı 1969 yılında, üç kat gabarili olarak inşa edilmiştir.

- **295 Numaralı Ada**

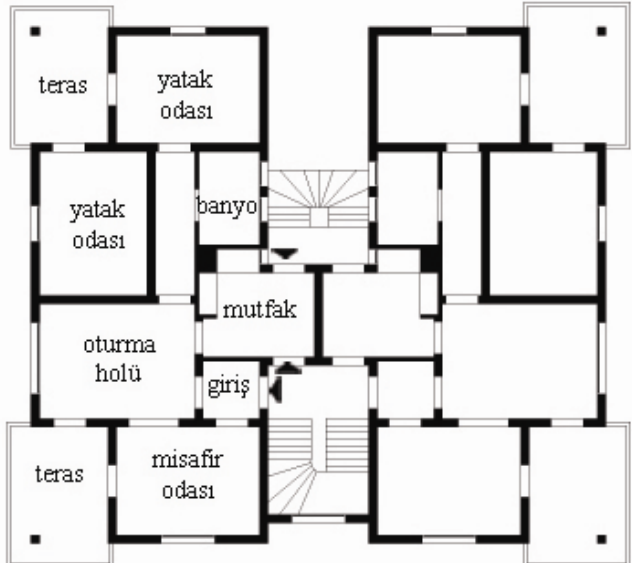
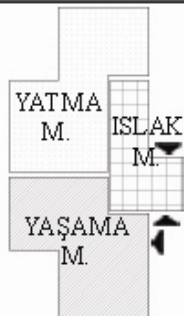
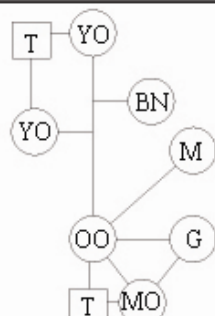
Şekil 3.26 295 No.lu Ada Detayı

295 no.lu ada üzerinde 29 numaralı örnek konut yapısı yer almaktadır. 1975 yılında inşa edilen yapının gabarisi beş kat olarak belirlenmiştir.

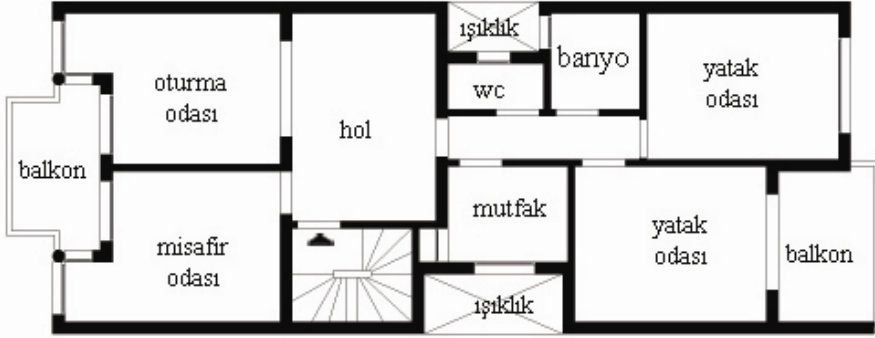
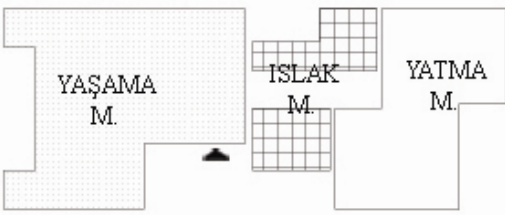
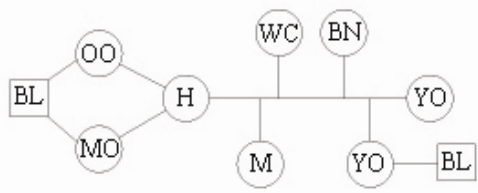
3.3.3 Örneklerin İncelenmesi

3.3.3.1 1950-1965 Arası Örnekler

Bu dönemde İç Bölgede 15 adet konut yapısı incelenmiştir. Bu konutların toplam alanı ortalama 107 m² olarak belirlenmiştir. İncelenen örneklerin toplam konut alanları 84 m² ile 130 m² arasında değişim göstermiştir.

ÖRNEK 1		İÇ BÖLGE 1950-1965 DÖNEMİ	
ADRES	1740 Sokak No: 6		
ADA/PARSEL	216 / 37	KAT ADEDİ 4 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ / YILI	Hilmi ÇELEBİOĞLU / 1955		
NOTLAR	Yapı sahibi : İsmail Erdoğan Kare biçimli ve ayrik niz am bir p arsel üz erinde y er alan yap ının p lanında küçük bir giriş holünden sonra oturma ve yemek holüne geçilmekte ve diğer mekanlara dağılım buradan sağlanmaktadır. Ana girişten ayrı iki servis girişi daha bulunmakta, bu girişler mutfağa açılmaktadır. Misafir odası oturma holünden ayrı çözülen konutta, holden bir kap ı ile ayrılan koridor ile y atak odaları ve banyo ya ulaşılmaktadır.		
KAT PLANI			
			
			1/200
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

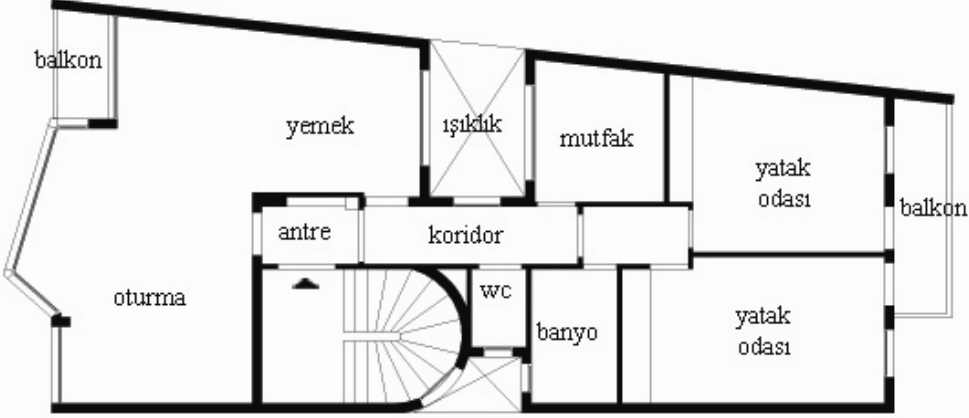
ÖRNEK 2		İÇ BÖLGE 1950-1965 DÖNEMİ	
ADRES	Bahar Apt. 1742 Sok. No: 20		
ADA/PARSEL	236 / 138	KAT ADEDİ 4 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ/YILI	Avni SONGÜLER/ 1957		
NOTLAR	Yapı Sahibi : Asım Efil Bitişik nizam bir parsel üzerinde iki daire olarak planlanan şemada önce oturma ve yemek işlevlerini içeren bir hale girilmektedir. Servis girişi ile ulaşılan servis holü ise yatak koridoruna açılmaktadır. Misafir ve oturma odaları ayrı planlanmıştır. Mutfakta özel koridordan ulaşılması, ışıklığa bakması ve küçük bir alan kaplaması yemek yeme işlevinin burada yapılmadığını göstermektedir.		
KAT PLANI			
			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 3 İÇ BÖLGE 1950-1965 DÖNEMİ	
ADRES	İncili Apt. 1741 Sok. No: 14
ADA/PARSEL	326 / 135 KAT ADEDİ 3 KAT
MİMAR/YILI	Mehmet İLGAZ / 1958
NOTLAR	Yapı Sahibi : Esat Tarman Dikdörtgen ve bitişik nizam bir parsel üzerinde her katta tek daire olarak çözümlenen yapıya geniş bir holden girilmekte ve bu holden yemek ve oturma alanı olarak kullanılmaktadır. Bu holden, oturma ve misafir odaları ile özel koridora ulaşılmaktadır. Işıklığa bakan mutfak ile , yatak odaları ve banyoya ulaşan koridor bir kapıyıla holden gizlenmektedir.
KAT PLANI	
	
1/150	
GENEL ZONLAR	MEKAN DÜZENİ
	

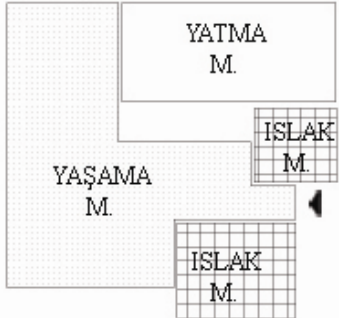
ÖRNEK 4		İÇ BÖLGE 1950-1965 DÖNEMİ	
ADRES	1737 Sok. No: 57/2		
ADA/PARSEL	294 / 22	KAT ADEDİ 4 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ/YILI	Akif KINAY / 1960		
NOTLAR	Yapı Sahibi : Mustafa Köhen Konutta salon olarak tanımlanan, oturma ve yemek mekanı olarak kullanılan bir holden girilmekte ve bu holden misafir ve oturma odaları ile özel koridora dağılım sağlanmaktadır. Konutta bir servis girişi bulunmakta ve bu giriş servis holü de olan kilere açılmaktadır. Giriş holünden gizlenen koridorda mutfak, yatma ve ıslak mekanlar bulunmaktadır. Bu şemada bir yatak odasının giriş holüne de açıldığı görülmektedir.		
KAT PLANI			
			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

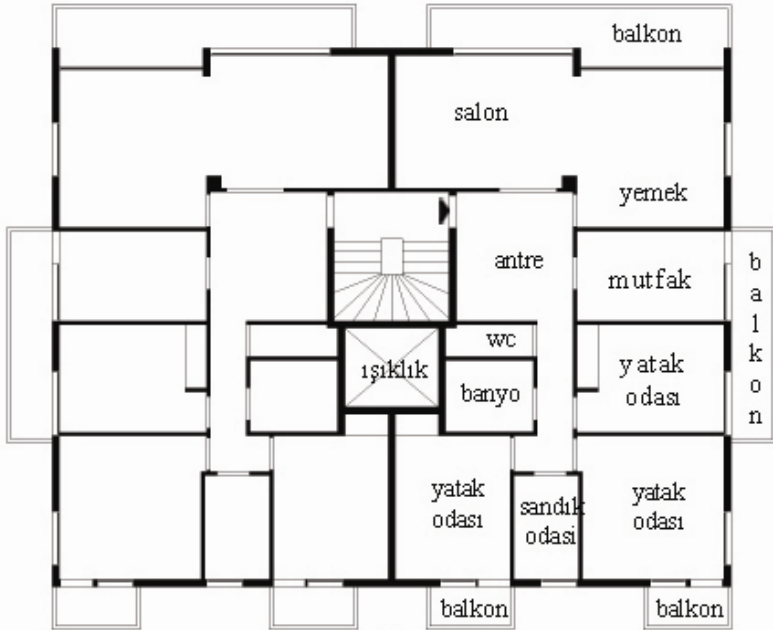
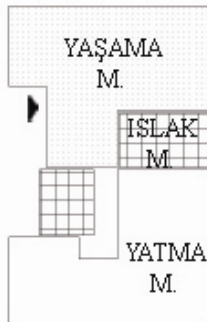
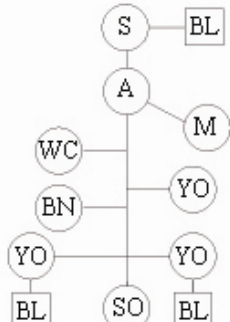
ÖRNEK 5 İÇ BÖLGE 1950-1965 DÖNEMİ	
ADRES	Bengisu Apt. 1704 Sok. No: 15
ADA/PARSEL	216 / 41 KAT ADEDİ 4 KAT+Ç.KATI
MİMARİ/YILI	Sami BENGİSU/ 1962
NOTLAR	Yapı Sahibi : Suat ve Sami Bengisu Dikdörtgen biçimli ve ayrık nizam bir parsel üzerinde, ön ve arka cep helere bakan iki dairenin planlandığı bir yapıdır. Arka daire ön daireye göre daha küçük bir alan kapladığından dairelerin plan çözümleri farklıdır. Büyük dairenin planı incelenmiş, yaşama alanının tek bir mekanda çözümlendiği görülmüştür. Girişten ayrı olarak planlanan servis girişinden mutfak ve wc'ye ulaşılmaktadır.
KAT PLANI	
1/200	
GENEL ZONLAR	MEKAN DÜZENİ

ÖRNEK 6		İÇ BÖLGE 1950-1965 DÖNEMİ	
ADRES	Dörtler Apt. 1756 Sok. No: 62		
ADA/PARSEL	108 / 78	KAT ADEDİ 3 KAT	
MİMARİ/YILI	Ertuğrul ATAMAN / 1962		
NOTLAR	Yapı Sahibi : Abdülreşat Orcan ve ort. Konut, dikdörtgen ve bitişik nizam bir parsel üzerinde tek daire olarak çözümlenmiştir. Planda önce küçük bir hole, sonra ise yemek alanı olarak kullanılan ve diğer mekanlara dağılımı sağlayan geniş bir hole ulaşılmaktadır. Yaşama alanı giriş holünden duvar parçaları ile ayrılmaktadır. Mutfak ışıktan aydınlanmakta ve buraya hem antreden hem de özel koridordan ulaşılmaktadır.		
KAT PLANI			
			
1/150			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 7		İÇ BÖLGE 1950-1965 DÖNEMİ	
ADRES	Sevkete Apt. Fazıl Bey Cd. No: 7		
ADA/PARSEL	216 / 12	KAT ADEDİ 4 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ/YILI	Ferruh ÖZEL / 1963		
NOTLAR	Yapı Sahibi : Şevkete Güleç Konut, dikdörtgen ve birleşik nizami bir parselde tek daire olarak planlanmıştır. Plan şemasında oturma, yemek ve salon işlevleri tek bir hacimde toplanarak daha geniş bir alana ayrılmıştır. Koridordan wc ve mutfakla ulaşılmakta, yatak odaları ve banyoya ise genel alandan gizlenen küçük bir koridor ile ulaşılmaktadır. Bu şemada da mutfak ışıklığa bakmakta ve yemek işlevi yaşam alanında yapılmaktadır.		
KAT PLANI			
			
1/150			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 8		İÇ BÖLGE 1950-1965 DÖNEMİ	
ADRES	Arca Apt. 1729 Sok. No : 57		
ADA/PARSEL	78/27	KAT ADEDİ 4 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ/YILI	İhsan ARİŞ / 1963		
NOTLAR	Yapı Sahibi : Reşat Arca Konut planında dikdörtgen parsel üzerinde iki daire çözümü yapılmıştır. Küçük giriş holünden oturma ve yemek holüne ulaşılmakta ve buradan mekanlara dağılım sağlanmaktadır. Girişten ayrı planlanan ve mutfığa açılan bir servis girişi bulunmaktadır. Oturma ve yemek holünden kapı ile gizlenen koridorlarla ıslak mekanlar ve yatak odalarına ulaşılmaktadır.		
KAT PLANI			
			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

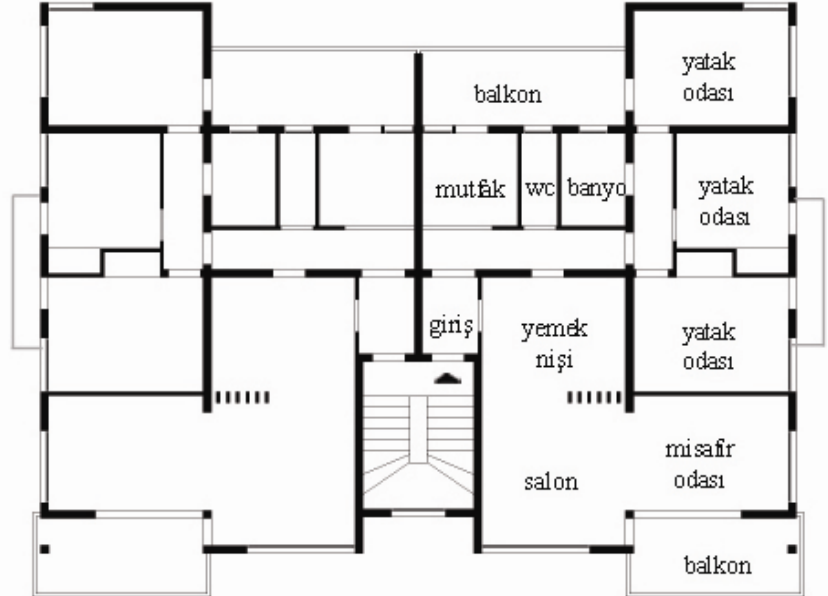
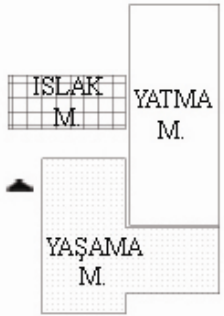
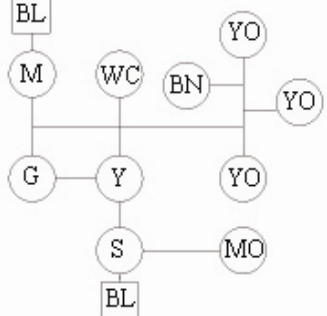
ÖRNEK 9		İÇ BÖLGE 1950-1965 DÖNEMİ	
ADRES	Kalyoncu Apt. 1744 Sok. No : 2		
ADA/PARSEL	230 / 46	KAT ADEDİ 4 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ/YILI	Cahit AKAN / 1963		
NOTLAR	Yapı Sahibi : Cavit Kalyoncu		
<p>Dikdörtgen ve ayrıklı nizam bir parsel üzerinde inşa edilen bir konut yapısıdır. Küçük bir giriş holünden yemek, oturma ve salon mekanlarını içeren yaşama alanına girilmektedir. Antreden bir kapı ile gizlenen koridor ile de yatak odaları ve banyoya dağılım sağlanmaktadır. Salondan ve özel koridordan girilen oda, günlük oda ve misafir odası olarak planlanmıştır.</p>			
KAT PLANI			
			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 10		İÇ BÖLGE 1950-1965 DÖNEMİ	
ADRES	Çiçekçi Apt. Fazıl Bey Cd. No : 63		
ADA/PARSEL	229 / 81	KAT ADEDİ 4 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ/YILI	Nur ÇAPA / 1964		
NOTLAR	Yapı Sahibi : Sabiha Çelikmen		
<p>Plan şemasında kare biçimli ayrı bir parselde oturan iki dairesel bir çözüm görülmektedir. Giriş holünden yaşam mekanlarına ve özel koridora dağılım sağlanmaktadır. Misafir ve oturma odası ile yemek alanı tek bir hacimde planlanmıştır. Yatak odaları ve ıslak mekanlara, giriş holüne eklenen ve genel alandan gizlenmeyen bir koridor ile ulaşılmaktadır.</p>			
KAT PLANI			
			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 11 İÇ BÖLGEDE 1950-1965 DÖNEMİ	
ADRES	Diniz Apt. 1743 Sok. No : 43
ADA/PARSEL	294 / 5 KAT ADEDİ 4 KAT+Ç.KATI
MİMARİ/YILI	Cahit AKAN / 1964
NOTLAR	Yapı Sahibi : Selim Diniz Konutta dikdörtgen parsel üzerinde aynı büyüklükte olan, ön ve arka cephelere bakan iki daire çözümlü yapılmıştır. Girişte küçük bir hole girilmekte, buradan mutfak, wc, salon ve özel koridora ulaşılmaktadır. Özel koridor yatak odaları ve banyoya açılmakta, kapı ile genel alandan gizlenmektedir. Planda mutfak, alan olarak küçük olması ve ışıklığa bakması, yemek mekanının salon içinde olduğunu göstermektedir.
KAT PLANI	
1/200	
GENEL ZONLAR	MEKAN DÜZENİ

ÖRNEK 12		İÇ BÖLGE 1950-1965 DÖNEMİ		
ADRES	1728 Sok. No: 67/1			
ADA/PARSEL	9325 / 14			KAT ADEDİ 4 KAT+Ç.KATI
MİMARİ/YILI	Nur ÇAPA / 1964			
NOTLAR	<p>Yapı Sahibi : Amelia Pariente Örnekte, dikdörtgen ve bitişik nizam bir parsel üzerinde tek daire çözümü yapılmıştır. Ana girişten başka bir servis girişi bulunmakta ve bu giriş mutfağa açılmaktadır. Girişteki küçük antreden misafir odası, salon ve -yatak odaları, mutfak, w.c., banyoya açılan- koridora ulaşılmaktadır. Genel ve özel alanlar arasında ayırım yapılmamıştır. Mutfakın küçük olması, ışıklığa açılması yemek işlevini barındırmadığını göstermektedir.</p>			
KAT PLANI				
				
1/200				
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ		
				

ÖRNEK 13		İÇ BÖLGE 1950-1965 DÖNEMİ	
ADRES	1737 Sok. No : 30		
ADA/PARSEL	73 / 15	KAT ADEDİ	5 KAT
MİMARİ/YILI	Yegan BEKTAY / 1965		
NOTLAR	<p>Yapı Sahibi : Yegan Berktay Plan şeması kare ve bitişik nizam özelliğinde bir parsel üzerinde, her katta tek daire olacak şekilde düzenlenmiştir. Girişte geniş bir hol çözümü yapılmış ve konutun diğer mekanlarına buradan dağılım sağlanmıştır. Servis mekanları konutun arka cephesinde toplanarak buraya ayrı bir koridor ile ulaşılmıştır. Yatak odaları ve banyoya ise giriş holünden gizlenen bir koridor ile geçilmektedir.</p>		
KAT PLANI			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	

ÖRNEK 14		İÇ BÖLGE 1950-1965 DÖNEMİ	
ADRES	Koru Apt. 1740 Sok. No: 12		
ADA/PARSEL	230 / 55	KAT ADEDİ 4 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ/YILI	Akif KINAY / 1965		
NOTLAR	Yapı Sahibi : Cengiz Yüncü ve Ort. Örnekte dikdörtgen ve ayrık nizam bir parsel üzerinde ön cepheye bakan eşit büyüklükte iki daire çözümlü yapılmıştır. Küçük giriş holünden geçilen L şeklindeki hol üzerinde servis mekanları ve yatma mekanları sıralanmıştır. Yatak koridoru bir kapıyla servis koridorundan ayrılmıştır. Tek mekanda çözümlenen yaşamada yemek ile salon bölümleri duvar parçalarıyla ayrılrsa da mekansal bütünlük sağlanmıştır.		
KAT PLANI			
			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 15		İÇ BÖLGE 1950-1965 DÖNEMİ	
ADRES		Filiz Apt. 1756 Sok. No : 39	
ADA/PARSEL		264 / 53 KAT ADEDİ 4 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ/YILI		Fehmi TANGER / 1965	
NOTLAR		Yapı Sahibi : Nimet Özkaner Girişte salon olarak tanımlanan, yemek yeme alanı ve aynı zamanda giriş holü olarak kullanılan bir mekan yer almaktadır. Bu alandan yaşama mekanına ve yatak odaları ile ıslak mekanlara ulaşımı sağlayan koridora ulaşılmaktadır. Mutfağın yatak odası koridorunda ve ışıklığa bakan bir yerde olması holün yemek yeme alanını da kapladığını göstermektedir.	
KAT PLANI			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	

3.3.3.2 1950-1965 Arası Örneklerin Değerlendirilmesi

1940'lı ve 1950'li yıllarda büyük şehirlerde sanayileşmenin gelişmesi ile köylerden kentlere bir nüfus göçü yaşanmış, bunun sonucunda kentlerdeki mevcut konut stoğu, yeni gelen nüfusun barınma ihtiyacını karşılayamamıştır. Ortaya çıkan konut sorununun mevcut yasalarla çözümlenememesi nedeniyle “Bina Yapımı Teşvik Kanunu” (1948) çıkarılmıştır. Bu yasa ile belediyelere ucuz arsa sağlama ve bu arsaları belirli koşullarda kişilere dağıtma yetkisi verilmiştir (www.bayindirlik.gov.tr). 1950'li yıllarda konut yapımının hızlanması bu yasa ile sağlanmıştır. Karşıyaka da nüfus hareketliliğinden payını almış ve konut ihtiyacı çeşitli şekillerde kapatılmaya çalışılmıştır. Çözüm arayışları genel olarak parsellerin üzerindeki eski iki katlı yapıların yıkımı ya da yeni parsel düzenlemeleri ile çok katlı apartman yapılarına olanak sağlanması şeklinde gelişmiştir. Ancak her dairede kişisel mülkiyete olanak sağlayan Kat Mülkiyeti Kanunu'nun (1965) henüz çıkarılmadığı bu yıllarda yapı yoğunluğunu, varlıklı kişilerin yaptırdığı aile apartmanları (kira evleri) belirlemiştir. Kira evleri, kişilerin bireysel girişimleri ile yaptırılan, kiraya verilerek gelir amaçlı kullanılan konut yapılarıdır. Kentin en prestijli bölgelerinde bulunan bu yapılarda, daireler yine üst ya da üst orta gelir düzeyine sahip sınıflar tarafından kiralanmıştır. Kentin konut dokusunu oluşturan bu yapılar dönemin ünlü mimarlarınca tasarlanmış, binaya adını veren mal sahibi için önemli bir gurur kaynağı olmuştur. Bu yapılar, genelde her katta tek daire ya da iki daire olacak şekilde planlanmıştır. Bu sebeple konut toplam alanlarının büyüdüğü ve konutların mekansal kurgularında mimari çeşitliliğin olduğu bilinmektedir. Plan kurgusundaki bu çeşitlilik yapıların cephe kurgularına da yansıtılmıştır. 1950-1965 yılları arasında çalışma alanının “İç Bölge” kısmında, bu özelliklere sahip 15 adet konut planı incelenmiştir. Bu dönemde, bölgede yoğun olarak Akif Kınay, Cahit Akan ve Nur Çapa'nın yapılarına rastlanmıştır.

İzmir'de uluslararası bir yarışma sonucu elde edilen Aru Planı (1955) ile kentin konut bölgeleri, yapı gabarileri, parsel biçimleri ve büyüklükleri belirlenmiştir. Ancak 1950-1965 döneminin sonlarında kentteki büyüme, imar planında öngörülen büyümeden çok daha fazla olmuştur. Daha önce de belirtildiği gibi 1960'lı yıllarda

1955 İmar Planı geçersiz bir hale gelmiştir. Bu sebeple, 1962 tarihli Halihazır Harita hazırlanmıştır. Bu planlar ile Karşıyaka'daki konut alanları, yapı adaları, parsel biçimleri ve yapı gabarileri tespit edilmiştir.

İç Bölgede bu döneme ait örnek konutlar, farklı yapı yoğunluklarına sahip yapı adaları üzerinde yer almaktadır. Bazı adalarda yoğun bir yapılaşma görülürken, bazılarında ise seyrek bir konut dokusunun olduğu görülmüştür. Yapı adalarının yoğunlukları; parsellerin biçim, büyüklük ve ayırık ya da bitişik nizam olma özelliğinden kaynaklanmaktadır. Parseller, konut planlarının oluşmasında etkili olmaktadır. Bu sebeple konut planlarını **parsel özelliklerine göre** sınıflandırmak mümkündür. Bu dönemde örnek olarak incelenen 1-15 arası konutlar arasından örnek 1, 5, 9, 10, 14 ayırık nizam, örnek 2, 3, 4, 6, 7, 8, 11, 12, 13, 15 bitişik nizam parseller üzerinde inşa edilmiştir. Parsel biçimlerinin kare olduğu örnekler 1, 2, 6, 10, 13, 14, 15'de, dikdörtgen olduğu örnekler ise 3, 4, 5, 7, 8, 9, 11, 12'de görülmektedir. Bu dönemde her katta genellikle tek dairesel (örnek 3, 4, 6, 7, 12, 13) veya çift dairesel (örnek 1, 2, 5, 8, 9, 10, 11, 14, 15) konut çözümlerine rastlanmıştır. Parsel biçim, büyüklük ve özellikleri ile kattaki daire sayısı, konut plan şemalarının belirlenmesinde etkili olmuş, bunun sonucunda kare ya da dikdörtgen şemalı konutlar oluşmuştur. Dikdörtgen plan şemasına sahip konutlara, örnek 1, 2, 3, 4, 7, 10 ve 15'te rastlanmaktadır. Diğer şema olan kare plan tipine sahip konutlara örnek olarak ise 5, 6, 8, 9, 11, 12, 13 ve 14 numaralı konutlar verilmektedir. Parsel biçimleri ile konut plan tiplerinin ilişkili olduğu belirlenmiştir. Dikdörtgen parsel üzerinde konumlanan ve dikdörtgen plan tipine sahip olan konutlar 3, 4 ve 7 numaralı yapılardır. Bu örneklerde tek dairesel plan çözümünün yapıldığı görülmüştür. Kare biçimli parsel üzerinde yer alan ve kare plan tipine sahip olan konutlar ise örnek 6, 13 ve 14'tür. Bu örneklerden 6 ve 13'da tek dairesel, 14'te ise çift dairesel plan çözümü yapılmıştır.

Bu dönemde incelenen konut planları **mekansal alt birimlerin sirkülasyon mekanı ile kurduğu ilişki biçimlerine göre** sınıflandırıldığında, üç tip karşımıza çıkmaktadır. Bunlardan ilki **ana sirkülasyon mekanı + bir yardımcı sirkülasyon**

mekanına sahip plan şemalarıdır. Bu şema örnek 3, 4, 9, 10, 11, 12 ve 15 numaralı konutlarda görülmektedir. Bu şemalarda ana sirkülasyon ve yardımcı sirkülasyona bağlanan mekansal alt birimler farklılık göstermekte, bu sebeple iki farklı işleyiş şeması ortaya çıkmaktadır. Bunlardan ilkinde yaşama ve yeme amaçlı birimler ana sirkülasyon mekanına bağlanmakta, servis ve yatma birimleri ise yardımcı sirkülasyon mekanına bağlanmaktadır (örnek 3, 4, 12 ve 15). Bu örneklerin tümünde ana sirkülasyon mekanı, geniş bir alan kaplamakta ve aynı zamanda yaşama mekanının devamı ya da salon olarak kullanılmaktadır. Giriş holünün bu özelliği geleneksel Türk evindeki “orta sofa”yı anımsatmaktadır. Ayrıca bu örneklerin tümünde mutfak ışıklığa açılması ve küçük bir alan kaplaması, yemek yeme işlevi ana sirkülasyon mekanında ya da yaşama alanında yapıldığını göstermektedir. Ana sirkülasyon mekanı + bir yardımcı sirkülasyon mekanı ile planlanan bu konutlarda, mutfak ve misafir tuvaleti ile yatma birimleri aynı hol üzerinde sıralandığı için mekansal alt birimler kendi aralarında gruplanamamakta, bu sebeple genel ve özel mekan ayrımı sağlanamamaktadır.

Bu dönemde görülen 2. tip şemada ise servis ve yaşama mekanlarının ana sirkülasyona, yatma birimlerinin yardımcı sirkülasyon mekanına bağlandığı görülmektedir (örnek 9 ve 11). Bu örneklerde ana sirkülasyon mekanı küçük bir alan kaplamakta, yaşamanın devamı olarak kullanılmamaktadır. Bu sebeple de yemek işlevi mutfakta veya yaşama alanında yapılmaktadır. Bu örneklerde yatma birimleri özelleşerek aynı hol üzerinde yer aldığından dolayı genel ve özel mekan ayrımı sağlanmaktadır. Örnek 10’da ise mutfak ana sirkülasyon mekanına bağlanmakta, ancak misafir wc yardımcı sirkülasyon mekanında bulunmaktadır. Bu sebeple genel ve özel mekan ayrımı kısmen sağlanmaktadır.

Bu dönemde incelenen konutlarda görülen bir diğer tip ise **ana sirkülasyon mekanı ve iki yardımcı sirkülasyon mekanı**ndan oluşan plan tipleridir. Bu çözümün görüldüğü örnekler 1, 2, 5, 6, 7, 13, ve 14 nolu yapılarıdır. Bu yapılar arasından, ana sirkülasyon mekanının geniş çözümlendiği ve oturma alanı ile bütünleştiği ya da bu alanın kendisi olduğu örneklere sıkça rastlanmaktadır. Bunlar;

1, 2, 4, 6, ve 13 no.lu yapılarıdır. Geniş bir alana yayılan ana holün yemek yeme amaçlı olarak da kullanıldığı plan çözümü, yemek odasının ayrı mekansal bir alt birim olarak planlandığı 13 no.lu örnek hariç diğer tüm örneklerde görülmektedir. Bu plan tiplerinde mutfak yine küçük bir alan kaplamakta ve ışıklıktan aydınlanmakta, yemek yeme amaçlı kullanılmamaktadır.

Ana sirkülasyon mekanı ve iki yardımcı sirkülasyon mekanından oluşan plan tiplerinde, iki farklı çözüm olduğu belirlenmiştir. Bunlardan ilkinde yardımcı sirkülasyon mekanlarından birini giriş holü oluşturmaktadır (örnek 1 ve 6). Diğer çözümde ise iki yardımcı sirkülasyon mekanının yatma ve servis birimlerine ayrı ayrı hizmet verdiği görülmektedir (örnek 5, 7, 13 ve 15'tir). Bu plan tiplerinde yardımcı sirkülasyon mekanlarının ana sirkülasyona bağlanma şeklinde farklılıklar olduğu görülmektedir. Bunlardan ilki yardımcı sirkülasyon mekanlarının ana sirkülasyon mekanına ayrı ayrı bağlandığı konut tipleridir (örnek 5 ve 7). Diğer plan şemasında ise önce ana sirkülasyon mekanına, buradan servis birimlerine bağlanan koridora ve daha sonra yatak odalarına bağlanan koridora ulaşılmaktadır (örnek 7 ve 14). Her iki gruba ait örneklerde mekansal alt birimler ayrı ayrı gruplandırıldığı için genel ve özel mekan ayrımı sağlanmaktadır.

Bu dönemde görülen **ana sirkülasyon mekanı + üç yardımcı sirkülasyon mekanından** oluşan plan çözümü ise örnek 8'de görülmektedir. Bu yapıda yardımcı sirkülasyon mekanlarını giriş holü, yatma holü ve servis holü oluşturmaktadır. Bu şemada sirkülasyon mekanlarının diziliş sırası ise; giriş holü, ana hol, servis holü ve yatma holü şeklindedir. Bu nedenle yatma birimleri özelleşmekte, genel ve özel mekan ayrımı sağlanmaktadır. Ana hol, oturma ve yemek yeme amaçlı kullanılmakta ve servis ile yatma hollerine bağlanmaktadır.

1950-1965 yılları arasında incelenen konutların mekansal kurgularında ve plansal düzenlemelerinde, dönemin sosyal ve toplumsal yapısı ile ilgili karakteristik özelliklerin bulunduğu saptanmıştır. Bu plansal özelliklerden biri, konutlarda ana giriş kapısının dışında bir de servis girişinin bulunmasıdır. Bu dönemde sık olarak görülen bu kullanım ile konutta genel ve özel mekana girilmeden servis alanlarına

ulaşım sağlanmaktadır. Servis girişlerinin uygulandığı planlara örnek olarak 1, 2, 4, 5, 8 ve 12 numaralı konutlar verilebilmektedir. Servis alanlarına ulaşımı sağlayan bu giriş, 2 ve 5 numaralı örneklerde farklılık göstererek önce bir servis holüne ulaşım sağlanmıştır.

1950-1965 döneminde örnek planların çoğunda görülen bir diğer mekansal özellik ise salon ve oturma odasının farklı Şekillerde ilişkilendirilmesidir. Bu zmler; salon ile oturma odasının ayrı odalar olarak üzüldüğü (rnek 1, 2, 3, 4, 8, 12), iki mekan arasında camlı ve büyük bir kapı ile bir ilişki sağlandığı (rnek 6, 9, 13, 15), boşluklu bir duvar ile iki mekan arasında ilişki sağlandığı (rnek 14) ve yaşama mekanı adı altında iki mekanın tek bir alanda toplandığı (rnek 5, 7, 10, 11) düzenlemeler olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşama mekanları arasındaki ilişkinin bu Şekilde bir derecelenme göstermesi, zamanla toplumun günlük yaşamında da değişimler olduğunu göstermektedir. Dönemin sonlarına doğru misafir odası ile oturma odası bütünleşerek tek bir mekan haline dönüşmeye başlamıştır.

Bu döneme ait konut örneklerinde genellikle mutfağın kk bir alan kapladığı ve ışıklığa baktığı görülmektedir. İncelenen konutlardan 1, 2, 3, 4, 6, 7, 8, 11, 12 ve 15'teki mutfak zmleri bu duruma örnek oluşturmaktadır. Bu mekansal kurgu 1950-1965 döneminde mutfağın sadece yemek hazırlama işlevi için kullanıldığını, yemek eyleminin genel holde ya da yaşama alanında yapıldığını göstermektedir. Ayrıca mutfağın konutun mekansal kurgusu içindeki yerinin değişiklik gösterdiği tespit edilmiştir. Dönemin başında mutfağın genel alandan uzak konumlandığı belirlenmiş, örnek 2, 3, 4, 6, 12 ve 15'te mutfağın yatak odaları ve ıslak mekanlara ulaşan koridor üzerinde yer aldığı görülmüştür. rnek 5, 8, 13 ve 14'te ise farklı bir zm yapılarak mutfağa genel ve özel alandan ayrı olarak planlanan bir servis koridoru ile ulaşılmıştır. Konut planlarında misafir wc'nin genel olarak yatak odalarının bulunduğu koridorda konumlandığı belirlenmiştir. Misafir wc'nin banyoya yakın bir alanda konumlanması isteği nedeniyle bu zmn yapıldığı düşünülmüştür. Ayrıca bu dönemde kiler (rnek 4, 13), sandık odası (rnek 5, 10) gibi ek işlevlere az rastlanmıştır. İncelenen konutlarda iki yatak odalı üzümlerin

sıkça görülmüş, üç yatak odalı planlar dönem sonlarına doğru sadece örnek 10, 11 ve 14'te ortaya çıkmıştır. Bu döneme ait konut yapılarının toplam alanı büyük olduğundan, yatma birimleri de 12 ile 15 m² arasında değişim göstermiştir.

Kira evlerinin (aile apartmanları) yoğun olarak görüldüğü bu dönemde, yapıların cephe estetiğine de önem verildiği gözlenmiştir. Yapıların mekansal kurgudaki çeşitliliği, cephede de kendini göstermiş, bu yapılara ait karakteristik cephe özellikleri oluşmuştur. Eyüce (1999, s.36-37), İzmir'de 1950'li yıllarda konut mimarisinin kimliğini modern fakat milli bir tasarım yaklaşımının oluşturduğunu belirtmektedir. Bu mimarinin özellikleri;

- Düzgün geometrik biçimlerin simetrik bir düzen içinde kullanımı,
- Geniş saçaklı çatılar,
- Açıkta bırakılmış kolonlar,
- Cumbayı anımsatan çıkmalar,
- Ritmik dikdörtgen pencereler,
- Gri edelputz sıva, sıva ile kontrast yaratan beyaz saçak altları, pencere kenarları,
- Yine sıvaya kontrast beyaz doğramalar, koyu yeşil ahşap kepenkler,

gibi biçimsel ve yapısal (tektonik) özelliklerdir. 1950'li yıllarda bir diğer değişim ise malzeme teknolojilerinde meydana gelen gelişmelere ve İzmir'de açılan çimento fabrikasının 1954'te imalata geçmesine bağlı olarak, betonarme karkas yapım sisteminin yaygınlaşması ile açıklıkların artması, açıkta bırakılan kolonların veya kolonadın sıkça kullanılmasıdır (Eyüce, 1999, s.36-37).

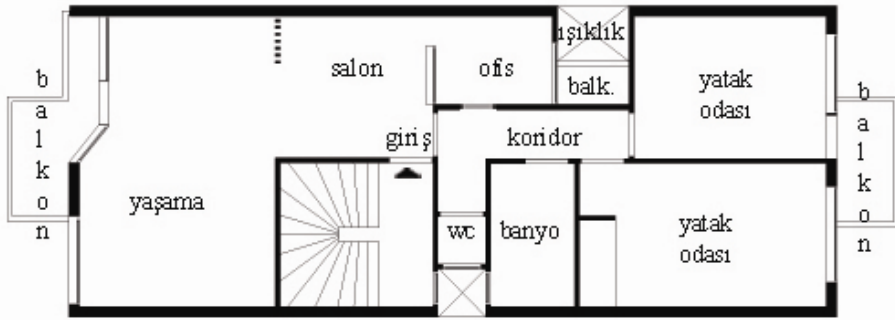
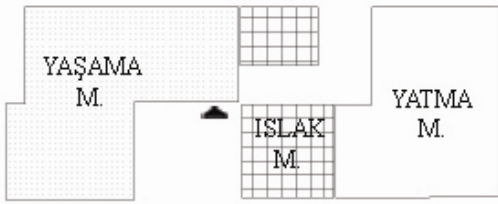
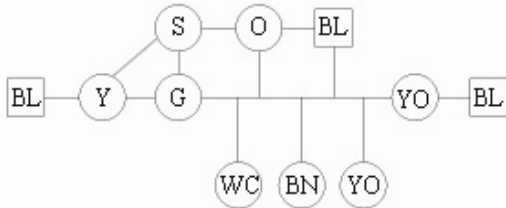
İç bölgede 1950 ile 1965 dönemine ait konutlarda da bu karakteristik özelliklerin bulunduğu gözlenmiştir. Yapı gabarileri genelde dört kat+çatı katı olan bu yapılarda geniş saçaklı çatıları, açıkta bırakılan kolonları veya taşıyıcı ince dairesel elemanları, köşe pencereleri, merdivenin düşey bir eleman olarak cephe kurgusuna yansması ve cumba şeklindeki çıkmaları gibi özellikler görülmektedir. İncelenen

örnekler arasından 1, 2, 3, 4 ve 8 numaralı konutların cephe kurguları bu karakteristik özellikleri taşımaktadır. Balkonların geniş olduğu bu dönemde örnek 2 ve 6'da balkonların açılı olarak planlandığı görülmüştür. Örnek 9'da ise sirkülasyon çekirdeği cepheye yansıtılmış, yatay çizgisel elemanlar ile modern bir etki yaratılmak istenmiştir.

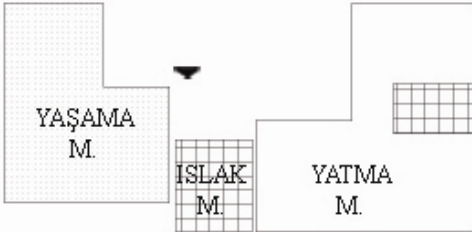
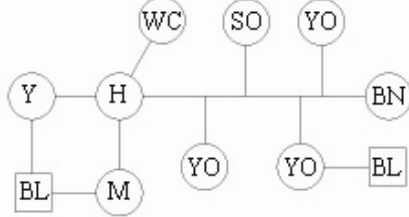
3.3.3.3 1965-1980 Arası Örnekler

Bu dönemde İç bölgede 17 adet konut belirlenerek kat planları incelenmiştir. Bu örneklerin toplam alanı önceki döneme göre azalarak 99 m² olmuştur. Konut toplam alanları 71 m² ile 140 m² arasında değişim göstermiştir.

ÖRNEK 16		İÇ BÖLGE 1965-1980 DÖNEMİ			
ADRES	Semerkent Apt. 1737 Sok. No:5				
ADA/PARSEL	75 / 32			KAT ADEDİ	4 KAT+Ç.KATI
MİMARİ/YILI	Kemal TÜRKSÖNMEZ / 1967				
NOTLAR	Yapı Sahibi: Ayşe Semerkent				
<p>Bu örnekte, dikdörtgen ve bitişik nizam parsel üzerinde her katta tek daire çözümü yapılmıştır. Yaşama alanı oturma, salon ve yemek işlevlerini tek bir hacimde toplamaktadır. Küçük bir alanda çözümlenen ve ışıklığa bakan mutfak ile yaşama alanı arasında bir pencere açılmıştır. Antreden bir kapı ile ulaşılan koridor üzerinde yatak odaları ve banyo sıralanmıştır.</p>					
KAT PLANI					
					
1/200					
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ			
					

ÖRNEK 17		İÇ BÖLGE 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Uğur Apt. 1757 Sok. No:4		
ADA/PARSEL	263 / 71	KAT ADEDİ 5 KAT	
MİMARİ/YILI	Hüda verdi DALYAN / 1968		
NOTLAR	<p>Yapı Sahibi: Ayşe Sezerman Konutta dikdörtgen ve bitişik nizam bir parselde tek daire çözümü yapılmıştır. Girişte hol görevi gören ve yemek mekanı olarak kullanılan, ancak salon olarak tanımlanan bir alan yer almaktadır. Giriş holünden bir kapı ile gizlenen, yatak odaları ve ıslak mekanlara ulaşan bir koridor vardır. Planda yaşama, salon ve mutfak duvar ve banko ile separe edilmiş, ancak tek bir mekan olarak düzenlenmişlerdir.</p>		
KAT PLANI			
			
			1/150
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 18		İÇ BÖLGE 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Çınar Apt. 1740 Sok. No:33		
ADA/PARSEL	9335 / 1	KAT ADEDİ 4 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ/YILI	Nur ÇAPA / 1968		
NOTLAR	Yapı Sahibi: Çetin Reisoğlu ve Esin Aliçe Dikdörtgen biçiminde ve ayrık nizam özelliğinde bir parsel üzerinde, ön ve arka cephelere bakan ve eşit büyüklükte olan iki daire çözümü yapılmıştır. Bu sebeple kare şemaya sahip iki daire elde edilmiştir. Giriş holü yemek mekanı olarak da kullanılmaktadır. Yatak odaları ve ıslak mekanlar giriş holünden bir kapı ile gizlenen koridor üzerinde sıralanmıştır. Konutta, ışıktan aydınlanan bir oda bulunmaktadır.		
KAT PLANI			
			
			1/200
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 19		İÇ BÖLGE 1965-1980 DÖNEMİ			
ADRES	Demet Apt. 1743 Sok. No:2/2				
ADA/PARSEL	237 / 134			KAT ADEDİ	4 KAT+Ç.KATI
MİMARİ/YILI	Fahrettin TANIK / 1968				
NOTLAR	<p>Yapı Sahibi: İlkmen Gamsız</p> <p>Dikdörtgen bir parsel üzerinde iki daire çözümü ile plan şeması belirlenmiştir. Giriş holünden yaşama alanına, mutfak, misafir tuvaletine ve koridora ulaşım sağlanmaktadır. Planda yatak koridorunun giriş holünden gizlenmesi ile, genel ve özel mekan ayrımı yapılmıştır. Ön cepheye bakan yaşama alanında oturma, misafir ve yemek tek mekanda toplarıdır.</p>				
KAT PLANI					
					
1/200					
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ			
					

ÖRNEK 20		İÇ BÖLGE 1965-1980 DÖNEMİ			
ADRES	Divrik Apt. 1744 Sok. No:3/1				
ADA/PARSEL	229 / 53			KAT ADEDİ	4 KAT+Ç.KATI
MİMARİ/YILI	Ayhan TOKER / 1969				
NOTLAR	<p>Yapı Sahibi: M. Kemal GENÇSPOR.</p> <p>Dikdörtgen ve ayrık nizam bir parsel üzerinde tek katta iki daire şeklinde çözümlenen bir konut planı görülmektedir. Giriş holünden; yatak odalarına ve banyoya ulaşan koridora, salona, mutfaka ve wc'ye ulaşılmaktadır. Salon ve misafir odası kısmen ayrılmıştır. Ancak misafir odasına salondan ulaşılmış, böylece iki mekan birbirleriyle ilişkilendirilmiştir.</p>				
KAT PLANI					
					
			1/150		
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ			
					

ÖRNEK 21		İÇ BÖLGE 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	1731 Sok. No:48		
ADA/PARSEL	106 / 46	KAT ADEDİ	3 KAT
MİMARİ/YILI	Kemal TÜRK SÖNMEZ / 1969		
NOTLAR	<p>Yapı Sahibi: Ali Kazım Algan Konut planında dikdörtgen ve bir cephesi bitişik niz amda bir parsel üzerinde her katta tek daire çözümü yapılmıştır. Giriş holünden yatma ile ıslak mekan koridoruna, salona ve misafir odasına ulaşılmaktadır. Misafir odası ile salon arasında geçiş sağlanmış ve iki mekan ilişkilendirilmiştir. Mutfakın atak koridorunda yer alması ve salondan uzak olması, yemek işlevinin salonda yapıldığını göstermektedir.</p>		
KAT PLANI			
1/150			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	

ÖRNEK 22		İÇ BÖLGE 1965-1980 DÖNEMİ			
ADRES	Leylak Apt. 1742 Sok. No: 6				
ADA/PARSEL	326 / 164			KAT ADEDİ	4 KAT+Ç.KATI
MİMARİ/YILI	Şakir ÇETİND AĞ / 1969				
NOTLAR	<p>Yapı Sahibi: Tayyip Akyurttaş ve ort.</p> <p>Örnekte, kare formda ve ayırık nizam özelliğinde bir parsel üzerinde her katta tek daire çözümü yapıldığı görülmektedir. Misafir odası ve salon ayrı mekanlar olarak planlanmıştır; ancak odalar arasında geçiş sağlanmıştır. Yatak odaları, banyo ve sandık odasının bulunduğu koridor, giriş holünden gizlenmiş; ancak misafir wc de bu koridor üzerinde yer almıştır.</p>				
KAT PLANI					
					
			1/150		
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ			
					

ÖRNEK 23		İÇ BÖLGE 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Çamlıbel Apt. Fazıl Bey Cd. No:12		
ADA/PARSEL	75 / 62	KAT ADEDİ 5 KAT	
MİMARİ/YILI	Remzi ERTUĞRUL / 1972		
NOTLAR	Yapı Sahibi: Ö. Lütü Çamlıbel Konut planını dikdörtgen ve bir cephesi bitişik nizam bir parselde, her ikisi de ön cepheye bakan çift daire çözümü belirlemiştir. Giriş holünden yaşama alanına, mutfığa ve genel alandan gizlenen bir koridora ulaşılmaktadır. Yaşama alanında misafir, oturma ve yemek alt birimleri tek bir mekanda toplanmıştır. Yatak odaları ve ıslak mekanların yer aldığı koridorda ofis olarak tanımlanan bir mekan bulunmaktadır.		
KAT PLANI			
			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

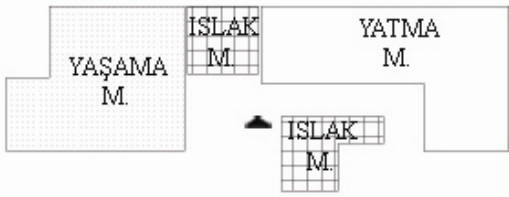
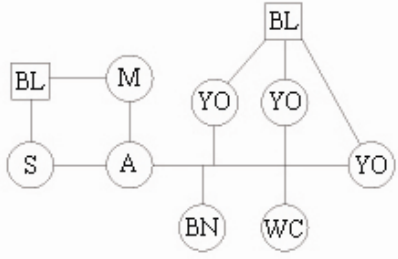
ÖRNEK 24		İÇ BÖLGE 1965-1980 DÖNEMİ			
ADRES	Gözde Apt. Fazıl Bey Cd. No:19				
ADA/PARSEL	217 / 62			KAT ADEDİ	4 KAT
MİMARİ/YILI	Birol BORA / 1972				
NOTLAR	Yapı Sahibi: Zehra - Zekiye Diler				
<p>Bu örnekte kare biçimli ve ayrık nizam bir parsel üzerinde tek daire çözümü yapılmıştır. Giriş holü geniş bir alanda ve salonun devamı olarak düzenlenmiştir. Giriş holü, salon, yemek mekanı ve mutfak birbirlerine geçilebilecek şekilde planlanmıştır. Giriş holünden bir kapı ile gizlenen koridor ile yatak odaları ve ıslak mekanlara ulaşım sağlanmaktadır.</p>					
KAT PLANI					
					
			1/200		
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ			
					

ÖRNEK 25		İÇ BÖLGE 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Stad Apt. 1743 Sok. No:3		
ADA/PARSEL	192 / 30	KAT ADEDİ	5 KAT
MİMARİ/YILI	Emre KARCIOĞLU / 1973		
NOTLAR	Yapı Sahibi: Zehra Emre Tek katta dört daire çözümünün yapıldığı bu yapıda, planlar dikdörtgen bir şemaya sahiptir. Diğer planlardan farklı olarak mekanlar ve sirkülasyonlar minimum metrekarede çözülerek kattaki daire sayısı artırılmıştır. Giriş holü koridor niteliğinde çözülmüştür. Genel alandan gizlenen koridorda yatak odaları, banyo ve çalışma odası sıralanmıştır.		
KAT PLANI			
			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

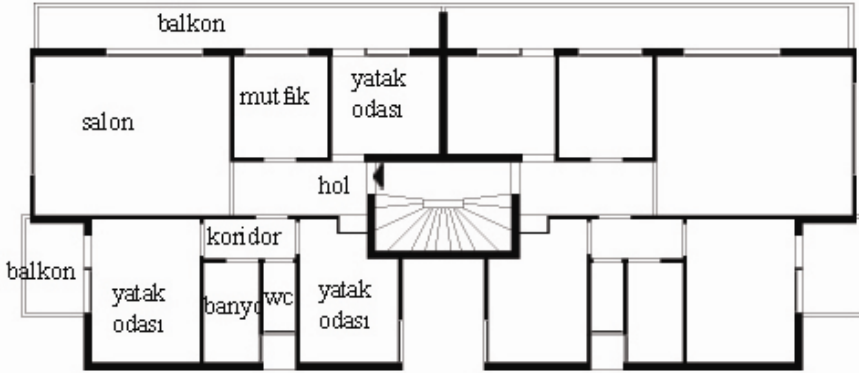
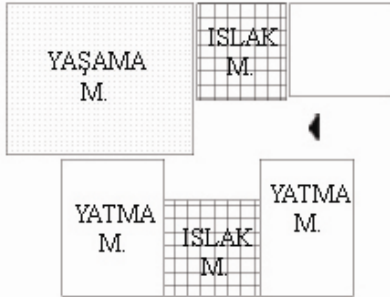
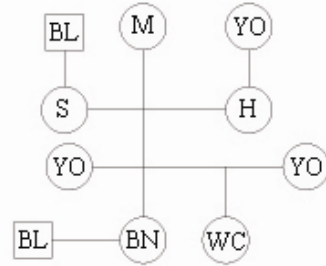
ÖRNEK 26		İÇ BÖLGE 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Ünsal Apt. 1704 Sok. No: 12		
ADA/PARSEL	217 / 52	KAT ADEDİ 5 KAT	
MİMARİ/YILI	Ahmet ÇAPKAN / 1974		
NOTLAR	Yapı Sahibi: Enver Ünsal		
<p>Dikdörtgen ve ayrık nizam bir parsel üzerinde ön cepheye bakan iki dairenin planlandığı bir konut örneğidir. Giriş holü ve koridor birleşmiş, genel-özel mekan ayrımı ortadan kalkmıştır. Koridor üzerinde 3 yatak odası, banyo ve misafir wc bulunmaktadır. Yaşama alanında yemek, salon ve oturma işlevleri tek bir hacimde toplanmıştır.</p>			
KAT PLANI			
			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 27		İÇ BÖLGE 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Fetay Apt. 1730 Sok. No 67		
ADA/PARSEL	93 / 6	KAT ADEDİ 5 KAT	
MİMARİ/YILI	Sedat ANLAĞAN / 1974		
NOTLAR	<p>Yapı Sahibi: Sedat Anlağan ve Ort. Konut planını dikdörtgen ve bitişik nizam özelliğindeki parsel üzerinde her katta tek daire çözümü belirlemiştir. Giriş holü, yatak odalarına giden koridor ile birleşmiş, özel ve genel mekan ayrımı ortadan kalkmıştır. Salon ve mutfak ön cepheye, yatak odaları ise arka cepheye bakmaktadır. Mutfağın ön cephede yer alması yemek yeme işlevinin burada yapıldığını göstermektedir.</p>		
KAT PLANI			
			
1/150			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 28		İÇ BÖLGE 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Mustafa Bey Apt. 1728 Sok. No:74, No:76		
ADA/PARSEL	9329 / 7	KAT ADEDİ	5 KAT
MİMARİ/YILI	Hüseyin ÇAPKAN / 1975		
NOTLAR	<p>Yapı Sahibi: Çapkan Koll. Şti</p> <p>Ayrık nizam ve kare biçimli bir parsel üzerinde beş dairesel bir çözüm yapılmıştır. Minimum alan kullanımı ile elde edilen konutlar dikdörtgen ve kare şemaya sahiptir. Örnekte incelenen dikdörtgen plan şemasında, giriş holü ile koridor bütünleşmiş, bu nedenle özel ve genel mekan ayrımı yapılmamıştır. Koridor üzerinde 3 yatak odası bulunmaktadır.</p>		
KAT PLANI			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	

ÖRNEK 29		İÇ BÖLGE 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Neşe Apt. 1743 Sok. No:33		
ADA/PARSEL	295 / 22	KAT ADEDİ 5 KAT	
MİMARİ/YILI	Ay dın - Aytun KAYNAK / 1975		
NOTLAR	Yapı Sahibi: Meserref Bozok Dikdörtgen bir parselde iki tanesi ön cepheye, diğeri arka cepheye bakan üç daire çözümü yapılmıştır. Dairelerden ikisi eşit büyüklükteyken diğeri daha küçüktür. İncelenen daire planı, dikdörtgen bir şemaya sahiptir. Küçük bir alanda planlanan giriş holü, koridorun devamı niteliğindedir. Ancak bir kapı ile genel ve özel mekan ayrımı yapılmıştır.		
KAT PLANI			
			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 30		İÇ BÖLGE 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Uraz Apt. 1728 Sok. No: 51		
ADA/PARSEL	73 / 18	KAT ADEDİ 5 KAT	
MİMARİ/YILI	Gülşen VARLI ORPAK / 1975		
NOTLAR	Yapı Sahibi: Mustafa Yıldız ve ortakları Konut, dikdörtgen ve bitişik niz am özelliğinde bir p arselde her katta tek daire olacak şekilde planlanmıştır. Konutun girişinde yemek salonu olarak tanımlanan alan ile geniş hol kullanımı canlandırılmıştır. Mutfak,yemek holüne yakın ve ön cephede konumlandırılmıştır. Holden gizlenen koridor ile yatak odaları, wc, banyo ve kilere ulaşmaktadır.		
KAT PLANI			
			
			1/150
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 31		İÇ BÖLGE 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Yasemin Apt. 1740 Sok. No: 19		
ADA/PARSEL	327 / 82	KAT ADEDİ 5 KAT	
MİMARİ/YILI	Remzi ERTUĞRUL / 1975		
NOTLAR	Yapı Sahibi: Mehmet Demirel		
<p>Dikdörtgen bir parselde ve tek kat iki daire çözümde daireler ön ve arka cep helere yönlendirilmiştir. Böylece kare bir plan şemaya sahip iki daire ortaya çıkmıştır. Koridor niteliğindeki giriş holünden yatak odası, mutfak, salon ve holden bir kapı ile gizlenen koridora ulaşılmaktadır. Genel ve özel mekanlar ayrılmış, ancak bir yatak odasına giriş holünden ulaşılmıştır.</p>			
KAT PLANI			
			
			1/200
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 32		İÇ BÖLGE 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Kardeşler Apt. Fazıl Bey Cad. No:46		
ADA/PARSEL	78 / 39	KAT ADEDİ 4 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ/YILI	Bülent ALPAT / 1979		
NOTLAR	<p>Yapı Sahibi: Mehmet Bursin Dikdörtgen ve bitişik nizam bir parsel üzerinde tek daire çözümü yapılmıştır. Giriş holü önceki dönemde olduğu gibi geniş bir alana yayılarak yemek yeme eyleminin yapıldığı bir alan olarak planlanmıştır. Ayrıca oturma odası, salondan ayrı çözümlenmiştir. Mutfak, antreden gizlenen, 2 yatak odası banyo ve sandık odasının bulunduğu koridor üzerinde bulunmaktadır.</p>		
KAT PLANI			
			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

3.3.3.4 1965-1980 Arası Örneklerin Değerlendirilmesi

Türkiye’de apartmanlaşma sürecindeki iki aşamayı birbirinden ayıran dönüm noktası bu dönemin başına rastlamaktadır. 1960’lı yıllarda orta sınıfın tek parsel içinde tekil konut yapması ekonomik şartlar nedeniyle imkansızlaşmış ve hızlı kentleşme ile konut ihtiyacı büyüyerek tekil konutlar ile talep karşılanamaz hale gelmiştir. Bu sorunlara çözüm olarak görülen Kat Mülkiyeti Yasası 26 Haziran 1965’te yürürlüğe girmiştir. Kat Mülkiyeti Yasasının kabul edilmesiyle apartmanların yöneldiği sınıflar ve yapım sürecinde niteliksel değişimler meydana gelmiştir. Kat maliklerinin ayrı ayrı tapu almalarını sağlayan bu yasayla verilen yasal güvence, apartman yapımını özendirmiştir. Bu nedenle kentlerdeki imarlı alanlar apartmanlarla dolmuş, imar hakları arttırılan arsalardaki eski yapılar da yıkılarak yerlerine daha yüksek ve çok dairesel apartmanlar yapılmıştır. Bu değişimin etkileri hem kentin morfolojik yapısında hem de konutların mekan kurgularında açıkça görülmüştür (Eyüce, 2005 naklen Ballice, 2006, s.146).

Apartman yapımının tamamen değiştiği 1965-1980 yılları arasında, İç Bölgede inşa edilmiş olan 17 adet konut yapısına ulaşılmış, bu konutların kat planları incelenmiştir. Bu dönemde yoğun olarak Remzi Ertuğrul, Kemal Türksönmez ve Emre Karcıoğlu’nun yapılarına rastlanmıştır.

Bu dönemde incelenen konutların konumlandıkları yapı adaları farklı yapı yoğunluklarına sahiptir. 1965-1980 dönemine ait konutları, **parsel özelliklerine göre** sınıflandırdığımızda, ayrık nizam özelliğindeki parseller üzerindeki konutların örnek 19, 20, 22, 25, 26, 28, 29 ve bitişik nizam parseller üzerinde yer alan konutların örnek 16, 17, 18, 21, 23, 24, 27, 30, 31, 32 olduğu görülmüştür. Ayrıca bu dönemde incelenen örnekler arasından 16, 19, 22, 24 ve 28 numaralı örnekler kare biçimindeki parseller üzerinde; 17, 18, 20, 21, 23, 25, 26, 27, 29, 30, 31 ve 32 numaralı örnekler ise dikdörtgen biçimli parseller üzerinde yer almaktadır. Bu dönemde de parsellerin ayrık ya da bitişik nizam, kare ya da dikdörtgen olması konut planlarını etkileyen faktörlerden biri olmuştur. Ayrıca konutlarda kattaki daire sayısı da plan çözümlerinde farklılıklar yaratmıştır. Bu dönemde tek, iki, üç,

dört ve beş daire olarak çözümlenen konut planlarına rastlanmıştır. Tek daire çözümü örnek 16, 17, 19, 21, 22, 24, 27, 30 ve 32’de, iki daire çözümü örnek 18, 20, 23, 26 ve 31’de, üç daire çözümü örnek 29’da görülmüştür. Örnek 25’te her katta 4 dairesel bir plan çözümü yapılırken, örnek 28’de beş dairesel bir çözüm yapılmıştır. Parsel biçimlerinin ve kattaki daire sayılarının şekillendirdiği plan çözümleri, dikdörtgen plan tipi ve kare plan tipi olarak sınıflandırıldığında; kare plan tipli konutların 16, 18, 20, 21, 22, 24 ve 31 numaralı örnekler ve dikdörtgen plan tipine sahip konutların ise 17, 19, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30 ve 32 numaralı örnekler olduğu belirlenmiştir.

Parsel biçimleri ile plan tiplerinin dikdörtgen ya da kare olması durumu arasında bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Buna örnek olarak kare parsel üzerinde konumlanan 16, 22 ve 24 numaralı konutların kare plan şemalarına sahip olmasıdır. Aynı zamanda bu örneklerin her katta tek daire olacak şekilde planlandığı görülmüştür. Dikdörtgen biçimli parseller üzerinde konumlanan örnek 17, 23, 25, 26, 27, 29, 30 ve 32’nin, aynı zamanda dikdörtgen plan tiplerine sahip olduğu belirlenmiştir. Bu konutlar her katta tek, iki, üç ve dört daire çözümünün yapıldığı örneklerdir. Bu örnekler parsel biçimlerinin konut plan tiplerini belirleyen önemli faktörlerden biri olduğunu göstermektedir.

1965-1980 dönemine ait konutlar **mekansal alt birimlerin sirkülasyon mekanı ile kurduğu ilişki biçimlerine göre** incelendiğinde, sadece **ana sirkülasyon mekanı + bir yardımcı sirkülasyon mekanına** sahip konut tipleri görülmektedir. Ancak bu plan şemasının önceki dönemden farkı bu dönemde ana sirkülasyon mekanı ile yardımcı sirkülasyon mekanının bütünleşmeye başlaması ile tek bir sirkülasyon mekanına dönüşmesidir. Bu özelliğe sebep, konut planlarında mekansal alt birimlerin ve sirkülasyon mekanının minimum alanda çözümlenerek, çok dairesel yapılar elde edilme isteğidir. Ana sirkülasyon mekanı + bir yardımcı sirkülasyon mekanının bütünleşmeye başladığı örnekler; 26, 27 ve 28 no.lu konutlardır. Bu konutlarda genel ve özel mekan ayrımının kısmen sağlandığı veya hiç sağlanamadığı dikkat çekmektedir. Ayrıca bu döneme ait konutların çoğunda ana

sirkülasyon mekanı küçük bir alan kaplamakta ve geleneksel konuttaki “sofa” özelliği tamamen kaybolmuştur. Bu nedenle yemek işlevi mutfakta ya da yaşama alanında yapılmaktadır.

Bu dönemde incelenen konutlar arasından örnek 16, 18, 19, 20, 22, 23, 24, 25, 29, 30 ve 31 no.lu konutlarda genel ve özel mekan ayrımının sağlandığı görülmektedir. Ancak bu örneklerin çoğunda misafir wc'nin yatma birimlerinin yer aldığı yardımcı sirkülasyon mekanında bulunması, bu ayrımın kesin olarak yapılmadığını da göstermektedir. Genel ve özel mekan ayrımının sağlanmadığı örnekler ise, 17, 21, 26, 27, 28, ve 32 no.lu konutlardır. Bu gruplamadan anlaşılacağı gibi ana sirkülasyon mekanı + bir sirkülasyon mekanının bütünleşmeye başladığı tüm örneklerde yatma birimleri özelleşmemekte, genel alan ile özel alan ayrışmamaktadır.

1965-1980 yılları arasında incelenen konutların plan kurgularında ve mekansal ilişkilerinde, dönemin toplumsal yapısı ile ilgili özellikler bulunmaktadır. Bu dönemde incelenen konutlarda, önceki dönemde sık olarak görülen servis girişi kullanımı tamamen ortadan kalkmıştır. Servis girişi ve ana giriş tek bir kapıdan verilmektedir. Önceki dönemde olduğu gibi bu dönemde de salon ile oturma odası arasındaki ilişkinin değişik biçimlerde olduğu görülmektedir. Salon ile oturma odasının ayrı odalar olarak çözümlendiği plan şeması örnek 32'de; iki mekan arasında camlı ve büyük bir kapı ile bir ilişki sağlandığı çözüm örnek 20, 21 ve 22'de, boşluklu bir duvar ile iki mekan arasında bütünleşmenin sağlandığı çözüm örnek 17'de ve yaşama adı altında yemek, salon ve misafir işlevlerinin tek bir mekanda toplandığı plan çözümü ise örnek 16, 18, 19, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30 ve 31'de görülmektedir. Bu dönemde yaşama mekanı birimlerinin tek bir alanda toplanması, konut kullanıcılarının misafir için ayrı bir odaya duyduğu ihtiyacın ortadan kalktığını göstermektedir.

1965-1980 döneminde incelenen konutların mekan kurgusunda mutfağın yerinin genelde değişmediği görülmüştür. Konut içinde mutfağın yeri genel olarak giriş holüne ve yaşama alanına yakındır. Ayrıca önceki dönemde mutfağın ışıklıklardan

aydınlandığı ve alan olarak küçük olduğu plan şemasına, bu dönemde daha az rastlanmaktadır. Örnek 16, 17 ve 23'te mutfağın ışıklığa baktığı, ancak bu örneklerin tümünde yaşama ile mutfak arasında bir pencere olduğu görülmektedir. Mutfağın küçük bir alan kapladığı, ışıklıktan ve yaşamaya bakan pencereden aydınlandığı bu örneklerde, yemek yeme işlevi yaşama alanında yapılmaktadır. Mutfağın mekansal kurgu içinde farklı bir yerde bulunduğu plan çözümleri sadece örnek 21 ve 32'de görülmektedir. Örnek 21'de mutfak, yatak odalarının yer aldığı koridor üzerinde bulunmakta ve giriş holü ile genel alandan uzaklaşmaktadır. Örnek 32'de yine yatak holünden ulaşılan ancak giriş holüne de yakın olan bir mutfak çözümü görülmektedir. Bu örneklerde yemek işlevi mutfakta değil, yaşama alanında ya da konut girişindeki genel holde yapılmaktadır. Bu örneklerin dışında örnek 17 ve 24'te yaşama alanı ile mutfağın birleşmeye başladığı belirlenmiştir. Bu mekansal dönüşümün toplumun günlük yaşamındaki değişime uyum sağlama ve konut kullanıcılara pratik bir çözüm getirmek amacıyla yapıldığı düşünülmektedir.

Bu dönemde iki yatak odalı ve üç yatak odalı çözümlerinin eşit sayıda olduğu dikkat çekmektedir. Ayrıca yatma birimlerinin alan olarak büyüklükleri 1965 ve 1980 döneminde farklılık göstermiştir. Bu dönemin başlarında yatak odaları 12 ile 18 m² arasında değişen bir büyüklükte planlanmıştır. Çok daireli çözümler nedeniyle konutların toplam alanlarının oldukça küçüldüğü, yatma birimlerinin ise 1970 ile 1980 yılları arasında 8 metrekareye kadar indiği görülmüştür.

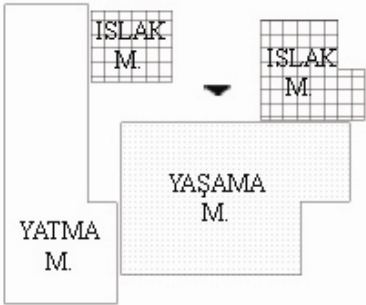
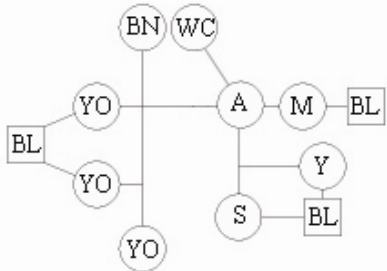
İncelenen konutlarda genellikle misafir wc'nin yatak odalarına giden koridor üzerinde ve banyo ile yanyana bulunduğu gözlenmiştir. Bu dönemde incelenen 17 konut örneğinden sadece örnek 19, 20 ve 26'da misafir wc'ye giriş holünden ulaşılmaktadır. Konutların bazılarında kiler, sandık odası, ofis ve çalışma odası gibi ek işlevlerin yer aldığı görülmektedir. Bu mekanlar tüm örneklerde yatak odalarının bulunduğu koridorda genel alandan algılanmayacak şekilde konumlandırılmıştır (örnek 19, 22, 23, 25, 30, 32).

İç bölgede bu döneme ait konut yapılarında 1950'li yılların karakteristik cephe özelliklerine çok az yapıda rastlanırken, bina cephelerinde genelde Kat Mülkiyeti Kanunu'nun etkileri görülmüştür. 1950-1965 dönemin karakteristik özellikleri, geniş saçaklı çatı, açıkta bırakılan dairesel kolonlar, geniş teraslar ve ritmik pencere düzeni örnek 21'de karşımıza çıkmaktadır.

Kat Mülkiyeti Kanununun etkisi ile çok dairesel konut yapıları inşa edildiği, bu dönem yapılarında cephe kurgusunun genel olarak basit ve yalın bir şekilde ele alındığı görülmektedir. Betonarme iskelet sistemin cephe kurgusuna yansıtıldığı bu yapılara örnek olarak 26, 30 ve 31 numaralı konutlar verilebilmektedir. Yapıların çoğunda cephelerde yatay bantlar ile gabariden kaynaklanan düşeylik etkisi kırılmaya çalışılmıştır. İncelenen konutlarda görülen bir diğer özellik olan mozaik kaplı duvarlar ve yatay bantlara örnek 19 ve 22'de rastlanmış ve bu elemanlar ile cephe tasarımlarında modern bir etki yaratma çabasının olduğu görülmüştür.

3.3.3.5 1980 Sonrası Örnekler

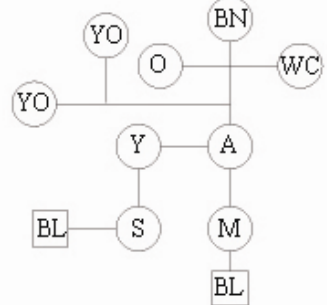
Bu dönemde İç bölgede 10 adet konut yapısı belirlenmiş ve detaylı olarak incelenmiştir. Yapıların toplam alanları ortalama 126 m² olarak belirlenmiştir. Konut toplam alanları 91 m² ile 223 m² arasında değişim göstermiştir.

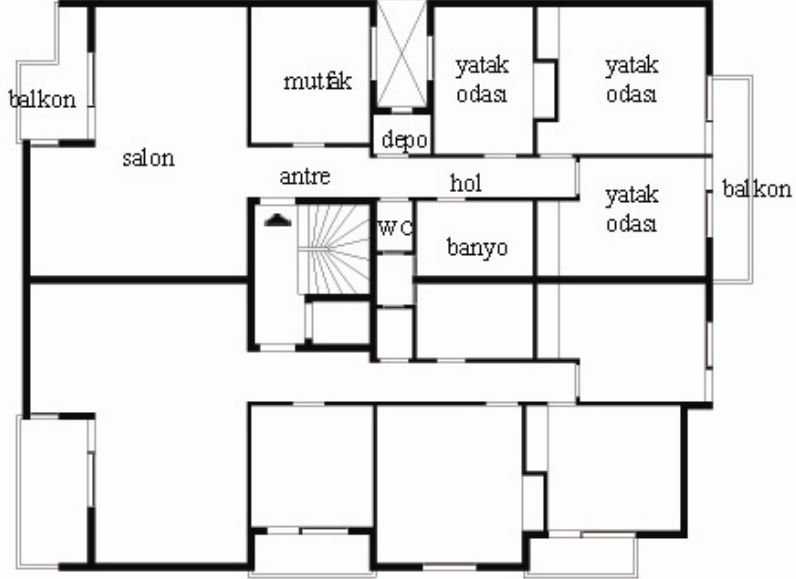
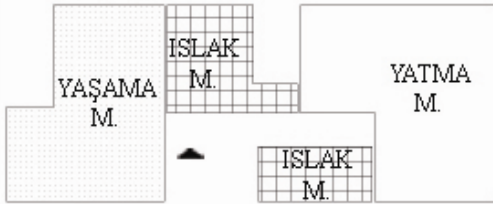
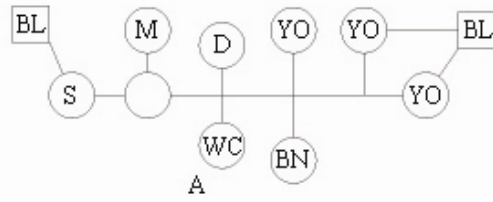
ÖRNEK 33		İÇ BÖLGE 1980 SONRASI	
ADRES	1704 Sok. No:6		
ADA/PARSEL	217 / 40	KAT ADEDİ	3 KAT
MİMARİ/YILI	Atilla ARBAK / 1981		
NOTLAR	<p>Yapı Sahibi: Seniha Gürol ve ort. Plan krokisini,kare parsel üzerinde her katta tek daire çözümü belirlemiştir. Giriş holü küçük ve koridorun dev arni niteliğindedir.Buradan mutfak,wç,salon ile özel mekanların bulunduğu koridora ulaşılmaktadır. Antre ile koridor arasında genel ve özel mekan ayrımı bir kapı ile sağlanmıştır. Yaşama alanında özel olarak tanımlanan ve kot farkı ile sınırları belirlenen bir yemek köşesi bulunmaktadır.</p>		
			
KAT PLANI			
			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 34		İÇ BÖLGE 1980 SONRASI	
ADRES	Manolya Apt. 1740/1 Sok. No:12		
ADA/PARSEL	236 / 151	KAT ADEDİ	5 KAT
MİMARİ/YILI	Fahrettin TANIK / 1983		
NOTLAR	<p>Örnekte dikdörtgen bir plan şeması görülmektedir. Planda yaşama mekanları ön cepheye, yatak odası ve banyo arka cepheye yönlendirilmiştir. Yaşama alanında misafir, oturma ve yemek kısımları tanımlanmıştır. Oturma ile misafir alanı boşluklu bir duvar ile ayrılmış, ancak mekansal bütünlük sağlanmıştır. Antreden gizlenen koridorda 3 yatak odası ve banyo ile büyük bir kiler de bulunmaktadır.</p>		
KAT PLANI			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	

ÖRNEK 35		İÇ BÖLGE 1980 SONRASI	
ADRES	Köşe Apt. 1744 - Atilla İlhan Sok. No:12		
ADA/PARSEL	230 / 51	KAT ADEDİ	5 KAT
MİMARİ/YILI	Taner GÖVSA / 1983		
NOTLAR	Yapı Sahibi: Mehmet Gövsa Konut planında ilk olarak, mutfak ile yaşama alanlarının bütünleşmesi ve mutfağa yaşama alanından ulaşılması göze çarpmaktadır. Her katta bir daire ile dubleks bir daire katı yer almaktadır. Parsel biçiminin etkileri mekanlarda net bir şekilde görülmektedir. Konut girişinde küçük bir hol bulunmakta ve bu hol özel koridordan kapı ile ayrılmaktadır.		
KAT PLANI			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	

ÖRNEK 36		İÇ BÖLGE 1980 SONRASI			
ADRES	Mert Apt. Fazıl Bey Cd. No:25				
ADA/PARSEL	217 / 65			KAT ADEDİ	5 KAT
MİMARİ/YILI	Nuriye KARABİBER / 1984				
NOTLAR Konut planının belirlenmesinde dikdörtgen ve ayrıklı nizam parsel üzerinde tek kat üç daire bir çözüm yapılması etkili olmuştur. Yaşama tek hacimde çözümlenmiş ve ön cephede planlanmıştır. Mutfak ile w.c'ye antreden ayrı ve küçük bir holden ulaşılmaktadır. Yatak odaları ve banyo, genel alandan gizlenen ve gece holü olarak tanımlanan koridor üzerindedir.					
KAT PLANI					
					
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ			
					

ÖRNEK 37		İÇ BÖLGE 1980 SONRASI	
ADRES	Çamlı Apt. 1743 Sok. No:20		
ADA/PARSEL	9335 / 5	KAT ADEDİ 4 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ/YILI	Mehmet GÜMRÜKÇÜ / 1984		
NOTLAR	Yapı Sahibi: A. Yılmaz Bekçi Dikdörtgen bir parsel üzerinde ön ve arka cepheye bakan, eşit büyüklükte iki daire çözümü yapılmıştır. Bu sebeple planlar kare plan şemaya sahiptir. Giriş holünden sonra yemek alanı olarak tanımlanan bir bölümden geçilerek yaşama alanına ulaşılmaktadır. Mutfak ile yemek alanı yakın planlanmıştır. Antreden gizlenen koridorda 2 yatak odası, ofis, banyo, wc yer almaktadır.		
KAT PLANI			
			
			1/200
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 38		İÇ BÖLGE 1980 SONRASI		
ADRES	Güneşsu Apt. Fazıl Bey Cd. No:42			
ADA/PARSEL	78 / 40	KAT ADEDİ		5 KAT
MİMARİ/YILI	Mine Geçer / 1990			
NOTLAR	Yapı Sahibi: Tahsin Güneşsu Kare bir parsel üzerinde iki daire çözümü ile oluşan bir konut planıdır. İki dairenin de ön cepheye açılmasıyla dikdörtgen şemaya sahip daireler elde edilmiştir. Küçük giriş holünün devarını niteliğindeki koridorda wc, yatak odası, depo ve banyo bulunmaktadır. Genel ve özel mekan ayrımı yapılmıştır. Yan parsel dolayısıyla bir yatak odası, mutfak ve depo ışıklıklardan aydınlanmaktadır.			
KAT PLANI				
				
1/200				
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ		
				

ÖRNEK 39		İÇ BÖLGE 1980 SONRASI	
ADRES	Ülkü Apt. 1740/1 Sok. No:11,1		
ADA/PARSEL	327 / 72	KAT ADEDİ	5 KAT
MİMARİ/YILI	Nermin GEZEK / 1994		
NOTLAR	Yapı Sahibi: H.Zeki Sungur Dikdörtgen ve ayrıık niz am bir p arselde her katta iki daire çözüümü ile kare plan şemasına sahip iki daire oluşmuştur. Bu şemada görülen değişim ebeveyn yatak odasında bir banyonun bulunması, alanının büyümesi ve bu özellikler ile diğer yatak odalarından ayrılmasıdır. Antre ile yatak holü bütünleşerek L bir koridor oluşturmuştur.		
KAT PLANI			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	

ÖRNEK 40		İÇ BÖLGE 1980 SONRASI	
ADRES	Kemal Seferoğlu Apt. 1704 Sok. No:10		
ADA/PARSEL	217 / 51	KAT ADEDİ 5 KAT	
MİMARİ/YILI	Simay URLA / 1997		
NOTLAR	Yapı Sahibi: Kemal Seferoğlu		
<p>Konutta dikdörtgen bir parselde ön cepheye bakan iki daire çözümü yapılmıştır. Ebeveyn odası bu örnekte de değişime uğrayarak diğer yatak odalarından ayrılmıştır. Ayrıca planda özel ve genel mekan ayrımı sağlanmıştır. Bu konutta görülen bir özellik cep hede farklı yapı malzemelerinin kullanılması ve cep hede düşey bir etki kazandırılmasıdır.</p>			
KAT PLANI			
			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 41		İÇ BÖLGE 1980 SONRASI	
ADRES	Öztarhan Apt. 1743 Sok. No:18/1		
ADA/PARSEL	9335 / 8	KAT ADEDİ	5 KAT
MİMARİ/YILI	Norm Yapı / 2001		
NOTLAR	<p>Yapı Sahibi: Meliha Öztarhan</p> <p>Bu örnekte dikdörtgen bir parselde her katta ön ve arka cepheye yönelen iki daire çözümü yapılmıştır. Bu sebeple kare plan semasına sahip daireler oluşmuştur. Ancak planda ebeveyn odasının değişimi ile birlikte mutfak ve yaşam alanının tek mekanda çözüldüğü de gözlenmektedir. Ayrıca bir yatak odası girişten doğrudan ulaşılabilir şekilde planlanmıştır. Bu örnekte de farklı malzemeleler cephe kurgusu yapılmıştır.</p>		
KAT PLANI			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	

ÖRNEK 42		İÇ BÖLGE 1980 SONRASI	
ADRES	Yasemin Apt. 1704 Sok. No:9		
ADA/PARSEL	216 / 77	KAT ADEDİ	5 KAT
MİMARİ/YILI	Gültekin İnşaat / 2004		
NOTLAR	<p>Yapı Sahibi: Sevinç Çetin Kare biçiminde ve ayrık nizamda bir parsel üzerinde iki daire çözümlü yapılmıştır. Daire planlarında giriş holü ile koridor bütünleşerek genel ve özel mekan ayrımı yapılmamıştır. Mutfağın ön cep hede ve geniş bir alanda planlanması yemek yeme alanını da kapladığını göstermektedir. Salondan ayrı olarak bir oturma odası bulunmaktadır. Yapının cep hesinde farklı renk ve kurgu ile düşey bir etki elde edilmiştir.</p>		
KAT PLANI			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	

3.3.3.6 1980 Sonrası Örneklerin Değerlendirilmesi

1980’li yıllar Türkiye’de hemen her alanda kökten bir değişim ve dönüşümün yaşandığı yıllar olmuştur. Ülkede dışa açılma politikalarının uygulandığı bu dönemde, yapı teknolojileri ve malzemelerine daha kolay ulaşılmış, bu durum konut yapımına da etki etmiştir. Konut ihtiyacını karşılamak ve gelir kazanmak amacıyla apartman yapılarında çok dairesli çözümlere gidilmiştir. Bu nedenle genellikle her katta en az iki daire olacak şekilde tasarlanan konut yapılarında mekan boyutları da minimize edilmiştir. Böylece 1950’li yıllarda görülen mimari çeşitlikten uzak, tek tip olmaya yönelen plan şemaları ortaya çıkmıştır.

İç bölgede bu dönem aralığına ait örnek 33 ile 42 arasında, 10 adet konut yapısı incelenmiştir.

1980 sonrasına ait örnek konutları **parsel özelliklerine göre** incelediğimizde; ayrık nizam parseller üzerinde örnek 34, 35, 36, 39, 40, 41 ve 42 numaralı konutların bulunduğu, örnek 33, 37 ve 38’in ise bitişik nizam parseller üzerinde yer aldığı görülmüştür. Bu konutlar arasından 33, 34, 38 ve 42 numaralı örnekler kare biçimli parsellerde, örnek 35, 36, 37, 39, 40 ve 41 ise dikdörtgen biçimli parseller üzerinde bulunmaktadır. Bu dönemde incelenen konut yapıları genelde her katta iki daire çözümünün yapıldığı örneklerdir. Bunlar, 34, 35, 37, 38, 40, 41 ve 42 numaralı örnek konutlardır. Tek daire çözümü ise sadece örnek 33’te görülürken, 36 numaralı örnekte üç dairesli bir plan çözümü yapılmıştır. İncelenen konutlar **dikdörtgen plan tipi** ve **kare plan tipi** olarak sınıflandırıldığında; kare plan tipli konutların 33, 35, 37, 39 ve 41 numaralı örnekler ve dikdörtgen plan tipine sahip konutların ise 34, 36, 38, 40 ve 42 numaralı örnekler olduğu belirlenmiştir. Kare plan tiplerinin oluşmasında dikdörtgen biçimli parsel üzerinde, farklı cephelere bakan iki dairesli plan çözümleri etkili olmaktadır. Dikdörtgen plan tipi ise, dikdörtgen ya da kare parseller üzerinde her ikisi de ön cepheye bakan iki dairesli konut çözümleri ile elde edilmiştir. Dikdörtgen parsel üzerinde konumlanan dikdörtgen plan tipi örnek 36 (iki dairesli) ve 40’da (üç dairesli) görülmektedir. Kare

parşel üzerinde konumlanan ve aynı zamanda tek dairesel çözümlün yapıldığı kare plan tipi ise örnek 33'tür.

İç bölgede bu dönem aralığına ait örnekler, **mekansal alt birimlerin sirkülasyon mekanı ile kurduğu ilişki biçimlerine göre** sınıflandırıldığında **ana sirkülasyon mekanı + bir yardımcı sirkülasyon mekanına** sahip plan şemasına, iki yardımcı sirkülasyon mekanına sahip bir yapı hariç olmak üzere (örnek 36) tüm örneklerde rastlanmaktadır. Bu dönemde de ana sirkülasyon mekanı ile yardımcı sirkülasyon mekânının bütünleştiği ve lineer bir sirkülasyon mekânına dönüştüğü plan şeması daha sık olarak görülmektedir (örnek 38, 39, 41 ve 42). Ayrıca bu dönemde incelenen örneklerin tümünde ana sirkülasyon mekanı küçük bir alanla sınırlı kalmakta, yaşama mekanı, mutfak ve yardımcı sirkülasyon mekânına doğrudan bağlanmaktadır. Dönemin sonlarına doğru konut toplam alanları büyüse de bu alan yine minimum boyutlarda planlanmıştır.

Önceki dönemde olduğu gibi bu dönemde de incelenen konutlarda genel ve özel mekân ayrımı kısmen sağlandığı ya da hiç sağlanamadığı plan tiplerine rastlanmıştır. Misafir wc'nin yardımcı sirkülasyon mekanı üzerinde olması ya da bu işlevin banyoda yapılmasıyla yatma birimleri kısmi olarak özelleşmektedir. Genel ve özel mekân ayrımının kısmen sağlandığı bu konutlar örnek 33, 34, 35, 36, 37, 39 ve 40 no.lu yapılarıdır. Örnek 38, 41 ve 42'de ise genel ve özel mekânlar ilişkilendirilmiştir. Ana sirkülasyon mekanı ile yardımcı sirkülasyon mekânının birleştiği tüm örneklerde özel-genel mekân ayrımı sağlanamamıştır.

Bu döneme ait toplumun sosyal yaşamındaki değişim ve dönüşümler mekansal kurguya da yansımıştır. Mutfak ve yaşam alanının tek bir mekânda çözümlenmesi bu değişimlerden bir tanesidir. Örnek 35 ve 41'de bu kullanımı sergileyen plan şemaları görülmektedir. Bazı konut planlarındaki mekansal düzenlemede yaşama alanı içinde yemek köşesi olarak tanımlanan bir alan planlanmıştır. Örnek 33, 34 ve 37'de bu uygulama görülmektedir. Bu dönemde incelenen konutlarda misafir wc'nin genellikle giriş holüne yakın bir yerde planlandığı görülmektedir (örnek 33,

34, 36 ve 38). Depo, kiler ve ofis gibi ek işlevlere bu dönem konutlarında az rastlanmıştır. Bu mekanlar genellikle yatak odalarına ulaşan özel koridorda yer almıştır. Bu dönemde iki yatak odalı plan şemaları yalnızca örnek 35 ve 37'de karşımıza çıkmaktadır. Diğer örneklerin tümü üç yatak odalı olarak planlanmıştır. Bu döneme ait örneklerde yatak odalarının büyüklüğü 13 ile 18 m² arasında değişim göstermiştir. Konut toplam alanlarının bu dönemde büyümesi, bu alan değişimine sebep olmuştur.

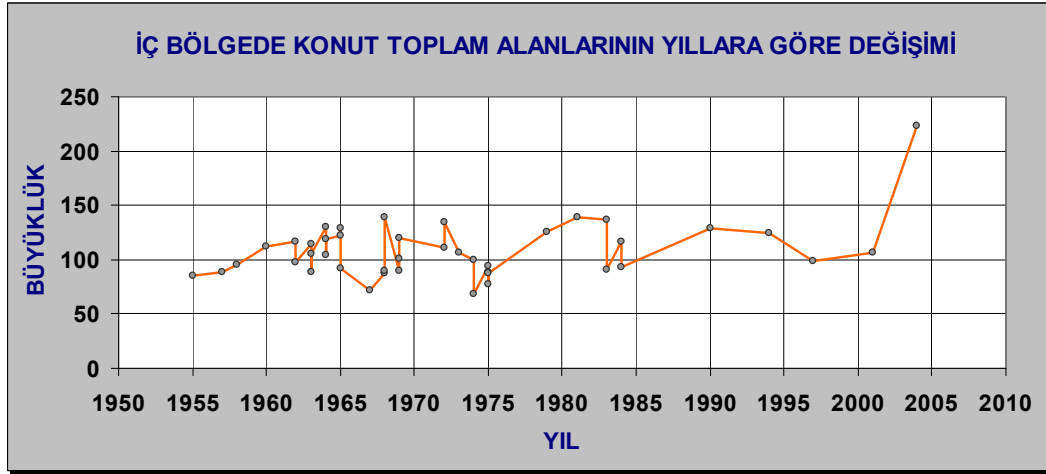
1980 sonrası incelenen konutların tümünde yaşama mekanları tek bir hacimde toplanarak geniş bir alana yayılmıştır. Ancak örnek 34'te yaşama mekanının misafir ve oturma köşeleri olarak parçalı bir duvar ile birbirinden ayrıldığı görülmüştür. Bu duvar ile mekanların sınırları çizilirken ancak mekanlar arasında görsel bağlantı sağlanmıştır. Ayrıca bu dönemde konut kullanıcıların sosyal yaşamlarındaki değişim ve dönüşümlere uygun olarak, ebeveyn odası çözümlerinde farklılıklar görülmeye başlanmıştır. Dönemin sonlarında görülen değişim örnek 39, 40, 41 ve 42'de net olarak okunmaktadır. Ebeveyn odası konut içinde özelleşerek oda içinde ayrı bir banyo çözümü yapılmıştır. Bu döneme ait konutlarda mutfağın kullanımı da değişim göstermiş, örneklerin tümünde mutfak cepheye açılarak içinde yemek işlevini barındıracak şekilde alan olarak büyütülmüştür. Örneklerin tümünde mutfak girişi ve yaşama alanına yakın planlanmıştır. Ayrıca önceki dönemde olduğu gibi bu dönemde de servis girişi kullanımına rastlanmamıştır.

Bu dönemde yapılarıdaki plansal benzerliklerin artarak tip projelerin uygulandığı görülmüştür. Bu yapıların cephe tasarımları da basitleşmeye, tek tip olmaya başlamıştır. Ancak 2000'li yıllarda cephe tasarımlarında farklı malzemeler kullanılarak farklı cephe tasarımları elde edilmiştir. Yatay derzler, pencere söveleri, farklı renk kullanımları, küçülen ya da sonradan kapatılan balkonlar; bu dönemde apartmanların cephe kurgularını belirleyen etkenler olmuştur. 39, 40 ve 41 numaralı konutların cepheleri bu özelliklerine sahip olan yapılardır. Örnek 37'nin cephe tasarımında 1950'li yılların karakteristik bir özelliği olan açıkta bırakılan bir kolon kullanımı görülmektedir. Ayrıca bu dönemde konutlarda çizgisel süslemeler ile bir

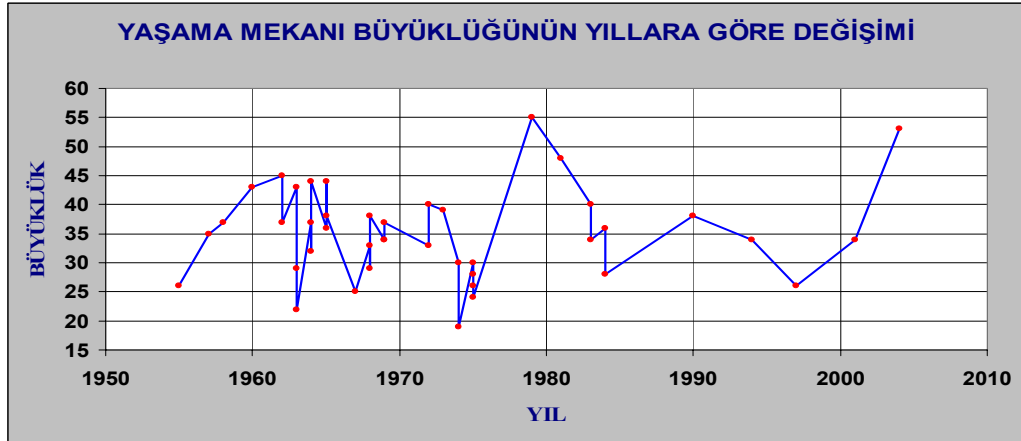
cephe tasarımı yapılmaya çalışılmıştır. Örnek 35'te bina cephesinde değişik motifler ile süsleme yapıldığı görülmüştür.

İncelenen binalar arasında örnek 35, 36, 38, 39 ve 40'da balkonların sonradan kapatıldığı ve konut içine dahil edildiği görülmüştür. 2000'li yıllarda oldukça sık olarak görülen bu uygulamanın nedeni, açık balkonlarda oturma ve dinlenme için uygun olmayan; görüntü, ses ve hava kirliliğine sahip bir çevrenin yaratılmış olmasıdır. Bu sebeple balkonlar ya alan olarak küçülmekte ya da kapatılıp konut alanının büyütülmesi yöntemi ile kullanılmaktadır.

Tablo 3.1 İç Bölgede Konut Toplam Alanlarının 1950'den Günümüze Kadar Geçirdiği Değişimi Gösteren Grafik

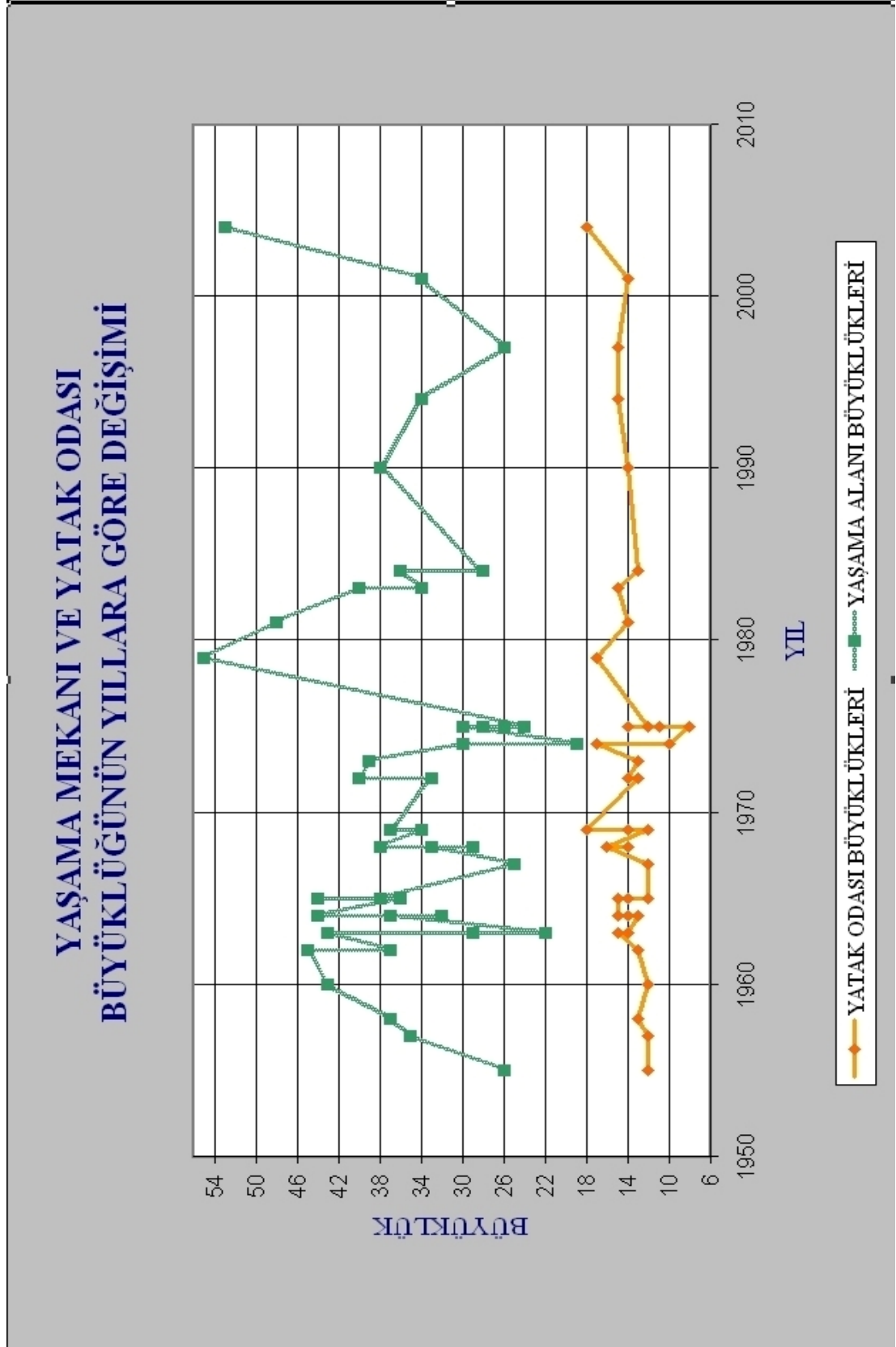
Tablo 3.2 İç Bölgede Yaşama Mekanı Büyüklüğünün 1950'den Günümüze Kadar Geçirdiği Değişimi Gösteren Grafik

Tablo 3.3 İç Bölgede Yatak Odası Büyüklüğünün 1950'den Günümüze Kadar Geçirdiği Değişimi Gösteren Grafik

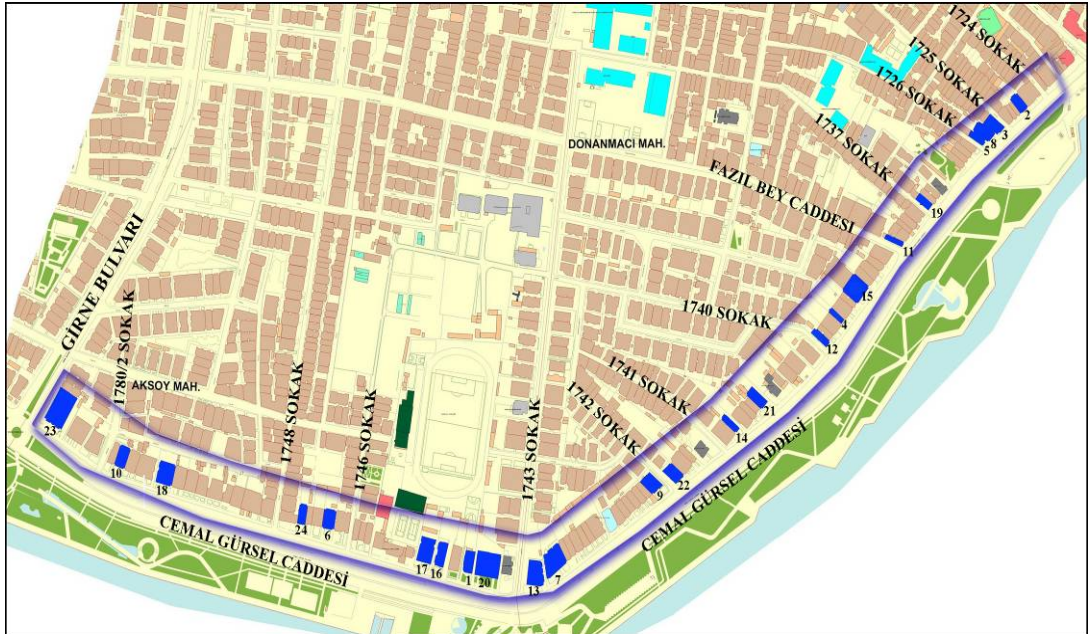
Tablo 3.4 İç Bölgede Yaşama Mekanı ve Yatak Odası Büyüklüğünün 1950'den Günümüze Kadar Geçirdiği Değişimi Gösteren Grafik

3.4 Yalı Bölgesinde 1950 ve Sonrası Örnekler

3.4.1 Bölgenin Sınırlarının Tanımlanması

Araştırma kapsamında incelenen bölge olan Yalı Bölgesi, Cemal Gürsel Caddesi'nin Çarşı (Kemalpaşa) Caddesi ile Girne Bulvarı arasındaki bölgeyi kapsamaktadır. Güneyde bölgeyi sınırlayan bir hat olan Cemal Gürsel Caddesi'ne 1724, 1725, 1726, 1737, 1740, 1741, 1742, 1743, 1746, 1748, 1780\1 Sokakları ve Fazıl Bey Caddesi ulaşmaktadır. Yalı bölgesinde incelenen alan üzerinde çok sayıda tescilli yapı da yer almaktadır. Yoğun bir apartman stoğu bulunan bölgede 24 adet konut yapısı incelenmiştir.

Şekil 3.27 Çalışma Alanı Kapsamında Yer Alan Yalı Bölgesinin Sınırları

3.4.2 Bölgenin Parsel Özellikleri Açısından İrdelenmesi

Şekil 3.28 İç Bölge Sınırları İçerisinde İncelenen Adalar

Yalı bölgesinde incelenen konutların üzerinde yer aldığı parsel ve ada özellikleri ile parsel biçimleri bu bölümde anlatılmıştır. Çalışma alanında incelenen konutlar; 9321, 73, 74, 75, 216, 326, 236, 237, 192, 96, 97, 9373, 9364 nolu adalar üzerinde yer almaktadır. Bölgenin konum özelliğinden dolayı yoğun bir yapılaşma görülmekte ve bitişik nizam olan özelliğinde parseller daha sık olarak bulunmaktadır. Bitişik nizam özelliğindeki parsellerin yanı sıra ayırık nizam ve bir cephesi bitişik nizam olan parsel tipleri de bulunmaktadır. Ayrıca parseller daha sık olarak dar bir cepheye sahip dikdörtgen biçimlerde görülürken kare ve diğer formlarda biçimlerdeki parsellere de rastlanmaktadır. Parsellerin nitelik ve biçimsel özellikleri, İç Bölgede olduğu gibi bu bölgede de konut planlarının oluşmasında etkili olmuştur.

- **9321 Numaralı Ada**

Şekil 3.29 9321 No.lu Ada Detayı

9321 no.lu ada içinde örnek 2 numaralı örnek konut yapısı yer almaktadır. Yapı adasında yoğun bir yapılaşma görülmektedir. Ada üzerindeki tüm parseller bitişik nizam özelliğindedir. Örnek 2'nin üzerinde bulunduğu parsel de, bitişik nizam özelliğinde ve dikdörtgen biçimindedir. Yapı 1958 yılında, dört kat gabarili olarak inşa edilmiştir.

- **74 Numaralı Ada**

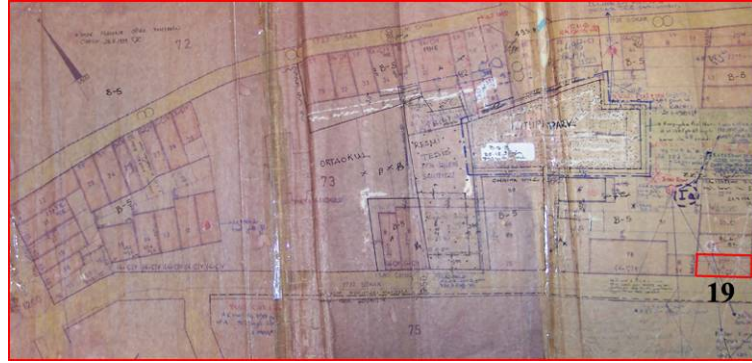
Şekil 3.30 74 No.lu Ada Detayı

Şekil 3.34'de görülen 74 nolu adada ise 3, 5 ve 8 numaralı konut örnekleri yer almaktadır. Bu yapı adasında da yoğun bir yapılaşma vardır. 74 no.lu ada üzerinde bulunan parsellerin çoğu bitişik nizam özelliğinde ve dikdörtgen biçimindedir. Örnek 3 ve 5 numaralı örnekler bir cepheleri bitişik nizam parseller üzerinde yer almaktadır. 8 numaralı örneğin bulunduğu parsel ise her iki cephesi bitişik nizam

özelliğindedir. İncelenen örneklerden 3 ve 5 numaralı konutlar, 1964 ve 1966 yıllarında, 8 numaralı konut ise 1970 yılında inşa edilmiştir.

Yapı adası üzerinde incelenen konutlardan örnek 3, dört kat gabarili olarak inşa edilmiştir. Örnek 5 ve 8 ise, yalıda yaşanan gabari artışı nedeni ile 8 kat yüksekliğindedir.

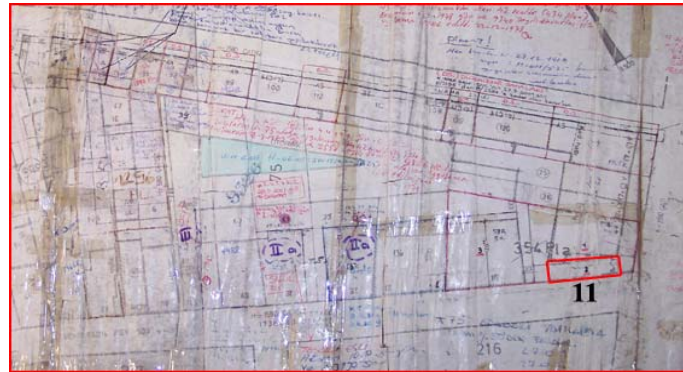
- **73 Numaralı Ada**

Şekil 3.31 73 No.lu Ada Detayı

19 numaralı örnek ise 73 no.lu ada üzerinde yer almaktadır. Ada içerisinde kültürpark, sosyal tesis ve bir eğitim kurumu bulunmaktadır. Bu sebeple yapı adası üzerindeki yapılaşma yoğun değildir. Ancak Cemal Gürsel Caddesi'ne bakan parsellerin hepsi bitişik nizam ve dar-uzun olarak düzenlenmiştir. Örnek 19 da bir cephesi bitişik nizam ve dikdörtgen olan köşe parsel üzerinde planlanmıştır. 1985 yılında inşa edilen yapı, yedi kat+çatı katı olarak gabarilendirilmiştir.

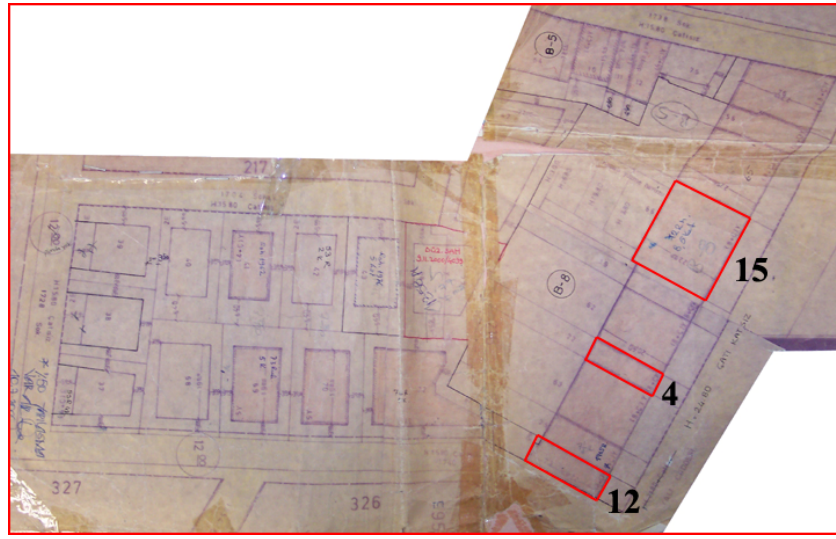
- **75 Numaralı Ada**

Şekil 3.32 75 No.lu Ada Detayı

75 no.lu parsel üzerinde 11 numaralı örnek konut yapısı bulunmaktadır. Yapı adasındaki yapılaşma oranı %50'den fazladır. Yapı adasının yalıya bakan bölümündeki parsellerin çoğu, bitişik nizam özelliğinde ve dikdörtgendir. Örnek konut yapısının üzerinde yer aldığı parsel ise, bir cephesi bitişik nizam özelliğinde ve dikdörtgendir. Yapı, 1973 yılında sekiz kat+çatı katı gabarili olarak inşa edilmiştir.

- **216 Numaralı Ada**

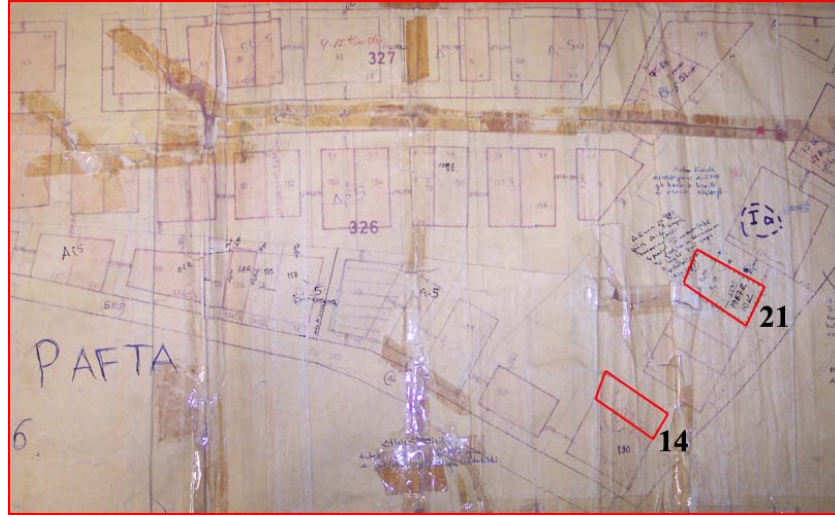

Şekil 3.33 216 No.lu Ada Detayı

216 no.lu ada detayı üzerinde ise 4, 12 ve 15 numaralı örnek konut yapıları bulunmaktadır. Bu ada üzerinde %50 yapılaşma olduğu şekil 3.37'de görülmektedir. Ancak konum özelliği nedeniyle yalı bölgesindeki yapılaşma, iç bölgeye oranla daha yoğundur. Yalı bölgesinde yer alan parsellerin tümü bitişik nizam olarak düzenlenmiştir. Örnek 15 kare bir parsel üzerinde yer alırken, 4 ve 12 numaralı örnekler dikdörtgen parseller üzerinde yer almaktadır. Örnek 4 ve 15 bitişik nizam parseller üzerinde, örnek 12 ise bir tarafı yan parsele bitişik bir parsel üzerinde bulunmaktadır.

Yapı adası üzerinde incelenen 4 numaralı örnek 1965 yılında, 12 numaralı örnek 1973 yılında ve 15 numaralı örnek ise 1977 yılında inşa edilmiştir. Yapı adasının Yalı bölgesindeki tüm yapılar sekiz kat+çatı katı gabariye sahiptir.

- **326 Numaralı Ada**

Şekil 3.34 326 No.lu Ada Detayı

326 no.lu ada üzerinde ise 14 ve 21 no.lu örnekler bulunmaktadır. Yapı adasında genel olarak ikişerli parsel düzenlemeleri yapılmış ve bir cepheleri bitişik nizam olan parseller elde edilmiştir. İki örnek de bir cephesi yan parsel bitişik ve dikdörtgen biçimli parseller üzerinde yer almaktadır. 14 numaralı örnek 1976 yılında, 21 numaralı örnek ise 1990 yılında inşa edilmiştir. Bu durum ada üzerinde yıkım ve yeniden yapımın olduğunu göstermektedir. Her iki yapı da sekiz kat+çatı katı olarak gabarilendirilmiştir.

- **236 Numaralı Ada**

Şekil 3.35 236 No.lu Ada Detayı

Şekil 3.39’da 236 no.lu adanın detay planı görülmektedir. Ada üzerindeki yapılaşma yoğunluğu %50 oranındadır. Ayrıca şekil 3.39’da görüleceği gibi, Penetti Köşkü burada yer almakta ve kültürel tesis olarak nitelendirilmektedir. İncelenen örneklerden 22 numaralı konut bu ada üzerinde, köşe parselde yer almaktadır. Bir cephesi yan parsele bitişik olan konut dikdörtgen bir forma sahiptir. Yapı 1994 yılında, sekiz kat olarak inşa edilmiştir. Ancak adanın detay resminde eski yapı görülmekte ve beş kat+çatı gabariye sahip olduğu belirtilmektedir.

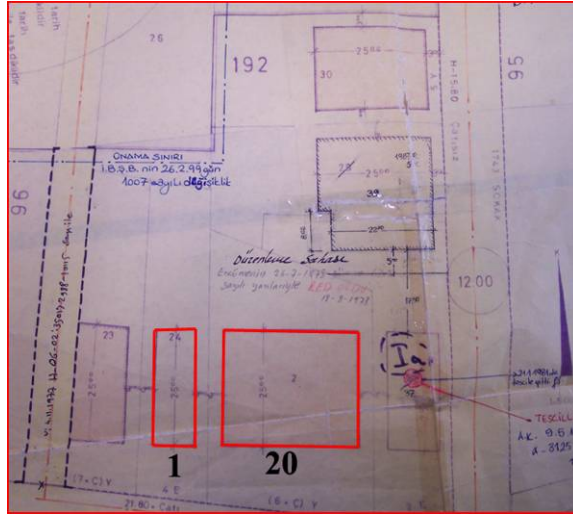
- **237 Numaralı Ada**

Şekil 3.36 237 No.lu Ada Detayı

Araştırmada incelenen konutlar arasından 13, 7 ve 9 numaralı örnekler 237 no.lu ada üzerinde inşa edilmiştir. 237 no.lu yapı adasında incelenen bu yapıların yapım tarihleri 1970’li yıllara dayanmaktadır. Bu yapı adasında iç bölgede seyrek bir doku görülürken yalıya bakan bölgede yoğun bir yapılaşma görülmektedir. Örnek 7 ve 9 bir cephesi bitişik nizam olan parsellerde, örnek 13 ise ayrı nizam bir parsel üzerinde bulunmaktadır. Bu yapılar cephe özellikleri ve yükseklikleri ile Yalı bölgesi için önem taşımaktadır. Örnek 13, yapı gabarisi ile Karşıyaka’nın silüetini değiştirmiştir. İki blok halindeki yapı, on üç kat+çatı katı olmak üzere 36.80 metre yüksekliğe sahiptir. Şekil 3.40’da örnek 7, yedi kat+çatı katı olarak, örnek 9 ise sekiz kat+çatı katı olarak gösterilmiştir.

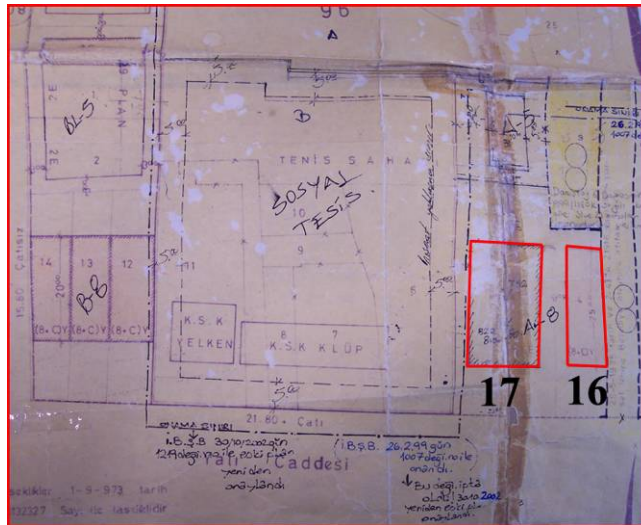
- 192 Numaralı Ada

Şekil 3.37 192 No.lu Ada Detayı

192 no.lu parsel üzerinde ise 1 ve 20 numaralı örnek konut yapıları yer almaktadır. Ada içinde tescilli bir yapı da bulunmaktadır. Yapı adasındaki parsellerin tümü ayrık nizam özelliğindedir. Örnek konutlar da ayrık nizam özelliğindeki parseller üzerinde bulunmakta, ancak örnek 20 kare formundaki bir parselde, örnek 1 ise dikdörtgen biçimli ve dar bir cepheye sahip bir parsel üzerinde yer almaktadır. Örnek 1, 1950 yılında dört katlı olarak, örnek 20 ise 1986 yılında altı kat+çatı katı olarak inşa edilmiştir.

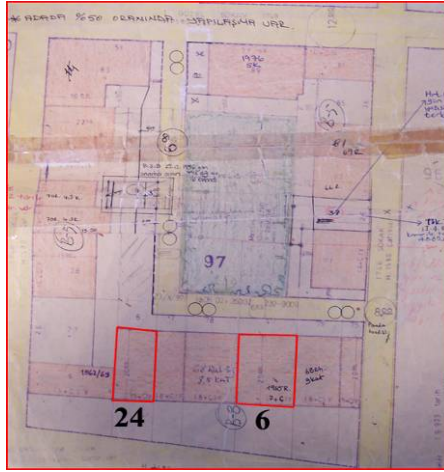
- 96 Numaralı Ada

Şekil 3.38 96 No.lu Ada Detayı

Şekil 3.42’de görülen 96 no.lu yapı adasında 16 ve 17 numaralı örnek konut yapıları yer almaktadır. Ayrıca yapı adası üzerinde K.S.K Yelken ve Klüp bulunmaktadır. Adanın Cemal Gürsel” Caddesi’ne bakan parsellerinde sekiz kat+çatı katı gabarisi olduğu görülmektedir. İncelenen iki yapı örneği de 1980’li yılların başında, ayırık nizam ve dikdörtgen parseller üzerinde inşa edilmiştir.

- **97 Numaralı Ada**

Şekil 3.39 97 No.lu Ada Detayı

Örnek 6 ve 24 ise, 97 no.lu yapı adası üzerinde bulunmaktadır. İncelenen konutların bulunduğu parseller bitişik nizam özelliğindedir. Şekil 3.43’de ada üzerinde %50 oranında yapılaşma olduğu da belirtilmiştir. 1968 yılında inşa edilen örnek 6, yedi kat+çatı katı gabariye sahiptir. Örnek 24 ise 2002 yılında sekiz kat+çatı katı olarak inşa edilmiştir. Ancak şekil 3.43’de parsel üzerinde bulunan eski yapı bulunmakta, beş kat+çatı katı olarak gösterilmektedir.

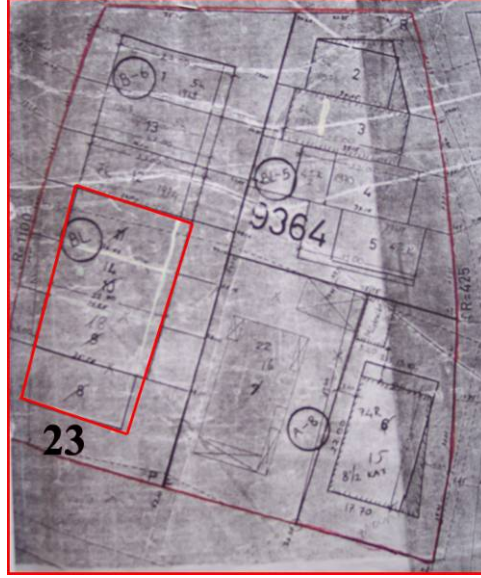
- **9373 Numaralı Ada**

Şekil 3.40 9373 No.lu Ada Detayı

Bu yapı adası üzerinde 10 numaralı örnek konut yapısı bulunmaktadır. Yapı adasında yoğun ve sık bir yapılaşma görülmektedir. Konut, bitişik nizam ve dikdörtgen bir parsel üzerinde, 1973 yılında inşa edilmiştir. Yapı, sekiz kat+çatı katı olarak gabarilendirilmiştir.

- **9364 Numaralı Ada**

Şekil 3.41 9364 No.lu Ada Detayı

9364 no.lu yapı adası üzerinde ise 23 numaralı örnek yer almaktadır. Mavi Kule olarak adlandırılan yapı, 1997 yılında inşa edilmiştir. Yapının üzerinde bulunduğu parsel, 4 ayrı parselin birleştirilmesiyle elde edilmiştir.

3.4.3 Örneklerin İncelenmesi

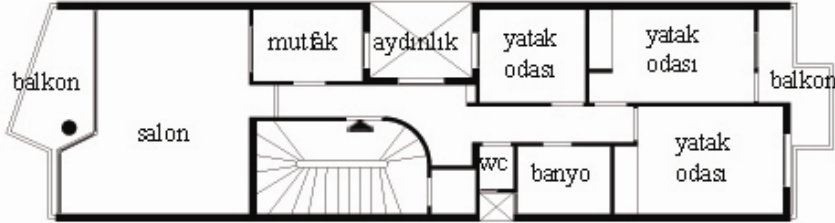
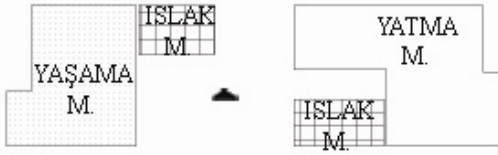
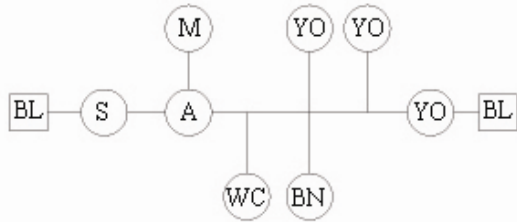
3.4.3.1 1950-1965 Arası Örnekler

Bu dönemde Yalı Bölgesinde dört tane konut incelenmiştir. Bu konutların toplam alanı ortalama 158 m²'dir. 1950-1965 döneminde Yalı Bölgesinde incelenen konutların toplam alanı İç Bölgeye göre büyümüştür. Konutların alanları 96 m² ile 211 m² arasında değişim göstermiştir.

ÖRNEK 1		YALI BÖLGESİ 1950-1965 DÖNEMİ	
ADRES	Paya Apt. Cemal Gürsel Cd. No:386		
ADA/PARSEL	192 / 24	KAT ADEDİ	4 KAT
MİMARİ/YILI	Ziya NEBİOĞLU / 1950		
NOTLAR	<p>Yapı Sahibi: İsmail Paya Dikdörtgen ve ayrıık niz am öz elliklerinde olan bir parsel üzerinde, her katta tek daire olarak çözümlenen yapı,zemin+iki kat olarak inşa edilmiş,son kat sonradan yapıya eklenmiştir. Bu yapı bir kira evi olarak Paya ailesi tarafından yaptırılmıştır. Konutta 4 yatak odası yer almaktadır. Girişte 2 yatak odası ve banyoya,koridor ile diğer yatak odaları, mutfak,yemek odası,salon ve misafir odasına ulaşılmaktadır.</p>		
KAT PLANI			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	

ÖRNEK 2		YALI BÖLGESİ 1950-1965 DÖNEMİ			
ADRES	Güleç Apt. Cemal Gürsel Cd. No:238				
ADA/PARSEL	9321 / 16			KAT ADEDİ	5 KAT+Ç.KATI
MİMARİ/YILI	Faruk SAN / 1958				
NOTLAR	<p>Yapı Sahibi: Mualla Onay Her katta tek daire olarak planlanan yapı, dikdörtgen ve bitişik nizam bir parsel üzerindedir. Plan, küçük bir giriş holü, tek mekan olarak çözümlenen yaşama alanı ve ara bir holde yer alan wc, lavabo, kiler birimleri ile L biçimli ve holden gizlenen bir koridordan ulaşılan yatak odaları ve banyodan oluşmaktadır. Konutun bir özelliği, mutfak ile yaşama mekanı arasında bir servis koridoru bulunmasıdır.</p>				
KAT PLANI					
					
1/200					
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ			
					

ÖRNEK 3 YALI BÖLGESİ 1950-1965 DÖNEMİ	
ADRES	Hasa Demir Apt. 1725(Ulvi Basman) Sok. No:1/6
ADA/PARSEL	74 / 25 KAT ADEDİ 4 KAT+Ç.KATI
MİMARİ/YILI	Fikri YÖNTEM / 1964
NOTLAR	Yapı Sahibi: Ulviye Tosun ve ort. Dikdörtgen bir parsel üzerinde eşit büyüklükte olmayan ve ön cepheye bakan iki daire çözümü yapılmıştır. Konutta bir de servis girişi bulunmakta ve girişteki geniş hol salon olarak tanımlanmaktadır. Bu hol, mutfağa yakın olup yemek işlevi için de kullanılmaktadır. Mutfak, yatak odaları,wc ve banyoya giden ve giriş holünden gizlenen koridor üzerindedir
KAT PLANI	
1/200	
GENEL ZONLAR	MEKAN DÜZENİ

ÖRNEK 4		YALI BÖLGESİ 1950-1965 DÖNEMİ	
ADRES	Tan Apt. Cemal Gürsel Cd. No:302		
ADA/PARSEL	216 / 22	KAT ADEDİ 8 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ/YILI	Remzi ERTUĞRUL / 1965		
NOTLAR	Yapı Sahibi: Hulusi Tan Bitişik nizamda ve dar-uzun bir parselde çözümlenen planda küçük giriş holü ile yatak odaları ve ıslak mekanlara ulaşan koridor bütünleşmiş genel-özel mekan ayrımı yapılmamıştır. Konutta gün ışığı almayan, ışıklıktan aydınlanan bir yatak odası ve mutfak bulunmaktadır. Mutfağın küçük olması ve ışıklığa bakması, yeme-işlevinin yaşama alanında yapıldığını göstermektedir.		
KAT PLANI			
			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

3.4.3.2 1950-1965 Arası Örneklerin Değerlendirilmesi

1950’li yıllarda iç bölgede sıklıkla görülen konut tipi olan kira evleri (aile apartmanları) Yalı Bölgesinde de görülmüştür. Apartman yapılarının tek bir sahibi olup katlarını kiraya verme yönteminin uygulandığı bu dönemde apartman yapılarında genelde her katta tek daire çözümüne gidilmiştir. Ancak bu bölge iç bölgeye oranla daha yüksek bir ranta sahip olması nedeniyle daha yoğun bir konut dokusuna sahiptir. Bu nedenle bu alanda yoğun ve sık bir parselasyon yapılmış, konut mekanları da bu parsel düzenlemelerinden etkilenmiştir. Üst gelir grubunun yoğun ilgi gösterdiği bu bölgede konutların mekansal kurgusu da değişim göstermektedir. Şehrin önde gelen ve tanınmış aileleri tarafından yaptırılan bu yapıların ünlü mimarlar tarafından tasarlanması İç Bölgeye göre çok daha önem kazanmaktadır. Bu dönemde incelenen örneklerin mimarları Ziya Nebioğlu, Fikri Yöntem, Faruk San ve Remzi Ertuğrul’dur.

Yalı Bölgesinde 1950’li yıllardan günümüze ulaşan konut sayısı çok azdır. Bunun nedeni bu bölgede 50’li yıllara ait az katlı yapıların 1960 ve 1970’lerde yıkılıp yerlerine yüksek gabariye sahip apartmanların yapılması olarak düşünülmüştür. Çalışmada bu döneme ait 4 adet konut yapısına ulaşılarak bunların kat planları detaylı olarak incelenmiştir.

Yoğun bir yapılaşmanın olduğu Yalı Bölgesinde parseller genelde dikdörtgen bir forma sahiptir. 1955 yılı Aru planında ve 1962 yılı nazım imar planında genellikle ayırık nizam parsel düzenlemelerinin olduğu görülmüştür. Ancak Yalı Bölgesinde ayırık nizam parsellerden oluşan doku günümüzde yerini bitişik nizam parsellerden oluşan yoğun bir dokuya bırakmıştır. Yalı bölgesinde de bu parsel biçim ve özelliklerinin, örnek konutların mekansal kurgularını etkilediği belirlenmiştir. Bu sebeple bu dönemde de **konutların parsel biçimlerine göre** incelenmesi araştırmaya farklı bir boyut kazandırmıştır. İncelenen konutlar arasından örnek 1 ayırık nizam özelliğinde bir parsel üzerinde, örnek 2, 3 ve 4 bitişik nizam parseller üzerinde bulunmaktadır. Bu parsellerin tümünün dikdörtgen biçimli olduğu görülmektedir. Ayrıca her kattaki daire sayıları da konut plan tiplerine ve bunun

sonucu olarak mekansal kurguya etki etmektedir. Apartman yapılarının tek bir sahibi olduğu ve katlarını kiraya verme yönteminin uygulandığı bu dönemde apartman yapılarında genelde her katta tek daire çözümüne gidilmiş, örnekler arasından, ön cepheye açılan iki dairesel çözümün yapıldığı 3 no.lu yapı hariç diğerleri tek daire şeklinde çözülmüştür. Bu dönemde parsellerin de dikdörtgen biçimli olduğu düşünüldüğünde, konutların dikdörtgen plan tiplerine sahip olması, incelenen örnekler arasında kare plan tipli bir konutun bulunmaması doğal bir sonuçtur.

1950-1965 dönemi arasında Yalı Bölgesinde incelenen konutlar, İç Bölgede olduğu gibi mekansal alt birimlerin **sirkülasyon mekanı ile kurduğu ilişki biçimlerine göre** sınıflandırıldığında üç farklı plan tipi karşımıza çıkmaktadır. Bu plan tiplerinden ilki **ana sirkülasyon mekanı + bir yardımcı sirkülasyon mekanına** sahip plan tipleridir (örnek 1 ve 3). Bu örneklerden bir tanesinde ana sirkülasyon mekanı konutun yaşama alanının devamı ya da yeme amaçlı kullanılırken diğer örnekte bu mekan küçük ve yalnızca giriş holü niteliğindedir. İncelenen örneklerde ana sirkülasyon mekanının farklı mekansal alt birimlere açılması nedeniyle işlevsel yönden iki farklı şema olduğu görülmektedir. Bunlar ilki ana sirkülasyon mekanının yatma birimlerine, yardımcı sirkülasyonun ise diğer yatma birimleri ile yaşama ve servis birimlerine bağlandığı plan şemasıdır. Diğer şema ise, ana sirkülasyon mekanının yaşama birimlerine, yardımcı sirkülasyonun ise servis ve yatma birimlerine bağlandığı plan çözümüdür. Her iki örnekte de yatma birimlerinin yaşamaya ait mekanlardan ayrılmaması sebebiyle genel ve özel mekan ayrımı sağlanamamaktadır.

Sirkülasyon mekanları ile mekansal alt birimlerin arasındaki ilişkiye göre yapılan ikinci sınıflandırma ise **ana sirkülasyon mekanı + iki yardımcı sirkülasyon mekanından** oluşan plan tipleridir (örnek 2). Bu şemanın görüldüğü örnekte ana sirkülasyon mekanı küçük bir hol niteliğindedir. Yardımcı sirkülasyonlardan bir tanesi yatma birimlerine, diğeri ise mutfağa bağlanmaktadır. Misafir wc, kiler ve yaşam alanının ana sirkülasyona açılmasıyla özel ve genel mekanlar ayrılmaktadır.

Üçüncü plan tipi ise ana sirkülasyon mekanı + bir yardımcı sirkülasyonun bulunduğu, ancak bu iki mekanın bütünleşmeye başladığı tiplerdir. Bu plan şeması İç Bölgede 1965-1980 dönemi arasında görülürken Yalı Bölgesinde daha erken dönemde görülmüştür. Bunun nedeni bu bölgede yoğun bir yapılaşma talebinin olması nedeniyle konutun mekansal birimlerinin minimumda çözülmesidir.

1950-1965 yılları arasında Yalı Bölgesinde incelenen yapılarda dönemin karakteristik özelliklerini oluşturan farklı mekansal kullanımlar olduğu görülmüştür. Mekansal kurgudaki bu farklılığın net bir şekilde okunduğu örnek 1, 1950 yılında mimar Ziya Nebioğlu tarafından tasarlanan Paya Apt.dır. Bina, asimetrik kütle düzeni, eğrisel köşe dönüşü, geniş düzlemsel yüzeyleri, ritmik bir düzende devam eden pencere kurgusu, döşeme kodlarını belirten beyaz yatay bordürleri ve balkon köşelerinde yer alan dairesel kolonları ile döneminin mimari özelliklerini yansıtmaktadır. Yapıda her katta tek daire çözümüne gidilmiş, yaşama mekanları-yemek, yaşama, salon- ön cephede birbirleriyle bağlantılı olarak konumlanırken yatma mekanları arka cephede konumlandırılmıştır (Sayar, 2006, s.38).

Bu döneme ait konutlarda giriş, genel olarak salon ve mutfağın bulunduğu alandan verilirken, örnek 1’de giriş yatak odaları ve ıslak mekanlara açılan koridordan verilmiştir. Ayrıca bu dönemde misafir wc’nin giriş holünde ve yatak odalarına açılan koridor üzerinde yer aldığı plan çözümlerine rastlanmıştır. Örnek 1 ve 2’de misafir wc’nin giriş holüne direk açıldığı, örnek 3 ve 4’te ise wc’nin yatak odası koridoru üzerinde yer aldığı görülmüştür. Bu dönemde incelenen konutlardan sadece örnek 2’de bir kiler çözümü yapılmıştır. İncelenen konutlarda genellikle üç yatak odası çözümünün yapıldığı görülürken, iki ve dört yatak odalı çözümlere de rastlanmıştır. Yatak odalarının büyüklüğü de farklılık göstermekte ve 13 ile 20 m² arasında değişmektedir.

İç Bölgede 1950-1965 döneminde sıkça görülen bir özellik olan servis girişi kullanımına bu dönemde yalnızca örnek 3’te görülmüştür. Bu giriş yardımcı

sirkülasyon mekanına açılmıştır. Ayrıca geniş hol kullanımının görüldüğü tek örnek olan bu yapıda giriş holü salon olarak adlandırılmıştır. Diğer örneklerde giriş holü küçük bir alan kaplamakta ve yalnızca sirkülasyon mekanı amaçlı kullanılmaktadır.

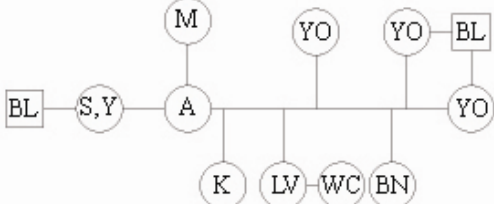
Yalı Bölgesinde 1950-1965 dönemlerine ait örnek yapılarda yaşama işlevine ait alt birimlerin mekansal kurgu içindeki çözümü farklılık göstermektedir. Bunlar misafir odası, salon ve yemek odasının ayrı ayrı ancak birbirleriyle ilişkilendirildiği plan şeması (örnek 1); yaşama işlevine ait mekanların tek bir hacimde çözüldüğü ve yaşam alanının mutfak ile bir pencere ya da servis holü ile ilişkilendirildiği plan şeması (örnek 2 ve 4); salon ve misafir salonu olarak tanımlanan iki ayrı yaşama mekanının birbiriyle geçişli olarak çözüldüğü plan şemasıdır (örnek 3). Örneklerin çoğunda mutfak küçük bir alanda çözümlenerek ışıklığa konumlandırılmıştır. Bu durum mutfağın yemek yeme amaçlı olarak kullanılmadığını, bu işlev için yaşama mekanı ya da orta holün tercih edildiğini göstermektedir. Belirtildiği gibi 2 ve 4 numaralı konutlarda mutfak ile yaşama mekanları birbirleriyle ilişkilendirilmiş olup bu duruma örnek teşkil etmektedir.

Bu dönemde incelenen konutların ve yalı bölgesine ait eski fotoğrafların incelenmesi ile yapıların cephe kurgularında karakteristik bazı özellikler belirlenmiştir. Kübik formdaki binalar dairesel köşe dönüşleri, teraslarında açıkta bırakılan dairesel kolonları ve yanyana dizilmiş dikdörtgen kolonları, geniş saçak çatıları ve ritmik pencere düzeni ile dönemin özelliklerini yansıtmaktadır. Az katlı ve modern bir cephe kurgusu ile tasarlanan bu yapılar 1950-1965 döneminin sakin ve ölçekli konut stoğunu oluşturmaktaydılar.

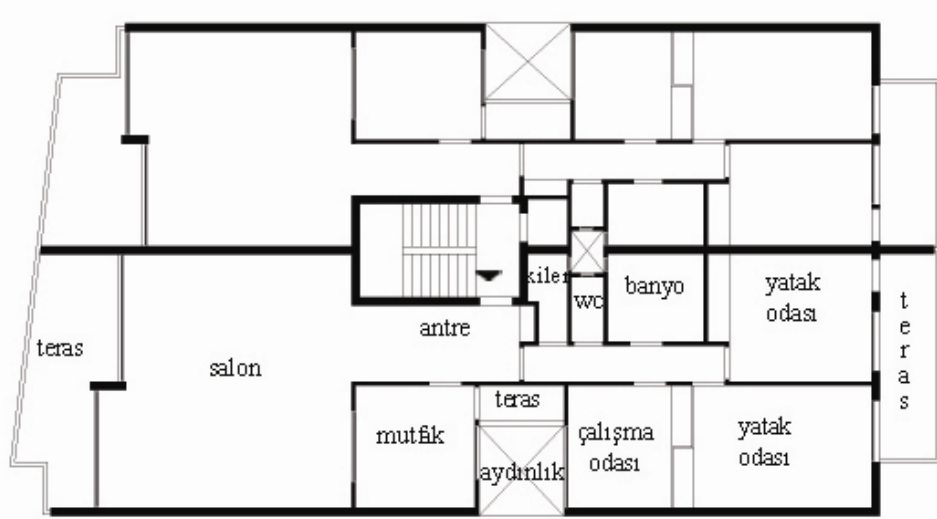
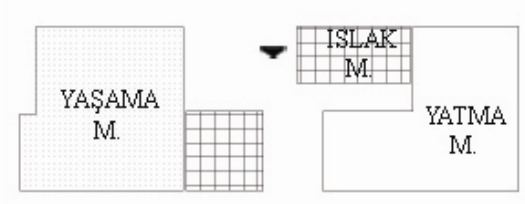
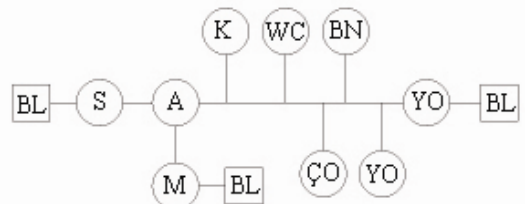
3.4.3.3 1965-1980 Arası Örnekler

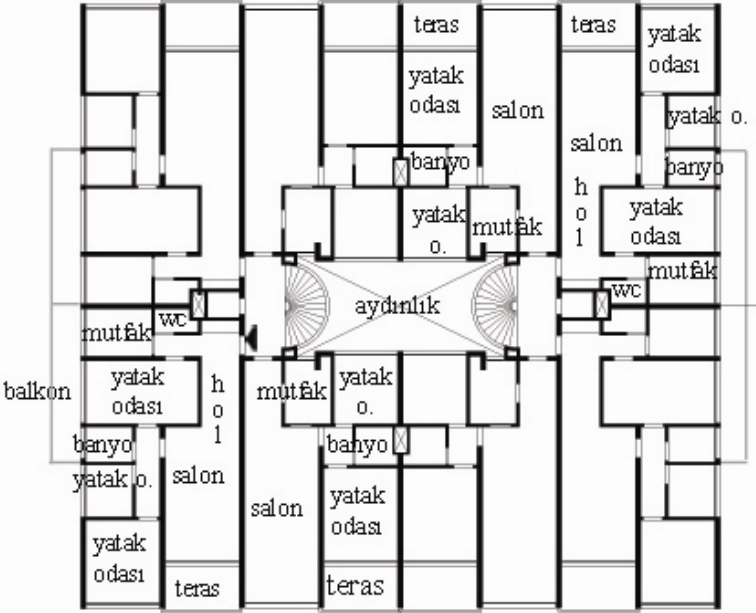
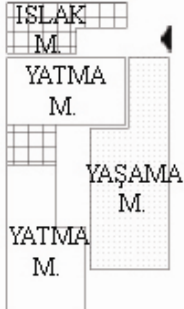
Bu dönemde 12 adet konut incelenmiştir. Örnek konutların toplam alanının 98 m² ile 165 m² arasında değişim gösterdiği ve ortalama 137 m² olduğu belirlenmiştir.

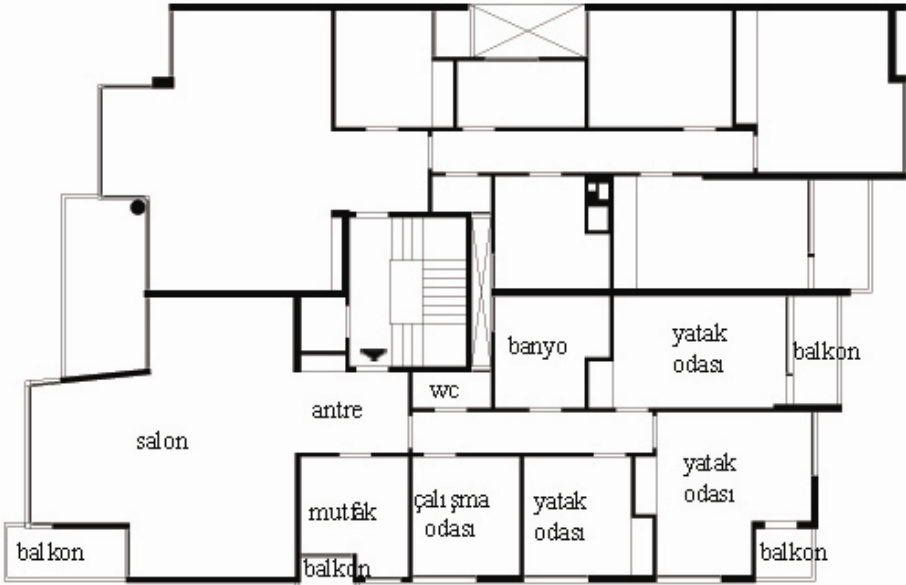
ÖRNEK 5		YALI BÖLGESİ 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Derya Apt. Cemal Gürsel Cd. No:252		
ADA/PARSEL	74 / 1	KAT ADEDİ 7 KAT	
MİMARİ/YILI	Env er ALTAY / 1966		
NOTLAR	<p>Plan şeması,dikdörtgen,dar-uzun ve tek yönden bitişik parsel özelliğinde olan bir parsel üzerinde konumlanmıştır. Yaşama alanı içinde yemek yeme işlevi için mutfığa yakın bir alan tanımlanmıştır. Konuta girişte küçük bir antre bulunmakta ve buradan gizlenen koridorda 3 yatak odası,wc ve banyo yer almaktadır.</p>		
KAT PLANI			
			
			1/200
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 6		YALI BÖLGESİ 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Safa Apt. Cemal Gürsel Cd. No:410		
ADA/PARSEL	97 / 4	KAT ADEDİ 7 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ/YILI	Abdullah PEKÖN / 1968		
NOTLAR	Yapı Sahibi: Alptekin Özkasap oğulları ve Ort. Plan şemasını bitişik nizam, dikdörtgen parsel ile ön cepheye bakan iki daire çözümü belirlemiştir. Salon ve yemek odası birlikte tanımlanmış ve bir yatak odası ile mutfak aydınlıktan ışık alacak şekilde planlanmıştır. Mutfağın ışıklığa bakması, yemek işlevinin y aşama alanında yapıldığını göstermektedir. Genel alandan gizlenen koridorda 3 yatak odası, kiler, wc ve banyo bulunmaktadır.		
KAT PLANI			
			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

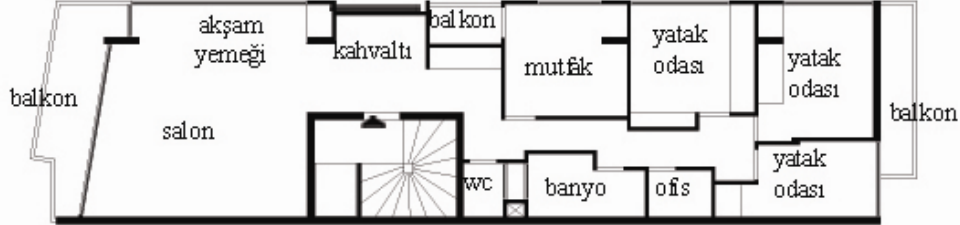
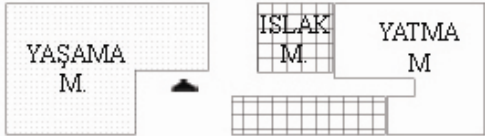
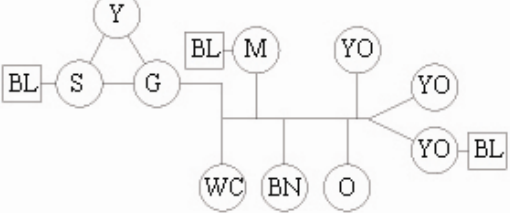
ÖRNEK 7 YALI BÖLGESİ 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Çağlayan Apt. Cemal Gürsel Cd. No:380
ADA/PARSEL 237 / 132	KAT ADEDİ 7 KAT+Ç.KATI
MİMARİ/YILI	Armağan ÇAĞLAYAN / 1970
NOTLAR	Yapı Sahibi: Bihin Birsel Plan şemasını, kare parsel üzerinde üç daire çözümü'nü yap ilması belirlemiştir. Yaşama alanları ön cep hey e açılmakta ve bir daire hariç diğerlerinde ışıklıktan ay dınlanan bir oda bulunmaktadır.Krokide kiler ve çalışma odası gibi ek birimler görülmektedir. Antreden gizlenen koridor üzerinde 2 yatak odası,çalışma odası,depo,kiler,wc ve banyo yer almaktadır.
KAT PLANI	
GENEL ZONLAR	MEKAN DÜZENİ

ÖRNEK 8		YALI BÖLGESİ 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Kunter Apt. Cemal Gürsel Cd. No:248		
ADA/PARSEL	74 / 32	KAT ADEDİ 7 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ/YILI	Remzi ERTUĞRUL / 1970		
NOTLAR	Yapı Sahibi: Nesrin Kunter ve ort. Bitişik nizamn özelliğindeki dikdörtgen parsel ve iki dairesel çözüm, plan şemasını belirlemiştir. Mutfak ve çalışma odası aydınlığa açılmakta ve buradan ışık almaktadır. Mutfak, aynı zamanda salon tarafına açılan pencere ile de aydınlanmaktadır. Giriş holünden bir kapı ile gizlenen yatak holü üzerinde misafir wcin de bulunduğu görülmektedir		
KAT PLANI			
			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 9		YALI BÖLGESİ 1965-1980 DÖNEMİ			
ADRES	Akkum Apt. Cemal Gürsel Cd. No:384				
ADA/PARSEL	1326 / 11			KAT ADEDİ	6 KAT+Ç.KATI
MİMARİ/YILI	Affan KARACA / -				
NOTLAR	<p>Yapı Sahibi: Çetin Aşkoğlu Kare ve ayrık nizam bir parsel üzerinde iki blokta 8 dairenin planlandığı bir konut yapısıdır. 4 tanesi ön, 4 tanesi arka cepheye yönelmiş konutlar eşdeğer büyüklükte olup dikdörtgen şemaya sahiptir. İncelenen planda giriş holü ile salon bütünleşmiş ve 3 yatak odası ile banyonun bulunduğu koridora salondan ulaşım sağlanmıştır. Çok daireli çözümün yapıldığı örnekte salon, bir oda ile aynı büyüklüğe sahiptir.</p>				
KAT PLANI					
					
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ			
					

ÖRNEK 10		YALI BÖLGESİ 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Palmiye Apt. Cemal Gürsel Cd. No:350		
ADA/PARSEL	9336 / 7	KAT ADEDİ 8 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ/YILI	Bülent DORUK / 1972		
NOTLAR	Yapı Sahibi: Bülent Doruk Konut planında tipik dikdörtgen plan şeması örneği görülmektedir. Konut, dikdörtgen ve tek tarafı bitişik nizam özelliğinde bir parsel üzerinde planlanmıştır. Yatak odaları, çalışma odası ve ıslak mekanların bulunduğu koridor giriş holünden bir bir kapı ile ayrılmıştır. Ancak misafir wc aynı koridor üzerinde çözülmüştür.		
KAT PLANI			
			
			1/200
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

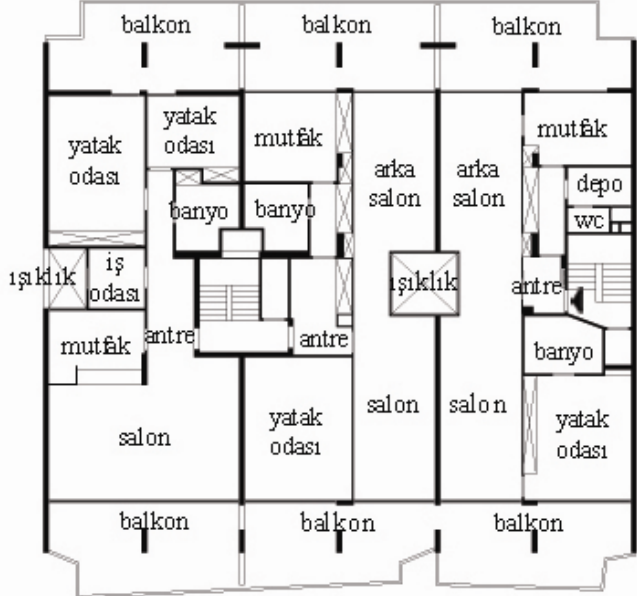
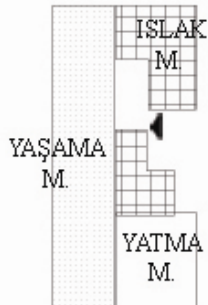
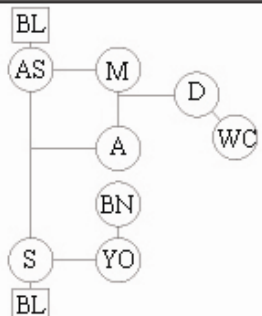
ÖRNEK 11		YALI BÖLGESİ 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Zihni Kalfa Apt. Cemal Gürsel Cd. No:434		
ADA/PARSEL	9373 / 4	KAT ADEDİ	8 KAT+Ç.KATTI
MİMARİ/YILI	Akif KINAY / 1973		
NOTLAR	<p>Konut planı, dikdörtgen ve bitişik niz am bir parsel üzerinde, ön cepheye bakan iki daire çözümü ile şekillenmiştir. Konut girişinde yaşama alanı ile giriş holü arasında boşluklu duvarla görsel ilişki sağlanmıştır. Mutfak,kiler ve hizmetli odası ışıklığa açılmaktadır. Ancak mutfağın gün ışığı alması için salon ile mutfak arasına pencere açılmıştır.Yatak odaları,kiler ve ıslak mekanlara ulaşan koridor,genel alandan gizlenmiştir.</p>		
KAT PLANI			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	

ÖRNEK 12 YALI BÖLGESİ 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Hülya Apt. Fazıl Bey Cd. No:2/1
ADA/PARSEL	9326 / 2 KAT ADEDİ 8 KAT+Ç.KATI
MİMARİ/YILI	Vural TURAN / 1973
NOTLAR	Yapı Sahibi: Mustafa ve Mehmet Karer Konutta dikdörtgen bir parsel üzerinde, her katta tek dairesel bir çözüm yapılmıştır. Giriş holünde, kahvaltılık alanı olarak tanımlanan bir alan ve ayrıca salon içinde bir yemek nişi bulunmaktadır. Üç yatak odası, banyo, wc, ofis ve mutfakın bulunduğu koridor, genel alandan gizlenmektedir.
KAT PLANI	
	
1/200	
GENEL ZONLAR	MEKAN DÜZENİ
	

ÖRNEK 13 YALI BÖLGESİ 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Gülra Apt. Cenal Gürsel Cd. No:310
ADA/PARSEL	216 / 73 KAT ADEDİ 8 KAT+Ç.KATI
MİMARİ/YILI	Ahmet S.TÜKEL / 1973
NOTLAR	Yapı Sahibi: Fatma Beria Tükel Plan şeması incelediğinde tipik dikdörtgen şemanın dışına çıkmış bir kroki görmekteyiz. Giriş antresinden ulaşılan bir odadan diğer bölümlere dağılım sağlanmıştır. Mutfak,kiler ve wc holü ile yatma ve ıslak mekan koridoru, bu günlük odaya açılmıştır. Mutfaktan da ulaşılan bu mekan hem oturma hem de yemek yeme işlevlerini içerisinde barındırmaktadır.
KAT PLANI	
	
1/200	
GENEL ZONLAR	MEKAN DÜZENİ
	

ÖRNEK 14 YALI BÖLGESİ 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Gökdelen Apt. 1743 Sok. No:2
ADA/PARSEL 237 / 143	KAT ADEDİ 13 KAT+Ç.KATI
MİMARİ/YILI	Semih AYGIT / 1974
NOTLAR Ayrık nizam, dikdörtgen parsel üzerinde, her katta dört daire planlanmıştır. Yüksek bir yapı olarak inşa edilen binanın bir bloğu, bu örnekte incelenmiştir. Yaşama alanında, salon ile yemek işlevi birlikte tanımlanmış; mutfak bu alana yakın bir yerde konumlandırılmıştır. 2 yatak odası, banyo, wc ve kilerin bulunduğu koridor giriş antresinden gizlenmiştir.	
KAT PLANI	
	
1/200	
GENEL ZONLAR	MEKAN DÜZENİ
	

ÖRNEK 15		YALI BÖLGESİ 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	İşçimenler Apt. Cemal Gürsel Cd. No:334		
ADA/PARSEL	326 / 9	KAT ADEDİ 8 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ/YILI	Armağan ÇAĞLAYAN / 1976		
NOTLAR	Yapı Sahibi: Hatice ve Selahattin İşçimenler Dikdörtgen bir parselde, her katta tek dairenin planlandığı bir konut örneğidir. Mutfak bir yemek nişi ile birlikte çözülmüş, bu sebeple mutfağın alanı büyümüştür. 2 yatak odası, çalışma odası, banyo ve wc'ye ulaşan koridor, giriş holü ile bütünleşerek holün devamı niteliğinde planlanmıştır. Bu sebeple genel ve özel mekan ayrımı ortadan kalkmıştır.		
KAT PLANI			
			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 16		YALI BÖLGESİ 1965-1980 DÖNEMİ	
ADRES	Pitrak Apt. Cemal Gürsel Cd. No:294,294/1		
ADA/PARSEL	216 / 66	KAT ADEDİ 8 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ/YILI	Cahit AKAN / 1977		
NOTLAR	<p>Örnekte kare ve bitişik nizam bir parselde her katta üç daire çözümlü yapılmıştır. Her üçü de ön cepheye bakan bu daireler her katta farklı planlara sahiptir. Yaşama alanının hem ön hem de arka cepheye açıldığı plan incelenmiştir. Bu çözümden bir yatak odası bulunmakta ve buraya salondan ulaşılmaktadır. Mutfak, depo ve wc'ye ise arka salondan ulaşılan bir koridor ile ulaşılmaktadır.</p>		
KAT PLANI			
			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

3.4.3.4 1965-1980 Arası Örneklerin Değerlendirilmesi

1965 yılında çıkarılan Kat Mülkiyeti Kanunu ile bağımsız katlara sahip apartman yapıları yapılmaya başlanmış, bu sebeple özellikle 1970-1980 yılları arasında kentsel doku büyük bir değişime uğrayarak kimlik değiştirmiştir. Beldenin mevcut konut dokusunu oluşturan yapılar yıkılarak, yap-satçı üretim mekanizmasıyla yapılar inşa edilmiştir. Karşıyaka'da da sakin, ölçekli kent dokusu geride kalarak, sokaklar ve kültürel yapı ikinci kez kabuk değiştirmiştir.

Konutların cephe tasarımları bu dönemde de önemli olmuş ve apartman yapıları dönemin ünlü mimarları tarafından yapılmıştır. Yalı bölgesinde bu dönemde Abdullah Pekön, Armağan Çağlayan, Remzi Ertuğrul, Akif Kınay, Semih Aygıt ve Cahit Akan'ın yapılarına rastlanmıştır.

1965-1980 döneminde Yalı Bölgesi'nde inşa edilmiş 12 adet konut yapısı incelenmiştir. Bu dönemde konut toplam alanlarının İç Bölgede bu dönemde incelenen yapılara oranla daha büyük olduğu görülmüştür.

Çalışma bölgesi **parsel özelliklerine göre** incelendiğinde bu bölgenin de yoğun bir yapılaşmanın olduğu yapı adalarından oluştuğu görülmektedir. İncelenen konutlardan çoğu bitişik nizam ve dikdörtgen parseller üzerinde bulunmaktadır. Konutlar arasından yalnızca örnek 14 ayrık nizam bir parsel üzerinde konumlanırken diğer örneklerin tümü ise bitişik nizam parseller üzerinde konumlanmaktadır. İncelenen konutlar arasından örnek 5, 8, 11, 12, 13 ve 15 numaralı konutların dikdörtgen biçimindeki parsellerde, 6, 7, 10, 14 ve 16 numaralı örneklerin ise kare biçimindeki parseller üzerinde yer aldığı görülmüştür. İncelenen konut yapılarında görülen önemli bir özellik, katlarda genellikle 2 daire olmak üzere, 3 veya 4 daireli çözümlerin yapılmış olmasıdır. Örnek 7 ve 16'de 3 daireli, örnek 14'te ise 4 daireli bir konut yapısı görülmektedir. Bu yapılar arasından 1974 yılında Semih Aygıt tarafından yapılan Gökdelen Apartmanı iki blok halinde ve 36.80 metre yüksekliğinde inşa edilmiştir. Daha önceki bölümlerde de belirtildiği

gibi Gökdelen Apartmanı, yıkılan Hüsnü İkbâl Köşkü'nün bulunduğu alanda inşa edilmiştir.

Bu dönemde incelenen yapıların tümü **dikdörtgen plan tipine** sahiptir. Parsel özellikleri ve bölgenin sahip olduğu yüksek rant, plan şemasının oluşmasında etkili olmuştur. Dikdörtgen ya da kare biçimindeki parsellerin tümünde dikdörtgen plan tipleri görülmekte, kare biçimindeki parsellerde iki ya da üç dairesel ve dairelerin hepsinin ön cepheye açıldığı plan çözümleri ile dikdörtgen plan şeması uygulanmıştır (örnek, 6, 7, 8, 10, 11, 14 ve 16). Dikdörtgen ve küçük parsellerde ise genelde tek daire çözümü yapılmıştır (örnek 5, 12, 13 ve 15).

Parsel özelliklerinin incelenmesinden sonra konutların plan tipleri ise yine **mekansal alt birimlerin sirkülasyon mekanı ile kurduğu ilişki biçimlerine göre** incelenmiştir. Bu dönemde Yalı Bölgesinde seçilen konutlarda üç farklı plan tipi olduğu belirlenmiştir. Bunlardan ilki **ana sirkülasyon mekanı + bir yardımcı sirkülasyon mekanı**ndan oluşan plan tipleridir (örnek 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12 ve 16). Bu örneklerin çoğunda ana sirkülasyon mekanı küçük bir girişi holü niteliğindedir. Yalnızca örnek 12'de bu mekan geniş çözümlenmiş ve kahvaltı alanı olarak tanımlanmıştır. Bu plan şemasının uygulandığı örneklerin tümünde mutfak, yaşama alanı ve yardımcı sirkülasyon mekanı, ana sirkülasyon mekanına açılırken; yatma birimleri, banyo ve misafir wc yardımcı sirkülasyon mekanına açılmaktadır. Bu nedenle bu plan şemasının görüldüğü konutlarda genel ve özel mekan ayrımı sağlanmaktadır. Bu dönemde ana sirkülasyon + bir yardımcı sirkülasyondan oluşan bazı plan şemalarında yine bu iki mekan bütünleşmektedir (örnek 14 ve 15). 1965-1980 döneminin sonlarında ortaya çıkan bu plan şemasında genel ve özel mekan ayrımı sağlanamamaktadır.

Bu dönemde görülen diğer plan şeması ise **ana sirkülasyon mekanı + iki yardımcı sirkülasyon mekanı**ndan oluşan şemadır (örnek 9). Bu dönemde sadece bir örnek yapıda karşımıza çıkan üçüncü plan şeması ise **ana sirkülasyon mekanı + üç yardımcı sirkülasyon mekanı**ndan oluşan şemadır (örnek 13). Bu şemada ana

sirkülasyon mekanı, günlük oda olarak tanımlanan yardımcı sirkülasyon mekanına, buradan da yatma servis birimlerine ayrı ayrı bağlanan diğer yardımcı sirkülasyonlara ulaşılmaktadır. Bu şemada yatma ve servis birimlerine ayrı hollerden ulaşıldığı için genel ve özel mekan ayrımı sağlanmıştır.

1965-1980 döneminde Yalı Bölgesine ait karakteristik plan özellikleri olduğu belirlenmiştir. Önceki dönemde görülen servis girişi kullanımına bu dönemde rastlanmamaktadır. Yalı bölgesinde bu döneme ait yapılarda, konut toplam alanları İç Bölge'ye oranla daha büyük olduğundan mekansal alt birimler de alan olarak büyümüştür. Yeme işlevi yaşama alanında ya da önceki döneme göre alan olarak büyüyen mutfakta yapılmaktadır. Bu duruma örnek olarak 15 numaralı konutta mutfak ile yemek nişinin birlikte planlanmış olması gösterilebilir. Ancak konut toplam alanının büyük olması rağmen incelenen örneklerden bir konut yapısı hariç olmak üzere diğerlerinde giriş holü küçük bir alan kaplamakta ve yalnızca giriş işlevini üstlenmiştir. Mekansal kurgudaki bu değişim, toplumun günlük yaşamının geleneksel “orta sofa” kullanımının ortadan kalkmasına yönelik olarak değiştiğini göstermektedir. Yaşama mekanları ise tüm örneklerde tek bir hacimde çözülmüş ve ön cepheye yönlendirilmiştir. Yaşamın tek bir mekanda çözümlenmesi, konut kullanıcılarının günlük yaşamlarında da değişim olduğunu ve misafir odası kullanımına gereksinim duyulmadığını göstermektedir.

İncelenen konutlarda üç yatak odası çözümü daha yoğun olmak üzere iki ve bir yatak odası olan şemalara rastlanmıştır. Bu dönemde yatak odası büyüklükleri 13 ile 18 metrekare arasında değişim göstermiştir. 1950'den günümüze kadar geçen süreçte yatak odası metrekaresi 22 metrekareye kadar çıkmıştır. Ayrıca bu dönemde incelenen yapılarda çalışma odası, hizmetli odası, ofis ve kiler gibi mekanlar sık olarak görülmüştür.

1965-1980 döneminde incelenen konutlarda sade ve yalın cephe tasarımlarının olduğu görülmüştür. Yüksek gabarili bu apartmanlarda betonarme iskelet sisteminin ve ritmik pencere düzeninin etkileri yapıların cephe kurgularında kendini

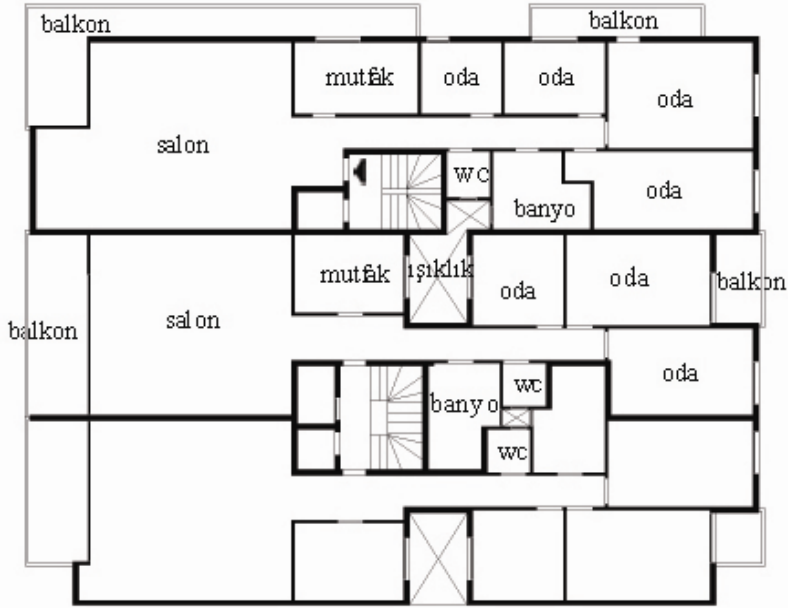
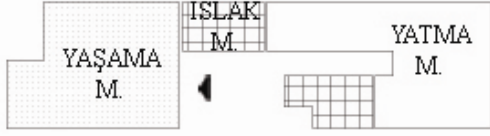
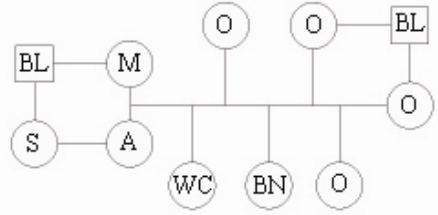
göstermiştir. Örnek 5 ve 12’de cephede hareketlilik sağlanması amacıyla çeşitli motif ve kabartmalar ile süsleme yapıldığı görülmüştür. Örnek 16’de ise cephe boyunca devam eden balkon parapetlerindeki hareketlilik ile cephede farklı bir etki yaratılmak istenmiştir. Yalı Bölgesinde bu dönemde çok sayıda konut yapmış olan Armağan Çağlayan, bu yapıların çatı katı parapetlerinde kendine ait logoyu uygulamıştır.

3.4.3.5 1980 Sonrası Örnekler

Bu dönemde 8 adet konut belirlenerek detaylı olarak incelenmiştir. Örnek konutların toplam alanı 101 m² ile 248 m² arasında değişim göstermiştir. Bu dönemde ait konutların ortalama 170 m² büyüklüğünde olduğu belirlenmiştir.

ÖRNEK 17		YALI BÖLGESİ 1980 SONRASI	
ADRES	Gedik Apt. Cemal Gürsel Cd. No:390		
ADA/PARSEL	96 / 4	KAT ADEDİ 8 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ/YILI	Armağan ÇAĞLAYAN / 1981		
NOTLAR	<p>Ayrı kuzey ve güney cepheye bakan bir parsel üzerinde iki daire çözümü yapılmıştır. Planda daireler ön ve arka cepheye açılmış, ön cepheye bakan daire daha büyük planlanmıştır. İki daire de kare şemaya sahiptir. Mutfak içinde bir yemek nişi çözümü yapılmış, mutfak alanı büyümüştür. Yatak odaları ve ıslak mekanlar antreden gizlenen koridor üzerinde sıralanmıştır. Bir yatak odasına salondan ve diğer yatak odasından ulaşılmıştır.</p>		
KAT PLANI			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	

ÖRNEK 18		YALI BÖLGESİ 1980 SONRASI	
ADRES	Çakırcı Apt. Cemal Gürsel Cd. No:392		
ADA/PARSEL	96 / 32	KAT ADEDİ	8 KAT+Ç.KATI
MİMARİ/YILI	Ferit PEKİN / 1982		
NOTLAR	<p>Yapı Sahibi: Metin Çakırcı</p> <p>Dikdörtgen ve ayrıklı nizam bir parsel üzerinde, ikisi ön biri arka cepheye bakan üç daire çözümü yapılmıştır. 3 yatak odası ve banyoya ulaşan koridor genel alandan gizlenmiş, misafir w.c.ye antreden ulaşılmıştır. Çamaşır odası ek bir işlev olarak koridor üzerinde yer almıştır. Ebeveyn yatak odası özelleşmiş, banyo çözümü ile birlikte alanı büyümüştür.</p>		
KAT PLANI			
<p>The floor plan shows a complex layout with two living areas (salon) and a kitchen (mutfak) on the right. A central hallway (koridor) connects various rooms including bedrooms (yatak odası), bathrooms (banyo), a laundry room (çam.), and a WC. There are also balconies (balkon) on both the left and right sides. The plan is labeled with 1/250.</p>			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
<p>The diagram shows three main zones: YAŞAMA M. (Living Area), ISLAK M. (Wet Area), and YATMA M. (Sleeping Area).</p>		<p>The diagram shows the mechanical layout with rooms represented by letters: S (Staircase), A (Antre), M (Mutfak), BL (Balkon), WC (W.C.), BN (Banyo), Ç (Çamaşır), YO (Yatak Odası), and BL (Balkon). The connections show a central hallway (A) leading to various rooms.</p>	

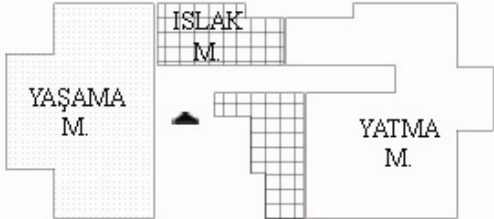
ÖRNEK 19		YALI BÖLGESİ 1980 SONRASI	
ADRES		Kemal Dülger Apt. Cemal Gürsel Cd.No: 428/5	
ADA/PARSEL		9373 / 6	KAT ADEDİ 8 KAT
MİMARİ/YILI		Orhan BERBEROĞLU / 1983	
NOTLAR		Yapı Sahibi: M. Kemal Dülger ve ort.	
<p>Kare bir parsel üzerindeki konutta, her katta üç daire olan bir plan çözümü yapılmıştır. Dairelerin ön cepheye açılması ile dikdörtgen şemaya sahip konut planları elde edilmiştir. İncelenen konutta 4 yatak odası bulunmaktadır. Giriş holü ile yaşama bütünleşmiş, genel-özel mekan ayrımı yapılmıştır. Koridorda yatak odaları, banyo ve wc yer almaktadır.</p>			
KAT PLANI			
			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 20		YALI BÖLGESİ 1980 SONRASI	
ADRES	Akseki Apt. 1737 Sok. No:2		
ADA/PARSEL	73 / 1	KAT ADEDİ	7 KAT
MİMARİ/YILI	Ziya AKSEKİ / 1985		
NOTLAR	<p>Dikdörtgen bir parsel üzerinde biri ön ve diğeri arka cep hey e bakan iki daire çözümü yapılmıştır. Ön cep hey e bakan daire, alan olarak diğ erinden daha büyüktür. Konut planında, giriş holünden bir yatak odası, w c, özel koridor ve en sonda mutfak ile salona ulaşılmaktadır. Mutfağın ışıklığa açılması ve küçük olması y emek işlevinin salonda yapıldığını göstermektedir.</p>		
KAT PLANI			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	

ÖRNEK 21		YALI BÖLGESİ 1980 SONRASI	
ADRES	Boro Apt. Cernal Gürsel Cd. No:326		
ADA/PARSEL	326 / 5	KAT ADEDİ 8 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ/YILI	Hasan KUTLU / 1990		
NOTLAR	Yapı Sahibi: Turhan Boro Dikdörtgen ve tek tarafı bitişik nizam parselde tek daire planı çözümü ile şekillenen plan şemasında konutun toplam alanı bir önceki örneğe göre büyümüştür. Planda mutfak ve salona açılan bir yemek nişi bulunmaktadır. Misafir wc, mutfak ve salona antreden ulaşılmaktadır. 4 yatak odası, banyo, çalışma odasının bulunduğu koridor, antreden gizlidir. Ebeveyn yatak odası özelleşmiş ve alan olarak büyümüştür.		
KAT PLANI			
			
			1/200
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

ÖRNEK 22		YALI BÖLGESİ 1980 SONRASI			
ADRES	Mısır Apt. Cemal Gürsel Cd. No:348				
ADA/PARSEL	326 / 178			KAT ADEDİ	8 KAT+Ç.KATI
MİMARİ/YILI	M.Kemal BAŞŞİSOĞLU / 1994				
NOTLAR Dikdörtgen bir parsel üzerinde, ön cepheye açılan iki dairesel bir çözüm yapılmış, dairelerden biri daha büyük planlanmıştır. Giriş holü ile koridor bütünleşmiş, genel ve özel mekanlar birlikte çözülmüştür. Mutfak, alanının büyümesi ile yemek alanı olarak da kullanılmaktadır. Antrenin devamı olan koridor üzerinde 3 yatak odası, banyo ve ütü odası bulunmaktadır.					
KAT PLANI					
					
1/200					
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ			
					

ÖRNEK 23		YALI BÖLGESİ 1980 SONRASI	
ADRES	Mavi Kule Apt. Girne Bulvarı No:2		
ADA/PARSEL	9364 / 18	KAT ADEDİ	14 KAT
MİMARİ/YILI	Ercüment KUYUMCU / 1997		
NOTLAR	<p>Kare bir parsel üzerinde iki daire olarak çözümlenen yapıda tipik dikdörtgen şemaya sahip bir plan elde edilmiştir. Ancak konut alanı büyüdüğünden mekanların alanları da artmıştır. 3 yatak odası, banyo, wc ve günlük oda olarak tanımlanan mekanlara ulaşımı sağlayan koridor antreden gizlenmiştir. Ebeveyn yatak odası özelleşerek alanı büyümüştür. Mutfak alanı da yemek işlevini barındırması için büyütülmüştür.</p>		
KAT PLANI			
			1/300
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	

ÖRNEK 24		YALI BÖLGESİ 1980 SONRASI	
ADRES	Dinçsoy Apt. Cemal Gürsel Cd. No:416		
ADA/PARSEL	97 / 8	KAT ADEDİ 9 KAT+Ç.KATI	
MİMARİ/YILI	Emre KARCIOĞLU / 2002		
NOTLAR	Yapı Sahibi: Sayılı ve Tanıl Dinçsoy Tek daire olarak çözümlenen yapı tipik dikdörtgen şemadan farklılık göstermektedir. Mutfak içinde bir yemek nişi çözülmüş, yatma ve ıslak mekan koridoru gizlenmiş ve eşeyen odasının alanı oldukça büyümüştür. Yaşama alanında çıkma şeklindeki bölünme ve küçük balkonlar ile günümüzde görülen balkon kapatılmasına farklı bir çözüm getirilmiştir.		
KAT PLANI			
			
1/200			
GENEL ZONLAR		MEKAN DÜZENİ	
			

3.4.3.6 1980 Sonrası Örneklerin Değerlendirilmesi

1980’li yıllarda tüm Türkiye’nin tüm kentlerinde olduğu gibi İzmir’de de sosyal, ekonomik ve politik değişimlerin etkisi görülmüştür. Kentsel boyutta da bu gelişmelerin etkisi görülmüş, yapı teknolojilerindeki çeşitli kolaylıklar ile çok katlı konut yapıları yapılarak konut açığı kapatılmaya devam etmiştir. Yalı Bölgesinde bu dönemde az katlı yapılar tamamen ortadan kalkarak çok katlı apartman yapıları bölgeyi kaplamıştır.

1980 ile günümüz arasını kapsayan bu süreçte Yalı Bölgesinde inşa edilmiş olan 9 adet konut yapısı incelenmiştir.

Bu dönemde seçilen yapılar **parsel özelliklerine göre** incelendiğinde örnek 17 ve 18’in ayrık nizam özelliğindeki parseller üzerinde, örnek 19, 20, 21, 22 ve 23’ün ise bitişik nizam parseller üzerinde konumlandığı görülmektedir. İncelenen konutlar arasından örnek 19’un kare biçimli parsel üzerinde, diğer örneklerin tümünün ise dikdörtgen biçimli parseller üzerinde bulunmaktadır. Bu dönemde incelenen konutlardan anlaşılacağı gibi bölgenin yoğun dokusu parsel biçimleri üzerinde etkili olmuş, bu yüzden bölgede bitişik nizam ve dikdörtgen biçimli parsellere sıkça rastlanmıştır. Bu dönemde genel olarak 2 ya da 3 daireli kat çözümlerinin yapıldığı göze çarpmaktadır. Her katta tek daire çözümün görüldüğü plan şemaları yalnızca örnek 21 ve 24’te görülmüştür. Bu döneme ait konutları plan şemalarının biçimlerine göre sınıflandırdığımızda, dikdörtgen plan tipli konutların yoğun olduğu görülmüştür (örnek 18, 19, 20, 21, 22, 23 ve 24). Kare plan şemasına sahip konutlar ise örnek 17’de yer almaktadır.

Parsel biçim, özellik ve kattaki daire sayılarının bu dönemde de plan çözümlerini doğrudan etkilediği görülmüştür. Dikdörtgen ya da kare biçimli parsellerde genel olarak ön cephede konumlanan daireler, dikdörtgen plan tiplerinin oluşmasında etkili olmuşlardır (örnek 18, 19, 22 ve 23). Dikdörtgen parseller üzerinde ön ve arka cephelerde konumlanan iki daire çözümü ile kare parseller üzerinde çok daireli konut çözümü kare plan şemasına sahip konutlar oluşturmuştur (örnek 17).

Dikdörtgen parseller üzerinde tek daire çözümünün yapıldığı örnek 21 ve 24'te de dikdörtgen plan tipi oluşmuştur.

1980'den günümüze kadar Yalı bölgesinde incelenen konut yapıları **mekansal alt birimlerin sirkülasyon mekanı ile kurduğu ilişki biçimlerine göre** sınıflandırıldığında iki farklı plan şeması görülmüştür. Bunlardan ilki ana sıkça görülen sirkülasyon mekanı + bir yardımcı sirkülasyon mekanından oluşan plan şemasıdır (örnek 17, 18, 21, 23 ve 24). Önceki dönemde olduğu gibi bu dönemde de örnek konutların tümünde ana sirkülasyon mekanı küçük bir alan kaplamakta ve hol işlevinden başka bir işlev üstlenmemektedir. Bu dönemde konut toplam alanlarının önceki döneme göre oldukça büyüse de giriş holünün kapladığı alan değişmemiştir. Bu örneklerden bir kısmında genel ve özel mekanlar birbirlerinden ayrılırken bir kısmında ise kısmen ayrılmıştır. Mutfak ve yaşama alanının ana sirkülasyona açıldığı, yatma birimleri banyo ve misafir wc'nin yardımcı sirkülasyona açıldığı örnek 17 ve 23'te yatma birimleri özelleşmemiştir. Ana sirkülasyon mekanı + yardımcı sirkülasyon mekanının birleştiği ve lineer bir koridor oluşturduğu plan şemalarına bu dönemde de rastlanmıştır (örnek 19 ve 22). Bu örneklerde mekansal alt birimler kendi aralarında gruplanmadığından genel ve özel mekanlar ayrılamamış, mahremiyet olgusu sağlanamamıştır.

Ana sirkülasyon mekanı + iki yardımcı sirkülasyon mekanından oluşan plan şeması ikinci plan tipini oluşturmuştur. Örnek 20'de önce ana sirkülasyon mekanına, buradan servis birimlerine bağlanan koridora ve daha sonra yatak odalarına bağlanan koridora ulaşılmıştır. Bu örnekte yatma birimleri ve yaşama birimlerinden bir tanesi ana sirkülasyon mekanına açılmakta, bu sebeple kendi içinde gruplanmadığından genel ve özel mekan ayrımı kısmen sağlanmıştır.

Yalı bölgesinde bu dönemde incelenen konutlarda karakteristik bazı mekansal özelliklere rastlanmıştır. Bu örneklerde genellikle üç yatak odası görülürken bir örnekte dört adet yatak odası çözümü yapılmıştır. Örneklerden birinde yatak odasından girilen bir soyunma odası yer almıştır. Günümüzde konut planlarında

sıkça görülen bu özellik Yalı Bölgesinde 1981 yılında yapılan örnek 16'da görülmüştür.

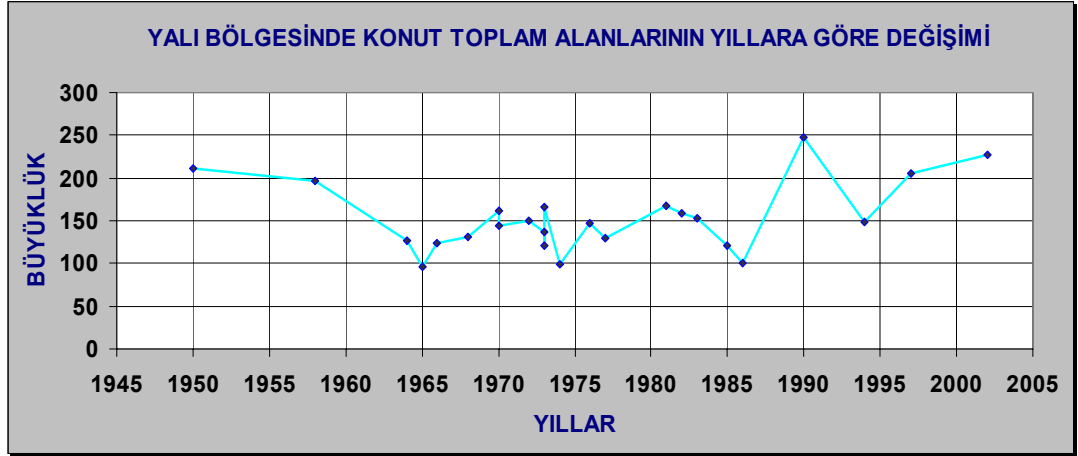
1980 ile günümüz dönemine ait konut planlarında görülen önemli bir özellik de, ebeveyn odasının diğer yatak odalarından farklı çözümlenmesidir. Örnek 18, 21, 23 ve 24 bu çözüme örnek olarak verilebilmektedir. Ebeveyn odası diğer yatak odalarından büyük olarak planlanarak içerisinde bir banyo çözümü yapılmıştır. Bu konutlar arasından örnek 24'te özel bir ebeveyn odası tasarlanmıştır. Bu dönemde incelenen konutlarda genellikle üç yatak odası çözümü yapılmıştır. Yatak odalarının büyüklüğü 13 ile 20 m² değişmektedir. Yatak odalarının büyüklüğü 90'lı yıllarda yaklaşık 50 yıllık bir süreç içinde en yüksek seviyeye gelmiştir. İç Bölgede 1980 ve sonrasında görülen farklı balkon çözümleri Yalı Bölgesinde de görülmektedir. Balkon ve terasların cam bölmelerle kapatılıp iç mekana eklenmesi şeklindeki kullanıma Yalı Bölgesinde sıkça rastlanmaktadır. Örnek 24'te balkon çözümlerinde de farklı bir çözüme gidilmiştir. Cumba şeklinde çıkıntı yapan yaşama alanı ve iki yanda küçük balkon çözümleri ile günümüzde sıkça görülen balkon kapatma uygulamalarına alternatif bir çözüm getirilmiştir. Örnek 23'te incelenen Mavi Kule'de de bu uygulamaya yakın bir çözüm görülmüştür. Bu dönemde incelenen konutlarda çamaşırılık, çalışma odası, ütü odası ve günlük oda olarak tanımlanan ek işlevlere rastlanmıştır.

Bu döneme ait konutların tümünde görülen bir özellik de önceki dönemde de olduğu gibi yaşama mekanlarının tek bir alanda çözümlenmesidir. Konut kullanıcılarının sosyal ve günlük yaşamlarındaki değişim ve dönüşümleri bu örnek ile açıklamak mümkündür. Bu döneme ait konutların mutfak çözümlerinde farklı çözüm yapıldığı görülmüştür. Örnek 17, 21 ve 24'te mutfak büyük bir alanda çözümlenerek içinde bir yemek nişi de planlanmıştır.

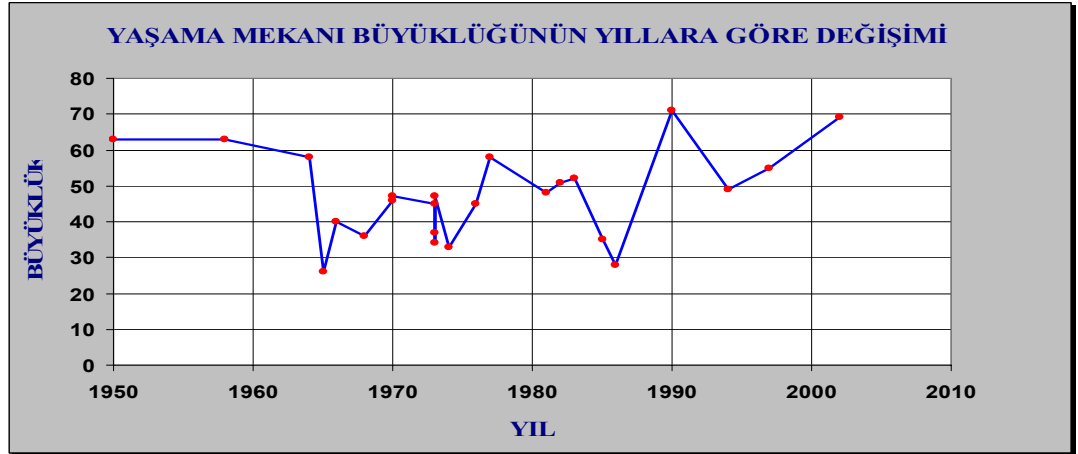
1980'den günümüze kadar Yalı Bölgesinde incelenen örnek konut yapılarının cephe tasarımlarının sade ve yalın olduğu görülmüştür. Betonarme yapıların dikey kolon ve yatay döşemeden oluşan karkas sisteminin etkileri bu örneklerde de

görülmektedir. Bina cephelerinde her kat hizasında kullanılan geniş yatay bantlar ile bu etki azaltılmaya çalışılmıştır. Ayrıca cephede dikey bir hatta mermer kullanımı da görülmüştür (örnek 18 ve 20).

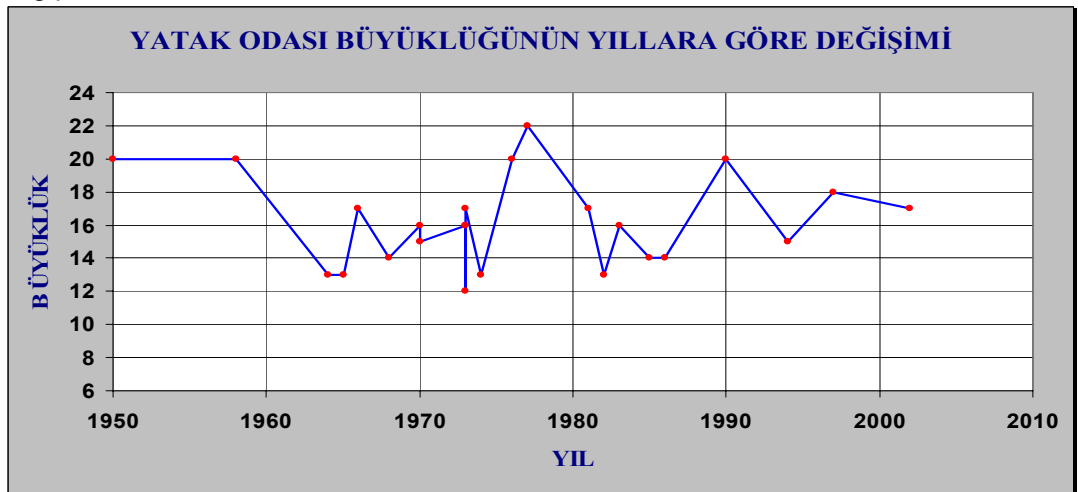
Tablo 3.50 Yalı Bölgesinde Konut Toplam Alanlarının 1950'den Günümüze Kadar Geçirdiği Değişimi Gösteren Grafik

Tablo 3.5 Yalı Bölgesinde Yaşama Mekanı Büyüklüğünün 1950'den Günümüze Kadar Geçirdiği Değişimi Gösteren Grafik

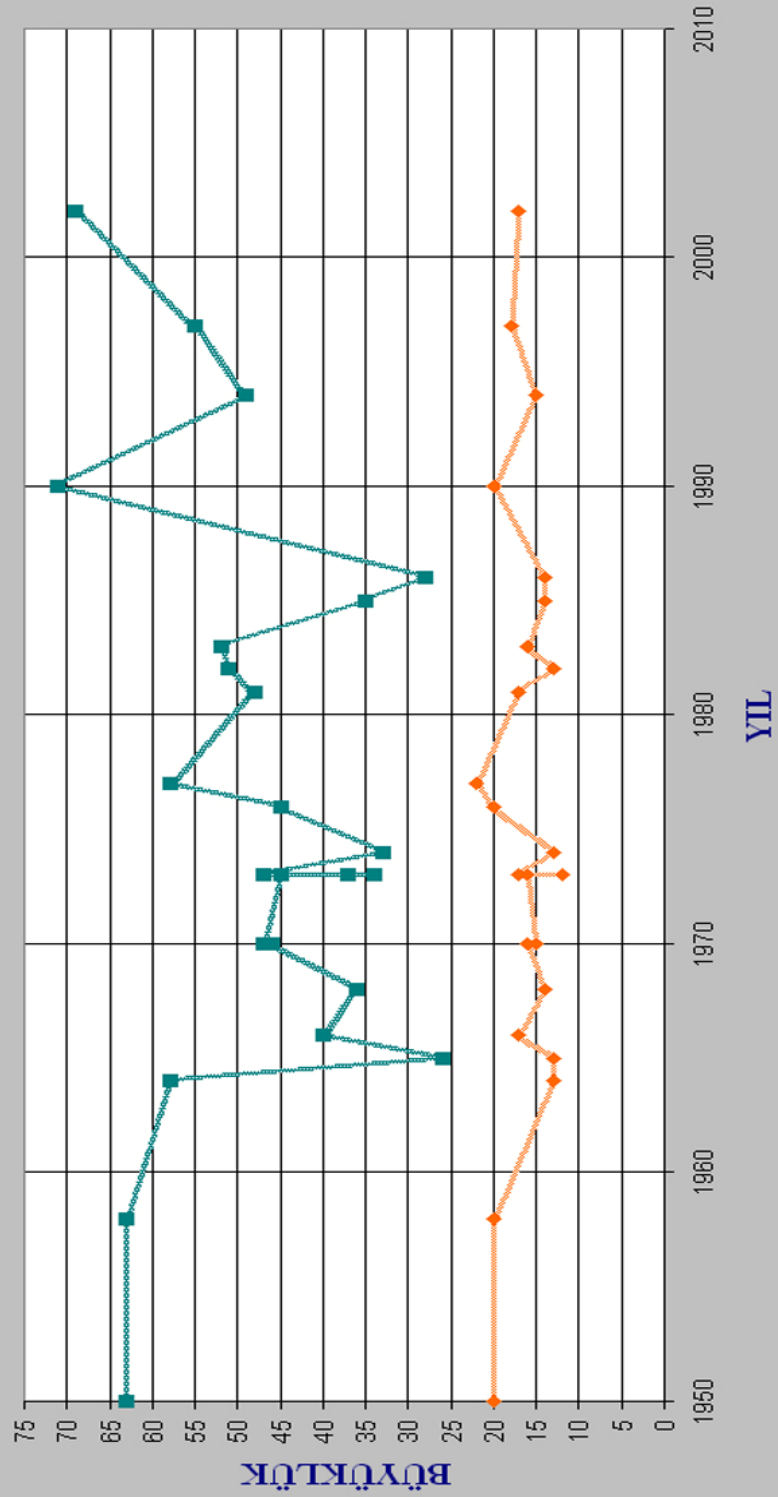

Tablo 3.6 Yalı Bölgesinde Yatak Odası Büyüklüğünün 1950'den Günümüze Kadar Geçirdiği Değişimi Gösteren Grafik

Tablo 3.7 İç Bölgede Yaşama Mekanı ve Yatak Odası Büyüklüğünün 1950'den Günümüze Kadar Geçirdiği Değişimi Gösteren Grafik

**YAŞAMA MEKANI VE YATAK ODASI
BÜYÜKLÜĞÜNÜN YILLARA GÖRE DEĞİŞİMİ**

◆ YATAK ODASI BÜYÜKLÜKLERİ
 ◆ YAŞAMA MEKANI BÜYÜKLÜKLERİ

BÖLÜM DÖRT

DEĞERLENDİRMELER VE SONUÇLAR

Birinci bölümde de belirtildiği gibi tezin amacı, İzmir içinde önemli bir konuma sahip olan Karşıyaka'da, bir kırılma noktası olarak kabul edilen 1950 yılından başlayarak günümüze kadar devam eden süreçte, sosyo-ekonomik, kültürel ve mimari değişim ve dönüşümlerin konut mekanı üzerinden okunmasını hedefleyen. bu çalışma, hem kentsel hem de mekansal boyutta yürütülmüştür. Karşıyaka'da 1950'li yıllardan itibaren uygulanan imar planları, belediye yönetiminin faaliyetleri ve kentin artan nüfus yoğunluğu kentsel ve mimari gelişime katkı yaparken konut kullanıcıların sosyal, kültürel ve ekonomik yaşamlarındaki dönüşüm de konut mimarisinin gelişmesinde etkili olmuştur.

Karşıyaka'da çalışma alanı olarak seçilen bölge farklı sosyal, ekonomik ve kültürel yaşam tarzına ve farklı mimari özelliklere sahip olduğu düşüncesiyle İç bölge ve Yalı Bölgesi olarak ayrılmış ve değerlendirmeler her bölgede ayrı ayrı yapılmıştır. Ayrıca tezin kırılma noktaları olan 1950, 1965 ve 1980 yılları tüm tezde olduğu gibi değerlendirme bölümünde de ayrı başlıklar altında toplanmıştır.

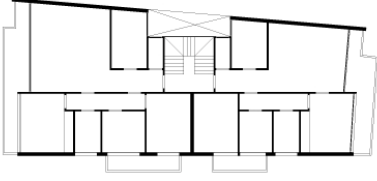
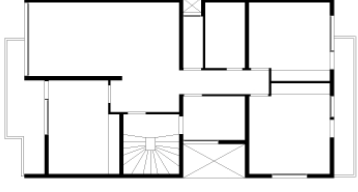
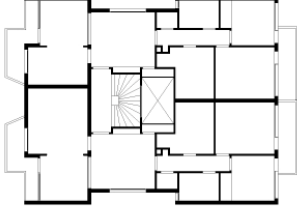
Cumhuriyet'in ilanının ardından İzmir'de olduğu gibi Karşıyaka'da da işgalin izleri silinmeye çalışılmıştır. Nüfus hareketliliği, ekonomik ve sosyal gelişmeler gibi nedenlerle kentte büyük dönüşümler yaşanmaya başlanmıştır. Kentteki mimari dokuyu etkileyen en önemli faktör, artan nüfusun barınma ihtiyacı olmuştur. İşgalin ardından kenti terkeden Yunan ve Rumların Karşıyaka'da bıraktığı köşkler barınma amacıyla kullanılırken izleyen dönemde önce bağımsız katlara sahip 2 katlı bahçeli evler, 1930'lu yıllarda ise varlıklı ailelerce gelir amaçlı 3 katlı kira evleri yaptırılmıştır. 1940'lı yıllarda Behçet Uz'un belediye başkanlığı yaptığı dönemde ise Karşıyaka, bataklıkların kurutulması, su getirilmesi, iskele yapılması gibi nedenlerle, prestijli ve canlı bir semt haline gelmiştir. 1950'li yıllar Karşıyaka'da

değişim ve dönüşümün başlangıç evresi olmuş, kentte 4 ve 5 katlı apartmanların yapımına başlanmıştır (Sayar, 2006, s.36 ve Gündüz, 2006, s.29). Bu dönemden itibaren kentsel doku değişime uğramış ve konut planlarındaki değişim üzerinden yapılan değerlendirmeler bu gelişmeyi açıkça göstermektedir.

Aşağıdaki şekillerde İç Bölge ve Yalı Bölgesinde incelenen konutların sirkülasyon mekanı özelliklerine göre sıralandırılmış ve her dönem kendi içinde incelenerek mekansal değişim açığa çıkarılmak istenmiştir.

İÇ BÖLGEDE 1950- 1965DÖNEMİNDE İNCELENEN KONUTLARIN SİRKÜLASYON MEKANI ÖZELLİKLERİNE GÖRE SIRLANIŞI			
YAPIM YILI ADA/PARSEL	KONUT PLANI	KONUT PLANI	YAPIM YILI ADA/PARSEL
ÖRNEK-8 (1963) ADA: 78/PARSEL:27			ÖRNEK-1 (1955) ADA: 216/PARSEL:37
ÖRNEK-2 (1957) ADA: 236/PARSEL:138			ÖRNEK-5 (1962) ADA: 216/PARSEL:41
ÖRNEK-6 (1962) ADA: 108/PARSEL:78			ÖRNEK-7 (1963) ADA: 216/PARSEL:12
ÖRNEK-13 (1965) ADA: 73/PARSEL:15			ÖRNEK-14 (1965) ADA: 230/PARSEL:55
ÖRNEK-3 (1958) ADA: 326/PARSEL:135			ÖRNEK-4 (1960) ADA: 294/PARSEL:22
ÖRNEK-9 (1963) ADA: 230/PARSEL:46			ÖRNEK-10 (1964) ADA: 229/PARSEL:81

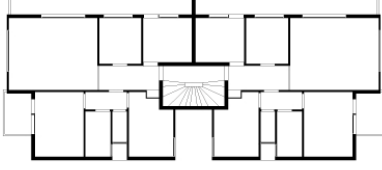
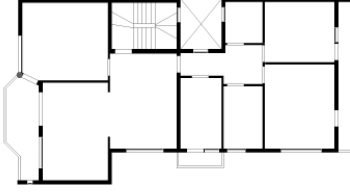
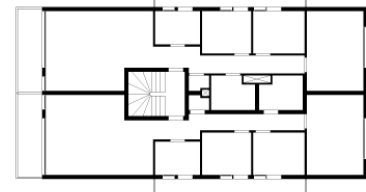
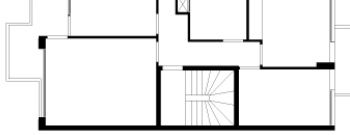

Şekil 4.1 İç Bölgede İncelenen Konutların Sirkülasyon Mekani Özelliklerine Göre Sıralanması

İÇ BÖLGEDE 1950- 1965 DÖNEMİNDE İNCELENEN KONUTLARIN SİRKÜLASYON MEKANI ÖZELLİKLERİNE GÖRE SIRLANIŞI			
YAPIM YILI ADA/PARSEL	KONUT PLANI	KONUT PLANI	YAPIM YILI ADA/PARSEL
ÖRNEK-11 (1964) ADA: 294/PARSEL:5			ÖRNEK-12 (1964) ADA: 9325/PARSEL:14
ÖRNEK-15 (1965) ADA: 264/PARSEL:53			

Şekil 4.2 İç Bölgede İncelenen Konutların Sirkülasyon Mekanı Özelliklerine Göre Sıralanması

İÇ BÖLGEDE 1965- 1980 DÖNEMİNDE İNCELENEN KONUTLARIN SİRKÜLASYON MEKANI ÖZELLİKLERİNE GÖRE SIRLANIŞI			
YAPIM YILI ADA/PARSEL	KONUT PLANI	KONUT PLANI	YAPIM YILI ADA/PARSEL
ÖRNEK-16 (1967) ADA: 75/PARSEL:32			ÖRNEK-17 (1968) ADA: 263/PARSEL:71
ÖRNEK-18 (1968) ADA: 9335/PARSEL:1			ÖRNEK-19 (1968) ADA: 237/PARSEL:134
ÖRNEK-20 (1969) ADA: 229/PARSEL:53			ÖRNEK-21 (1969) ADA: 106/PARSEL:46
ÖRNEK-22 (1969) ADA: 326/PARSEL:164			ÖRNEK-23 (1972) ADA: 75/PARSEL:62
ÖRNEK-24 (1972) ADA: 217/PARSEL:62			ÖRNEK-25 (1973) ADA: 192/PARSEL:30
ÖRNEK-29 (1975) ADA: 295/PARSEL:22			ÖRNEK-30 (1975) ADA: 73/PARSEL:18

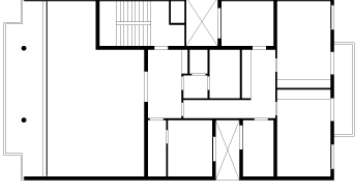
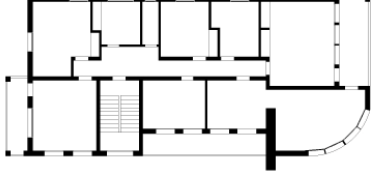
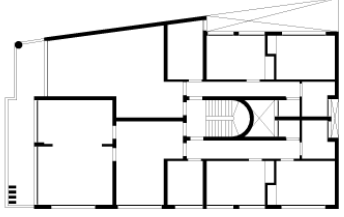
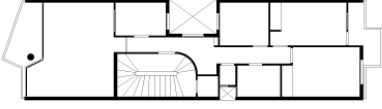
Şekil 4.3 İç Bölgede İncelenen Konutların Sirkülasyon Mekani Özelliklerine Göre Sıralanması

İÇ BÖLGEDE 1965- 1980 DÖNEMİNDE İNCELENEN KONUTLARIN SİRKÜLASYON MEKANI ÖZELLİKLERİNE GÖRE SIRLANIŞI			
YAPIM YILI ADA/PARSEL	KONUT PLANI	KONUT PLANI	YAPIM YILI ADA/PARSEL
ÖRNEK-31 (1975) ADA: 327/PARSEL:82			ÖRNEK-32 (1979) ADA: 78/PARSEL:39
ÖRNEK-26 (1974) ADA: 217/PARSEL:52			ÖRNEK-27 (1974) ADA: 93/PARSEL:6
ÖRNEK-28 (1975) ADA: 9329/PARSEL:7			

Şekil 4.4 İç Bölgede İncelenen Konutların Sirkülasyon Mekani Özelliklerine Göre Sıralanması

İÇ BÖLGEDE 1980 VE SONRASI İNCELENEN KONUTLARIN SİRKÜLASYON MEKANI ÖZELLİKLERİNE GÖRE SIRLANIŞI			
YAPIM YILI ADA/PARSEL	KONUT PLANI	KONUT PLANI	YAPIM YILI ADA/PARSEL
ÖRNEK-36 (1984) ADA: 217/PARSEL:65			ÖRNEK-33 (1981) ADA: 217/PARSEL:40
ÖRNEK-34 (1983) ADA: 236/PARSEL:151			ÖRNEK-35 (1983) ADA: 230/PARSEL:51
ÖRNEK-37 (1984) ADA: 9335/PARSEL:5			ÖRNEK-40 (1997) ADA: 217/PARSEL:51
ÖRNEK-38 (1990) ADA: 78/PARSEL:40			ÖRNEK-39 (1994) ADA: 327/PARSEL:72
ÖRNEK-41 (2001) ADA: 9335/PARSEL:8			ÖRNEK-42 (2004) ADA: 216/PARSEL:77

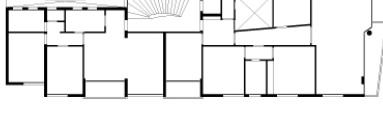

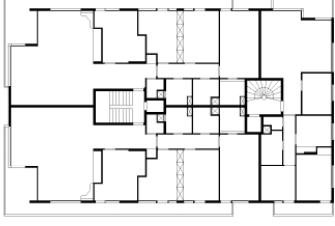
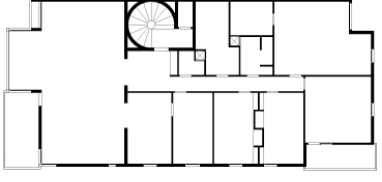
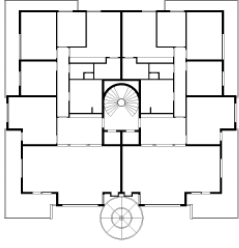
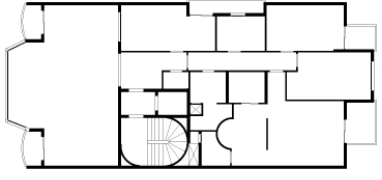

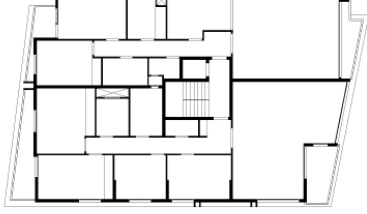
Şekil 4.5 İç Bölgede İncelenen Konutların Sirkülasyon Mekanı Özelliklerine Göre Sıralanması

YALI BÖLGESİNDE 1950-1965 DÖNEMİNDE İNCELENEN KONUTLARIN SİRKÜLASYON MEKANI ÖZELLİKLERİNE GÖRE SIRLANIŞI			
YAPIM YILI ADA/PARSEL	KONUT PLANI	KONUT PLANI	YAPIM YILI ADA/PARSEL
ÖRNEK-2 (1958) ADA: 9321/PARSEL:16			ÖRNEK-1 (1950) ADA: 192/PARSEL:24
ÖRNEK-3 (1964) ADA: 74/PARSEL:25			ÖRNEK-4 (1965) ADA: 216/PARSEL:22

Şekil 4.6 Yalı Bölgesinde İncelenen Konutların Sirkülasyon Mekani Özelliklerine Göre Sıralanması

YALI BÖLGESİNDE 1965-1980 DÖNEMİNDE İNCELENEN KONUTLARIN SİRKÜLASYON MEKANI ÖZELLİKLERİNE GÖRE SIRLANIŞI			
YAPIM YILI ADA/PARSEL	KONUT PLANI	KONUT PLANI	YAPIM YILI ADA/PARSEL
ÖRNEK-13 (1973) ADA: 216/PARSEL:73			ÖRNEK-9 (-) ADA: 1326/PARSEL:11
ÖRNEK-5 (1966) ADA: 74/PARSEL:1			ÖRNEK-6 (1968) ADA: 97/PARSEL:4
ÖRNEK-7 (1970) ADA: 237/PARSEL:132			ÖRNEK-8 (1970) ADA: 74/PARSEL:32
ÖRNEK-10 (1972) ADA: 9336/PARSEL:7			ÖRNEK-11 (1973) ADA: 9373/PARSEL:4
ÖRNEK-12 (1973) ADA: 9326/PARSEL:2			ÖRNEK-16 (1977) ADA: 216/PARSEL:66
ÖRNEK-14 (1974) ADA: 237/PARSEL:143			ÖRNEK-15 (1976) ADA: 326/PARSEL:9

Şekil 4.7 Yalı Bölgesinde İncelenen Konutların Yıllara Göre Sıralanması

YALI BÖLGESİNDE 1980 SONRASI İNCELENEN KONUTLARIN SİRKÜLASYON MEKANI ÖZELLİKLERİNE GÖRE SIRLANIŞI			
YAPIM YILI ADA/PARSEL	KONUT PLANI	KONUT PLANI	YAPIM YILI ADA/PARSEL
ÖRNEK-20 (1985) ADA: 73/PARSEL:1			ÖRNEK-17 (1981) ADA: 96/PARSEL:4
ÖRNEK-18 (1982) ADA: 96/PARSEL:32			ÖRNEK-21 (1990) ADA: 326/PARSEL:5
ÖRNEK-23 (1997) ADA: 9364/PARSEL:18			ÖRNEK-24 (2002) ADA: 97/PARSEL:8
ÖRNEK-19 (1983) ADA: 9373/PARSEL:6			ÖRNEK-22 (1994) ADA: 326/PARSEL:178

Şekil 4.8 Yalı Bölgesinde İncelenen Konutların Yıllara Göre Sıralanması

4.1 1950-1965 Dönemine İlişkin Değerlendirmeler

İki katlı bahçeli evlerin ortadan kalkıp yerine apartmanların yapımının başladığı bu dönemde incelenen konutlarda görülen en belirgin özellik ana sirkülasyon mekanının geleneksel konutun “orta sofa” sına büyük bir benzerlik göstermesidir. Bu ana sirkülasyon mekanı aynı zamanda yaşama alanının bir devamı niteliğinde kullanılmakta, hatta bazı örneklerde “oturma holü”, “salon” ya da “oturma ve yemek holü” şeklinde tanımlanmaktadır. Ayrıca bu dönemde inşa edilen apartman

yapılarının genellikle tek daire, bazılarında ise çift daire olarak planlandığı görülmektedir. Konutların toplam alanlarının büyük olduğu, bu sayede plan çözümlerinde mekansal çeşitlilik olduğu gözlenmiştir.

Bu dönemde konut planlarında belirgin olarak görülen bir diğer özellik de konutta ana giriş kapısından ayrı olarak bir servis girişinin de bulunmasıdır. Bu giriş ile yaşama alanına girmeden servis mekanlarına ulaşım sağlanmaktadır. Ayrıca bu dönemde mutfak, yatma alanları ve ıslak mekanlarının aynı hol üzerinde sıralandığı ve bu holün ana holden gizlendiği örneklere sıkça rastlanmaktadır. Yaşama alanı ise genelde misafir ve oturma odası olarak ayrılmış, bunlar bağımsız birer oda olabildiği gibi birbirleriyle bağlantılı ve ilişkili bir şekilde de planlanmıştır. Ancak dönemin sonlarına doğru yaşama mekanlarının tek bir hacimde planlandığı örnekler sık olarak görülmektedir. Konutlarda genellikle 2 ya da 3 yatak odası bulunmakta, bazı örneklerde kiler, depo, sandık odası gibi ek işlevler de yer almaktadır. Yaşama grubu tüm örneklerde yol cephesine yönelirken, yatma grubu arka cepheye yönelmektedir. Bu dönemde incelenen konutlarda genel ve özel mekan ayrımının genellikle sağlandığı, mahremiyet olgusunun ön planda tutulduğu görülmüştür.

1950-1965 döneminde modernizmin etkileri konut cephelerinde kendini yoğun bir şekilde göstermekte, cephe tasarımlarının konut sahipleri için bir gurur kaynağı olduğu bilinmektedir. Kübik, dairesel dönüşlü, balkonlarında dairesel kolonlu, saçak çatılı örnekler sıkça rastlanmaktadır.

İç Bölgede, 1955 İmar Planı'nda düzenlenen parsellere göre ayırık nizam parsel üzerinde çözümlenen örnekler sıkça rastlanırken, bitişik nizam parseller üzerinde yer alan örnekler de bulunmaktadır. 1955 İmar Planı'nda 12.80 metre olarak belirlenen yapı gabarilerinin izleyen dönemde arttırıldığı görülmektedir. Artan nüfus ve barınma ihtiyacı nedeniyle bu dönemden itibaren eski yapılar yıkılmış, yapı gabarileri sürekli artmış olduğundan günümüzde 3 katlı apartman yapıları çok seyrek olarak görülmektedir.

Konutların üzerinde konumlandığı parsellerin biçim ve özellikleri, plan çözümleri üzerinde etkili olmuştur. Parsel özellikleri nedeniyle genellikle 3 veya 4 cepheli olan yapılar tek kat tek daire ya da çift daire olarak planlanmıştır. Bu dönemde incelenen konutlarda toplam alanın ortalama 107 m² olduğu belirlenmiştir. Bu konutlarda dönemin karakteristik plan özellikleri olduğu saptanmıştır. Bunlardan en önemlileri olan servis girişi ve holü kullanımı, misafir ve oturma odası ayırımı gibi mekansal özellikler, dönemin konut kullanıcılarının sosyal ve günlük yaşamlarını da göstermektedir.

Bu dönemde incelenen konutlarda sirkülasyon mekanı ile mekansal alt birimlerin çeşitli şekillerde ilişkilendirildiği görülmüştür. Bunlar ana sirkülasyon mekanı + bir yardımcı sirkülasyon mekanı, ana sirkülasyon mekanına iki ya da üç sirkülasyon mekanının bağlandığı plan şemalarıdır.

Yalı Bölgesinde ise 1955 İmar Planı'na göre yapılan düzenlemede parsel gabarileri 21.80 metre olarak belirlenmiş, ancak ilerleyen zamanda yapı gabarileri yine artış göstermiştir. Yalı Bölgesi'nde bu döneme ait örneklerin genelde ayrı nizama ya da bir cephesi bitişik nizama olan parseller üzerinde inşa edildiği görülmektedir. Her katta genellikle tek daire ya da iki daire çözümlerinin belirlenmiştir. Bu dairelerin toplam alanlarının ortalama 158 m² olup İç Bölgeye oranla oldukça büyüktür.

Yalı Bölgesi'nde bu dönemde aile apartmanlarına rastlanmaktadır. Bu apartmanlar dönemin varlıklı aileleri tarafından ünlü mimarlara yaptırılmakta, apartmana adını verecek olan aile bu sebeple binanın mimarisine önem göstermektedir. Konuttaki mekan düzeni açısından da İç bölge ile arasında farklılıklar olduğu gözlenmektedir. Yalı Bölgesinde incelenen örneklerin çoğunda yaşama alanının tek bir hacimde toplandığı görülmektedir. Konuttaki mekansal alt birimlerin büyüklükleri İç Bölgeye oranla daha büyüktür.

Bu dönemde incelenen örneklerde sirkülasyon mekanı ile mekansal alt birimlerin üç farklı şekilde ilişkilendirildiği görülmektedir. Bunlar: ana sirk. mekanı + bir

yard. sirk mekanı, ana sirkülasyon mekanının bulunduğu + iki yardımcı sirkülasyon mekanının bulunduğu ve ana sirkülasyon mekanı ile yardımcı sirkülasyon mekanının birleştiği, lineer tek bir koridora dönüştüğü örneklerdir. Bu plan şeması İç Bölgeden farklı olarak gelişen bir tiptir.

4.2 1965-1980 Dönemine İlişkin Değerlendirmeler

Dönemin başında çıkarılan Kat Mülkiyeti Kanunu ile bağımsız birimlerden oluşan apartmanların yapımına başlanmıştır. Apartmanların tek bir kişinin mülkiyeti altında yapılma zorunluluğu kalktığından yap-satçı üretim mekanizması ile kentlerde yoğun bir yapılaşma başlamıştır. Kent dokusunun dönüşümüyle beraber apartman mimarileri ve konutların mekan düzenlemeleri de değişikliğe uğramıştır.

Bu dönemde konut planlarında görülen en belirgin özelliklerden biri her katta 3, 4 ve 5 daire çözümlerinin yapılmasıdır. Önceki dönemde en fazla 2 daire yapıldığı düşünüldüğünde dönemin konut sunumunun oldukça değiştiği görülmektedir. Bununla beraber konutların mekan düzenlemelerinde de değişim gözlenmektedir. Bu dönemde yaşama mekanları genellikle tek bir hacimde toplanmakta, bazı örnekler ayrı çözümlense de birbirleriyle mutlaka ilişkilendirilmektedir. Örneğin parçalı bir duvar sınırları belli edilmiş misafir ve oturma odası çözümüne bazı konutlarda rastlanmaktadır. Yaşama alanının tek bir hacimde çözüldüğü örneklerde yaşama mekanı, birden fazla işlevi barındırdığı için büyük bir alana yayılmaktadır. Önceki dönemde çok sık olarak görülen geniş orta hol ise bu dönemde -bir kaç örnek dışında- küçük antreler ile yer değiştirmiştir. Bu mekansal dönüşümler konutta yaşayan kesimin günlük yaşamında, ekonomik ve sosyal yapısında oluşan değişimleri de ortaya koymaktadır.

1950-1965 döneminde sıkça görülen servis girişi kullanımı bu dönemde tamamen ortadan kalkmaktadır. Ayrıca önceki dönemde daha sıklıkta 2 yatak odası çözümü görülürken bu dönemde 3 yatak odası çözümleri daha sık olarak görülmektedir.

Bazı konut planlarında depo, kiler, çalınma odası, sandık odası, günlük oda gibi ek işlevler de yer almaktadır.

Bu dönemde konut planlarında genel olarak küçük antreli, tek hacimde oluşan yaşama mekanına ve girişe yakın mutfak çözümüne sahip, uzun koridorlu ve koridor üzerinde sıralanan yatma gruplarından oluşan bir plan şeması dönemin tipik bir plan çözümünü oluşturmaktadır. Bu dönemde örneklerin çoğunda genel ve özel mekan ayrımı ikinci planda tutulmuş, mekansal alt birimler fonksiyonlarına göre gruplanamamıştır.

İç Bölgede, ayrık nizam ve bitişik nizam parseller üzerine planlanmış konutlara rastlanmaktadır. Ayrık nizam ve büyük parsellerde 3, 4 ve 5 dairesel çözümlerin yapıldığı görülmektedir. Bu konutların planları birbirlerine benzemekte ve yukarıda anlatılan tip plan çözümünü oluşturmaktadır. Ayrıca bu dönemde 4 ve 5 katlı yapılara sıkça rastlanmaktadır. Bu dönemde incelenen konutlar genellikle 99 m² toplam alana sahiptir. İç Bölgede incelenen bu yapılardaki toplam alanlar 1950-1965 dönemine göre düşüş göstermektedir.

İç bölgede bu dönemde inşa edilen konutlarda büyük giriş holü çözümlemesi seyrek olarak görülürken, küçük antre çözümleri oldukça sık olarak görülmektedir. Konutlarda oturma ve misafir odası ayrımı bir kaç örnek dışında ortadan kalkmıştır. Bazı konut örneklerinde oturma, misafir ve yemek işlevlerinin ayrı ayrı tanımlandığı yaşama mekanları görülmektedir. Yaşama alanları genellikle yol cephesine açılmış, yatma grupları ve ıslak mekanlar arka cephede yönlenmiştir. Mutfak genelde girişe ve yaşama alanı yakınında konumlanmış, yalnızca bir örnekte yatak odası koridorunda yer almıştır.

Bu dönemde İç Bölgede incelenen örnek konutlarda mekansal alt birimler ile sirkülasyon mekanı arasındaki ilişkiler sadece bir plan tipini oluşturmaktadır. Ana sirkülasyon mekanı + bir yardımcı sirkülasyon mekanı ile oluşan bu plan şeması, iki

sirkülasyon mekanının bütünleştiği ya da bütünleşmediği plan tipleri olarak ikiye ayrılmaktadır.

Yalı Bölgesinde ise daha sıklıkta bitişik parsel üzerinde inşa edilmiş apartman yapıları görülmektedir. Her katta iki daire çözümü daha sık olarak görülürken, büyük parsellerde 3 ve 4 dairesel çözümlerin yapıldığı da görülmektedir. Apartman yapıları 7 veya 8 katlı olabilmektedir. Diğer örneklerden farklı olarak Gökdelen Apartmanı 36.80 metre olarak inşa edilmiştir. Bu dönemde Yalı Bölgesinde incelenen örneklerin toplam alanları ortalama 137 m²'dir. Konutların toplam alanları önceki döneme göre düşüş gösterirken İç Bölgeye oranla yine büyüktür.

Bu döneme ait örneklerdeki bazı konut planlarının çoğunda yaşama mekanı tek bir hacimde çözülmüştür. Mutfak ise önceki döneme göre daha geniş çözümlenerek bazı örneklerde içerisinde bir yemek nişi de yer almıştır. Tüm dairelerde yaşama mekanları ön cepheye açılmaktadır. Bu bölgedeki konut planlarında hizmetli odası, çalışma odası gibi ek işlevler sıkça görülmektedir.

İncelenen örnekler sirkülasyon mekanlarının mekansal alt birimleri ile olan ilişkileri çerçevesinde değerlendirildiğinde tek bir plan tipinin bulunduğu görülmüştür. Bu plan şemasında ana sirkülasyon mekanı + bir yardımcı sirkülasyon mekanı yer almaktadır. Bu örneklerden bazılarında tek bir lineer koridor planlanarak iki sirkülasyon mekanı birleşmiştir. Ancak bir örnekte ana sirkülasyon mekanı + üç yardımcı sirkülasyon mekanından oluşan bir plan şemasına rastlanmıştır.

4.3 1980-Günümüz Arası Değerlendirmeler

1980'li yıllar tüm İzmir'de ve Karşıyaka'da nüfusun çok fazla arttığı ve imarlı yapılaşmaların yanında gecekonduların da başladığı yıllar olmuştur. Karşıyaka içinde konut stoğu oldukça artmış ve yerleşimin sınırları çevreye doğru

yayılarak büyümeye başlamıştır. Bu dönemde apartman tipi konut yapımı imarlı olan kentsel dokunun hemen hemen tamamını oluşturmaktadır.

1984 yılında İzmir Belediyesi'nce hazırlanan, Bayındırlık ve İskan Bakanlığı'nce onaylanan imar planı, günümüzde de yürütülmektedir. Ancak, 1984 yılında düzenlenen imar planına göre sahil şeridinin 21.80 metre, iç kesimlerin 12.80 metre olan yapı gabarileri, sahil şeridinde 8 kat, iç kesimlerde ise 4 kat olarak belirlenmiştir. Ancak 1984 yılından itibaren meclis kararı ile, 4 kat gabariye sahip olan yerlerin gabarileri 5 kata, 6 kattan sonra kat sıkıştırma yöntemi ile 6 katlar 7 kata, 8 katlar ise 9 kata çıkarılmıştır (Kıldış, 2006, s.17).

1980 ile günümüz arasında inşa edilen örnek yapıların plan çözümleri incelendiğinde bu döneme ait belirgin özelliklere bulunmuştur. Bunlar; mutfak ve yaşama alanlarının aynı mekanda çözülmesi, ebeveyn odalarının diğer yatak odalarından ayrılıp özelleşmesi ve lineer koridorlu konut tiplerinin çok sık olarak görülmesidir. Bu dönemde ebeveyn yatak odası diğer odalara göre daha büyük çözülmekte ve oda içinde bir banyo çözümü de yapılmaktadır. Ayrıca bu dönemde 3 ve 4 dairesel apartman yapılarının yanısıra 8 dairesel çözümler de görülmektedir.

Bu dönemde konutlarda genellikle 3 yatak odası olduğu görülürken 4 yatak odalı çözümlere de rastlanmaktadır. İncelenen bazı planlarda ütü odası, sandık odası, günlük oda, soyunma odası, çamaşırılık gibi ek işlevler de yer almaktadır. Bu mekansal değişimler konutta yaşayanların sosyal yaşantılarının değişimlerini de açıkça göstermektedir.

İç Bölgede, bu dönemde 5 ve 6 kat gabarili apartman yapıları görülmektedir. Her katta tek daire çözümü bu dönemde çok az sıklıkta görülürken 2 ve 3 dairesel çözümler sıkça görülmektedir. Bu dönemde İç Bölgede incelenen yapıların toplam alanları ortalama 126 m² olarak belirlenmiştir. Konut toplam alanları önceki döneme göre büyüme göstermiştir.

Parsel biçimlerinin ve her kattaki daire sayısının belirlediği plan şemaları kare veya dikdörtgen olabilmektedir. Dikdörtgen şemalarda tipik plan özelliklerini taşıyan lineer bir koridora sahip bir plan çözümü, kare plan şemalarında ise L biçiminde bir hol ile plan çözümü yapılmaktadır. Bu dönemde mutfak ve yaşama alanı ilişkilendirilmekte, bazı çözümlerde ise yemek yeme alanı yaşam alanının mutfağa yakın bir yerinde tanımlanmaktadır. Ebeveyn odasının geçirdiği mekansal değişim pek çok örnekte görülmektedir. Yaşama grubu tüm örneklerde yol cephesine açılmakta, yatma grubu ise arka cephede yer almaktadır. Yatak odalarının açıldığı koridor bazı örnekler gizlenmemekte, giriş holü ile direk bağlantı sağlanmaktadır.

Bu dönemde ana sirkülasyon mekanı + bir yardımcı sirkülasyondan oluşan plan tiplerine sık olarak rastlanmıştır. Önceki dönemde de olduğu gibi ana sirkülasyon mekanı ile yardımcı sirkülasyonun bütünleşerek tek bir koridor haline geldiği plan çözümleri de görülmüştür. Ayrıca bu dönemde ana sirkülasyon mekanı + iki yardımcı sirkülasyonun bulunduğu bir plan şemasına da rastlanmıştır.

Yalı Bölgesinde ise bu dönemde, 1984 planında yapılan değişiklikler sonucunda 8 ve 9 kat gabarili yapıların inşa edildiği görülmektedir. Bitişik nizam ya da ayrıık nizam parseller üzerinde 2, 3 ve 8 dairesel apartman yapıları bulunmaktadır. Yüksek ranta sahip olan bu bölgede kullanıcıların gereksinimleri özel olarak düşünölmekte ve mekansal düzenlemede farklılıklar görölmektedir. Bu dönemde konut toplam alanları ortalama 170 m² olup önceki döneme göre artış göstermiştir.

Bu dönemde inşa edilen konutların planları incelendiğinde, ebeveyn yatak odasının değişimi, mutfak içinde ya da yakınında bir yemek nişi çözümü, günlük oda, ütü odası, çalışma odası, soyunma odası gibi ek işlevlerin yer aldığı görölmektedir.

İncelenen örneklerin tümü ana sirkülasyon mekanı + bir yardımcı sirkülasyon mekanından oluşmaktadır. Dikdörtgen plan şemasının tipik bir çözüm haline geldiği açıkça görölmektedir.

Özetle bu tezde, konuttaki mekansal organizasyonun, konutun bulunduğu bölge, inşa edildiği dönem ile toplumsal, ekonomik ve kültürel faktörler ile değişim gösterdiği belirlenmiştir. Yalı Bölgesinde ve İç Bölgede farklı dönemlerde inşa edilen apartman yapılarının incelenmesi ile değişimlerin iki bölgede farklılık gösterdiği ortaya çıkarılmıştır. İç Bölgeye oranla yüksek bir rantta sahip olan ve ekonomik, kültürel ve sosyal şartların daha ileri düzeyde olduğu Yalı Bölgesinde incelenen konutlarda, gelişimin daha hızlı olduğu görülmüştür. İncelenen konutların toplam alanları Yalı Bölgesinde her dönemde daha büyük olmuştur. Ancak konut toplam alanlarının büyümesi konutta mekansal çeşitliliği sağlayamamış, özellikle 1980 ile günümüz arasında tek tip plan şemaları oluşmuştur. Genel ve özel mekan ayrımının İç Bölgede incelenen konutlarda Yalı Bölgesine oranla daha önemli olduğu görülmüştür. Mekansal kurgunun belirlenmesinde pek çok etken olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda konut araştırmaları mimari değişim ve dönüşümlerin yanında pek çok gelişmeyi de ortaya koymakta ve bu yönüyle önem kazanmaktadır.

KAYNAKLAR

- Akkurt, H. (2005). Karşıyaka Yerleşimi. D. Güner (Ed.), *İzmir Mimarlık Rehberi 2005* içinde (108). İzmir: Mimarlar Odası İzmir Şubesi.
- Aksoy, Y. (1999). *Karşıyaka, Bir Aşkın Hikayesi*. İzmir: Tükelmat A.Ş.
- Arı, K. (1992). Kurtuluş Savaşı sonrasında İzmir'e yönelik göçler ve etkileri. E. Batur, (Ed.), *Üç İzmir* içinde (273-282). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Atay, Ç. (1978). *Tarih içinde İzmir*. İzmir: Yaşar Eğitim ve Kültür Vakfı Yayını: 3, Tifset Basım ve Yayın Sanayii.
- Atay, Ç. (1997). *19. yüzyıl İzmir Fotoğrafları*. İstanbul: Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü.
- Atilla A. N. (2002). Körfezde Deniz Banyoları. *İzmir Life*, sayı: Ağustos-2002, 26-29.
- Balamir, M. (1994). Kira Evi'nden 'Kat Evleri'ne apartmanlaşma: bir zihniyet dönüşümü tarihçesinden kesitler. *Mimarlık*, sayı:260, 29-33.
- Balamir, M. (1996). Türkiye'de gelişkin bir konut politikası için olası açılımlar. *Arredamento Mimarlık*, (1998/3), 74-81.
- Balamir, M. (1992). *Türkiye'de Kentleşme ve Kat Mülkiyeti*. Ankara: Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınları.
- Ballice, G. (2004). İzmir kent kimliği oluşum sürecinin konut yapıları üzerinde incelenmesi. *Ege Mimarlık*, (2004/4), sayı: 52, 42-46.

- Ballice, G. (2006). *İzmir’de 20. yy Konut Mimarisindeki Değişim ve Dönüşümlerin Genelde ve İzmir Kordon Alanı Örneğinde Değerlendirilmesi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları.
- Batur, A. (1998). *75 Yılda Değişen Kent ve Mimarlık*. Y. Sey (Ed.). İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Baykara, T. (1974). *İzmir şehri ve tarihi*. İzmir: Ege Üniversitesi.
- Bayraktar, A. (1992). Le Corbusier’nin bir şehir planı önerisi. *Üç İzmir* içinde (323-326). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Berber, E. (1985). *Kurtuluşundan Cumhuriyetin İlanına Kadar İzmir*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Berber, E. (2005). *Kuruluşundan Cumhuriyete Karşıyaka Belediyesi Tarihi (1887-1923)*. İzmir: Şanal Matbaacılık.
- Berber, E. (2006). Yunan işgali yıllarında Karşıyaka Belediyesi ve etkinlikleri. *Karşıyaka Kültür ve Çevre Sempozyumu* içinde (194-217). İzmir: Şanal Matbaacılık.
- Bilgin, İ. (1998). Modernleşme, modernizm ve konut. *Arredamento Mimarlık*, (1998/11), 86-93.
- Bozdoğan, S. (2002). *Modernizm ve ulusun inşası- Erken Cumhuriyet Türkiye’sinde mimari kültür*, T. Birkan, (Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.

Candemir, A. (2006). Levantenlerin gözünden Cumhuriyet döneminde Karşıyaka. *Karşıyaka Kültür ve Çevre Sempozyumu* içinde (163-168). İzmir: Şanal Matbaacılık.

Cumhuriyet sonrası İzmir’de Mimarlık. (1987). *Mimarlık*, 1987/4, sayı: 225, 44-64.

Çetin, S. İ. (2004). *İzmir’in Yangın Bölgesinde 1922-1965 Yılları Arasında Yaşanan Mekansal Değişim ve Dönüşümlerin Konut Bağlamında Değerlendirilmesi*. İzmir: D.E.Ü. Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları.

Değişen kentler-değişen İzmir, *Ege Mimarlık*, 2002/2, sayı: 42, 5-22

Ergir, E. E. (1999). *Unutamadığım Karşıyaka ’m ve İzmir ’im*. İzmir: Tükemat A.Ş.

Göksu, E. (2006). Karşıyaka’nın Post-İzmir Mücadelesinin Tarihsel Kökleri. *Ege Mimarlık*, sayı: 58 (2006/3), 24-27.

Gündüz, O. & Kiray, M.T. (2006a). 20. yüzyılda Karşıyaka’da kentsel ve mimari dönüşümler. *Karşıyaka Kültür ve Çevre Sempozyumu* içinde (82-93). İzmir: Şanal Matbaacılık.

Gündüz, O. (2006b). Cumhuriyet’ten 1980’li yıllara Karşıyaka’nın mimari kimliğine katkıda bulunan mimarlar, mühendisler ve inşaatçılar. *Ege Mimarlık*, sayı: 58 (2006/3), 28-35.

Güner, D. (Ed.). (2005). *İzmir Mimarlık Rehberi 2005*. İzmir: Mimarlar Odası İzmir Şubesi.

Gür, Ş. Ö. (1996). *Mekan Örgütlenmesi*. Gür Yayıncılık.

Güzer, A. (2002). *Konut Üzerine De(ne)meler*. Ankara: Mimarlar Derneği.

İzmir, (b.t.). 13.08.2007, <http://tr.wikipedia.org/wiki/%C4%B0zmir>

İzmir Belediyesi, (b.t.). 15.09.2007, www.geocities.com

İzmir Belediyesi. (1965). *İzmir Belediye Meclisi Tutanağı*. İzmir: İzmir Belediyesi.

İzmir Belediyesi. (1966). *İzmir Belediye Meclisi Tutanağı*. İzmir: İzmir Belediyesi.

İzmir Belediyesi. (1967). *İzmir Belediye Meclisi Tutanağı*. İzmir: İzmir Belediyesi.

İzmir Belediyesi. (1968). *İzmir Belediye Meclisi Tutanağı*. İzmir: İzmir Belediyesi.

İzmir Belediyesi. (1969). *İzmir Belediye Meclisi Tutanağı*. İzmir: İzmir Belediyesi.

İzmir Belediyesi. (1970). *İzmir Belediye Meclisi Tutanağı*. İzmir: İzmir Belediyesi.

İzmir Belediyesi. (1971) *İzmir Belediye Meclisi Tutanağı*. İzmir: İzmir Belediyesi.

İzmir Belediyesi. (1972). *İzmir Belediye Meclisi Tutanağı*. İzmir: İzmir Belediyesi.

İzmir Belediyesi. (1973). *İzmir Belediye Meclisi Tutanağı*. İzmir: İzmir Belediyesi.

İzmir Belediyesi. (1974). *İzmir Belediye Meclisi Tutanağı*. İzmir: İzmir Belediyesi.

İzmir Belediyesi. (1975). *İzmir Belediye Meclisi Tutanağı*. İzmir: İzmir Belediyesi.

İzmir Belediyesi. (1976). *İzmir Belediye Meclisi Tutanağı*. İzmir: İzmir Belediyesi.

İzmir Belediyesi. (1977). *İzmir Belediye Meclisi Tutanağı*. İzmir: İzmir Belediyesi.

İzmir Belediyesi. (1978). *İzmir Belediye Meclisi Tutanağı*. İzmir: İzmir Belediyesi.

İzmir Belediyesi. (1979). *İzmir Belediye Meclisi Tutanağı*. İzmir: İzmir Belediyesi.

İzmir Belediyesi. (1980). *İzmir Belediye Meclisi Tutanağı*. İzmir: İzmir Belediyesi.

İzmir Belediyesi Neşriyat Müdürlüğü (1954). *Beyaz Kitap*. İzmir: İzmir Devlet Demiryolları Matbaası.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Ahmet Piriştina Kent Arşivi ve Müzesi

İzmir Karşıyaka Rehberi, (b.t.). 11.09.2007, <http://www.karsiyakarehberi.com>

İzmir Nüfusu, (b.t.). 18.19.2007, <http://die.gov.tr>

İzmir Şehir Rehberi, (b.t.). 10.10.2007, www.izmir.gen.tr

İzmir Şehri Milletler Arası Proje Müsabakası Jüri Raporu. (1952). *Arkitekt*, sayı: 241-242, 133-133.

Karadağ, A. (2000). *Kentsel gelişim süreci, çevresel etkileri ve sorunları ile İzmir*. İzmir: Ege Üniversitesi Matbaası.

Karşıyaka Belediyesi. (1986-1987). *Karşıyaka Belediyesi 1986-1987 Yılları Faaliyet Raporu*. (Basım yeri yok).

Karşıyaka, (b.t.). 28.09.2007, www.karsiyaka.bel.tr

Karşıyaka, (b.t.).18.09.2007,<http://tr.wikipedia.org/wiki/Kar%C5%9F%C4%B1yaka>

Karşıyaka Belediyesi, Harita Müdürlüğü Arşivi.

Karşıyaka Belediyesi, İmar Müdürlüğü Arşivi.

Karşıyaka Belediyesi, İmar Durumu Şubesi.

Karşıyaka Belediyesi, Yazı İşleri Müdürlüğü.

Karşıyaka Belediyesi. (1989-1990). *Karşıyaka Belediyesi 1989-1990 Yılları Faaliyet Raporu*. (Basım yeri yok).

Karşıyaka Belediyesi. (1992). *Karşıyaka Belediyesi 1992 Yılı Faaliyet Raporu*. (Basım yeri yok).

Karşıyaka Belediyesi. (1999-2000). *Karşıyaka Belediyesi 1999-2000 Yılları Faaliyet Raporu*. (Basım yeri yok).

Karşıyaka Belediyesi. (2000-2001). *Karşıyaka Belediyesi 2000-2001 Yılları Faaliyet Raporu*. (Basım yeri yok).

Karşıyaka Belediyesi. (2001). *Karşıyaka Belediyesi 2001 Yılı Faaliyet Raporu*. (Basım yeri yok).

Karşıyaka Belediyesi. (2002-2003). *Karşıyaka Belediyesi 2002-2003 Yılları Faaliyet Raporu*. (Basım yeri yok).

Karşıyaka Belediyesi. (2004). *Karşıyaka Belediyesi 2004 Yılı Faaliyet Raporu*. (Basım yeri yok).

Karşıyaka Belediyesi. (2005). *Karşıyaka Belediyesi 2005 Yılı Faaliyet Raporu*. (Basım yeri yok).

Karşıyaka Belediyesi. (2006). *Karşıyaka Belediyesi 2006 Yılı Faaliyet Raporu*. (Basım yeri yok).

Karşıyaka Belediyesi. (2007). *Karşıyaka Belediyesi 2007-2008-2009 Stratejik Plan*. (Basım yeri yok).

Karşıyaka Fotoları, (b.t.). 24.09.2007, <http://karsiyaka.fotolari.googlepages.com>
Karşıyaka Haritası ve Uydu Görüntüleri, (b.t.). Ağustos 2007, http://harita.turkcebilgi.com/Kar%C5%9F%C4%B1yaka_haritasi/

Karşıyaka Kültür ve Çevre Sempozyumu 22-23 Aralık 2005, Karşıyaka: Karşıyaka Belediyesi Kültür Yayınları

Kıldış, S. (2006). Planlı Karşıyaka. *Ege Mimarlık*, sayı: 58 (2006/3), 16-19.

Sayar, Y. & Zengel, R. (2004). İzmir’de Cumhuriyet dönemi konut stoku: bir değerlendirme, *Arredamento Dekorasyon*, (2004/5), 118-125.

Kiray, M. T. (2006). Karşıyaka Çamlık Sokak’ta 1950’li Yılların Tekil Konut Mimari Karakterini Yansıtan Üç Ev. *Ege Mimarlık*, sayı: 58 (2006/3), 40-43.

Koç, H. (2001). *Cumhuriyet Döneminde İzmir’de Sosyal Konut ve Toplu Konut Uygulamaları*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları

Mimarlık müzesi fotoğraf arşivi. (b.t.). 18.09.2007, <http://www.mimarlikmuzesi.org/galeri>.

Muşkara, T. (1998). *İzmir ve Karşıyaka anıları “hayal olan o güzel günler”*. İzmir: Tükelmat A.Ş.

Özkan, Z. (2006). *Karşıyaka Tarihsel Dokusunun İncelenmesi*. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Mimarlık Fakültesi Yayınları.

- Peker, M. (1992). Cumhuriyet döneminde İzmir nüfusu. *Üç İzmir içinde* (283-296). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Sayar, Y. (2005). Paya Apartmanı. D. Güner, (Ed.), *İzmir Mimarlık Rehberi 2005* içinde (150). İzmir: Mimarlar Odası İzmir Şubesi.
- Sayar, Y. (2006). Mimar Ziya Nebioğlu'nun 1950-1960 Yılları Arasında Karşıyaka'da Gerçekleştirdiği Konut Uygulamaları. *Ege Mimarlık*, sayı: 58 (2006/3), 36-39.
- Sayar, Y. ve Zengel, R. (2004). İzmir'de Cumhuriyet dönemi konut stoku: bir değerlendirme, *Arredamente Dekorasyon*, 2004/5, 118-125.
- Serçe, E. (1998). Tanzimat'tan Cumhuriyete İzmir'de Belediye (1868-1945). İzmir: D.E.Ü. Yayınları.
- Serçe E., Yılmaz F. & Yetkin S. (2003). *Küllerinden Doğan Şehir*. İzmir: İzmir Büyükşehir Belediyesi Yayınları, Kent Kitaplığı Dizisi, 45.
- Serçe, E. (2006). Osmanlı'dan Cumhuriyet'e Karşıyaka Belediyesi. *Karşıyaka Kültür ve Çevre Sempozyumu* içinde 116-124. İzmir: Şanal Matbaacılık.
- Seymen, Ü.B. (1992). Tek parti dönemi belediyeciliğinde Behçet Uz örneği, E. Batur (Ed.), *Üç İzmir içinde* (297-321). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tanyeli, U. (1992). Çağdaş İzmir'in mimarlık serüveni. *Üç İzmir içinde* (327-338). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Tanyeli, Uğur. (2004). *İstanbul 1900-2000, Konutu ve modernleşmeyi metropolden okumak*. İstanbul: Ofset Yapımevi ve Matbaacılık Sa. Ve Tic. A.Ş.

- Uçar, H. (2005). *Karşıyaka Hatırası*. İzmir: Karşıyaka Belediyesi Kültür Yayınları.
- Umar, B. (1992). Kordelio-Karşıyaka- ve Smryna-İzmir-adlarının anlamı üzerine. *Üç İzmir* içinde (33-41). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Umar, B. (1974). *İzmir'de Yunanlıların Son Günleri*. İzmir: Bilgi Yayınevi
- Umar, B. (1999). *İzmir 1950*. İstanbul: Boyut Yayın Grubu.
- Ünverdi, H. (2006a). Karşıyaka'da göçe dayalı yerleşme pratikleri ve yeniden yapılanan ilişkiler. *Karşıyaka Kültür ve Çevre Sempozyumu* içinde (94-101). İzmir: Şanal Matbacılık.
- Ünverdi, H. (2006b). Değişim ve Karşıyaka Üzerine. *Ege Mimarlık*, sayı: 58 (2006/3), 16-19.
- Ürük, Y. (2003). *Şu Bizim Karşıyaka*. İzmir: Atadost Yayınları.
- Yücel, D. (1995). *Changes in Spatial Organization of Apartman Houses: A Survey in Ankara*. Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Yayınları.